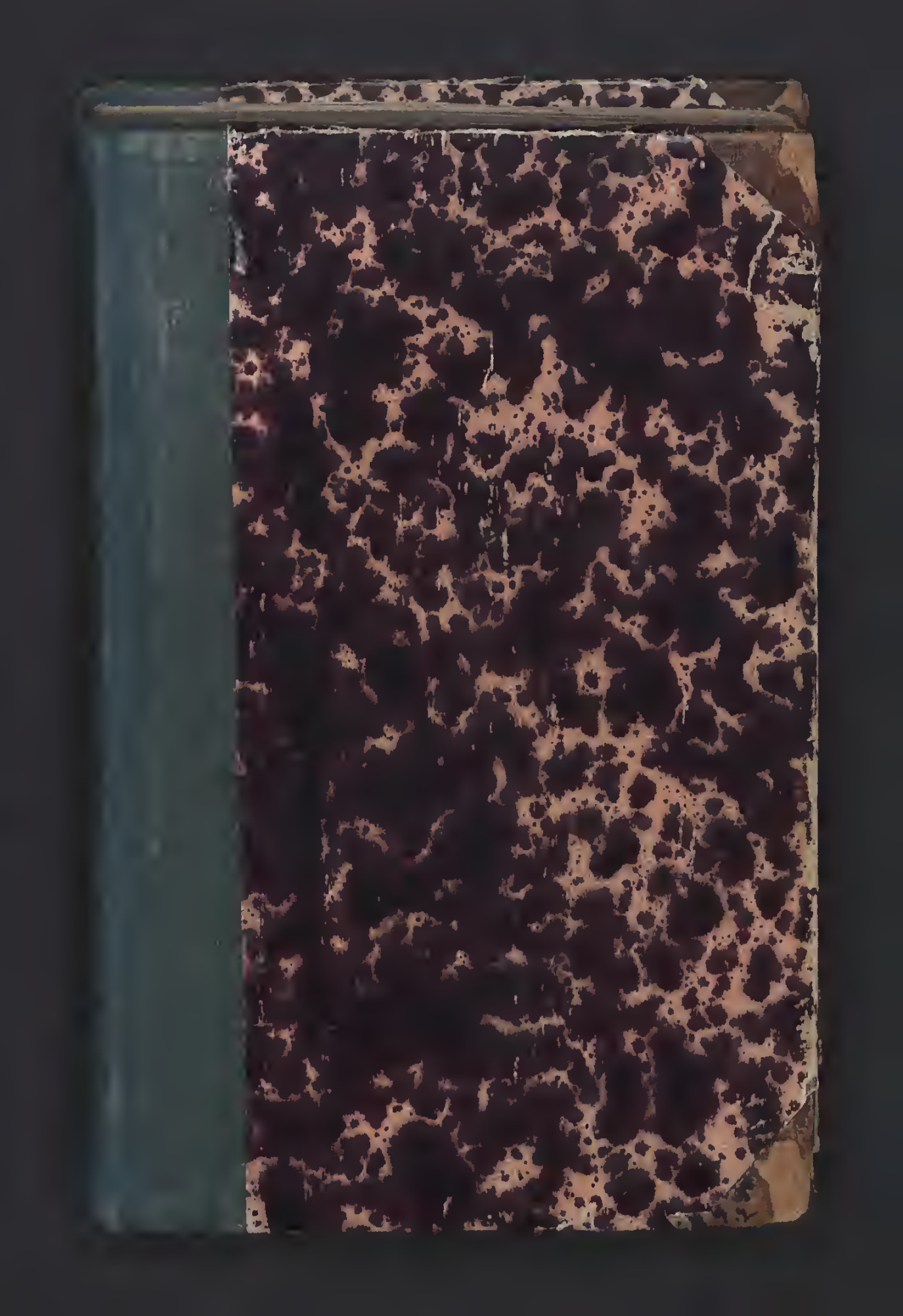

TYRO JURIS

edur

Barn i Logum

Sem

gefur einfalda Undervisun um
þa Islendsku Lagabitsku
og nu brukanlegañ

Rettargangs mata.

Med

samburde Fornra og Nyrra

Rettarbota og Forordninga.

Samañteked af

SVEINE SÖLVASYNE,
Kongel. Majsts. Logmañe
Nordan og Vestan a Islande.

Prykt i Kaupenhavn,
Af Niels Hansen Moller. 1754.

Catecheſis hæc jurisprudentiæ Islandicæ, ſtrictim qvidem ſed ſolidè conſcripta, publicâ luce digna, præclaræqve hujus rerum divinarum & humanarum ſcientiæ tyronibus percommoda auctorem loqvitur doctiſſimum & juris tâm patrii, qvam exteri perituſſimum. Ita Cenſeo

P. KOFOD ANCHER D.

Allerunderdanigst

DEDICATION

til

Deres Kongel. Høyhed

Printz

CHRISTIAN,

Arve Cron-Printz

til

Konge-Rigerne Danmark og Norge ꝛc.

Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Dytmarsken.

Greve udi Oldenborg og Delmenhorst.

Allernaadigste Arve-Prinz og Herre.

Ligesom det er Hans Kongel. Majestæt, Deres Kongl. Høyheds Stormægtigste Hr. Fader allene at takke, at Island udi afvigte Aar, har kundet vise Prøver af nye Producter og Indenlands fabriquerede Vahre; ligesaa bør det allerhøyst bemælte Hans Majests. Naade tilskrives, at samme Land udi indeværende Aar

Aar kand overlevere Publico et nyt Skrift, af hvilket Slags ikke noget tilforn er ederet i det Islandske Sprog: thi da Hans Majest. er den Soel, hvis Lige, efter alles Tilstaaelse, aldrig før har skinnet paa den Danske Throne, og som ikke alleene opliver og varmer de nærmeste Lande og Provincer, meer end nogen Tid tilforn skeet er, men end ogsaa de længst fra liggende Stæder, som Island, i saa høy een Grad, som neppe noget Menniske havde indbildet sig; da maatte de Islandske Gemytter være koldere end Jisen selv, hvis de ikke deraf lode sig bevæge, ikke alleene med allerunderdanigste Erkiendtlighed, at opfange de Naades Straaler, som denne deres allerlivsaligste Soel, til dennem udspreder, men ogsaa til at vtise nogenslags Frugter af dens Virkning hos sig.

Jeg mener: at siden allerhøystbemælte Hans Majest. Deres Kongel. Høy-

heds allernaadigste Hr. Fader, haver af en saa høyst Kongelig som Landsfaderlig Gavmildhed, (som maaske er uden Exempel) udgivet store Penge Summer til dette Lands Opkomst, og derhos sparer ingen Flid, eller Anstalter, som tiene til at fournere dette Hans Majests. høyst-Kongel Dessein; saa maatte Island være den utaknemligste Ager, hvis ikke Landets Børn lode sig opmuntre, at efterfølge deres Anfører, og af alle Kræfter at stræbe, hver efter sin ringe Talent, at contribuere til deres eget Beste, og Hans Kongel. Majests. allerhøyeste Fornøyelse, udi at see dette sit uforlignelige Værk, ikke at blive frugtesløs.

Men da Midlerne som hertil behøves, ere ophøyelige, og enhver bør giøre sit, som hand finder sig heldst skikket til; haver jeg udi min velmeente Eenfoldighed, med nærværende ringe Skrift, kaldet Tyro Juris, vil-

villet tiene Fædernelandet, hvilket nu i dybeste Soumission understaaer mig for Deres Kongel. Høyheds Naades Altar at offerere.

Og endskient hverken jeg eller denne min Tyro er skikket til at giøre Tieneste paa saa høye Stæder; saa formodes dog allerunderdanigst, at samme ikke bliver ifra Unaade forstudt fra Deres Kongel. Høyhed da jeg allerunderdanigst forsikrer, at den udi Island ikke vil blive unyttig: thi naar nu først alle de gode Ting, som Hans Kongel. Majestæt haver begyndt med sammesteds, ere blevne fuldførdte, og Landet formedelst sin Handel og Næring, befinder sig udi een bedre Tilstand, saa kand det erheller felle, at Tiderne jo blive frugtbarere af Sager som ved Lov og Ret maae afgiøres, hvor til da ogsaa behøves flere habile og lovkyndige Mænd, end vi nu have.

Og da det synes som slige Omstændigheder skulde passe sig, baade paa de tilstundende, saavel som maaskee endnu mere, paa de længer udseende Tider, som Himmelen haver bestemt, for Deres Kongl. Høyhed i en fuld Majestætisk Glands at bestige den Kongel. Arve-Throne; saa haver jeg ikke mindst i den Henseende, understaaet mig, at zire dette mit ringe Arbeide med Deres Kongel. Høyheds allerhøystpriseligste Navn for an paa, at Skriftet derved kunde vorde desto behageligere for de unge Personer, som blive fødde til den Lykke at tiene i sin Tid Deres Kongelige Høyhed udi nogen civil Charge her i Landet, og som ved dets Læsning vilde indsamle sig nogen Habilitet og Lovkyndigheds Fundamenter.

Lykkelige, ere vi, som leve under Hans Kongel. Majestæts Deres Kongel. Høyheds Hr. Faders Allernaadigste

Re-

Regiering, som Gud lade vedblive til den seeneste Alder; da Hans Majest. ikke alleene lader os vederfares alt det Gode som vi af Hans Majests. Høylovlige Forfædre nydt have; men ogsaa lader sin Høyst Kongelig Naade og Gavmildhed, udflyde Strømmevis, langt meer end nogen anden Konge imod sine Undersaatter giort haver: Men hvor lyksalige, vil og de da ikke skattere sig, som komme til at leve, under Deres Kongel. Høyheds Scepter i sin Tiid? Da ikke alleene de itzige fortræffelige godgiørende Anstalter, forhen have opnaaet et ønskeligt Maal, men og mangfoldige andre gode Ting, som Indbyggerne spaae sig til at nyde af Deres Kongel. Høyheds allermildeste Haand, ville deraf tage sin Oprindelse.

Der er ikke een eller nogle, men alle af os som af Hiertet uafladelig ønske: at ligesom Deres Kongel. Høyhed, er af

Naissance den störste iblandt Europæiske Printzer; saa maatte og Deres Kongelige Høyhed, blive den störste iblandt Croncde Hoveder, formedelst alle Høy-Kongelige Dyder, Magt og Lyksalighed, for Gud og den heele Verden. Hvilket og er det Votum, som jeg,

Deres Kongel. Høyheds

Munche Tveraa Kloster
udi Island
d. 12 Septembr.
1753.

Allerunderdanigste
Arve-Undersaat og Tiener
underskriver
Svend Sölvesen.

Formaale til Lesarans.

Sin lofleige Etatz Raad Höyer i sine Disputatz, kalladre Idea Juris Consulti Danici, hefur lated sier um sinast, hvorso torvelt og þungskil ñ være su Jßlendska Lagavitska: og Joh. Anderson Borgemeistare i Hamborg, i sinu Skrife um Jßland. § 112. Hefur þad sama aviked; mau þad reiknast eitt med þeim fau Saũmælum, er sa hneixlanlegt bæklingur ũeheldur: þvi þar sem añarstadar ganga ein Log yfer, hofum vier ecke einasta Tveñ, helldur i sumum Tilfellum þreñ og fiorer: eck oll i voru eigeñlegu Tungumaule, helldur Meirepart, sosem þau nordsku Logeñ og margar Konal. Forordn. ai Donsku, hvor ei verda fullkomlega skileñ, utañ af þeim er vel hafa lært Sproked. Eñ vor gomlu Landslog, eru ecke ollu audveldare saker margra forvyrda og oltosra atrida, ad eg ei tale um Noregs Konga Rettarbætur, af hverium mañ hafa yms Manuscripta og mauske ecke

oll

ell so rigtug, ad Domararner meige sig þ r uppa reida, so sem Raun hefur Vitne gefed.

Eg vil ei taka fyrer mig, med morgum ordum ad utfæra hier þai ypparlegu nytseme Laga vitskunar: þvi so sem adrer meire meñ mier, hafa þvi fyrer laungu aflaked, og eingeñ skinsamur helldur um hana tvilar; so være þad eins og einhver tæke sig til, nu aa sidarsta heims aldre, ad sina hvert gagu meñ hefdu af ellde og vatne, edur audrum omißanlegum hlutum i Rike Naatturunnar, sem þiena til Vidurhalds þeim naatturlegu likomum: og so sem saa andlege likame Christumñar, kañ ecke ad vidhalldast, fyrer utañ Guds orda Lærdom; so ecke helldur saa Politiske Likame eins Rikis eda Stiornarstands, fyrer utañ god Log, og þeirra retta brukun. Vorer allranaadugustu Kongar, hafa lagt stora aastundan aa, ad hvoretvegge Lærdomuneñ, sa andlege og veraldlege, skylde blomgast i øllum þeirra Rijkium, og er þad fyrer nockrum mañs øldrum komed so vidt med þan Andlega Lærdomeñ hier i Lande, sem i odrum Stodum; Juris-

risprudentia edur Lagavitſkañ þar i mot, hefur ſtadet ad veikare fotum; ſo ſem hverke hafa nockrer vißer Meñ vered-ſetter til uppfrædingar, et helldur þienanleg Subſidia gefiſt i þeim Lærdome, nema ſialfar Logbækurnar.

Vel hafa nockrer goder Meñ hier i Lande ſied hvad i þeßu var ufaut, og lauted efter ſig nockud Skrifiegt, odrum til Leidar viſirs, ad ſkilia LandsLegiñ, ſo ſem er:

1) **Bardar Giſlaſonar** Annotationes yfer Logbokena, hvar og tilfærdar eru þær merkileguſtu Umbreitingar, ſem i einum og odrum Poſte Lagaña ſkiedar voru, af Rettar botum og forordningum allt til hañs daga, ſem ad viſu var lofflig fyrertekt.

2) Hefe og orded var vid añad gamallt Skrif, kallad **Rembehnut** (veit ei hvors Authoris), hvar iñe ſamandreigeñ er ur Logunum, nockur Jurisprudentia practica fyrer Sækiendur og Veriendur i Rettargangenum.

3) Hefur **Biørn ad Skardſa** ſkrifad þvilikaſt, ſem Gloſſarium yfer Fornyrde Logbokariñar, hvortu ecke er med ollu ad for-

forkasta, þo þar finnast kunne ibland, sem ecke er af rokum byggt, og hefur rettelega forþienad Crisin lærdare Manna.

4) Logmañ Vidalin, hefur (sem vanlegt var) verid miked luckulegre ad Commentera yfer sømu Terminos Logbokarinar og adra fleire; eñ so sem hañ hefur i sømu sinum Skrifum, flestollum, geinged meir philologice eñ Juridice til Verks, so eru þau framar til frodleiks og Upplisingar i Antiqvitatibus, en stærrar Uppbyggingar i Jurisprudentia forensi; Hañ var þo, og er alkenpur fyrer hin fullkomnasta Jurista i vorri Lande, og þar fyrer oskande, hañ hefde brukad sin Vena, ei sidur til ad epterlauta oss eitt rettskapad Juridiskt Systema; eñ þar hañ lifde just af þeim Dogum, sem menn vændu hier epter Nijum Logum, hefur honum mazske ecke sijnst ad taka þad Omak uppa sig forgefins. Auk þessara, hofum vier og nockra sem skrifad hafa yfer einhverja vissa Materiam i Logunum, so sem Hr. Magnus Jonson yfer Erfdar Logbokarinar. Biskup Mag. Jon Arnason yfer Tyund, um Reka og fleira sinar veiges. Ad eg get hier þessara godu og

lofle-

loflegu Maña, er ecke þar fyrer, ad taka vilie mig, edur mitt Erfide i epterfylgiande Bæklinge fraũ ofer þau, edur til jafns sinnum þeirra; heldur til ad fiña med slikum dæmum, ad Mosium hafa þokt varda um soddaũ Skrif til Leidar vijsirs og fyrer greidslu þeim er villa med Skinsemi Logeñ tractera, og i þeirra Lærdome nau nockure understodu, og i þvi skine er þad sem eg hefe mier fyrer hendur teked, ad lauta greindaũ bækling utganga fyrer almeñings sionir: þvi þo eg i fyrstu samañkrafade haũ fyrer sialfaũ mig, og ætlade ei haũ skolde verda reikur i Augum fleire; þau hafa þo vijser mikils verder meñ bæde Jñlender og Utlender, sem þar um hofdu spurn feinged, gyrnst ad siau haũ so sem nockud nystarlegt, sidan ad fyst mig ad edera haũ odrum minnum Landsmonnum til þienustu, hvar uppa eg kiñe til Bevijsinga ad iñsetia Atride ur ymsra lærdra Manda Brefum ef eg vilde leita mier fordildar þar med.

Eg velt vel ad hier eru margrer so vel forfarner Meñ i Logum, bæde af sinum Lærdome, og langre ydkun Rettarins

Ver-

Verka, ad þetta Skrift er þeim Þienustu laust; eñ just þeir somu kuña vel siaa, ad þad er giort i hag fyrer Unglinga og Vidvaninga, sem læra vilia Løg, til ad taka vid af þeim er nu lifa; en þvi lærdare og forstandugre Meñ eru, þvi sijdur plaga þeir ad lasta añara maña Verk, þo þeir sialfer sieu i stande til ad giora eñur betre, edur siaae þar i nockur Feil, og þvi bist eg ecke vid hørdum Critiqver af slikum meñum; añars ef nockrer villdu giøra so vel, og meddeila mier þvi sem þeir siaa rettara, eñ eg hefe skrifad, vil eg þeim til Æru iñfæra þad i bokena, kuñe hun ad verda ederud ødru sinne. Eñ þeim sem vilia adfiña, og kuña þo ecke ad corrigera, visa eg til þeß Svars er Sgaranell gaf Momo i Comædiune til Afskeids, og læt so þar um uttalad. Eñ hinum til at hugunar, sem af heñe vilia læra, vil eg þeßu hafa Vidbætt.

1) Ad þeir i og med Studeringu þeßarar bokar, hafe siaalf Løgeñ vid høndena, til samburdar allstadar þar til þeirra er visad, so vil eg lofa þeim tvofalldre framfor hiaa þvi sem þeir læse einsamla Logbokena, og laate þeir sig ecke undra þott efnenu sie hier

ødru

ødru vijs nidurradad, eñ i sialfum Texta Lagaña; þvi eg hefe ur ymsum stødum maatt samañdraga þad sem heyrde til eins efnis: til Dæmis uñ Exsecutioner og Adfarer, er høndlad i N l. 1 B. 22 Cap. sidañ aptur i 5 B. 6 Cap. og en aptur 5 B. 13 C. Þetta og añad þvilikt, hefe eg epter Methodo edur Utskijringar forme allra Jurista og sialfs Justiniani heimfært aa sina vißa stade.

Bæde vor gømlu Ißlendsku Løg og hin Nordsku, byria aa Formalitete processana, af þeim Raison: ad fyrst eiga Meñ ad vita, hverneñ þeir skule iñretta sinar Maala sokner, og koma þeim loglega fyrer Dom: eñ hitt lætur sig eins vel heyra: ad fyrst byrie møñum ad vita hvad rett sie i hverre Søk, og aa hvad godum Grundvelle hun stande, aadur þeir fære hana i Action til Þinga, og þvi hafa þeir storu Juristar, so iñrettad sin Systemata, ad þau høndla fyrst uñ Rett Personaña, og Hlutaña, eñ sijdarst uñ Formalitet processanna, hverier ad risa ut af hinu fyrra. Eñ eg er ecke settur til ad dæma uñ hver þeße Methodus sie añare betre edur tilhlidelegre, og maa þvi hver hallda þar uñ sem hønum best likar.

2) Ecke kuña meñ i so litlum Bækling ad fiña, alt hvad þeirra Nijnæme i slikum Sokum epterklæar; þoi hier eru alleina framsett þau Naudsynlegustu Elementa og Principia i þeim efnum sem almeñast fyrer falla i foro; eñ ecke fæigiæter Casus, sem einasta eru fyrer vitra meñ ad utgrunda; þar eg og ecke efa, ad nær eitt skickanlegt hofud er vel uidur komed i þessare Bok, þa opna sig epter hendeñe, so sem sialkrafa adrer vigtugre Hluter, sem hier eru ecke utfærder; þo er hier ecke med ollu utegleymt þeim Spurningum, sem bæde mier og odrum hafa þokt uñtals verdar.

3) Þad mun eingum midur þykia, ad eg hefe allvida iñfært Terminos Juridicos, edur Latinsk atrides Ord, sem Juristarner bruka yfer eitt og añad; þo ei oñur eñ Efnenu hlijda, ei helldur fleire Definitiones, eñ i Logunum eru utþrickelega tilgreindar, edur i Efnenu vyrkelega underfaldar; og er þad sierdeiles giort fyrer studerande unga Men, hverium ecke alleina er Prijde ad vita slika Terminos, helldur og mikel hiælp ad lesa adrar Jurid. Bækur, Forordningar og Document, hvar soddañ Glosur opt iñ-

hlau-

hlaupa: ei helldur þurfa olærder Lesendur, ad meina sem i þeim sie nockud huled; þvi añad hvert eru þær med einu algeingnu og skilianlegu Nafne utlagdar, eda med fleirum Ordum utlistadar.

Ad sidurstu vil eg ecke gleime ad standa minar Skrifter fyrer Mr. Logicis Grammaticis og Philologis, um þad er eg hefe bæde villande og ovilliande syndgad at mote þeirra Reglum: og fyrst hvad minar Definitiones athrærer, veit eg þær hallda ecke Stik, ef examinerast skylldu juxta Methodum definiendi & demonstrandi Logicam, og ecke verdugar ad heita utañ Descriptiones; þvi eg hefe laated mier seiga, ad slik Methodus passe sig ecke eigenlega i Scientiis Practicis, helldur alleina Theoreticis, hvertar sig laata mathematice demonstrera.

Þar næst medkeñe eg vel, ad hier fiñast ogiarnañ þau gomlu gullaldar Ord, sem nu eru komeñ ur Mod, og ad eg þar i mot hefe stundum hialpast vid þau Ord sem dregeñ edur samsett eru af Donskuñi, hvad eg helld eingen spioll, þar vor log nu at tidum eru Mestañpart fra Donskum komen, og ain heñar kuña meñ ecke ad vera i Rett-

argaangenum; og so sem vor efne i flestum Sokum dependera af þeim Donsku, þvi maa þaa ecke eiñen vort Tungumaal vera somu Forlogum underorped? eñ oll soddan Ord eru þo miked skyllanleg, og tidkanleg Orden aa vorum Dogum; fyrer utan hvad faa einer meñ hanga so faster vid sitt Antiqvitet, og geta varla skrifad eitt Sendebref, ad meñ skylldu ei helldur þeinkia þad være styll Ara Prests **Froda** edur Snorra Sturlusonar, en þeirra maña er lifa aa **aatiandu** Olld; Hverier ef vilia atelia minar **Bevisingar**, **Betalinga** og adra Barbarismos in Lingva patria, er þeir munu so kalla; þaa er eg vel tilfrids ad taka upp Gagnsok i mote þeim fyrer þeirra Archaismos, og seigi so **fellda sok mina fram̃ i fimtarstefnu Dom**, med þessum **qvib burþi** Qvintiliani: Abolita & abrogata retinere, insolentiæ cujusdam est, & frivolæ in parvis jactantiæ.

Re-

Registur
Yfer sierhverria Bok og Capitula.

I Bok.

Um Rett Personaña.

Cap.

1 Um Lagavitskuna og heñar nytsemd Rettvijsena.
2 Um Logeñ yfer hofud.
3 Um Pau Jslendsku Log sier i Lage.
4 Um Rett Personaña.
5 Um Egtaskapar Trulofaner.
6 Um Hionabanded.
7 Um Hionaskilnad.
8 Um Logleidslu.
9 Um Ættleidslu.
10 Um Adgreining Personaña epter Loglegum hætte, og sier i Lage um Frialsa meñ og Ofrialsa.
11 Um Jñlenda og Utlenda meñ.
12 Um Adgreining vorra Landsmaña.
13 Um Logselda meñ.
14 Um Omaga, sierdeilis þa sem unger eru og þeirra Forveriara.

Cap.
15 Um Fiarhalds men.
16 Um Logveriara Eckna.
17 Um Omaga Framűfærslu.

II. Bok.

Um rett Hlutaña yfer hofud, og sier-dellis þeirra Eigindom og Adkomster.

1 Um Ymislega Adgreining Hlutaña.
2 Um Eigindoms rett, edur Herradæme yfer hlutunum og þes Adkomster.
3 Um Asigkomulag hlutaña sem i vorre Eigu eru.
4 Um Eiginlegleika herradæmisins.
5 Um Hlunninde og Not af allara gorse.
6 Um þær Natturlegu og fyrstu Adkomster hlutaña
7 Um þa adra uppruna Adkomst.
8 Um þær seirne Laga adkomster, og sier i lage Afhendingu.
9 Hverier ad Lögum meiga afhenda og heimta sitt Gots, so og fyrer hveriar Personur vier vinum eda grædum.
10 Um Giafer og Log-giafer.
11 Um Erfda Rett og fleira þar tilheyrande.
12 Um Log-erfingia, þeirra Mistmun og Asigkomulag.
13 Um Skiftaforvaltara og þeirra verk vid Stersbued.

Cap.
14 Um Arfsiofnud og fleira sem i Skiptum fyr-
erfellur.
15 Um Skipta þrætur og Arfs tilkall.
16 Um Arfs og Gialds fra gaungu.
17 Um Oreglulega Arfs gaungu.
18 Um Hefd og Logheſd.
19 Um Logfestur.
20 Um Eigindoms þrætur, brigde og lagaript-
ingar.

III. Bok.

Um Rett til Hlutaña, og Skyl-duna a adra Sijdu.

1 Hverſu Rettureñ og Skyldañ kome til.
2 Um Samninga og Contracta.
3 Um Launſe.
4 Um Laun þad sem lied er.
5 Um Geimslu a fe.
6 Um Pantſetningu.
7 Um Borgun og Fyrerlofan.
8 Um Kaup og Solur.
9 Um Leigu mala.
10 Um Felagſkap.
11 Um Umbod.
12 Um þa Oeinlegu og nockra hia oſſ obrukan-
lega Contracta.
13 Hverſu Contractar og Skulder taka enda.

Cap.
14 Um Samfor Skulda heimtu mañana ſeitt bu.
15 Um Misgioruinga, einkum Obotamal og Stoorſaker.
16 Um Oærett og ſmærre Misgiorder.

IV. Bok.

Um Loglegan Rettargangs mata.

1 Um Forlijkaner.
2 Um Retten og hans Perſonur.
3 Um Sækiandañ, Veriandañ og heirra Talsmeñ.
4 Um Yfervold, ſierdeilis Domara og heirra Logſogu.
5 Um Pingſkrifara.
6 Um Logrettumeñ og Pingvitne.
7 Um Ymisleg Varnar þing.
8 Um Stefnumal og Fyrerkall til under Rettaña.
9 Um Fra veru, Forfoll, Uppſetningar og Logdag.
10 Um Malaflutning Stefnandans.
11 Um Andſvor og Undanbrogd Veriandans.
12 Um Beviiſingar, Gogn og Vitne.
13 Um Malspartaña Eyda.
14 Um Doma og Laga Urſkurde.
15 Um Appel. edur Stefnumal til ædre Retta.
16 Um Domaña Execution
17 Um Arreſta Perſonu og Gotſe.

Sa Islendske

TIRO JURIS

edur

Barn i Løgum.

I. Bok.

Uñ Rett Personanna.

I. Cap.

Uñ Lagavitskuna og Heñar Nytseme Rettvisena.

Lagavitskan er ein Kunnatta, iñefalen i þvi, ad vita og skilia Løgeñ rettelega, so Madur kuñe þar af ad heimfæra þau uppa fyrerfallande Saker.

Nytseme þeßa Lærdoms er su: ad utvortis Athafner Maña verde epter Rettvisseñe Lagadar.

Rettvisen (Justitia) er tveñslags:

1) Universalis, edur Almeñelig, iñebindur i sier allar Sidferdis Dygder yfer Hofud.

2) Particularis, edur Sierdeilislig, hveria Logvitringarner kalla eiñ stodugañ og jafnadar

giarnañ Vilia, i þvi ad lauta hvern eiñ hafa þad honum med Rettu tilheyrer.

Hana plaga þeir ymislega ad adgreina, so sem: 1) i Justitiam Distributivam, Sundurdeilingar Rettvijse, sem siñur Stad mille Yfervalldsins og Undersautaña, i þvi iñefalen, ad uthluta rettelega, Virdingu og Metordum, sem og eiñen Punga og Alogum, epter rettre Tiltolu, og hvers eins Asigkomulage. Til Dæmis: ad sai Overduge, sie ecke settur til Metorda framñ yfer þañ Verduga, og sai Fatæke mæte ei svo þungum Utlautum, sem hiñ er meiru fær afkastad.
2) i Just. Commutativam, Jafnadar Rettvijse, sem hefur Stad a mille Undersautaña iñbyrdis i þeirra Hondlan og Vidskiptum.
3) Hafa og nockrer uppheinkt hina þridiu Tegundena, sem kallast Just. Vindicativa, edur Hegningar Rettvijse, epter hverre Glæper og Misgiorder verda straffadar.

Þessar Adgreiningar eru þær eldstu og almeñ ustu, eñ þeir Nijrre Doctr: hafa þetta a añañ Hatt, og snart hver epter sinu Hofde, og raunar eru Þær Þarfleysa; þvi Rettvijsen i sialfre sier er ein og hin sama, þott hun hafe ad giora uñ adskilianlega Hlute; So eru þad i sialfum sier oljik Verk, ad launa God-giorder, og straffa Illgiorder, eñ Rettviisen, er þessu stiornar, er þo hin sama.

2. Cap.

2. Cap.
Um Logen yfer Hofud.

Logen eru ein Skickun og Regla, sem einum Undergefnum verdur fyrer-skipud af sier Yferbodnum, til ad lifa og breita epter.

Pau adgreinast fyrst, vegna sins Uppruna, i Guds Log og Mana.

Guds Log eru:

1) Jus Naturæ, Natturuñar Logmal, sem i fyrstu var inprentad i Mannsins Skilning og Vilia, en sijdan er hverium Mane medfædt, hvar af Skynsemen gefur ad peckia, hvad Madur skal giora, og hvad ecke giora.

2) Jus Divinum positivum, Guds Serninga Logmal, sem i Ritningunni er openberad, hvert og ymislega adgreinest i Guds Orda Lærdome, og heyrer pvi ecke hingad um pad ad handla.

Jus Nat. edur Natturuñar Logmal kallast og so Jus Gentium, pad er Piodaña Logmal, epter hveriu pær eiga ad breita hver vid adra; pad er nær Men imynda sier allan Heimen so sem eitt Land, en hveria Piod i Heimenum, utaf fyrer sig, sem ecke er anare Undergefen so sem eina Personu; pau hafa pær peße Log, ad lifa epter i sinum Vidskiptum hver vid adra, so sem ad Uppretta sin a mille Kauphandlan, hallda Strid, nær ein Piod vill ei una anare Jafnadar, giora Fridar og Vinskapar Sattmala, og fleira soddan.

Jus Humanum, það Løgmal, sem af Mønnum er sett, þo það sie og dreged af Natturuñar Logmale, adgreinest med þessum Hætte:

1) Jus Publicum, Grundvallar Løg eins Rijkis, hvar med það sem heyrer til Stiornarreñar og Rijkesins utvortis Velferdar, er nidurskipad. siau hier uñ N. L. 1 B. 1 Cap.

Soddan Jus Publ. er i Vorum Rijkum, so kollud Konga Løg Friderichs Pridia, sem giord voru, þegar Souerainitet, eda Einvalldz stiorn, var vidteken i Danmork.

2) Jus Privatum, það eru þau Løg, sem hin Hærsta Valldstiorn eins Rijkis setur sinum Undersautum ad lifa epter, hver sierdeiles suerta þeirra eigin iñbyrdes Velferd, og gott Liferne.

Þetta Løgmal skiptest ymislega, epter því sem það houdlar uñ yms Efne, So kallast það:

1) Jus Ecclesiasticum, sem ahrærer Truarbrøgdeñ, Kyrkiustanded, Geistlegar Personur, og Hlute.

2) Jus Criminale, edur Miøgiørda Løgmal, sem kieñer ad straffa Glæpe og Illgiorder.

3) Jus Civile, Borgarlegt Løgmal eda Landzløg, sem giord eru fyrer Samfelag Undersautaña i veralldlegum Sokum.

Það Borgarlega Løgmal, adgreinest i jus Scriptum, og non Scriptum.

1) Jus Scriptum edur Skrifad Løgmal, kollum vier það sem utgeinged er under Nafne Kongs,

og

og openberlega auglyst og uppaboded. Pad hefur ymislig Nafn, epter Atvikum og Asigkomulage Landstiornareñar i hveriu Rijke, sem hier þarf ecke upp ad telia, framar eñ vor eigen Log gefa Orsök til i nærst fylgiande Capit.

2) Jus non Scriptum, edur Oskrifud Løg, sem og kallast Consvetudo, Vidteken Venia i hverjum Stad. Hun gyllder so leinge fyrer Log, sem Meñ hafa ei oñur skrifud, er þar giore Uñbreitingu a. Til Dæmis: ad Domarar hier i Lande, setia Þing og segja þeim Upp med nockrum Formala, fyrer hveriu þo ecke er añad eñ gamall Vane edur Praxis.

Þesse Praxis gyllder og miked i þvi ad skilia Logeñ, hvar Interpretatio Usualis tekur Nafn af.

Interpretatio Usualis er sa Skilningur, edur Meining a Logunum, sem flester hafa vidteked, frau hverre Meñ ecke skulu vikia ad orsakalausu, medan hun maj standast; en siaue einhver rettara, þa giorer hañ vel, ad ganga ei med Blindne i añara Fotspor.

Til ad skilia Logeñ, þurfa Meñ Sañsyne vid, og adgiæta framar hver Tilgangur Lagaña er i hverre Grein, eñ ad Hanga i tomum Bokstafnum.

Þarfyrer, nær so horfer vid, ad Logeñ kuña ei ann Vandræda skilliast epter Ordunum, þaj athugest þeßar epterfylgiande Reglur:

1) Nær Ord Lagaña eru frekare, eñ Meininguñe

og godre Sañsyne kẽ svara: þa samanfæra Meñ Utleggínguna og minka Ordaña Krapt, hvad þat kallast Interpretatio Restrictiva edur Aforegen Utlegging. t:l Dæmis: þar sem Forordn. af 29 Novembr. 1622. Seger, ad sa er keypte ologbodid Odals Gots, skule missa sitt Gots; þat være þad bæde fraleitt. ad hañ skylde hafa fyrergiort Fe sinu, so sem Obotamadur, og lika skylde hañ missa þad Gots hañ keypte fyrer eckert, er nærsta þungt; þoi bydur Sañsonen hitt: ad nær Odaled verdur brygdad, mege hañ snuast at sin Sala epter Andvirdenu.

2) Þegar Meining edur Tilgangur Lagaña, virdest Leingra nat eñ Orden sialf standa til, þa hialpa Meñ sier i sama Matta vid Interpret. Extenſivam, sem er Urvijdkud Meining so sem þar i N. L. 6 B. 12 Cap. 1 Art: er Mañe leifd Naudveria, til ad forsvara sitt Lif og Gots, og nu drepur hañ einhvern til ad forsvara Lif Konu sinar edur Barna þar med; þat verdur slijkt eiñen giort ad Naudveriu, þar einum Mañe er ei miña uñvert ad hialpa Life Konu edur Barna sina, heldur eñ sinu Gotse, þott Logeñ tiltake ei so vidt i fyrstu.

Sieu Logeñ nockur stadar so þungskileñ, tvyræd, edur sialfum sier Gagnstæd, ad Domararner siai ecke Veg til ad rada fraṁ ur, þa sækia Meñ þar yfer Interpret. Authenticam.

Eñ þad er Interpretatio Authentica. Nær sialfur

fur Hofundur Lagaña gefur sina egen Utskijring yfer þau: hvar uppaa oß skorter ecke helldur Dæme; Siaa Forordn. af 16da Aprilis 1736. uñ Forbod Gulls og Silfurs i Klædadragt, hveria þegar Nockrer þoktust ecke ad fullu skilia, var onnur af 6 Octobr. sama Ar utgefen til Upplijsingar hiñe fyrre.

3. Cap.

Uñ þau Islendsku Log sier i Lage.

Þau fyrstu Log, sem hier aa Islande hafa alment videteken vered, kallast Ulfliots Log, af þeim Mañe er þau færde ut hingad, Anno 928. Land. n. pag. 137. og Sched. Ara Pr. Froda p. 3. hier uñ 60 Arum epter þad Landed tok ad byggiast, og voru þau i lainga Tijma ei skrifud, helldur hafde hver þad hañ gat numed, eñ Logmeñ skyldu kuña þau oll, hvar fyrer til þeirra var sokt, so sem i adra Logbok, þegar hina þraut, hvad siaa maa af Niaals Sogu, þa Skapti Þoroddsson hafde Logsogn.

Anno 1118, Nær Bergþor Rafnson var Logmadur, var þad Nijmæle uppteked, ad skrausetia edur Uppskrifa Logeñ, og vitna þad fyrrnefndar Schedæ Ara Prests, ad Haflide Maarson hafe ritad Vijgsloda, ad raade þeßa Bergþors Log M. og þau hafe oñur fleire Log ritud vered: þad er aun alls efa Grau-gaas, af hvorre

Vijgslode, var ein Baalkur eda Pattur. Menn hafa og i Hondum eitt Skrif, sem talar umm Virding a Londum og Landsnytium, under Nofnum Berghors, Haflida, og annara fleire Hofdingia, er lifdu a peim Dogum, hvert ad vifsu er miog fornstylad, og talar bæde um Saud-Lond og Haffær Skip, sem hier voru til i pai Daga; po hafa ecke vorer helldstu Laga Menn a pessu Seculo, Assess. Arne Magn. og Logm. Widalin viliad leggia nockurn trunad par a, helldur kient Monnum ad akta pad sem anad Uppdiktad Fræde; fyrer hveria Sok, veit eg ei, nie hyrde til ad geta, einasta vil eg vijsa peim er forvitnar ad siai Rokssemder pessa Skrifs, til Decategraphiam, Sal. M. Jons Arnas. Byskups.

Graagæsar Log hafa hier a Lande vidgeingest, allt til pess pad kom under Kongstiorn, nefnelega a Dogum Hakonar Kongs hins Coronada, pa hingad var innskipud Logbok su er Jarnsijda kallast, og odru Nafne Hakonar Bok, hvad Biörn a Skardsa seger vered hafe Ared 1271, en sa Reikningur nær pa ei heim, par Hakon Kongur deyde 1263, og pvi er hitt rettara, ad Jarnsijda kom hier in 1262, so sem Hr. Widalin skrifar in voc. Vika, Laugardagur.

Pesse Log geingu hier 17 eda 18 Ar, til pess 1280, ad Magnus Kongur Lagabæter, sende hier ut med Jone Log-Mane pa Bok, er sijdan hefur Jons-Bok nefnd vered, og leingst umm ad eingeingu fyrer Log gyldt hier a Lande. Nu

Nu er ad koma til Kyrkiu-Laga ña, sem til forna voru Christin-Rettur kollud. Þar uppteliast:
1) Statuta Gissurar Biskups, um Tijund, sem logtekin og samþykt var Anno 1097.
2) Christin-Rettur Þorlaks og Ketils, er bader voru under eins Biskupar hier a Lande 1122.
3) Christin-Rettur Jons Erke Biskups i Norege, sem eg ei veit hvert hier i Lande hefur vidgeingest; En Arne Skalholts Biskop, stiftade hier ein annan i Likingu epter þessum, sem var meir i Hag þeirra Geistlegu, en sa Gamle, og þvi villdu þeir halldа Almuganum under hann, um nockurn Tijma, þar til þeir Brædur Eyrikur og Magnus, Noregs Hertogar, skickudu med eine Rettarbot: ad Christendoms Saker skyldu vera epter fornum Vana, sem var adur en Sattargiørd skede millum Magnusar Kongs og Jons Erke-Byskops. hvar a Rettarbot Hakonar K. 1316. þegar hann var ein ordenn Kongur i Norege, giorer en frekare Grein, soleides: "Þvi biodum "Vier ad Logmenn vorer, og aller adrer, hafe og "halldе þann Christindoms-Rett sem vered hefur "ad fornu med ydur; þo hverke þann sem Mag"nus Kongur Fader vor liet samsetia, og ecke þann "sem Jon Erkebp liet samsetia, þann sem adur hefur "vered og Forn er, hann viljum vier ad gange ꝛc." Nu kann ecke under þessu Nafne, Forn, helldur ad vera meintur Christin-Rettur Arna Byskups sem þau var nijr, og en yngri en Jons Erke Byskops,

og lika eins gedur ad þvi er Jñeha!ded snerte; heldur sa Gamle Þorlaks og Ket. Biskupa. Hier um̃ viisa eg til Crymog. b. Arngr. pag. 126. og þaß er Sal. Bp. Jon Arnason hefur ex professo um þetta skrifad.

4) Til er sa Fiorde, kalladur Hiñ Reformerade. þvi hañ var samsettur eptir Um̃skipte Truarbraadaña, af Olafe Bpe Hialltasyne, og Arna Gislasyne a Hlydarenda, hver þo ecke hefur Logtekeñ vered.

Þetta sem hier er sagt, kañ vera til nockrar Undervisanar, þeim sem ofroder eru um̃ Uppruna og Framaaung vorra gomlu Laga, hver eñ nu a Dogum kuña ad hiena til gods Leidarviisis, ad skilia hin nirre; Eñ þad er Hofud Postureñ, ad hondla um þau Log er vier nu a Old lifum under.

Þau eru tilgreind i Kong Christj. 6ta Rescript. af 19 Febr. 1734. med þeßum Ordum: Naar at skilliae Casus kunde forefalde, som icke i den Islandske Lov, findes ommældte, skal Rettens Betiente der paa Landet, ved Hielp af de forrige i Brug værende, Ordinantzer, Recesser, Rettersbøder, og til Landet udgangne Forordninger, heller afgiore Sagerne, og i Arbitraire Kiendelser alleene consulere den Nordske Lov, naar den passede sig; end at den Nordske Lov, i sleng, og tillige med den Islandske skulde bruges. Angaaende Criminel Sager: da ville Vi Allernaadigst, at saasom der paa Landet, haves een og anden

Ret-

Retterboed og Anordning, i Særdeeleshed, den saa kaldede Storedom 2c. Men i Drabs og Tyve Sager, skal i Henseende til den Forskiel der findes imellem de Islandske og disse Tijders Love, den Nordske Lov følges.

Hier utaf athugast hver adsieu nu ad Tiimum:
1) Jus Eclesiasticum, edur sa Geistlege Rettur.
i Kirkiusøkunum Ordinantia Christjani 4ti, utgefen 2 Julii 1607, og Ritual. Christ. 5ti af 25 Julii 1685.

I Egraskapar Søkum. Ordinantia Friderichs 3tia sem kallast Hionabands Articular, utlagder og prykter ad Islendsku Bak vid Ordin. Christj 4ti dat Cronborg 2 Julii 1586. eñ i Corpore Juris hvar peir eru ad sinne Donsku, er peirra datum af 19 Julij 1582. peir eru og inførder i N. L. 3. B. 16. Capit.

I Tiundar Søkum, og pad adhrærer Kirkiur, og Presta Inkomster, er Stadura Gissurar Biskups, og Christiñ-Rettur Porl. og Ket. Biskupa eñ nu vid Magt.

Uñ Scholana. Nockrar Forordningar Christj. 3. og su nija Schola Fundatz af 3 Maji 1745.
2) Jus Criminale, edur pau Log, sem hlyda uppa Obota Mal og adra Misgierninga.

I Mañdraps Malum, pau Nordsku Log. su 6 B fra 6. til 12 Cap inclusive hondla par um.

I Piofnadar Søkum N L. 6 B. 17 Cap. Nu er sa Athuge hier vid, hvert hier i Lande, skule

allt

allt þat heita Þiofnadar Saker, sem Nordsk Log giora Þiofnad; hvad ei synest fylgia af þvi audur skrifada Kongl. Rescripte, helldur einasta, ad þad sem virkelegur Þiofnadur er epter Islendskum, skulé straffast epter þeim Nordsku, so hverke mege eiñ Smaþiofur leisa Hud sina med Febotum, og ei helldur eiñ Storþiofur heingiast fyrer þær Saker, sem Islendsk Log tiltaka: Eñ tilfalle nockur su Sok, sem Þiofnadur er epter þeim Nordsku, eñ ecke epter Islendskum Logum, þa maa hun ei epter þeim Nordsku dæmast; So sem, ef eiñ flær edur birker Tre i Skoge añars Mañs, þa meige þad ei dæmast, epter N. L. 6 B. 17 Cap. 25 Art. helldur epter L. L. B. 19 Cap. Aptur imot, ef nockur fellur i Þiofnadar Sok epter Islendskum Logum, sem þo er ecke Þiofnadur epter þeim Nordsku, til Dæmis: hañ tekur Sel af Jordu añars Mañs; þa dæmest hañ ecke epter N. L. 5 B. 12 Cap. 17 Art. helldur verdur hañ Þiofur epter Þiofab. 9 Cap. eñ Straffed sialft lidur hañ epter Nordsku Logum.

I Lauslætes Sokum og Legords Mailum gylder Storedomur svokalladur, sem stiptadur var a Logþinge, þañ 30 Junii 1564. stadfestur med Kongl. Forordning, af 13 April 1535.

3) Jus Civile Vor Landelaga Rettur, sem er svokollud Jons Bok, hver ad Mikluleite, eñ nu vidhelldst, sierdeiles i Arfatokum, Landabrygda, Landsleigu, Reka og Kaupa Balkum.

Þar

Par næst Nordsku Log Christj. 5ti ad þvi Leite sem Formalitetet ahrærer.

Formalitetet er ein viß Adferd og Maute i Rettargaunginum, so sem hversu hondla skule med Stefnufarer, Vottaleidslur, Adfarer og fleira þeß hattar, hvar uñ mest hondlar su fyrsta Boken; fort ad segja: allar Maula Sokner skulu fraṁkvæmast epter Nordsku Logum, eñ Mauleñ sialf ecke dæmast, utan i Mañdraps og Piofnadar Sokum, epter þvi sem adur er sagt, og i Arbitraire Kiendelser, þad er þeim Sokum sem Meñ hafa ey oñur vissare Log fyrer, þa meiga Domararner hafa þau til Eptersionar.

Receßar kolluduſt þau Log, er sett voru af Kongunum med Rijkisins Raade, adur eñ Einvaldsstiornen hofst i Dannmork og Norege.

Soddan Receßa hofum vier þriu, sem hier i Lande hafa geinged fyrer Log til forna, so sem eñ ma bevijsa af gomlum Domum.

Sa fyrste Reces er Christj. 3ti, utgefeñ a Coldingshus þañ 13 Decembr. 1558.

Sa añar Frid. 2di utgefeñ a Callundborg þañ 21ta Novembr. 1576.

Hiñ þridie Christj. 4ti a Kaupenhavnar Slote, þañ 27 Novembr. 1643.

Þo er þad nu flest-allt iñfært i þau Nordsku Log, sem af þeßum Receßum kañ hier i Lande vera þienanlegt.

Constitutiones, v. Mandata Regia, Rettarbæ-

bætur og Forordningar. Þesse Nofn eru hardtnær somu Merkingar, nema til Adgreiningar kalla Menn Rettarbætur þau Bref sem Noregs Kongar, hafa gefed hier in i Landed, en Forordningar, Danmerkur Konga Bref.

Þessar Forordningar heyra annad hvert til þeirra Andlegu edur Veraldlegu Laga, epter sem þeirra Efne hagar, og so sem þær annad hvert aftaka, vidauka, edur umbreita Logunum ad einhvern Hatt; so þarf naudsynlega Adgiætne, nær sierhver þeirra er utgeingen; þvi þad er viß Regla, fyrer alla þa er leggia sig epter Logum, ad þar sem tveñum Logum ber ecke saman, þau skal Madur fylgia þeim Nijrre.

Forordningar adgreinast med ymsum Hætte.

1) Eru Edicta, þær sem Kongurenn lætur utganga sialfkrafa.

2) Rescripta, þær sem eru til Andsvars og Urlausnar, uppa Undersaitana Fyrerspurner.

3) Universales, Almennelegar; sem gylda fyrer alla, Alna og Oborna, yfer Landed.

4) Particulares, Sierdeilesiegar, sem gefnar eru uppaseitt hvert vist Tilfelle, og nau ecke leingra. Hingad kuña og ad heimfæraſt Privilegia.

Privilegium kallaſt viß Friheit, sem nockrum af Undersaitunum gefaſt; Soddan Privilegia eru annad hvert Generalia og Ordinaria, Almenneleg og Sidvanaleg, so sem Privilegia Geistlegra, Kongl. Embættes Manna, Ecknanna ꝛc. edur Spe-

cia-

cialia og Extraordinaria, sem ei heyra til nema einstoku Personum, so sem er Privilegium ad meiga þryckia og Selia eina Bok, edur añad soddañ. Item adgreinast þau i. Privil. Personalia, er alleina koma Personum vid, og Privil. Realia, er tilheyra vissum Hlutum, sem hier kallast privilegerad Gots, so sem Kongsins, Kyrkna, og Hospitala Eigner ꝛc.

Fra Prvilegiis adgreinast Dispensationes, edur Leyfis-Bref, so sem Egtaskaparleyfe i forbodnum Lidum, og fleira þess hattar.

Somuleides Aggratiationes edur Náadar Bref, hvar med eitthvert Straff verdur eptergefed, so sem ad standa openberar Skripter, missa Hudena, eda þess hattar.

Hier ad auke gylda medal vor nockrar Sidvenjur, sem anadhvert eru ukomnar af eintomis Vana, edur byggdar ai gomlum Domum, so sem er Pinings Domur. Item sva kalladar Alþingis Samþykter; til Dæmis, ein af dato 1680. uñ Upphæd ai Giaftollum SysslumM. epter hverre þeir eñ vijda tekner eru.

Objectum, edur þad Efne er Logeñ hondla um, er einkanlega preñslags. Nefnelega 1) Personur. 2) Hluter, þad er Gots og Eigindomur. 3) Malasokner edur Rettargangur. Hier af kemur Jus Personarum (Rettur Personaña), Jus Rerum, (Rettur Hluteña), og Jus Actionum (Þingdeilda) edur Malaferla Rettur.

4. Cap.

4. Cap.

Um Rett Personaña.

Persona merker hier eina Mañeskiu, sem lifer under Logum og Landstiorn.

Eñ Rettur Personaña, er allt pad sem Logeñ gefa oß ad athuga um hverrar Personu Stand og Asigkomulag.

Stand Mañaña er Tvøfaldt: Naatturlegt og Løglegt. Epter naatturlegum Hætte adgreinast Meñ i Alna og Oborna, edur pa sem til eru i Modurkvide; pvi pad er og klart af Logunum, ad peir hafa i vissañ Maata sin Rett, eins og hiner Fæddu. Jßi. Erfd. 1. po tekur Barn Arf eptir Fodur sin og adra Meñ, ad pad sie getid, eñ ei fædt, ef pad kemur (sidañ) med Lifsi i Lios og verdur skijrt; samañber N. L. 5 B. 2 Cap. 30 Art.

Peir Fæddu adgreinast i Karla og Konur og (so sem Nockrer segja) Hermaphroditos edur Tvi-tolada, af hverium Vier hofum ei miked ad segja.

Um pa Fæddu er framar athugande, ad pad Barn sem fædest i Hionabande, Sio Manudum epter Brudar-Vijgsluna, verdur halded fyrer Egtabarn; og somuleides pad Barn sem fædest ad 10 Manada edur 40 Vikna Freste, og ei leingur fra Hußbondans Dauda, edur Burtferdar Lijma, ep-

epter Alyktan flestallra Logsitringa v. Osterf. Weil. Gloss. Juridic.

Egtaborn verda med Tvennu Mote, Nefnelega; fyrer Egtaskap og Ættleidslu, hvar um hier epter verdur hendlad.

NB. I vorum Lands Logum, verdur allvida nefndur Rettur og Fullrettre, sem er Æstimatio og Verdugleike einnrar Personu, so sem Rettur Kveña, Mañh. 31. Cap. Item eru pad Bætur pær, sem gialdast eiga einum fyrer pañ Orett sem honum er giordur, sem eg vil frekare Grein a giora i 3 B. 16 Cap.

5. Cap.

Um̃ Egtaskapar Trulofaner.

Um̃ Egtastanded, so sem Orsok til Personaña Vidurhallds og Fiolgunar, verdur hier naudsynlega ad tala; eñ po fyrst um̃ peß Underbuning, sem er Trulofunen, Sponsalia. Trulofaner eru tveñslags, Nefnelega Solennia edur Opeñberlegar Trulofaner, og Clandestina, edur Heimuglegar.

Openberleg Trulofun er su, sem skedur epter rettum Logum, i Vidurvist Soknar-Prestsins og Fiñ Votta, med Naude og Samphycke rettra Giptingar Maña.

Giptingar Meñ eru Forelldrar, edur peir, sem i Forelldra Stad eru; vilie peir ecke samphyckia

Giptumaleñ, þar eiga Syslumadur og Prestur, ad ransaka, fyrer hveria Sok þad er, og fine þeir hana ei gylda, þa meiga þeir leifa Nauda-hageñ; sia Egrask. For. af 3 Junii 1746.

Heimugleg Trulofun er su, sem ecke er giord epter þeßare Reglu, hver ecke a ad gylda. N. L. 3 B. 18 C. 3 og 6 Art. Nema ef Madur og Kona hafa openber orded ad Fridlulifse; þa skal hañ vera skylldugur ad egta Konuna, ef þad beviisast, hañ hafe vered bueñ ad lofa heñe Eigen-orde, med Hond og Signete, edur i tveggia Skilrijkra Vorra Vidurvist. Fororden. af 5 Martii 1734.

Allar Personur meiga byria Egtaskap, sem þar til eru hæfelegar; Eñ hæfelegar eru þær, sem Logeñ ecke þar fra hindra i einhvern Mata.

Nockrum Personum er ad ollu leite fyrerboded ad giftast, so sem eru:

1) Gelldingar, Sia Ritual. p. m. 271.

2) Þær Personur sem adur hafa brotlegar orded i Hionabande, uran med Kongsleyfe. N. L. 3. B. 18. C. 15. Art.

3) Forbodner Lider i Frændseme og Mægdum, sem Meñ vita hverier eru, og Uppralder eru i 3. B. 15 Cap. hier a epter. Eñ fyrer Mægda skiliast ecke alleina þeir, sem eru i Blodskylldu vid Eigin Konu Mañs, Helldur og hveria þa Konu, sem hañ hefur lijkamlega kiendt, sia N. L. 3. B. 18 Cap. 9 Art. §. 5.

Añars gefast Mægder þreñslags:

1) Þær

1) Þær Fyrstá Kyns Mægder, mille eins Mañs, og allra Frænda hañs Egta Kviñu; og þeßar eru þær sem hindra Egtaskap, 3. B. 18 Cap. 9 Art. §. 4.

2) Þær Añars kyns Mægder, reiknast ai mille Frænda Mañsins og Frænda Konuñar; þeßar eru eiñre Personu firnare, eñ hinar fyrre, og þeß vegna ecke fyrerbodnar: So meiga tveir Brædur, eiga tvær Systur, og so fleire af þeim Personum, sem eru i Sijdalijnuñe; eñ sie oñur Personan i Uppstijgande, eñ hin i Nidurstijgande Lijnu, þa er þeim, Sidsemdar vegna, ei leyft ad egtast; so mai eingiñ taka sins Stiupfodurs epterlatna Hustru Art. 9. §. 6. þvi þeßar Personur eru i vissañ Maata ad aalita, sem Forelldrar og Born; og hier af synest þad ei helldur ske meiga, ad nockur fai sijns Teingda-Fodurs Hustrur.

3) Þad þridia Kyn Mægdaña, er eñ nu einuñ Mañe firnara, so sem; nær eiñ Madur hefur attr tvær Konur, þa telast Frændur Kveñaña, ai þeñañ Hattr Mægder sin ai Mille. Fyrer slikum Mægdum er ei Raid giort i Vorum Logum, helldur miñest eg þeirra hier, til Frodleiks þeim er les.

Hier ad auke eru Gudsyfiar, sem i gamla Daga var uppahalded, eñ nu eru Draumur einn.

Þeim Personum, sem eru i þridia og Fiorda Lid, er ad vissu Leift Hionaband; En verde þær adur Uppvijsar ad Fridlulijse sijn ai mille, meiga þær ei giftast, utan Kongsleyfis; sia Stora dom.

4) Eingen okend Persona, Karl edur Kona, mai takast i Hionaband, nema hun hafe Vitnisburd uppa sijn Frijheit. N. L. 2 B. 8 Cap. 3 Art.

5) Eingeñ Eckiumadur nie Eckia, mai ad niju byria Egtaskap, fyrr eñ logleg Skipte eru gior, ai epterlatnu Fe þess Afdauda N. L. 2 B. 8 Cap. 4 Art. 5 B. 2 Cap. 13 Art.

Trulofudum Personum er ei Leyfelegt aptur ad skilia; helldur eiga þær strax, epter þriar Lysingar i Kyrkiuñe, ad laata sig saman vijgia. Forordn. af 3 Junii 1746.

Þo gefast þær Orsaker, fyrer hveriar Trulofad Folk mai skilia, og Trulofunen o-nyrist.

1) Ef Trulofun er sken i forbodnum Lidum.

2) Ef añadhvert Madureñ edur Konan, forsiai sig i Legords Sok med añare Personu. 3 B. 18 Cap. 14 Art.

3) Ef nockur trulofar sig tveimur, þai mai hañ hverigre behalda. ibid.

4) Ef Festar Madureñ yfergefur Konuna, edur Hun Hañ, uppi þriu Ar forfallalaust, þa mai su yfergefna Personan vera laus. ibid.

5) Ef añad hvert þeirra fellur i Obotamgal. ibid.

6) Ef añad hvert þeirra verdur krankt af Olæknande skadnæmum Sjukdomi. ibid.

7) Fyrer þvi er ecke Rad giort i vorum Logum, ef oforlikanleg Illynde iñfalla millum trulofadra Persona; Eñ þo munde þad verda fullkomen

Skil-

Skilnadar Sok, so vel hier, sem epter Jure Rom. Germ. Struv. lib. 1 Tit. 6. Aph. 19.

Jafnvel þo Trulofudum Personum sie oleyfelegt ad sænga samañ, adur þau eru Copulerud. N. L. 2 B. 8 Cap. 6 Art. og 3 B. 18 Cap. 12 Art.; þau hefur þo Trulofunen þañ Krapt, ad þad Barn, sem loglega Trulofadar Personur geta sijn a milli, Hefur Egtabarna Rett, 5 B. 2 Cap. 33 Art.

6. Cap.

Uñ Hiona-Banded.

Hionabanded er loglegt Samneyte, eins Mañs og eiñrar Konu, til stadfastrar Sambudar, iñbyrdis Adstodar, og Mañkynsins Fiolgunar.

Þar til utheimtast þrijr Hluter, sem eru:
1) Loglegur Underbuningur, uñ hvern allareidu talad er. 2. Hiona Vijgslan. 3. Likamleg Sambud.

Hvad Hiona-viigsluna, edur Copulationem Sacerdotalem adhrærer; þa heyrer hun til Kyrkiu Reglunum, og þvi talast hier ecke uñ heñar Mata: Alleina vil eg geta uñ Festingu edur Festar-mal, sem hier i Lande hafa vidgeingest epter R. B. H. K, Isl. L. 1. E. Su er ein løgleg Festing 2c. Hver Ceremonia ecke er fyrerskrifud i vorum Kyrkiulogum, brukast ei helldur añarstadar i Rijkunum; so sem hun og fyrer utañ Vigsluna i Kyrkiuñe hefur eingañ Krapt,

ad stipta loglegt Hionaband: þar syrer er hun og i Hionab. Forordn: af 3 Junii 1746. 3 Art. aftekenn, med þessum Ordum: Ad hverium Deige ei skal leystast, sem hingad til sked er, ad syrertaka, edur uppleſa, þa so kølludu, NB. Haandfesting (epter þeim Danska Original); qvod, (minus rectè) Hionabands Skilmalar vernaculé translatum est.

Pad þridia sem til Hionabandsins Fullkomnunar utheimtest: er Copulatio Carnalis, edur Lijkamleg Sambud Hionaña, til Mañkynsins Fiolgunar, sem er hofud Tilgangur og Nytseme Hiuskaparins; Hvar syrer þeir eru obæfer til Egtaskaparins, sem ecke eru i Barna Von, so sem Gelldingar og Gamalmeñe; Somuleidis, med þvi ecke næger ad Born sieu getenn og fædd, nema þau ogso verde ærlega uppalen; þau skylldi med rettu þeim ecke leifast at iñganga Hionaband, er saker Omeñsku og Efnaleysis, eru olijkleger til ad forstanda sitt Hus.

Af Hionabandenu fylger iñbyrdis Rettur og Skyllda mille Hionaña: 1) Ad þau sijne hvert odru Trygder, og life samañ sidsamlega. N. L. 6 B. 5 C. 7, 8, 9 Art. 2) Byriar Boondanum ad hondla vel og skilviislega med Fe Konuñar. 3) Ma Konan ei synia honum Felags. Kv. g. 3 Cap. 4) A hun ad epterfylgia Mañenum, hvar hañ ad Sialfsvilia stadhæmest, og verdur hun þar i mot hluttakande i hañs Rette, og Verdugleika Kv. g. 3 Cap. og Llb. 19.

7. Cap.

7. Cap.
Um̃ Hionaskilnad.

Hier talast ei so mikg um̃ þañ almeña Hionaskilnad, sem skedur fyrer daudlegañ Afgang añarshvers þeirra; helldur miklu framar um̃ Divortium, edur Skilnadarskrar, sem þeirra mille giord verdur med Dome, fyrer loglegar Orsaker.

Þeßar Orsaker eru:

1) Adulterium edur Hordomur, af hende añars hvers Hionaña, þa mar su saklausa Þesonan far sig lausa med Skilnadar Dome N. L. 3 B. 18. Cap. 15 Art: vg giftast aptur; eñ hitt Hionaña er Skilnadar Sokena gaf, mar ei giftast utan Konungs Leyfi.

2) Desertio Malitiosa, þegar añad hvert Hionaña, af Illvilia yfergefur sin̄ Egta-Maka; þar mar su yfergesna Þersonan stesna hiñe, til Skilnadar Doms; hver Mals Adferd fyrer skrifud er i 15 Art. 2 §.

3) Impotentia, edur Oduguadur til Hionabands Verka, sem gefest hefur med tveñu Mote: Absolutè edur Aldeiles; Nær Madur edur Kona er vanskickud ad ollu Leite til Lijkamlegrar Sambudar: Og Respectivè edur ad Nockru Leite; so sem ef Madur fær ei þijdst eina vissa Konu, eñ vel marske einhveria adra; þyke þesse distinctio undarleg, þar er hun þo teken gild hiar Storum Juristum, Nesnel: Schaumb: Annot: ad Struv:

Lib. 1. Tit. 9. Aph. 2. og líka gefur Niáls Saga Dæme uppá soddañ eitt Tilfelle hier í Lande af Rure og Uñure; og er þad Fyrst greinande, hvert þeße Brestur tilfell, epter þad Hioneñ voru samankomeñ, og giordust eitt Hollð; því þau kañ þad ei ad skilia med þeim, Art. 15. §. 3. Eñ ef hañ var strax í fyrstu, so Madureñ aldrei kiende Konuna lijkamlega, þa meiga þau adskilia; þader: þeirra Hionaband, sem í sialfu sier var ofullkomed, verdur med Dome giort o-nytt. ibid.

4) Obotamaal; ef añad hvert Hionaña hender, þad sem vidligaur, Æra, Frelse, edur Landsvist; þa skal su saklausa Egta Personan bijda ogift epter hiñe uppi 3 Aar, eñ 7 Ar; hafe hun orded Frid-laus fyrer ærlega Sok. N. L. 3 B. 18 Cap. 16 Art §. 6. 7.

Spursmaal: Nær einn Obotamadur verdur dæmdur í æfenlegt Fangelse á Bremerholm, edur añarstadar? þa gjorer Konan vel, ad bijda ogift í 3 Aar; því Meñ hafa og Dæme, ad Nokrer hafa þadañ vered lauser gefner.

5) Su er hin Fimta Skilnadar Sok, Nær Hioneñ lifa saman í o-christelegre Uñgeingne, og ofurlijkanlegu Hatre; hvar fyrer þau stundum kuña straffast med Fangelse á Bremerholm, edur Spiñhusenu N. L. 6 B. 5 Cap. 7. 8. Art. Edur og med Kongl. Resolution, skedur mille fornemme Folks, Separatio ad thorum & mensam, þad er Skilnadur til Svefns og Samneytis;

hvern

hvern Skilnad eingeñ Domare kañ añars ad Urskurda.

8. Cap.

Um Logleidslu.

Sa maate, fyrer hvern oskilgeten Born, verda Arfgeing, og so gott sem Egtaboriñ; kallast hiaa Juristum, Legitimatio; og par sem hier uppa er ecke ad finna annad hendtugra Nafn i vorum Lands Loguin, læt eg hañ heita Logleidslu.

Hun skedur med thvi Mote, nær Forelldrar eins Laungetens Barns koma samañ i Egtaskap; thau verdur thad Barn, sem thau hofdu adur att sin i mille, Jafnt ad ollu leite vid peirra Egtaborn. sia R. B. H. K. Erfd. 1. og N. L. 5. B. 2 Cap. 32 Art. Somuleides, thott Hionabanded nai ei ad fullkomnast, sokum ofhastarlegs Dauda annarshvers peirra, tha geingur thad fyrer Egtabarn, sem geted var epter skena Trulofun, Art. 33.

Po eru hier Undanskilen Hoor-geten Born. R. B. H. K. thvi so sem thær Personur Meiga ei saman giptast, er falla i Hordom sin a mille, so kañ ei helldur ske, ad peirra Born, thannin Underkomen, verde Logleidd eda legitimerud med slikum hætti.

9. Cap.
Um Ætt-leidslu.

Ætt-leidsla (Adoptio) er eiñ openberligur Laga Giorningur, hvar med ein o-arfgeing Persona, verdur teken til Logerfingia, og alls þes Rettar, sem einum Loglegum Erfingia til heyrer. Erf. 15 Cap.

So mai Kona Arfleida Karlmañ, sem Karl Konu; og ef Ættleidandeñ ai adra Erfingia, þa utheimtest þar til þeirra Samþycke. ibid. ef þeir añars eru Mynduger Meñ; þvi Omage kañ ecke jatta Arfe undan sier, ibid. og þo Fiarhalds madur hans jaate, mai hañ sialfur rifta þad sijdañ, L.L.B. 1 Cap.

Fordum Daga skylde Ættleidsla ske vid Kyrkiu; Eñ nu hendtar best, ad giora hana Breflega, hvert Uppleseſt ai Þinge, eins og Giafabref.

Sa sem Ættleiddur er, kallast Ættleidingur. Hañ geingur ei alleina til Arfs epter þañ sem Ætt-leiddi, helldur og til allra añara Arfa sem hiñ stod til, jafnt vid Eigin-Konu Son. R.B.H.K, og svarar ollum Logskilum af Arfenum, so sem Skylldum, og Omaga Framűfærslu, ef þeir eru ai Fenu; Erfda 15.

Añarsslags Ættleidsla er i þeim N.L. sem kallast ad Lysa i Kuld og Kiøn, þad er nær Fader framkemur ai Þinge, med Fridlugeted Barn sitt, og Lyser þvi i Ætt; þa fær þad ad sonu

Egta-

Egtabarna Rett, og Arfahlut ad haulfu leite mots vid Egtabarn; eñ fullañ Arfa-Rett epter Fodureñ, ef eckert Egtabarn er til. N. L. 5. B. 2 Cap. 71 Art.

Hiñ þridie Maate til ad Ættleida er Rescriptum Principis, edur Konglig Ættleidslu Bref; hvar med og einnin Horgeteñ Born, (sem añars ecke verda arf-leidd) komast til fulls Rettar, hvar uppa vier hofum Dæme, af Kongligu Ættleidslu Brefe Mensalders Raben dat. 15 Maii 1739. sem siñst i Log-þijngs Bookiñi 1742.

10. Cap.

Uñ Adgreining Personaña epter Logligum Hætte, og sier i lage uñ Frialsa Meñ, og Ofrialsa.

Eptir Loglegum Hætte, adgreinast Meñ ymislega, so sem i Frialsa og Ofrialsa; Jñlenda og Utlenda; Ærlega og Oærlega; Myndaga og Omyndaga. Nu talast hier sier i Lage uñ Frialsa Meñ og Ofrialsa:

Af Natturuñi til voru aller i fyrstu Frialser og sialfir sijn raudande; Eñ sijdañ hafa og marger giorst Ofrialser, fyrer adrar Orsaker:

Frelsed er med tveñu Mote:

1) Libertas Naturalis, edur Natturlegt Frelse, sem iñefaled er i þvi, ad vera eingum undergefeñ, nema Gude einum; sem Mañeskin var i fyrstu,

og

og i þvi Frelse lifa Konungarner eñ nu a þessum Dogum.

2) Lib. Civilis, Logligt Frelse, þvilijkt sem Undersautarner hafa, hverier ad sonu eru Logunum og Stiorneñe undergesner; eñ eru þo Sialfraader i þeim Hlutum, sem eru syrer utan Bod, edur Bann Laganna.

Þeir Meñ sem eckert Frelse hafa eru Servi edur Prælar, þvilijker Prælar hafa hier og vered i Fyrndeñe, so sem fornar Sogur vitna.

Eñ þeir sem af Prældome voru lauser gesner, kolluduſt Libertini edur Leysingiar.

Nu a Dogum, og sra þvi Christendomur kom hier iñ i Landed, hafa ei Prælar vered; utañ þeir sem syrer Obotamaal, falla i Konungsins Sclaverie og verda dæmder til at erfida i Fangelse a Bremerholm, edur odrum Festningum. Ei helldur eru hier homines proprii, edur Eigiñdoms Meñ, sem fylgia faster þvi Adallega Gotse, hvar þeir eru byriader og barnfædder, hafande ecke Frihheit til ad raida sig þadañ i burtu, so sem eru i þeim Donsku Logum 3 B. 14 Cap. Vornede, edur Adscriptitii glebæ. Samt eru hier med i nockre Likingu Sveitar Børn, sem alin eru i einnri Sokn edur Sveit, a Tijundum, edur Olmusum, og añara Godgiordum; hver ecke meiga sidan, nær þau uppvaxa, vistrada sia þadan i burtu, helldur eru þau skylldug, med sine Pionustu, ad vera somu Sveit til Uppbyggingar; Forordn. af 3 Juni 1746.

11. Cap.

II. Cap.

Um Jñlenda og Utlenda Meñ.

Petta Ord Jñlendur kañ ad takast med tveñu Mote i Logunum.

1) I Utvijdkadre Meiningu; og þa merker þad alla Noregs Konungs Undersauta. Mañh. 1 Cap. Vor Lande hver i Noregs Kongs Rijke, skal fridhelgur vera vid añan, Utanlands og Jñan.

2) I Afdreigiñe Meiningu, tekst þad einasta fyrer þau, sem eru Jslands Jñbyggendur. Erfd. 24 Cap. Ef vor Lande andast Utañlands, hvar sem þad er 2c.

Utlender Meñ kallast hier yfer Hofud þeir aller, sem ecke eru Islands Jñbyggendur, þo þeir sieu Vors Kongs Undersautar. Erf. 23 Cap. Nu andast Utlendur hier af Noregs Kongs Rijke. Eñ þo, heita þeir einkanlega Utlender, sem ecke eru Vors Kongs Undersautar, so sem þeir lifa ecke i Borgaralegu Felage med oß, og meiga ei hafa hier nockra Hondlan vid Landsfolked.

Pad er merkiande um alla Utlenda Meñ: ad þeir standa hier under Logum og Lands-Rette, eins og Jñbyggiararnir, medan þeir eru innan þeßa Lands, Pegnsk. 3 Cap. item Octroy. af 13 Julii 1742. Art. 20.

Utlender Meñ hafa hier þad Privilegium fraṁ yfer Jñbyggendurnar, ad þeir þurfa ei at tijunda

Fe

Fe sitt i fyrstu þriu Ar, nema þeir reise hier fyrre Bu, Tiundar Statuta Gissurar Byskups.

Þo niota þeir Utlender Meñ, sem eigi eru vorer Samþegnar, ecke alls þeß Rettar sem Iñlendum tilheyrer, þar þeir nai hier ecke Ørfum, nema Fader, Sonur eda Broder, Erf. 23 Cap. Meiga ei helldur inhandla fier Jarda Gots, sia Instrux P. Hvitfelds.

12. Cap.

Um̃ Adgreining vorra Landsmaña.

Hier i Lande adgreinast Meñ i Stands Personur, og Alþydu, edur Almuga Meñ.

Stands Personur eru añad hvert Andlegrar eda Veralldlegrar Stiettar.

I Forna Daga voru hier og Nobiles, edur Adalømeñ, sem høfdu Jus Clypei & Galeæ, edur Rett til ad færa Skialldar Merke, so sem Torfe Riddare, og adrer fleire, hvert þangad mege og helmfæraft Handgeingner Meñ, er sier attu Skylldar Vopn, vil eg gefa Moñum til Beþeinkingar; Framf. b. 13 Cap.

Handgeingner Meñ eru þeir, sem af Kongenum hafa þegit Embætte þau, er fylgia Veitstur og Nafn-bætur. Løgm. Vidalin in Voc. Handgeingen; hverier þott ei sieu Edalborner, þai verda þeir hluttakande i sømu Friheitum og Metordum, sem

sem hiner, nær þeir af Kongenum (so sem sagt er) verda tekner til Æru-Embætta, sia Formalau til Nordsku L. At forbemelte Privilegier og Friheder skal strække sig til alle Vore kiære og troe Undersaatter, i Almindelighed, at alle de &c.

Til ad adgreina Verdugleika Personaña, þiena þeir Titlar, sem hverium eru tillagder, epter hans Stande og Æru, Puffend. Jur. Nat. & Gent. Lib. 1 Cap. 1. §. 18.

Æran adgreinest med tveñu mote:

1) Æstimatio Simplex edur Einfold Æra, sem er Personulegur Verdugleike, hverium Mañe almeñeliga Medfæddur.

2) Æstim. Intensiva, sem er Stands Verdugleike og Heidur þeirra Persona, sem kommar eru til Metorda.

Su Einfalda Æran giorer þad, ad einn verdur halldeñ Ærlegur; Eñ hin Sidare, ad hañ verdur aktadur fyrer Heidurligañ og Virdugligañ. so kallar M. L. 6. B. 21 Cap. 7 Art. Hederlige Folk.

Æruleysser kallast þeir, sem ecke hafa þañ Personulega Rett og Verdugleika til ad bera, og Infamia, edur Æruleyse, er Misser og Skortur eins gods Nafns og þess Verdugleika er þar med fylger. Hun adgreinest i infamiam facti & juris.

Infamia Facti er Ohrodur og illt Mañord, sem einn iñviñur fier, med oskickanlegu Framferde.

Infamia Juris er Loglegt Æruleyse, edur nær

einn

einn med Laga-Dome verdur felldur fyrer o-ærlega Sok, so sem Piofnad, Lygi, Fals &c.

Sliker Oærleger Meñ, hafa i Lögunum jms Nafn, so sem Miñe madur N. L. 1 B. 9 Cap. 1 Art. Madur ad verre, Piofab. 1 Cap. Dreingur ad verre, Kv. g. 4 Cap. og Ub. 2 Cap. Fiolmælismadur. Mañh. 27 Cap. Snapur, Mañh. 31 Cap.

Somuleides eru Horu og Putu Syner, Oærleger og Rettlauser Meñ, Mañh. 24. Cap. af siñe Fædingu og Uppruna, þo þeir hafe sialfer einga oærlega Sok giort; Eñ fyrer Horu Syne skiliast ecke aller þeir, sem i Hoordome og Lauslæte getner eru; helldur hiner, sem ecke verda fedrader; og kuña þeß vegna ecke añad eñ taka Nett og Nafn af Moduriñe ut Vulgo Qvæsiti. Calv. Lex. p. 960.

Hor-kona er su, sem Horar under Bonda siñ Kv. g. 5. eñ Puta, su er metur sig fyrer Peninga, edur tekur tvo Meñ a einum Degi, hver ecke mai Vitne bera, N. B. H. K. og fyrer þeßa Skuld verdur Vafe a Faderne Barna þeira.

Soddañ Vanæra kallast hiau Juristum, Levis notæ macula, Struv. Lib. 1. Tit. 13. Aph. 8. og heimfæraſt þangad ecke alleina þeir sem adur er umgeted; helldur og þeir er leggia fyrer sig foraktanlegar Handteringar, so sem Bodlar, Nattmeñ, og þviliker; Hvad þo i sialfu sier sie nærsta orett, og jafnvel med einnri Kongl. Dansfre

For-

Forord. af 21 Martii 1685. streingeléga fyrerbodæd, þa hefur ei slikur gamall og fordiarfadur Vane, orded afnumeñ; Med ollu meira Rette, mættu hier eiga heima ynser Onytsungar, sem eingeñ Parfa-verk viña, so sem Bodslerrur Manh. 29. Husgangs Meñ 30; ibid. Meñ ad Heimskari, og þeirra Lijkar; L.L. b. 39. Cap.

Eran bæreſt aptur, þeim er hana miſt hafa, med Kongl. Uppreistar Brefe N. L. 1 B. 22 Cap. 15 Art. sem kallaſt Reſtitutio in Integrum.

13. Cap.

Uñ Log-fellda Meñ.

Logfellder Meñ (edur Capite Deminuti) eru þeir, sem med Logum og Dome, eru fallner af einhverre Sok, so þeirra Kior eru verre eñ adur. Str. Lib. 1. Tit. 14. Aph. 5.

Peße Hneyking kallaſt yfer Hofud Fallsmaul, sem eru tveñ-slags:

1) O Erleg Fallsmaul; Nær einn miſer Eruna, hvar uñ nockud er talad i fyrerfarande Cap. soddañ eru aller Trei-marks Meñ.

2) Erleg Fallsmaul: nær Madur er Logfelldur fyrer ærlega Sok. N. L. 1 B. 9 Cap. 4 Art. Peße sidare adgreinaſt i þau Miñe og Meire Fallsmaul.

Hin Miñe Fallsmæl eru: Nær eiñ verdur dæmdur i Sekter þær, sem Logeñ skipa 6 vikna

Sölur, so sem Mañgiöld, N. L. 1 B. 22 Cap. 13 Art. og 60 Lod Silfurs Bætur ibid. og allar hvilikar sem giallda∫t eiga bæde til Kongsins og Sækiandans ibid. 4 Art. Hvi seiger og Reces Chri∫tj. 3. Cap. 26. Vorder nogen fældt til 40 Markes Sag ꝛc. da ∫kal hand have 6 Ugers Dag, epter at hand er Lovfældt. So kallaſt og adrar ∫mærre Sekter Fallsmaul, so sem Vitna Fallsmaul, uñ hver at sinum Stad talad verdur, 4 B. 12 Cap. item Fallsmaul þeß, er ei vill retta fyrer sig, epter Hærsta Rettar Dome N. L. 1 B. 22 Cap. 43 Art. Og er þad þvi viß Regla: ad aller þeir, sem fellder verda i Fallsmauls Sekter, eru Logfellder Meñ, so leinge þeir retta sei fyrer sig; Eñ nær þeir þad giora, þa kallaſt ad þeir bæte sin Fallsmaul.

Eg sagde i Upphafe, ad Logfelldra Maña Vilkior, væru verre eñ adur, sem þar i er iñe faled; ad þeir eru ogylder ad ganga i Rett N. L. 1 B. 9 Cap. 1, 2 Art. Miklu meir ad þiena siñe Bestilling 1 B. 22 Cap. 13 og 15 Art. medan þeirra Fallsmaul, eru obætt.

Þau Meire Fallsmaul fylgia epter hinum Miñe, eins so sem Excomm. Major poſt minorem, in foro Eccleſiaſtico. Og er i þvi iñefalen; ad nær einn hefur ecke rettad fyrer sig iñan þeß Tima sem Logeñ tiltaka, þa verdur hañ Fridlaus. Sia adur Cit. 13 og 15 Art.

Ad vera Fridlaus, item ad ryma Kongsins Lond

Lond og Rike, sem er samslags Art. 16. er vidlijka Sekt, sem i forna Daga Skoggangs Sok; þvi Skogar Menn voru Fridlausser, O-alande ꝛc.

Einn Fridlaus og Utlægur Madur hefur Dags Frest og einnar Nætur, til Burtferdar, epter ad Utlegdar Domurin er honum auglyslur; og sidan skal han, sem hradast, striuka af Lande burt: Art. 16. Finest han þar uppfra þvi, þa er han rettlækur under Lifsstraff. ibid. Nema ef Konguriñ gefur Landsvist.

Nockrer hafa og Capitis deminutionem Maximam, edur þau stærstu Fallsmæl, er hier skulu ei helldur gleimast; sem er: Nær einn misser algiorlega sitt Personulegt Frelse, og verdur Præll; Hvad ei skedur medal vor med odrum Hætte, en þegar Obota Menn verda dæmder i æfinlegt Schlaverie at Bremerholm, edur odrum Festingum, so sem adur er aviked i 10 Cap.

14. Cap.

Um Omaga; sierdeiles þa sem unger eru, og þeirra Forsvars-Menn.

Omagar edur Omynduger Menn kallast þeir, sem fyrer Æsku, Vitsmuna-Brests, edur Elle Saker, eru ofærer til ad sia fyrer sinu Raude.

1) Ad Born edur Unglingar, nefnest Omagar,

þar til þeir eru 16 Ara, sieſt af. Erf. 22 Cap. edur 15 Vetra. epter N. B. H. K. K b 2 Cap.
2) Odar eda Vitstola Mañeskiur, kallast Omagar Nlb. 8 Cap.
3) Orvasa Folk Erf b. 1, 2 Cap.

Hier talast sier i Lage uñ Unga Omaga edur Pupillos, hverier einnin i þeim N. L. kallast Myndlinger, og fyrer þau grein, ad þeir eru sialfer ofærer ad sia fyrer sinu Raude, eru þeir setter under añara Vernd og Umsion.

Þeſe Vernd og Yfirraid kallast Tutela, og i þeim Nordsku Logum Vægemaal, eñ Forveriareñ Tutor eda Vægte.

Forveriarar eru añad hvert Almeñeleger eda Sierdeilesleger.

Almeñeleger Forveriarar eru þeir sem hafa eiga Umsion yfer Morgum Bornum i einnri Sveit edur Pingsokn, hverier og eru Yfirformyndarar N. L. 3. B. 20. C. so sem hia oss eru Hreppstiorar, hverier hafa eiga Umsion yfer Barna Aga, og raid stafa Bornunum, þa þau eru 10 edur 12 Ara gomul fra þeirra hyrdulausum Forelldrum, med fleiru, sem Fororden. af 3 Junii 1746. Art. 9. Utskyrer.

Sierdeilesleger Forveriarar, sem truad verdur fyrer vissra Barna Forstodu, eru añadhvert:

Tutores Nati, þeir Forveriarar, sem vegna Skyldugleika eru borner þar til; edur Tut. Dati, þeir sem af Yfirvalldenu tilsetter verda þegar hiner

fyr-

fyrre eru ei til. Um þa Fyrre er merkiande, ad þeir sem Nærster standa til Arfs, eru nærster til ad vera Forveriarar, Etf 20. Jafnt Karl sem Kona, eins epter N. L. 2 B. 19 Cap. 2 Art. nema þar skulu ætid vera Karlmen, fyrst Fader og so Broder, nema Fridluborcn sie: þar han stendur ei hallur til Arfs, og mun þess vegna ei vera meiga Forveriare Egta Sonar ibid Art. 10. og sidan hver af odrum, ajvallt Fodurfrændur jafnskylder, fyrr en Modurfrændur, ef þeir eru jafnborgner. ibid. 2 Art.

Po mai Moder hafa Vordslur Barna sina, medan hun er i Eckiustande; med þvi Mote, ad Naufrændur Barnana hafe þar med Umsion. 14 Art. Spursmaul; hvert Moder mai hafa Forvordslu ef hun er ei fullra 25 Ara ad Aldre? Hvad vissulega synest vera meiga, epter N: B. E. K. hine 8du Bak vid Logbokena, þvi Eckiustanded Privilegerar hana þar til.

Nu verda þeir ei alltid Forveriarar, sem þar til eru Borner, og er þad fyrer Tveinslags Orsaker; anad hvert vegna þeirra Friheita, edur þeira Odugnadar.

Frijer eru fyrer þvi: 1) Prestar og adrer Geistliger Men, utan so vidt þeirra eigen Born snerter. N. L. 3 B. 19 Cap. 11 Art.

2) I sama Mata Kongl. Embættis Men: Yfervalldz Personur, ibid. Art. 12. og þeir sem hafa

Kongsins Reikningskapar-Saker at hende. Rente-Cammer Ordning 2 Part. Art. 16.
3) Sa sem allareidu hefur þreñar Omyndugra Vordslur at Hende. N. L. 3 B. 19 Cap. 3 Art.

Hier ad auke eru nockrer, sem Logeñ fortaka, ad ei mege Forveriarar vera, so sem; 1) Peir sem Sialfer eru Omynduger, fyrer Elle, Veikleika edur Vanvitsku Saker, so og þeir sem eru i añara Pionustu; þvi þeir aliitast ecke Fullvedia; Endelega og so Oærleger og Miñe-Meñ. N. L. 3 B. 19 Cap. 13 Art.
2) Stiupfader mau ei hafa Fiarvardveitslu sinna Stiupbarna, utan med Yfervalldsins og nærstu Samfrænda Raude; 9 Art.
3) Yfer Hofud ad segia: Eingeñ, nema hañ sie borgeñ og fullvedia fyrer Omagañs Fe. Art. 5. edur hañ serie Borgun fyrer sina Medferd. Art. 6. Þo er ei epter þvi geinged, nær hañ er þektur ad Skilum og Trumeñsku Art. 7. og R. B. E. K. Erf. 21 Cap.

Forveriarans Skylda er tvofold vid sin Omaga.
1) Vid hañs Personu, ad veita heñe sæmelegt Uppfostur epter Efnum og hañs Foreldra Vilkiorum. Sia Struv. Lib. 1. Tit. 21 Aph. 9.
2) Vid Omagafed; ad hañ take þad ad sier, strax sem hañ þar uñ af Yfervalldenu er advaradur. 3 B. 19 Cap. 4 Art. edur i nærstu Fardogum Erf. 20 Cap.

Nær hañ hafde vid Fenu teked atte hañ ad

lata

laita þad uppskrifa og virda. Erf. 20 Cap. Eñ nu ad Dogum gioreſt þeß ei Þorf, þar sem þad adur af Yfervalldenu er registrerad og virdt, hvar uñ Skipta-Brefeñ og Lodsedlar eiga Vitne ad bera, so sem sidar mai lesa, þa vier tolum uñ Arfaskipte.

Þar sem Forveriareñ skal eiga eins miked Fe, og þad hañ fyrer Omagañ vardveiter; so er audsien Lagaña Meining, ad Omageñ skal eiga Hypothecam tacitam, edur Sielfsett Log ved i Gotse Hañs, og þvi adbyrgest hañ Omaga Fed vid ollum Haud-veñum Erf. 22 Cap. og i allañ maita so sem Geimslufe.

Omagans Lausa Aura skal hañ selia med þvi hærsta Verde, edur ei miña eñ þeir virdter voru N. L. 3 B. 19 Cap. 20 Art. eñ gete þad ei sked, take þar uppai Þingsvitne 22 Art. ibid.

Omagans Peninga skal hañ setia uppa Rentu, fyrer 5 Rdlr. af Hundrade, epter For. af 19 Febr. 1695. Eñ verde þvi ei vidkomed, eiga þeir ad setiast nidur i Yfervalldsins Geimslu. N. L. 3 B. 19 Cap. 28 Art.

Egi Omageñ Jarda Gots, þa hondlar Forveriareñ med þad so sem adrar Uñbods Jarder.

Skulder ai hañ ad betala af Fe þeß Omynduga, þær sem ai þvi voru þa hañ erfde 22 Art. Jafnvel þo Logeñ giore Raud fyrer, ad fyrer Skulldum skule aftakast i Sterfbuenu, adur þvi ver-

durskipt N. L. 5 B. 2 Cap 14 og 15 Art. og kemur þad þau ei til Forveriarans.

Einnin skal hañ luka Eckter, þær sem Omageñ kañ at fyrer=giora, af Hans Fe. R. B. H. K. K. b. 2 Cap.

Hañ mau ei færa Omagafed utan Herads, 3 B. 19 Cap 25 Art. edur utan Fiordungs. Erf. 20 Cap. Nema þar sie meire Þartur Fiareñs fyrer; edur þar ligge Jarder Omagañs. ibid.

Hañ skal og einnin sia Hag Omagañs 3 B. 19 Cap. 25 Art. i ollum Rettugheitum, sem under hañ kuña ad berá. Erf. 20 Cap. einnen sækia og veria allar Saker Omagañs ibid. Spursmaal hefur verед: Hvert einum Omaga skule stefna sialfum uppa sina Sok, edur hañs Forveriara? Þeir sem hafa þar um ymsar Meiningar, villdu koma sier saman i N. L. 5 B. 3 Cap. 10 Art. þvi þar seger, ad Formyndaranum skule stefna, nær hiñ er Omyndigur; þo helld eg stefna mege þeim sem er 15 Vetra edur eldre, asamt med Forveriaranum.

Sa Forveriare, sem hondlar otrulega med sins Omaga Fe, straffast þar fyrer sem oñur Svik; þader: auk þess, ad betala allar Skadabætur, verdur hañ Miñe Madur. Art. 24.

Hafe hañ vel forstaded; nytiur hañ Betalingsfyrer Fiarhalded; Erf. 21 Cap. seiger hañ skule hafa fyrer Starf sitt, so hañ sie vel hallded; Eñ epter N. L. 3 B. 19 C. 26 Art. skal hañ þafa Prid-

jung

jung af Avexte Fiarens; nær Umkostnadur er afreiknadur, sem kallast Værgepenge, 27 Art. item Værgelaun.

Sem hiñ Unge Madur er 18 Vetra, 3 B. 19 Cap. 34 Art. edur 20 Vetra Ffb. 4 Cap. þa skal Forveriareñ afhenda honum sitt Gots, med Rentu og Avexte, og taka þar ai mote Qvittering, sem nefnest Afkald.

15. Cap.

Uñ Fiarhallds Meñ.

Þa kallast komeñ ur Omegd, sem er 18 eda 20 Vetra, og þa heiter hañ ei framar Omage, helldur Ungur Mañ, Lb. b. 1 Cap. og Mindre-aaring N. L. 1 B. 21 C. 8 Art. þad er Minorennis.

Þa mau hañ sa Fiarhalld sitt, hverium Hañ vill. Ff. b. 4. ef hañ kañ ei sialfur med at fara, epter N. L. 3 B. 19 Cap. 34 Art. skal Yfervalded tilseria Godan Mañ, ad hafa Uñsion med honum yfer Hañs Gotse.

Soddañ Madur kallast i Logunum Fiarhallds edur Fiarvardveitslu Madur, edur Curator bonorum, eñ i þeim N. L. Formynder, og mismunar hañs Embætte fra Værge i þvi sierdeiles: ad hañ er bæde settur yfer Omagans Personu og Gots, sem i fyrerfarande Cap. sint er: Eñ þesse skal einasta hafa Uñsion med þeim Unga Mañe,

ad hañ fare vel med Eigur sinar og leggia honum god Raud.

Erlegheit og Trumeñsku, skal einn Fiarhallds-madur hafa til ad bera, jafnt sem eiñ Værge; því segia Logeñ ad skulle vera Godur Madur.

Hañ skal vera i ollum Godum Raudum og Log-legum Giorningum, med þeim Unga Mañe; hvar fyrer aller þeir Contractar og Giorningar, aktast O-gillder. sem hiñ Unge giorer fyrer utan hañs Raud og Samþycke N. L. 3 B. 19 Cap. 34 Art. item K. b. 24. Utan Giorningureñ sie so au sigkomeñ, ad vel mege standast og hiñ Unge Madur hafe þar einhverja vissa Gagnsemd af þai er billegt hañ halldest oraskadur. Struv Lib. 3 Tit. 1. Aph. 11.

Þetta Fiarhallds-mañsins Embætte, tekur Enda, þegar sa unge Madur er sialfur fullmynd-ugur ad sia fyrer sijnu Raude, sem Logeñ aulykta, nær hañ er 25 Ara ad alldre. N. L. 1 B. 19 Cap. 34, 37 Art.

Eptir því Furiosi, þad er Oder og Vitstola Meñ, eru Omagar, so þurfa þeir einnin Fiar-hallds og Forsvars Mañna vid. Sa sem er nær-stur Arfe þeß Oda Mañs, hañ er og nærstur til ad vera Hañs Forveriare. Mañh. 8 Cap.

Hañs Skylda verdur hin sama vid sin Omaga, sem allareidu er sagt: 1) Ad Vakta Personuna. 2) At sia uñ Fie hañs, og bætafyrer hañ af því, ef hañ giorer nockur Ods Mañs Verk. ibid.

16. Cap.

16. Cap.

Uñ Logveriara Eckna.

Sverſu sem Eckiur hafa i Logum stærre Frieheit og Myndugleika, eñ adrar Konur; þa þurfa þær samt Curatorem ad Litem, sem i N. L. 3 B. 19 Cap. 41 Art. kallast Lau-værge, eñ vier vilium nefna Logveriara.

Fyrer hinu sama er Raud giort i vorum Isl. Logum, Kb. 10 Cap.; þvi fyrer Konu þar, vil eg einkanlega skilia Eckiu.

Til þeßa mau Hun kiosa hvern Hun vill. ibid. þañ sem ecke hefur þad Embætte au Hende, er þar frau hindre, so sem er Prestur, eda heñar eiged Yfervalld; þvi sa sem vera au Domare Eckna, kañ ecke under eins vera þeirra Talsmadur.

Logveriarans Verk, er helldst iñefaled i þvi, ad vera i Raudum med Eckiuñe, til allra Giorninga, Contracta og Maula Sokna, er hun naudsynlega þarf adlgegna; og underskrifa med heñe oll Giornings Bref.

Þar fyrer er þad og vidtekeñ Venia, nær eiñre Eckiu verdur stefnt, uppau nockur Maulaferli, at stefna under eins au samt heñar Logveriara. H. C. P. 126.

Vilie hañ færa Eckiuna i nockrar Onytiu þræstur og Vidtloftigheit; þau skal henne fyrer boded,

ad

ad fylgia hañs Tillogum; og er heñe þa settur añar Hollare. N. L. 3 B. 19 Cap. Art. 42.

17. Cap.

Um Omaga Framfærslu.

Hier talast um þa Omaga sem eru Ørvasa, og hafa ei Fe fyrer sig ad leggia.

Fyrst at hver Madur at framfæra Fodur og Modur. F fb. 1 C. eins þo fridlu boreñ sie, ibid Eñ Spursmaal kañ verda: hvert þeir sem i Hoordome edur Meinum getner eru, og eiga áldrei Arfs Von sieu einneñ skylduger þar til? Hvar uppa vier vilium soleides svara; Ad epter þvi Forelldrar eru skyldir til ad fæda Born sin fortakslaust, hvernen sem þau eru underkomeñ F fb. 1 Cap. so er þa Barnaña Skylda hin sama vid Forelldrana og keimur ei under Arfarettenum. Sa sem ei hefur Fe fyrer bada Forelldra ad leggia, skal þa framfæra Modur fyrr eñ Fodur R. B. E. K.

Barna Framfære kemur uppa bada Forelldra, eptir Fiar-magni hvers þeirra, eñ til Jafnadar ef Helminga Felag er. Erf. 1 Cap. item R. B. E. K. Fridlubarn a Fader at framfæra ad tveim Hlutum, eñ Moder ad Þridjunge: R. B Ejusdem, þo skal Moduriñe fylgia Briost-barn; eñ Fader eda Fodur Frændur legge fyrer af sinum Hluta.

Hvad

Hvad añara Omaga Fram̃færslu aahrærer, þa er hun þeim nærst, sem Arfe er nærstur; Eñ egi hañ ei Fe fyrir Fram̃fære, þa fer Omage fram i Ætt, til þeß Frænda sem Forlags Eyrer aa. Ffb. 2 Cap.

Þegar Omage skal dæmast til Fram̃færslu aa eitt Bu, þaa hlytur Underbuningureñ þar til at ske, so sem þa hondlad er vid Sterfbu edur forbrotna Buslod:

1) I þvi ad aftaka Vita skullder allar, item Bussgogn og Verkfære, sem ecke eiga til Fram̃færis ad virdast. Ffb. 1 Cap.

2) Er Sidvenia ad ætla Viñu Folke fyrer Kaupe og Klædum.

3) Sijdañ ad skipta Fe Hionaña, þvi ei skal telja utan aa þeß Fe Hionaña, sem Omageñ er skylldur R. B. E. K.

Eins Ars Forlags Eyrer, edur tveggia Missera Biorg, eru 3½. hundrad fyrer Karlmañ, eñ 2½. hundrad fyrer Kveñ Mañ, og so skal saa eiga, er fram̃færa aa Systkyn sin, fyrer sig, og alla þaa, sem adur eru aa Fenu.

Fyrer þa Lide, sem eru fra Systkynum ad reikna inclusive til Primeñings, skal ætla fiogra Mißera Biorg, sem er 7. hundrud fyrer Karl eñ 5. hundrud fyrer Konu.

Sie Omageñ einum Mañe firnari, so sem i þridia og fiorda Lid, þa er honum taleñ 6 Missera Biorg;

Biorg; þad er 10½ hundrad ef Hañ er Karlmadur, eñ 7½ hundrad Konu.

Fiormeñinge skal ætla 8 Missera Biorg, þad er 14 hundrud Karlmañe, en 10 hundrud Kveñmañe.

Og er þad hier vid merkiande, at Forlags Eyrer þeirra sem fyrer eru at Fenu, hækkar uppepter Forlags Eyre þeß Fyrnari Omaga, nær hañ kemur til; so sem: Ef Fiormeñingur kemur at Fed, þa skal ætla honum 8 Missera Biorg, og eins hinum sem fyrer eru at Fenu, þott þeir sieu Langtum nær skylldare, sem sia ma af þeßum Ordum Logbokariñar. Pag. 164. Ef Madur at sier ij Miſsera Biorg og þeim sem eru a fenu. item P. 166. so miked at hverium þij Mannudum, sem fyrr segir, bæde þeim sem fyrir eru, og so þeim sem þa kemur at Fed.

Ef Forlags Eyrer þverrar; þa hverfa Omagar af Fenu, fyrst þeir sem oskylldaster eru Ffb. 1 Cap. Edur ef sa verdur Omage sialfur, sem Framfæred veitte, og kallast þad Omagamoot edur Omagamæt R. B. E. K.

Framfærslu Domar, hafa i Langa Tima ei vidgeingist hier i Lande; og ma þvi ad vissu vallda almeñeleg Orbyrgd; Eñ þo hygg eg þad kome ei sijdur af List Formanña vorra, er þeir brukudu i Skilninge Framfærslu Baulks, og þar i var iñesalen: Ad þad sem vier hofum talad uñ Upphæckun Forlags Eyrisins epter Logunum, þegar Fiærskylldare Omagar biodast at Fed; þad

toku

toku þeir fyrer Margfolldum: til Dæmis; Sa madur sem hefde tveggia Missera Bjorg fyrer sig og Systkyn sin; skylde ei taka til Framfæris Priminning sin; nema hañ hefde ad auke hiñs, 4 Misera Bjorg, fyrer sig, Systkyneñ og Hañ, og þurfte miked Fe þar til.

Eñ þo ef Fiormeningur kiæme, þa matte hañ ei til Framfæris Dæmast; nema hiñ ætte auk þeß adur talda, 8 Missera Bjorg fyrer Sig, Systkyneñ, primeningeñ og Hañ; Eñ med því soddañ, Fe hefur ei gefest utan i rijkustu Buum; þau hafa Framfærslu Domar matt hvirfla sig leingst uñ. Gamlar Doma Bækur skulu þetta satt giora, og syna, hversu slijkar Saker gengu, bæde fyrer Logrettu og Yfer Rette, Circa annum 1633. og sie eg þa ecke, at nockur fylgt hafe þeirre rettu Lagaña Meiningu, nema Arne Logmadur Oddsson, sem fyrer sina Vitsmune og Sañsyne Nafnfrægur er, framar odrum af þeim Dogum.

Ender Fyrstu Bokar.

Ofur

Önur Bok.

um

Rett Hlutaña

yfer Høfud;

Eñ sierdeilis þeirra Eigindom og Adkomstir.

1. Cap.

Um ymislega Adgreining Hlutaña.

Hyrer Hlute, edur Res, skilst hier allt það, sem eigi eru Personur. Struv. Lib. 2. Tit. 1. Aph. 1.

Hluterner adgreinast fyrst med því mote: ad nockrer af þeim eru ollum Mønum, epter Natturlegum hætte, Sameginleger og Jafnheimiler; hverier kallast Communes.

Nockrer eru i einkis Mañs eigu, sem kallast Res nullius; Nockrer Res publicæ; Nockrer Res Universitatis; og flester Res propriæ, edur in Patrimonio, þeir sem heyra einhverium vissum Eiganda til.

Epter Natturlegum Hætte, eru þeir Hluter Sameginleger, sem af ollum verda jafnt brukader,

der, og eingeñ framar odrum getur under sig lagt; so sem Loptid edur Vedred, Sioreñ, og so reñande Vatnsfoll.

Eñ uñ Sioeñ og Fiorurnar er þad merkiande: ad sidañ hver ein Þiod, hefur gefed sig i Borgarlegañ Felagskap; þa er þeirra Eigu nockud odruvis vared; þvi þott Meiginñ Hafed sie ollum Jafnheimillt, þar eingiñ, framar odrum, nær til. at leggia þad under sig; þa eru þau Sund og Firder, samt Hafsbreidder, sem liggia nær Londunum, i Uñraadum þeirra Herra, er yfer sonu Londum drottna; hvar fyrer þeir hafa og Magt til, ad heimta Toll af þeim, er þar uñ sigla, edur ad odrum Koste baña þeim Yferfor, so sem Knutur Hertoge byriade fyrst i Schlesvyk, og var þar fyrer Lavardur rettkalladur, Sia Knytlinga Søgu Cap. 85. 86. Hiñ sama Rett brukar og Vor Kongur yfer Eyrar Sunde, og af samaRette hefur hañ fyrerboded framandeÞiodum, ad fiska nær Islande eñ 4 Milum Octroy af 1742.

Hvad vorum Landshætte vidvikur; þa er Sioreñ ollum Jafnheimill, til Yfersiglingar og añarar Brukunar, ef so er langt fra Lande añara Mañ, ad ei sie i Fiskhelge edur Netlogum.

Netlog eru sa Partur Siavarins, sem liggur nærst Lande, og so langt frañ sem 20 Moskvadiup Selnot stendur Gruñ. N. b. 2 Cap.

Fiskhelge nær so langt frañ i Sioeñ, sem siar mau ur Flædar male, utflattañ Fisk af Skips

Borde, þañ er Alnar breidur sie fyrer Hnackañ. R. b. 2. og 6. Cap. og sa Sior, sem er iñan þessara Takmarka, er i hiñe somu Eign sem Landed edur Fiaran.

Epter Naatturlegum Hætte, a same Madur Fioruna, sem Landed a fyrer ofañ; Eñ sijdar meir hefur þetta so um̃breitst, ad añar kañ opt ad vera Eigande Fioruñar, og þeß er a hana rekur. Sia R. b. 1 Cap. Nema med Løgum sie frakomed. Og 2 Cap. Ef Madur kauper Reka af Lande Mañs.

Eñ Ordeñ, Reke og Fiara, merkia allt hid sama, þegar um̃ Reka Fiøru er talad; so sem Biskup Mag. Jon Arnason, hefur i einum vissum Tractat, af Løgum bevijsad.

Sa sem Fioru a, kallast Fiøru edur Rekamadur: Honum tilheyrer Sioreñ, med øllum Giædum, til ytstu Netlaga; Eñ ut fra Netlogum, og þangad sem Fiskhelge nær, a Landeigande Hañ; sem sjaama af Rekabalke.

Vatns foll og Stodu Votn a einnin hver Madur i sinu Lande; nema med Logum sieu fra komeñ. Llb. 56. Cap.

Res Publicæ er rettkallad Allsheriar Fe, edur sem nu verdur nefnt publiqve Gots: Soddan var hier i gamla Daga Landed i Blaaskogum, sem fyrer Mord, er þar var uñed, var af Landsmoñum giort Upptækt, og lagt til Alþingis Neytslu. Sch: Ara Prests p. 4. Sijdar hafa Meñ og kal-

kallad publiqve Gots, þad, sem Cronuñe og Kongdomenum tilheyrde hier i Lande.

Res Universitatis eru Almeñingar, þær Eigner sem heyra til Almeñings Brukunar i eiñre Sveit edur Bygdarlage. N. L. 3 B. 12 Cap. 3 Art. þeir eru tveñslags:

1) Almeñingar hid efra. Llb. 52 Cap. þar eru Afrettar edur Beitarlond, sem eñ a Dogum gefast hier allvijda.

2) Almeñingar hid ytra, vid Siafarsiduna, sem eru Almeñings Veidestodur og Rekaplats. Llb. 59 Cap. Votn oll i Almeñingum eru og sameiginleg Llb. 59 Cap.

Til þeirra Hluta sem i einkis Eigu eru, og kallast Res nullius, plaga Juristar, ad heimfæra Res Sacras edur Helga Hlute, so sem eru Kyrkiur, og þad þeim fylger, Ornamenta og Instrumenta Struv. Lib. 2. Tit. 1 Aph. 9. Eñ soddañ vill naumlega koma saman vid Vor Log; þvi añad hvert eru Kyrkiur a Beneficiis, og þa eru þær publiqve Gots, edur a Bonda-eignum, og þa heyra þær med vissu Mote þeim til, so sem Eigiñdomur, sem Landsdrotteñ er; so sem allvijda er liost i Christeñ-Rette. So og er vitanlegt, at Proprietarii behallda Landskulldum af siña Kyrkna Eignum, sia Fordn. af 6 Mai 1740.

Hier fyrer utan gefast Res Ecclesiasticæ, sem og kallast Causæ piæ, edur Geistleg Gots: so sem Scholar, Beneficia Prestaña, Hospitol,

Christ-fe, og fleira sem lagt er til Gudlegrar Brukunar.

Fra Rebus Sacris, adgreinast einnin Res Sanctæ, edur Fridhelger Hluter; ad hverium stærre Rettur vidliggur, eñ odrum Almeñilegum Hlutum, ef peim er i nockru spillt, edur Ologlega med þau hondlad, og i slikre Meiningu, kuña Kyrkiur einnin Helgar at kallast, Christin Rett 7 Cap. og allt þad sem komst ad Kyrkiu Nauder hafde hin sonnu Grid; so Glæpa Meñ misbrukudu einneñ Kyrkiur fyrer Asyla, edur Gridastade, þar til Kong Frid. 2. afskaffade þau Misbrukun med einu Brefe af dato 1587.

Res nullius meiga kallast þeir Hluter, sem ei finst Eigande ad Lib. 50 Cap. so sem eru Omerkingar ibid. 47. item Arflaust Gots og Vogrek; og verdur hier epter, ad sinum stodum, talad umm slikra Hluta Adkomster.

Af þeim Hlutum sem eru in Patrimonio, edur i vißre Eign, heyra nockrer til Kongenum, eñ adrer Undersatunum.

Kongenum heyra þeir añad hvert til, so sem Patrimonium (Arfa Eigindomur) er i fordum Daga kalladest hier Cronuñar Gots. Edur so sem Regalia, þad eru slikir Hluter sem Kongureñ hefur framar odrum Rett til, so sem eru Kongs Gersemar, Mineralia og Raritet af Dyrum, Fuglum og Fiskum hier i Lande. Octroy 14 Art. so sem eru Biarndyra og Rostunga Skiñ, sem Kongureñ

ureñ þo lætur betala þeim, er slika Hlute yfer komast.

2. Cap.

Um Eigiñdoms Rett, edur Herradæme yfer Hlutunum, og þess Adkomster.

Til ad komast i fullañ Skilning og Understodu þess Efnis, er eg nu skrifa; þurfum vier at hialpa oss vid þau Nofn og Adgreiningar, er framande Juristar bruka, nær þeir tala um Eigiñdom og Adkomster Hlutaña; þvi þær standa ei allar so audsiaanlega Nafngreindar i vorum Logum; eñ þo eru þær virkelega ad finna i sialfu Efnenu, so sem hier eptir skal syna.

Sa Rettur med hverium Hluterner oss tilheyra, er tveñslags: Añad hvert Jus in Re, þad er nær vier hofum Rett yfer einum Hlut, edur Jus ad Rem, nær vier hofum Rett til nockurs Hlutar; um þañ sidara er asett ad hondla i þridiu Bokeñe; eñ i þessare um þañ fyrra.

Jus in Re er Eignar Rettur Mañs yfer þeim Hlutum sem eru i hañs Valde og Umraadum þeñañ Rett plaga Juristarner at adgreina i ymsar Tegunder; sumer i Fiñ; sumer i þriar; nockrer hafa og ei utañ eina, sem er sialft Dominium, edur Herradæme Hlutaña, hvad og best synest

samankoma vid vor Lands Log, þar Hinar adrar kuña eins giarnan ad teliast med Adkomistum og Eigiñlegleikum Herradæmisins.

Herradæme Hlutaña verdur epter sinum Eigiñlegleikum ymislega adgreint.

1) Dominium Eminens. Hæleitt Herradæme edur Kongsvalld, sem hañ hefur yfer ollum sinum Londum og Rikium, samt Undersautaña Personum og Godtse, um hvert ecke heyrer framar ad tala i þessum stad.

2) Dom. Vulgare v. Commune, Almeñelegt Herradæme, þad er yfer Hofud einn Loglegur Rettur, sem vier hofum yfer vorum Fiarhlutum, med frialsu Forræde, til ad inytia oß þeirra brukun og Agoda, brygda þa undañ añara ologlegre Jsetu og Brukun, einneñ ad afhenda þa odrum til Eigtar þa oß likar.

Af þessum Eigiñlegleikum Herradæmisins, sem hier eru talder, spretta þeß ymsar Adgreiningar; so sem: Dom. Solitarium, Eindæme, þegar eiñ madur a Hluteñ; og Condominium, edur Oskipt Eign, sem fleire eiga til samans.

Dom. Proprietatis Eigiñdomur, og Usus-Fructus edur Agoda Not af Eigindomenum

Dom. Plenum, Fullkomed Herradæme; þar sem bæde Eigiñdomur Agodanot og frialst Forræde fylgest ad; og Minus plenum edur Midurfullkomed; þar sem Agodeñ edur frialst Forræde er skiled fra Eigiñdomenum.

Þessar

Pessar og þvilikar Adgreiningar verda betur utlagdar og upplystar hver a sinum stad.

Pær Orsaker hvar af vier eignumst Hlutena, kallast Modi adqvirende edur Adkomster, sem adgreinast i.

1) Naturales edur Pær sem vier høfum epter Natturlegum Lætte; og Civiles, edur Løglegar, sem Landsløgen oss fyrerskrifa.

2) Modi Originarii edur Uppruna Adkomster, þegar vier odlumst fyrster þau Hlute, sem i einkis Manns Eigu eru, edur hafa vered; og Derivativi edur Med-deildar Adkomster, sem vier faum af Epterlatsme hins fyrra Eiganda.

Pær Natturlegu Adkomster eru:

1) Occupatio Naum eda Feingur.
2) Accessio Vøxtur og Vidurauke Fjarins.

Pær Logleau Adkomster eru:

3) Traditio Afhending.
4) Donatio Giof, Log-giof.
5) Successio hæreditaria Erfdarettur.
6) Usucapio, Hefd, Log-hefd.

Um allt þetta verdur hier eptir, i sine Rod, skilmerkelega hondlad.

3. Cap.

Um Asigkomulag þeirra Hluta, sem i vorre Eigu eru.

Nockrer Hluter eru Veruleger og Preifanleger; nockrer Opreifanleger.

Corporales edur Veruleger, eru þeir, sem vier siaum fyrer Augunum, og þreifum med Hondunum so sem adra Likame.

Incorporales edur Óþreifanleger, þeir sem ei formerkiast med þeim ytre Skilningar vitum; helldur verda hafder i Panka og Sinne, og bestanda i nockurskonar Herlegheitum og Hluñindum, so sem i forna Daga voru hier i Lande, Godord, sem siest af Tiunda Stat. og Christen-R. 26. Cap. Godord þarf Mann ei ad Tiunda, Veldi er þad, eñ ecke Fe. Eñ hvar i soddañ Herlegheit, sieu nu ad Dogum iñefalen, vil eg sijna i epterfylgjande Capitula.

Þeir Verulegu Gluterner adgreinast i Hræranlega og Óhræranlega.

Hræranleger edur Mobilia, eru þeir sem med heilu Lijke mai færa ur einum Stad i añañ, hvert helldur þad er Kvikfe eder dauder Aurar. Þeir kallast i Logunum Lausa Fe og Laus Ejrir. Item Rørendis Gods og Løse Øre. N. L. 5 B. 6 Cap. 6 Art.

Þar gefast og adrer, sem ecke eru Lauser eda Hræranleger af sialfra þeirra Naturu; eñ reiknast þo fyrer Lagaña Tilskipun med Lausa Fe i þeim N. L. 5 B. 3 Cap. 18 Art. Kaupstada Gots og Jarder, eru Lausa Fe; og ma seliast.

Óhræranleger edur Immobiles gefast einnen med tveñu mote:

1) Af Natturuñe, so sem eru Jarder, Skogar,

og

og Rekar, sem i Logum heita Eign og Fasta Eign. Mañh. 1 Cap.

Jardagots adgreinest i Hofudbol, Erf. 1 Cap. sem eru þeir stærre Gardar, epter Almeñings Tale, 60. Hundrada og þadan af meire ad Dijrleika; og Utjarder Erf. ibid. sem kallast Leigubol L. b. b. 1 Cap. og Strøgods N. L. 5. B. 2. C 63 Art. 2) Neiknast suiner Hluter med Fasta Gotse fyrer vissa Orsok i Logunum; þott þeir af Natturuñe sieu hræranleger; so sem Inventarium, eda Jñstædu Fe; og añad þad sem Jordum fylger, so sem Hus, og þad sem greipt edur nealt er vid Bita edur Bialka i Husum. L. L. b. 9 Cap. So reiknast og Hafskip med Fasta Gotse. N. L. 5 B. 7 C. 7 Art.

4. Cap.

Uñ Eiginlegleika Herradæmisins.

Nu kem eg til at giora Grein a þvi, sem adur hefe lofad uñ Eiginlegleika Herradæmisins yfer vorum Fiarhlutum, sem i þessu epterfylgiande iñefalner eru:

1) Ad hafa Hluteñ i sinu frialsu Forræde, Hond og Hefd.

2) Ad uppbera sialfur hans Gagn og Nytseme.

3) Ad kuña afhenda hañ odrum til Eignar, og eins ad lauta hañ epter sig til Erfdar; þvi þad Fe sem adrer eiga iñe i Bue Mans, kuña Erfingiar

ei med Logum ad erfa; hvar uñ sijdar.
4) I þvi ad kuña brygda Gotsed, undan añara ologlegre Hefd og Jsetu; sem er sa fornemste Partur Herradæmisins.

Pad kallast Dominium plenum, edur Fullkomed Herradæme og Eignar Rettur, nær allt þetta fylgest ad; eñ Minus plenum edur Midur Fullkomed; nær Eignar-Rettureñ er i nockru skertur; hvar til eg vil leida nockur Rok eda Dæme af Logunum.
1) Einn Omage er ad vijsu Drotteñ yfer Eignum sinum og Gotse, uppber einnig þar af Avoxtu; eñ samt hefur hañ ei frialst Forræde þeirra, sem i 1 B. 14. Cap. er sagt.
2) Norkrer hliota einnen ad missa Avoxtu af sinu Gotse, og lauta þa falla under adra, eñ behallda þo sialfer Eigindome Jnstæduñar, hvar uppa einnen Dæme gefst F f b. 4. Cap. ef Karlmadur kvongast Jngre eñ tvitugur.
3) Stundum eiga Meñ oskiptar Eigner til samans ecke alleina Lausa Fe, helldur og so Fasteigner: Jarder, Skoga, Reka ꝛc. og þa hefur hver þeirra fyrer sig fullkomeñ Eigindoms Rett, eptir sijñe Tiltolu; eñ eingeñ kañ þo ad rauda þar yfer framar eñ hañs Eign svarar. L l b. 19.
4) So er þad og vijda at sijña, þar sem einn a Jord, edur Fundum; þar a añar Madur Lod eda Superficiem yfer.

Lod merker allañ Avoxt Jardarinar L l b. 10. C. sod-

soddañ Eign kallast þar fyrer Jus Superficiei, þad er Lodar Rettur; og so er þa meñ eiga Eing edur Skog a añars Jordu.

Sa er Einge a, hañ a einnen Grasrotena, sem siest þar af, at hañ mai rifa Vid; ef þar vex i hans Eingia Marke Ll b. 24. Cap.

Eñ Skogar Eigande a ecke Rætur Trjaña, helldur sa er Jord a under; so sem Ll b. 21. Cap. syner: at nær Skogur er aleyddur, þa a Landeigande, bæde Skogarstodu og Vidarvext.

Þo hverigur peirra egi Jord under Skoge edur Einge, þa meiga peir þo bruka hana, so miked, sem peir þurfa at hagnyta sier Gagnsemdena þar af; so sem, Eingia Madur til ad bua þar uñ Hey sitt, og skera Torf þar til, eñ ei til ad hlada Vatnsveitinga Stijflur. Skogar eigande einnig ad stijnga þar Kolgrafer, og a þar Hestum sijnum uñ Daga, medan Hañ viñur Skog. Ll b. 21. Cap. eñ ei mai hañ adra Beit hafa þar, utan uñ Vetur, þegar meir bijtur Skog eñ Jord ibid.

5. Cap.

Uñ Hluñinde og Not af Añara Eign og Gotzi.

Hluñinde merkia hier nockurs hattar Rettugheit, yfer Hlutum añars Mañs; hvar med Eignar Rettur sialfs Eigandans er so skierdtur, at hañ

hañ hlijtur at þola, þad añar hafe Brukun og Not af þeim somu Hlutum.

Slijkt kalla Juristarner, Servitutes edur Pienustu, og heiter þad so at þeß Sijdu, sem Hluteñ at, og mat lata hañ þiena under añan; en Hluñinde eru þad rettkollud i Tilliti til þeß, er nytur; og gefast þau med tveñu Mote; nefnelega Servitutes Reales og Personales.

Servitt. Reales, edur Prædiorum rusticorum, eru hier þau Rettugheit, sem ein Jord hefur til at bruka, og hagnyta sier Eign añarar Jardar. sia Llb. 6. Cap. hvar soddañ Hluñinde eru nefnd Giæde, edur Itøk i oñur Lond, af hverium hier skal nockur telia.

1) Iter, Actus, & Via; sem eru allslags Veger og Gøtur yfer Land añarar Jardar, sem i vorum Logum tilgreinast, Piod-gata, Sæturgata, þad er Selvegur, og Fiar Rekstur Llb. 43. 44. C. Hveriar eingeñ mat ødrum baña, þar sem þær ad fornu verd hafa: þad er ad skilia; nær þær med loglegre Hefd eru atkomnar.

2) Aqvæductus edur Vatns veitingar Rettur, sem er Frelse, til ad veita sinu Vatne yfer añara Land. Llb. 22. 24. Capp.

3) Bruargiørd i añars Lande Llb. 42. Cap.

4) Jus pascendi sem er Bufiar Itala einnrar Jardar, i Hagbeitar Land añarar. Llb. 4. Cap. item Jus Compascui, Gelldfiar Itala; samt Nauta og Hrossa, i Afrettar Lond þar fleire eiga Itolu til samans.

5)

5) Giæde af añars Mañs Fioru, sem kallast Landgogn hver Upptaleñ eru R. b. 2 Cap. og Llb. 7 Cap.
6) Lending og Skips Uppsautur ibid.
7) Selstodur ai añara Jordu, og fleira þeßu lijkt, eptir aukomeñe Veniu i hverium Stad.

Adkomsteñ ai slijkum Hluñindum og Jtokum, er eins og ai odrum Hlutum: en þar sem nockur þykest vanhalldeñ i einhverium slijkum Sokum, þa kañ hañ at hallda þeim under Fimtarstefnu Dom; þar Syslumaduriñ med 6 Doms mañum skal giora þar Areid, eptir N. L. 1 B. 16 Cap.

Servitutes Personales hafa Juristarner þreñ slags; sem er Ususfructus (Agooda Not) Usus (Brukun), og habitatio (Abud).

Vier vitium hier alleina tala um Usumfructum, edur Agoda noteñ, sem iñebinda i sier hvertveggia hitt.

Ususfructus merker hier þar fyrer Personuleg Herlegheit og Hluñinde, iñefalen i þvi, ad taka Avoxt af añars Gotse ad Hofudstolnum oskerdtum; þvi Proprietas, edur Eigindomur Hofudstolsins, hverfur ei ad helldur frai þeim retta Eiganda.

Þeße Ususfructus kallast i N. L. Brug þad er Brukan, 5 B. 5 Cap. 4 Art. og Brugelighed 5 B. 7 Cap. 9 Art.

Adkomsten ai slijkum Agoda Notum, skedur med ymsum Hætte:

1) Af

1) Af Eptirlatsemeþeß, sem er Drotten yfer godtsenu, fyrer Veiting eda Forliening, so sem eru hier i Lande Biskups Stolar og Beneficia Prestaña; hver ad rettu Lage eru Cronuñar eda Kongsins Godts; en Agoden lagdur til Geistlegrar Brukunar.

2) Fyrer Testament N. L. 5 B. 4 Cap. 20 Art. þegar añadhvert Hionaña brefar odru til Brukunar og Nota sitt eptirlatande Godts, eñ sijdan geingur þad aptur i rettar Erfder.

3) Hafa vissar Personur Agoda Not, fyrer Tilskipan Lagaña, so sem Geistlegra Eckna Naudar Ar af Beneficiis, epter Forordning Frid. 3. af 3 Maji 1650.

4) Nytur einn Egta madur Avaxtar af Heiman fylgiu Konuñar, mote Tilgiofeñe Kv. g. 2 Cap.

5) Nockur Agoda Not stipta Løgeñ Eigandanum til Straſs, ad hañ misser Avoxtu af Arfa Fe sinu, og þa ber under añañ. Til Dæmis: Ffb. 4 Cap. Ef Karlmadur kvongast yngre eñ 20 vetra, mote Frænda Raude; hafe fyrergiort Landskulldum sijnum og ollum Avexte Fiar siins vid Erfingia. þo kañ ecke hier under ad skiliast Avoxtur af Aflase hañs.

Rettur allra Agoda Mañna kemur saman i þvi, ad uppbera Avoxtuna, en fyrer Avoxtu skilst:

1) Allur natturlegur Auke Fiarens.

2) Landskullder af Jordum.

Og 3) Renta af Peningum, og Leiga af odru Fe.

Spurs-

Spursmail kañ verda, ef Fe syndest i Jordu, hvert pad skule heyra til Agoda Mañenum? Hvad mier ei synest; pvi pad er ecke venjulegur Jardar Avoxtur, sem Logen almeñelega tilmeina; helldur osidvanaleg Heppne. Siau hier uñ næstfylgiande Cap. Ei helldur reiknast hier Skogar med Avoxtum; helldur ganga til jafns med Hofudstolnum; hvar fyrer hañ ma ei bruka pa framar eñ Skog a Leigulande. Llb. 7 Cap.

Agoda Noteñ taka Enda, anad hvert:

1) Med Dauda Agoda Mansins, so sem a Beneficiis; edur.

2) Pegar Eigande Hofudstolsins deyr, og hañ fellur aptur under Log Erfingia N. L. 3 B. 18 Cap. 2 Art. og 6 B. 13 Cap. 10 Art.

3) Med Undergange sialfs Hofudstolsins.

Og 4) pegar sa Lagatime er ute, sem eiñ skal niota Agodans: so sem er Naudar Ar Eckna; hvert er byriast i nærstu Fardogum epter Hußbondans Afgang, og endast i hinum par eptir. Pa skal Hofudstolleñ i godu forsvaranlegu Stande utsvarast. Siau Ordin. Christj. 4ti uñ Beneficia, einnen N. L. 5. B. 4 Cap. 20 Art. Finest par a nockur Brestyr; pa skal han uppbætast med Alage og Abudarfalle, eptir sem meted verdur.

6. Cap.

6. Cap.

Uñ þær Natturligu og fyrstu Adkomster Hlutaña.

Í odrum Cap. þessarar Bókar, hefe eg nefnt Adkomster, og med hversu morgum hætte þær gefast. Nu skal hier epter tala um hveria sier í Lage.

Adkomst edur Modus adqvirendi er einn viß Maate, til ad komast yfer Eign og Herradæme Hlutaña.

Logleg Adkomst er su sem skedur med Logum og Rette, eñ Ologleg þar þvert i mote, su er skedur med raungum Hætte, so sem ad þeim Hlutum sem stolner eda rænter eru fra odrum.

Þær Loglegu Adkomster eru añad hvert epter Natturuñar edur Landsens Rette.

Modi adqvirendi Naturales, edur Natturulegar Adkomster, sem og so kallast Modi Originarii edur Uppruna Adkomster, voru þær fyrstu er Mañkyned hafde til ad leggia Hlutena under sitt Herradæme. Eñ nu ad Dogum vidgangast þær ad þeim Hlutum er vier verdum fyrster Eigendur ad, og medtokum ei af odrum eñ Gudlegre Forsion og Natturuñe, þessar Adkomster eru med tveñu Mote:

1) Occupatio, sem er Nam, Hendlan eda Feingur þeirra Hluta, sem i einkis Mañs Eigu eda

Uñ

Uñradum eru, og þeß vegna epter Rette Natturuñar, tilheyra þeim sem fyrstur leggur under sig, og fester Hend a þeim; so siaum vier i Landnama Sogu Islend. Hversu Formeñ vorer sem hingad komu fra Norege, hafa numed hin obygdu Lond er hier voru fyrer.

Soddañ Adkomst hofum vier eñ a þeim Hlutum, sem vier faungum eda odlunst, so þeir eru ecke i nockurs Mans Eigu, so sem Fuglar, Fiskar, og þau Ferfættu Dijr, sem hlaupa Ville Vega og eingeñ eignar sier; item þeir Hluter sem hiñ fyrre Eigande hefur mist, og vier fiñum eignarlausa; hvar fyrer Occupatio edur Naam, adgreinest i Veide Dijra, Fugla og Fiska, og Fund.

1) Um Veide.

Venatio edur Dijra Veide, er Naam og Hondlan þeirra Ferfættra Dijra, sem ecke eru i nockurs Mañs Eigu; þar fyrer undañskiliast hier þau Spok og Tameñ Dijr, sem eiga siñ vissañ Hußbonda, so sem Hundar og Ketter ꝛc. P. b. 1 Cap. Ef Madur stelur Hunde edur Kette. item Bufe allt og Hestar þad sem er med Marke og Meñ vita hver a; Eñ Omarkad Fe og þad sem ecke finst Rettur Eigande ad, þo med Marke sie, þad kuña þeir ad eignast i hvers Lande Fed hittest, epter þeim Mata sem fyrerskrifadur er i Lib. 49. 50 Cap,

Eñ þau Dijr sem alla tima er frialst ad veida, eru Villudijr, so sem hia oß eru Refar, sem

eiñen kallast Melrackar. N.B.E.K.P.f.b.6 Cap. og þa meiga Men veida ai hverre Jordu sem stendur: Somuleides Biarndijr Llb. 58 Cap. og ai sa Biorn, sem fyrstur kemur Bana Saare ai hañ.

Rosmhvalur eda Rostungur, kañ ad hugleidast med Dijrum, ad þvi leite sem hañ er bæde Sio- og Land-Dijr, og meiga Meñ veida hañ hvar sem stendur; sa ai Helming hañs, sem tilheyrer Land eda Netlog þar hañ er veiddur eñ Kongenum tilheyra Toñur hans, sem oñur Gerseme.

Aucupium edur Fuglafang, er Naim og Hondlan þeirra Fugla, sem i einkis Mañs Eigu edur Eggvere eru; eñ Fuglar kuña med ymsu Mote ad hugleidast:

1) Eru nockrer af Naitturuñe spaker, so sem Hænsne, sem ei burtvillast ur Valde sins Hußbonda, og þvi kuña ecke soddañ Fuglar rettelega veidast af odrum.

2) Þeir Fuglar sem af Naitturuñe eru Otamder eñ taka þo Spekt og Stodu i einu vissu Takmarke; hvar fyrrer þeir tilheyra þeim er Landed ai, so leinge þeir ecke burthverfa, so sem eru Hreidur Elfur Llb. 57 Cap. sem orped hafa þriu Sumur samfleitt i Lande Mañs. Eñ uñ merkta Fugla er nu ecke ad tala; þvi þeir eru hverge þad eg tilvei hier i Lande.

3) Eggvers Fuglar, sem eingeñ mai veida Llb. 7 Cap. Þar hefur vered uñ þrætt, nær Leigulida skifte verda a Jordum, hver Eggvered skylde eiga?

Hvad

Hvad mier virdest audraaded af sama Cap. ad sa sem fra Jordu fer, skule eiga þvi-lijkt sem var hid fyrra Vored, Egg og Unga. Og endelega aa hañ þad so sem adrar Lands Nytiar fram̃ i Fardaga, ad athugudum Lb. b. 7 Cap. nema Elftur og þeirra Varp sem Logeñ fraaskilia.

4) Retter Villefuglar, sem talder eru Llb. 57 Cap. sem hver Madur maa veida aa sine Jordu, þ. ecke nær Eggvere añara Maña, eñ 2 siorhundrud Fadma, so þad spillest ei af Veideñe.

5) Villefuglar þeir sem allstadar maa veida, sem Hræfuglar og Mofuglar, ad fraateknun Riupum. Llb. 58.

6) Falkar R. B. E. K. sem eiñen kallast Valer Llb. 57. C. og Haukar þb. 9 Cap. þeirra Veide tilheyrer Kongenum einum; eñ i forna Daga tilheyrde Erkebiskupenum i Prandheime Falkaveidiñ aa Kirkna Eignum, sem siaa maa vijda i Arna Byskups Sogu, og hefur þad aflagst, eptir ad Logbokeñ var skipud hier iñ i Landed. Nu skulu aller þeir sem Falka vilia veida til Kongsins Pienustu, taka þar uppa Bref af Landsins Amtmañe.

Piscatio edur Fiske Afle er hin þridia Tegund Veidariñar: Veide-stødur vorar eru añadhvert i Sio edur Votnum, og a hver Madur Veidestødu i þeim, sem i, edur fyrer hañs Lande eru, Nema med Løgum sie fraakomed. Llb. 56 Cap. eñ sa sem aan Orlofs Fiskar i añars Vatne, hañ veider fyrer þañ sem Vatned aa ibid.

Í Sio meiga aller Meñ ad frialsu veida, fyrer utañ Netlog edur Fiskhelge añara Maña, sia hier ad framañ. 1 Cap. þvi sa Fiskur er iñañ þeßara Takmarka veidest, er añadhvert Lands drotteñs edur Fioru Mañsins. Rb. 8 Cap.

Pad kallast Veidur eda Veide, sem Flutt er til Lands ai Skipe, eñ Flutningur edur Hlaß, þad sem roed er fyrer.

Flutninga mai flitia ai hvert Land er vill. Rb. 6 Cap. utañ ef Landseigendur eru fleire ad Flutninge, þai er skyldt ad roa ai þeß Land sem nærst liggur. ibid. 8 Cap. Landeiganda Partur er 2 Hluter, eñ flitienda Þridungur ibid. 7 Cap.

Skotner Hvaler eru þeir sem skutlader verda med þingbornum Jarnum. Rb. 5 Cap. og ai sai Hvaleñ, er firstur kom Banaskote ai hañ, ibid. eñ þad er Banaskot sem geingur iñ ur Spikinu.

Ef Skot finst i Nekhval, þa er Skotmans Hlute Helmingur, eñ i Flutnings Hval þridiungur Rb. 4. og 7 Cap.

Vidara hier um mai lesa i sialfum Reka B. so og kunna vera ymsar Sidvenjur i ymsum Veidestodum, sem Mier eru ei kuñugar, uñ Reka talast ai sinum Stad, þvi hañ er ecke veide.

II. Uñ Fund.

Inventio eda Fundur, er Hendlan og Uppnaum þeirra daudra Hluta er Madur hitter fyrer sier, og veit ey hver Eigande er ad.

Fun-

Fundnu Fe skylde Madur Lijsa samdægris epter P. b. 14 Cap. eñ epter N. L. 5 B. 9 Cap. 1 Art. skal Madur Lijsa þvi at fyrsta Kirkiu Samsunde edur fyrsta Pinge, eñ añars verda Piofur fyrer: 2 Art.

Funded Fe er med tveñu Mote: Añad hvert ad sa fundne Hlutur er at Beraingre, edur orpeñ i Jordu.

Pad sem at Beraingre funded verdur, eignast Fiñande sialfur, ef eingeñ framkemur Eigande. P. b. 14. eñ sa er Eigande, sem getur med Vottum bevisad sina Eign edur fært sñur þreifanleg Kieñemerke þar til: so sem ef eiñ finde Signet mitt, þa er Mier þad nog, nær ea kañ sijna og saman bera þeß Afbricking, sem sken var adur þad tijndest.

I Jard vorpnu Gotse at fiñande Pridjung P. b. ibid. eñ Landsdrotteñ 2 Hlute, med þeim Rette sem i epterfilgiande Cap. sijndur verdur.

Hin þridia Tegund Occup. er Occupatio Bellica edur Herfang. Struv. Lib. 2. Tit. 1 Aph. 28. sem er ein Adkomst at þvi Gotse er Meñ viña af sinum Ovinum i Stride, epter Rette allra Pioda, hver vorum Logum edur Landshætte kemur eckert vid.

7. Cap.

Um þa adra uppruna Adkomst.

Þu oñur Natturlega og Uppruna Adkomsteñ, er Accessio edur Vøxtur og Vidurauke Fiarins, hver epter Natturlegum Hætte, tilheyrer heim sama Mañe er Hluteñ a; soddañ Vøxtur er med þreñu Mote.

1) Af sialfre Natturuñe, hvar fyrer hañ kallast Accessio Naturalis edur Natturlegur Vidurauke, so sem er allur Avøxtur af voru Kvikfe, ad hverium vier verdum Eigendur eins og sialfu Fenu, epter Heirre vissu Reglu: Partus Sequitur Ventrem: þad er: Fostur fylger Fe, edur tilheyrer heim sem Modureñ heyrer til. sia Lib. 49 Cap.

So og skedur þetta a Lande voru, sem er añadhvert Sidvanalegur Avøxtur edur Osidvanalegur. Sidvanalegur Avøxtur eru allar Landsnytiar. Lb b. 7. Osidvanalegur Vøxtur, er Vidurauke a Lande, af þvi er Vatnsfoll briota af Añara Mañna Londum smaum samañ og bera aptur ad vorre Landseigu, og gisra þar Backa edur Eire, þau a sa þad sem Land a fyrer ofañ: Struv. Lib. 2. Tit. 1. Aph. 33. og kallast þesse Vøxtur, hia Juristunum Alluvio. Þad sama vidgeingst eiñeñ epter vorum Logum Lib. 24 Cap. Hver Madur a Vøxt a sine Jørdu.

Eñ

Eñ þvi er odruvijs vared ef Vatns Falled brit-ur sig ur þeim retta Farveg, Uppa añars Mañs Land, þa eignaſt sa same Ana, eñ behelldur samt Lande sinu fram i hiñ forna Farveg Midiañ sem adur var Lib. 56 Cap.

Eins þo Aeñ briote sig leingra uppa Land Mañs, og giore Holma mille þeß Nija og hins Forna Farvegs; þa a hiñ same Holmañ sem adur atte, medañ hañ var fastur vid Meigin Land. Lib. 24 Cap. Hvar fyrer þad er og rettaſt a vorum Dogum, ad halda Landa Merke i þa Vatna Farvegu, sem likleger eru til ad vera Eldster og Beinaſter.

Fyrer þvi giora vor Log ei Raad, ef Holme kañ ad koma upp i midiu Vatnsfalle; eñ epter Þijd-verſkum Logum, heyrer hañ badum jafnt til, sem Lond eigu tveim meigen. Str. Lib. 2. Tit. 1. Aph. 35. Hvad og ſijneſt ſtandaſt meiga vid vor Log: þvi þar sem Land-eigendur eiga, hver fram i mid-iañ Farveg Vatnſins; ſo fylger þar af ad ſie Holmeñ nær odru Landenu, þa tilheyrer hañ þeim einum.

2) Kallaſt Acceſto Artificialis. v. Induſtrialis, sa Vidurauke Fiarins sem kemur af Mañna Tilſtille, ſialfra vor, edur añara.

Þeſſe Vidurauke er med Sioſolldu Mote upp-taleñ i þeim Romverſka Rette; sem ad er: Spe-cificatio, Adjunctio, Inædificatio, Plantatio, Satio, Scriptura, Pictura, sem ey ſiñur ſtad i

vorum Logum, utañ alleina Inædificatio, sem er Husbigging a Jordu añars Mañs; og er pad fyrst greinande; Hvert Madur bigger Hus a sińe Leigu Jordu. Llb. 3 Cap. pvi par a hañ pau Hus er hañ bigger fram yfer Leigu lida skyldu, eñ Landsdrotten Nett til ad kaupa pau fyrstur Mańa.

Um Hus pau sem eiñ Abuande bigger a Kongs Jordum hefur leinge hallded vered ad ei mættu aptur burttakast; hvar til Forord: af 29 Novembr. 1622. hefur gefed Anleedning. Eñ vor nu verande Allranædugasti Kongur hefur gefed par yfer goda Rettar bot med einu Rescripte af 22 Martii 1748. Ad slik Hus pyrftu ei naudsynlega ad fylgia Jordunum framar eñ Vidkomendum Kemur samań, med Naude peirra er Umsion hafa eiga yfer pvi Gotse.

Eñ stande Hus fram yfer Fardaga Heimilldarlaust, epter ad peirra Eigande er fra Jorduñe, pa fellur a pau Lodhelge, sem er, ad pau fylgia Jordiñe og verda heñar Eign upp padań. Llb. 3 Cap.

Añad er ad tala um pau Hus er verda a Jardar Eign Añars Mańs i Skiptum. Lb. b. 3 Cap. pvi pau meiga standa par so leinge Hus-eigande sialfur vill, eñ po mai Hañ ei slitia Torf pvi til Adgiordar, utañ ur sinu eigeñ Laude.

Eñ ad eg tale framar um Lodhelge, pa er hun ad vissu ein Art af Accessione Industriali,

og

og skapar Mañe Adkomster a fleirum Hlutum, eñ Husum; so sem þvi, er Leigu-lide skilur epter a Jordu og flitur ei ur Veige, epter Logum. Llb. 9. Somuleides ef Kol liggia a Jordu Mañs i 12 Maan: Llb 21 Cap. og Triaa Vidur a Reka Fioru Rb. 1 Cap. þetta eignast allt sa sem Grund a under.

A hinu giora ei vor gomlu Lands-Log, so Grein: ef eiñ bigger med Asetninge Hus ad niju a añars Mañs Lande, eñ Nordsk Log leggia þar a vissa Sekt 6 B. 15 Cap. 18 og 19 Art. þo siest þar ei hvert Biggingeñ sialf, skule falla under þañ sem Jordena a.

3) Accessio Fortuita, Sa Fiaar-auke sem skedur af oforvarande Heppne, aan Mañlegra Atburda. so sem:

1) Fe i Jordu funded Struv. Lib. 2. Tit. 1. Aph. 46. Hvad ef Landeigande fynde sialfur, ætte Hañ þad eiñ; eñ fiñe añar Madur, þa a sa Pridiung eñ Landeigande Tvo Hlute, P. b. 14 Cap. so sem Vidur auka Fiaar sins. Eñ hafe fiñande Grafed Jord hins i Oleife, þa fær hañ eckert i, helldur a Landeigande þad allt. ibid.

I Noreg a Kongureñ þridia Part þeß Fiaar sem i Jordu fiñst. Nl. 5 B. 9 Cap. 3 Art. Eñ i Danmork a Hañ þad allt, og kallast þar Danafe. D. L. 5 B. 9 Cap. 3 Art.

2) Er þad og Oforvarande Fiaar Auke, þegar Reka ber uppa Fiorur vorar, Hvale edur Vide,

þvi sau at það, er Fioru eda Reka at under, og so er uñ añad Fe, ad frateknum Vog-rekum.

Vogrek (vel ut qvidam Vorek) er allt það semætt, sem af Sio rekur, og sinelegt er ad Meñ hafe att og medhondlad. R. b. 12 Cap. það kallast Vrag N. L. 4 B. 4 Cap. 4 Art. og nær það hefur leiged so Ar og Dag, ad eingeñ veit hver Eiganden er ad, þa heyrer það Köngenum til siau Forord: af 20 Maii 1595. item Octroy þeß Islendska Compagn: Art. 8.

Nema þau Vogrek af Eik, grene og Furu, sem uppa Kyrknäña Reka bera; þa eru þau þeim tillogd, med Kongs Frid. 3. Forord: af 3 Maii 1650.

8. Cap.

Uñ þær seiñe Laga Adkomster og sier i lage Afhendingu.

Nu hafa uppruna Adkomsternar vered sijndar, og hvad vor Landslog uñ þær seiga; epterfylger þvi ad hugleida þær Seiñe, sem vier nefnum modos adqvirendi Civiles, edur Laga Adkomster.

Eins hafa þessar Adkomster siñ Grundvoll i Natturuñar Logmale sem hinar fyrre, eñ af þvi þeirra viß Maute er fyrerskrifadur i Landslogunum, hvadan þær taka siñ Krapt, so eru þær rett

rett kalladar Laga Adkomster, og modi adqvirendi Derivativi, edur Seiñe Adkomster, af þvi med þeim odlumst vier Herradæme Hlutaña fyrer Epterlatseme hins fyrra Eiganda, og þar i mismuna þessar frau Uppruna Adkomstunum.

Su fyrsta af þeim, um hveria hier verdur sier i Lage talad er Traditio edur Afhending.

Þar fyrer er Afhending eiñ Gisrningur, hvar med sa sem er rettur Drotteñ, og Eigande eins Hlutar, selur þaj̃ sama Hlut odrum i Hond til Eignar, undañ sinum Uñraudum.

Nu med þvi Hlutunum er ecke ollum eins hattad, so sem i þessarar Bokar 3 Cap. er utskijrt, so verdur hun þar epter adgreind i Traditionem propriam, edur Eiginliga Afhending, og Impropriam, edur Oeiginlega.

Su Eiginlega Afhending, hlijder til þeim Hlutum sem eru hræranleger so sem allt Lausafe, og verda þar fyrer af Hende sellder, og med Hende medtekner.

Eñ Oeiginleg Afhending seigest uñ þau Hlute, sem ei eru hræranleger, og hina sem ecke eru þreifanleger og kuña þar fyrer med Natturlegum Hætte ecke Afhendast, helldur med odrum jafngylldum Hætte sem Log og Sidvenia er til, so sem voru i gamla Daga Handsøl, og med soddañ Hætte er likast ad Meñ hafe selldt af Hende Godord sin, sem fornar Sogur taka til Orda.

Nu au Timum skedur oll Afhending au Londum,

so

so vel sem Landsnytjum og ollu sliku, med Afsals edur Eignar Brefum, sem i NL. 5 B. 3 Cap. 10 Art. kallast Skiøde edur Skiøde-Bref, hver Bref undirskrifud eru med Vottum asamt Hlutadeigenda Nofnum og Signetum, med sama hætte og seirna meir sagt verdur um Giafabref.

Orded Skiøde edur Scotatio hiai Juristum, sinest taka sitt Nafn af Skaut Sinus. (Dan. Skiød) par Formen vorer hafa plagad, ad varva Hlutunum, eda thvi sem Hlutena skylde merkia i Skaut peß sem afhendt var, sem siai ma Lbb. 5 Cap. Hlute skal pa i Skaut bera. item sijdar: kaste Hlut Priots omerktum i Skaut, hvad ei verdur skiled fyrer sialfa Eignena, helldur fyrer eitthvert Merke edur Torfu sem ur Jorduñe var skoren, og afhendt Eigandanum.

En til peß Afhendingen gisre Loglega Adkomst, og Eignar Rett heim er vidtekur, ritheimtest:

1) Ad han sem afhender sie Rettur Eigande. NL. 5 B. 3 Cap. 26 Art. og Kb. 13. og pad er sama hvert Han gisrer pad sialfur edur Hans Fullmegtugur epter hans fyrersogn.

2) Ad han afhende i peirre Meiningu, ad sa hinum Eignar Rett yfer Hlutnum: pad er: ad han heimile honum han til Eignar. NL. 5 B. 3 Cap. 27 Art.

Heimilld kallast hiai Juristunum Justus Titulus, sem er ein viß og logleg Adkomst, peß sem einhver Hlutur er afhendtur, hver annadhvert

gein-

geingur ai undañ, eda fylger med Afhendinguñe, so þegar eg afhende odrum Mañe einhvern Hlut, læt eg hañ vita, Til hvers, eda med hveriu Mote Hlutureñ skal honum heimill vera hvert helldur til Kaups, ad Giof, til Leigu, ad Læne ꝛc.

Heimilld er añad hvert Løgleg eda Justus Titulus, sem nu er sagt: edur Titulus putativus, þad er Higgiu Heimilld, uñ hveria talar Þ. b. 4 Cap. þegar Madur ovitande tekur eiñ Hlut til Eignar, af þeim er añad hvert ecke atte Hluteñ, edur hafde ei Logleg Heimilldar-raud, og þvi fylger þad ai epter: Ad ef Miñ Afhendingar Madur hafde ei Heimilld, þa kañ hañ ei helldur ad heimila mier.

Hin þridia er Oheimilld eda Malus Titulus, nær eiñ Vijsvitande tekur eiñ Hlut sier til Eignar af Oheimilldar Mañe. siai Þ b. 4 Cap. eñ ei ellegar; item NL. 5 B. 3 Cap. 25 Art. sem Dæme gefur þar uppa, af þeim er kauper vid utlægañ Mañ. Og med þvi so miog rijdur ai ad vita hvad logleg Heimilldar-taka sie, þa skal nu hier nærst sijna hverier gete vered Heimilldar Meñ.

9. Cap.

9. Cap.

Hverier ad Logum meige afhenda og heimila sitt Gots, so og fyrer hverias Personur, vier viñum eda grædum Fe vort.

Hier skal nu eitt siñ fyrer oll utskyra, hverier ecke meige rauda Fe sinu, til ad afhenda og heimila odrum pad Loglega.

Aller peir sem eru Mynduger fyrer Alldurs edur añara Hluta Saker, meiga rauda Fe sinu, og raudstafa pvi, og afhenda pad epter Logum. NL. 5 B. 1 Cap. 2 Art. item Erf. 27 Cap.

Eñ Omynduger par pvert a mote, hafa peß ecke Raud, so sem:

1) Omagar fyrer Æsku Saker, epter pvi sem hier ad framañ i 1 B. 14 Cap. sagt er: item Kb. 24 C.

2) Fyrer Elle Saker. Lbb. 2 Cap. og Erf. 27 Cap.

3) Oder Meñ. Mañh. 8 Cap. og Nænuskerdter. Erf. 28 Cap. ef hañ mæler af Vite.

4) Bondeñ ma ei burtfau Eigner Konu siñar, nie pad pau eiga bæde til samañs. K. g. 3 Cap.

5) Langt sidur ma Konañ eda Born Hußbondañs, sem eru i Felage med honum, fa Fe i burtu an Hußbondañs Sampickes. NL. 5 B. 3 Cap. 22 Art. Kb. 24 Cap.

6) Mey edur ogipt Kona. Kv. g. 2 Cap.

7) Eckia

7) Eckia sem situr i oskiptu Sterfbue, mat ei afhenda Gots i burtu. NL. 5 B. 2 Cap. 12. 24 Art.
8) Utlægur eda Fridlaus Madur, mat ei selia edur afhenda Fe. Kb. 14. og NL. 5 B. 3 Cap. 25 Art.
9) Þeir sem komner eru i storar Gialldsaker, og Arresterader eru, edur stefnder, edur allareidu dæmder til ad lijda Adfør. NL. 5 B. 3 Cap. 33 Art. uppa þad þeir med Afhendingu sins Gots, gete ei giort Fraudem Creditorum eda Gialld Svik; hvar fyrer aller þeirra Contracter, sem sidar eru giørder, meiga af Skuldaheimtu Møñum apturkallast, edur Adfør giørast i þad Gots, sem so er ologlega burtufeinged, epter N.L. 1 B. 22 Cap. 28 Art. samañber 5 B. 13 Cap. 44 Art.

Þær Personur fyrer hveriar vier grædum Fe, eru Børn, sem sitia med os i Felagsbue, og Skylldu Hiu vor, hverra Verk og Handa Afle oss heyrer til, sem þau viña i vorre Þionustu Rb. 9 Cap. Ef Gridmeñ Mañs fiña Hval at Flote. item vorer Uñbods Meñ og Fullmegtuger.

10. Cap.

Uñ Giafer og Løggiafer.

Jafnvel þo þad sie i natturlegum Frijheitum Mañsins, ad giøra af Fe sinu hvad hañ vill, so Giøf meige þar fyrer reiknast med Natturlegum Adkomstum, fyrer þañ er hana þiggur; þa

med

med þvi Lands Logeñ setia viß Takmork fyrer, hvad miked, og hvernen meñ meige gefa; þar heimfæreſt Giøf retrelega til þeirra loglegu Adkomſta, og heiter hun ſo Løggiøf, Erf. 28 Cap.

Giøf er eiñ loglegur Giorningur, hvar med einn af Frijviliugu Orlæte ſinu, leggur af vid añañ, Gots edur einhvern Fiarhlut, am þeß ad taka Verd edur Betaling fyrer.

Hun neſneſt hiar Juriſtum Donatio, og adgreineſt ymislega; ſo ſem Donat. mortis cauſa, og Donat. inter Vivos.

Mortis Cauſa, er ſu ſem Madur gefur eptir ſig daudañ, ſo ſem voru Salugiafer i Papiſkuñe. Erf. 28 Cap.

Inter Vivos, þær Giafer, ſem fullkomnaſt strax ad medan Giefanden er ad Lijfe. ibid.

Nu ad Dogum kañ þeße Adgreining ecke vera til mikils; og þvi vilium vier adgreina þær i Vingiafer og Løggiafer.

Vingiafer eru Skeinkingar, i Gripum edur odrum Hlutum ſem meñ ſkiptaſt vid, og afhenda ad ſier lifande Erf. 28 Cap.

Løggiafer þegar meñ gefa viſſañ tiltekeñ Part ur Gotſe ſinu, med þeim maata, ſem Logeñ fyrerſkrifa; hvert helldur þær verda strax afhendtar, edur ej fyrr eñ epter Afgang þeß er gefur.

Mateñ og Adferdeñ at gefa Løggiafer, ſkal, ſo ſem añad Formalitet, athugaſt epter N L; eñ

Ho-

Hofudstolleñ edur Upphæd Giafareñar, skamtast epter þeim Islendsku Logum.

Løggiafer adgreinast i Fiordungs-giøf, Tijundar-giøf og Til-giøf, uñ hveriar hier skal hondla sier i Lage:

1) Fiordungs-giøf er, sem Nafned syner, Fiordungur ur øllu Gotse Mañs; hana mau gefa hver sem vill ur sinu Afla Fe; ef þad er meira eñ hitt, sem hañ hefur ad Erfdum tekid. Erf. 28 Cap.

Hier kañ ad verda spurt: Nær Forelldrar eda Langfedgar hafa gefed einu Barne sinu Loggiøf; hvert su Giøf, skule þau alitast fyrer Aflafe edur Erfda Fe Barnsins, so þad kuñe aptur af því sama Fe ad gefa Fiordung, Med því þad eru so olikar Adkomster, ad taka i Arf, og þiggia ad Giøf; so skil eg ei, hvernen soddañ Gots, verdur aulitед fyrer Erfda gots: Eñ vilie nockur motmæla mier, af því er stendur i 1 Erf. Ad þar sem Forelldrar gefe einu Barne meira heimañ, eñ hin Borneñ gete feinged Jafnmiked, þegar Arfur tæmest; þa hliote þad Barnaña sem Gefed var, ad leggia aptur til Jafnadar slikt sem yfer hefur, og því sie soddañ Giøf ad aliita sem Erfda Adkomst; þau svarast þar til: Ad hin Fyrsta Erfd, meinar hier ecke Loggiøf Forelldra, helldur þad Fe sem Bornum er feinged til Giptingar edur eñarar Moñunar. Eñ 28 Cap. seger; ad ei þurfe Samþyckes leita hia Erfingium, til ad gefa Loggiøf; hvar af fylger, ad hun þarf ei ad leggiast

aptur til jafnadar; helldur behelldur Barned heñe, fyrer utañ Arfaskipte, og af añare Adkomst, eñ Erfda Nettinum; þar fyrer er hun og rett meten Afla-fe.

Sa sem þañen gefur Loggiof sina, skal giora þad breflega, og Giafa brefed vera stadfest med hans Nafne og Signete; einneñ underskrifad af odrum godum Moñum. Nl. 5 B. 4 Cap. 17 Art. Epter 18 Art skulu Vottarner vera þriir ad Tolu. Kuñe hañ ei sialfur ad skrifa og hefur ei Signet; þa er hiat oß Sidvenia, at hañ Handsale odrum at skrifa Nafn sitt; hvar til og sknlu 2 Handsals Vottar underskrifa.

Soddañ Giafa Bref skulu uppleſaſt a Pingum Nl. 1 B. 3 Cap. 10 Art. allt eins og Kaupbref, a þvi Pinge, sem Gotsed liggur under. 5 B. 3 Cap. 39 Art.

Adur eñ eitt Giafabref er þinglyst, hefur þad eingvañ Krapt mote odrum Adkomstum ibid. hvar fyrer, nær Tvo Giafabref verda framűlogd fyrer Rett i Malasoknum; þa gylder þad framar sem fyrr var þinglyst, þo þad hafe siidar daterad vered. Añars ef Tvo Giafa-bref koma fyrer Rett til Upplestars; Þa skal þad fyrr Uppleſaſt, sem fyrr var daterad.

2) Tijundar-giof, af Ordenu Tijund. Nockrer hafa viliad skilia Tijundar Giof fyrer tyunda Hlut Fiarins, og draga Lykinde þar af; 1) at so sem Fiordung ma gefa af Aflafe; so være þad tilhlyde-

leg-

legra, ad hafa Troppu-gang fra 4 til 5, eñ stockva yfer Margar Tolur fra 4. allt til 10. og synest þad ad visu ecke oskapfelldt.

2) Lijka eiñeñ færa þeir til sins Mals, þad er stendur i Erf. 1 Cap. Ad Sonar-sonur meige leysa Odul þau, er Fader hañs stod til fyrer Fimtunge miña Verd.

3) Þad er Rekab: fyrerskrifar uñ Fimtungs giof af Helgra daga Veidum. og

4) Þad er Skipte-tijund giorest af Fiñ hundrudum.

Samt hefur Hr. Widalin Logm. strijdt ai mote þessare Meiningu med Bleke og Peña, i þvi Skrife er hañ giort hefur uñ Tijund, sem hier er algeinged. Þo er til eitt Kaupmala bref dat. 1589. sem velnefnde Widalin eignar Fiñboga Logmañe, sem lifde ai þeirre Öld, i hvers Nidurlage hañ kallar Loggiof Fimta Hlut fiarins, sem giorer temmilega Beviising (ef Meñ hafa þad añars o-af-bakad) hversu almeñelegur Skilningur hafe vered ai þessu i þa Daga: þvi blygdast munde eiñ Logmadur hafa vid, at vikia frai vidtekeñe Ordsins Meiningu. Eñ hvad hier er uñ; þyker mier o-hættara at fylgia, eiginlegre Bokstafsins Merkingu, og skilia einfalldlega Tijundar-giof fyrer 10. Hlut Fiarins, medañ hitt er ei fullbevisad, sem Logeñ segia: Ad hver Madur mege gefa af sinu Erfdafe. Erf. 28 Cap. og er hid sama uñ Adferd þessarar Giafar, ad ollu Leite, sem adur er sagt uñ hina.

3) Til-giøf, hiá Juriſtum Donatio propter Nuptias. Hún er ſu Gaſa, med hverre Egta Madureñ á Brudkaupsdege, kauper allañ Avoxt af Dote edur Heiman-munde Konuñar, þad er, þvi Fe, ſem hún med ſier færer iñ i bued; ſo ſame Avoxtur ſkule þar epter verda Mañſins Eign. Siá Widalins Gagn-giallð og Giøf.

Þeſſe Tilgiøf hefur vered almeñ i forna Daga, og eñ þá brukanleg hiá riku Folke hier i Lande, eñ ecke añarſtadar hiá Borgara edur Bondaſtande i þeſſum Rikium. Þvi Feſtar Gaſa ſem nefnd er NL. 5 B. 2 Cap. 25 Art. er ecke añad eñ Morgungaſa; hverrar geted verdur i 5 B. 4 Cap. 1 Art.

Hvad nu Tilgiøfena ahrærer; þá er ſama uñ hana athugande, ſem adur uñ Fiordungs Giøf; þvi eingiñ ma gefa i hana, meira eñ Fiordung ur Fe ſinu, og alldrei meir eñ 60 Hundr. hverſu rikur ſem Madureñ være. Kv. g. 1 Cap. Og þegar Tilgiøf er teken af Erfdaſe, ſyneſt hún Strícto jure, ei meiga ſtijga yfer Tijund: Erf. 28. Þo ſlikt ſie nu ecke ſett á ſig, þar Maduriñ Uppber i ſtadeñ Avoxt af Fe Konuñar.

Hvert Hionaña ſem añad yferlifer, behelldur Tilgiøfiñe; hvar af ſiá ma, ad Konañ fær ei fullañ Eignar-Rett, edur Jus in re, fyrr eñ epter Dauda Huß-bondans Kv. g. 3 Cap. Eñ ef þau ſkilia fyrer adrar Or-ſaker af Konuñar Hende, ſo ſem Hoordom Kv. g. 5 Cap. og ſama Mal mun

vera

vera um̃ Desertionem, þa behelldur Madureñ Tilgiøfeñe. Hvad ef þau skilia fyrer Hoordom af Mañsins Hende; og þa munu flester dæma Konuñe Tilgiøfena, þar hun skilur ei vid Bondañ sak-laust, eñ meira mætte hier um̃ disputera, sem miñ Asetningur i þessu Verke leifer eigi.

Adur eñ eg skilst vid þetta Efne, vil eg athuga tvo Spursmaal, sem ecke eru svo hiegomleg.

1) Hvert Madur kañ ad apturkalla þa Giøf, sem hañ hefur einu sine gefed Løgformlega? Hier er fyrst greinande, at nockrar eru Donationes Simplices, eda Einfalldar Giafer, under hverium eckert er faled.

Þessar, nær þær eru ad Løgum þinglystar, meiga ei apturkallast NL. 5 B. 1 Cap. 1. 2 Art.

Adrar sem kallast Donat. sub modo v. Conditione, þad eru Skilmaala Giafer, hveriar i sialfum sier, eru skylldare vid Samning og Contract, so sem er Proventa Lbb. 12 Cap. og Nl. 5 B. 1 Cap. 11 Art. meiga, ad rofnum Skil-maalanum, a þa adra, aptur-kallast.

2) Hvert sa er gefur Løg-giøf, skal vera skylldugur ad svara til Laga riptinga, ef Giøfen aptur geingur?

Hvad Tilgiøf aahrærer, og adrar Skilmaala Giafer, sem einhver Laun edur Hluñinde koma i mote; er eingiñ Efi a ad Gefanden skal standa i Andsvørum, ef Giafa-fed verdur brygdad so sem Løg og Sañsyne bioda i øllum Contract.

Eñ uñ einfalldar Gjafer er añad ad tala; þvi so sem þær i fyrstu verda gefnar fyrer utan alla Skylldu og Skilmala; so er ei meire Skylldu til at gefa adra Nija Giof, ef su fyrre verdur med Logum riptud. Struv. Lib. 3. Tit. 20. Aph. 13. Schaumb. ibid. Aph. 12. og þar sem ein Giof, verdur aptur-kollud fyrer þa Sok, at hun var gefen yfer Log frañ; þa verdur torsokt ad svara til Lagariptinga, fyrer þañ, sem ecke matte gefa i fyrstu.

11. Cap.

Uñ Erfda Rett og fleira þar tilheyrande.

Jus hæreditarium edur Erfda Retturen er eiñ Loglegur Myndugleike, til at taka ad sier til Eignar, þa Hlute, sem eiñ frañliden Madur lætur epter sig, med ollum sonu Eignarraudum og hañ hafde.

Peñan Rett odlast Meñ, añad hvert af Testamente, eda fyrer sialfra Lagaña Raudstofun, sem kallast Successio ab intestato:

Testamentum er su sijdasta Raudstofun, sem eiñ giorer fyrer sinum Efnum, hvad brukanlegt vered hefur hier a Lande, so sem vidar anarstadar i Fyrndinni.

Eñ nu a Dogum vita Men varla nema af Nafnenu, þar Testamentis giorder eru ei helldur fyr-

fyrerskrifadar, adrar eñ Loggjafer i vorum Logum; So þar sem nockur vill giora odru vijs Testament, þarf þad, ef ad nockru gyllda skal, med Kongl. Stadfestingar Brefe ad Legitimeraft. D. Chr. Scheid. de diff. Jur. publ. & priv.

Þar fyrer skal hier alleina tala uñ Successionem ab Intestato, edur Løgerfder, og hvad fleira er þar vid ad athuga.

Successio edur Erfdataka, er oñur Reglulog; þegar Arfur geingur Reglulega under þa, sem til hans eru borner, hvar uñ hier skal nu fyrst hendla; Önur Anomala, edur Oveniuleg, sem vikur fra rettu Edle Erfdaua, uñ hvoria sijdar verdur talad.

12. Cap.

Uñ Log-erfingia, þeirra Mismun og Asigkomulag.

Erfingiar eru:

I. Anadhvert Alner edur Oborner, þeir Obornu ganga til jafns Rettar med hinum, so fraint þeir verda sidan fædder og hliota Skijrn. sia hier ad framan. 1 B. 4 Cap. Þo er þetta allt Athuga verdt epter ymsum Kringumstædum.

II. Adgreinast þeir i Karlmen og Kven-Personur; þvi Karlmeñ taka tvofalldan Hlut a mote Kønum i ollum Høfda Erfdum. En i Ættkvislaña Erf-

deñe geingur odru-vijs til; þvi þar taka þær Arfa-Retten, af þeirre Persónu, er þeim Arfen Helgar; og sie þad Karlmadur, þa taka Þær og fullan Karlmans Hlut, so sem Sonardotter. 2 Erf.

Eñ med þvi Meñ kuña ei ad vita uñ Fostred i Modurlijfe, hvert þad er Sveirn edur Mey-barn, fyrr en i Los kemur, so Arfenum verdur ei ad fullu skipt, nær fleire Born eru til; þa leyfa Logeñ, at Konan sem jatar sig þungada, megi sitia i Buenu, þar til hun fæder. Nl. 5 B. 2 Cap. 12. A. edur þad profast af Barnburdar Tijmanum, hvert Fostred verdur arfgeingt. Sia þar uñ. 1 B. 4 Cap hier ad framan.

III. Eru nockrer Arf-geinger, eñ adrer O-arf-geinger, og o-verduger, til ad taka Arf; hver Overdugleike, kemur añad-hvert af Forelldrańa, edur þeirra eigen skuld.

Fyrer Forelldrańa Skuld eru O-arfgeinger.

1) Hór-geteñ Born. Nl 5 B. 2 Cap. 72 Art. item 6 Erf. og so sem þau erfa hverke Forelldra nie Frændur, so erfa Forelldrarner þau ei helldur. ibid.

2) Sama er uñ þau, sem getner eru i Blodskoñ, Frændsemis edur Mægda Spiollum. ibid.

3) Fridlu borner eru ecke ad soñu O-arfgeinger; þo koma þeir seint til Arfs. Erf. Num. 6. og er þad sierlegt, ad Fridlu Barnabern, Skilgeteñ, erfa fyrr eñ sialf Fridluborneñ. Erf. Num. 2. 3.

4) Born þau sem Fridlaus Madur, getur vid Konu

Konu sine, medan han er i Utlegdar Sekt, ganga ei til Arfs, nema han naie aptur Landsvist. R. B. E. K.

Fyrer sina eigin Skuld eru pesser Oarfgeinger:
1) Sa sem drepur annan sier til Arfs (o: han sem han stendur til at erfa; edur, mayske, annan sem nær honum er boren til Arfs) edur rædur Banarad, og soddan Drap skedur hverke af Voda nie Naudveriu. Erf. 16 Cap. og Nl. 5 B. 2 Cap. 75 Art. Pad eru vel engen Undur po han misse Arfsins; par han hlijtur og at missa pat sem Meira er verdt, En epter Nl. missa og hans Erfingiar sama Arf edur Arfsvon.
2) Pau Born, & per Conseqvens, Barnaborn, sem eru ohlijden sijnum Forelldrum Nl. 6 B. 5 C. 1 Art.
3) Peir sem vijkia frau peim rettu vidteknu Truarbrogdum. Nl. 6 B. 1 Cap 1 Art.
4) Dotter su sem kreinkt er i Fodurgarde, edur Brodur. Erf: 1. og Nl. 6 B 13 Cap. 10 Art. nema peir vilie giora hene betur til ibid.
5) Kona su er giptest mote Raudum sins Giptinga mans. Kv. g. 1. og Nl. 3 B 18 Cap. 2 Art. po misser hun ei adra Arfa en giptinga Mansins.
6) Pau Born, sem ei vilia aptur leggia til Jafnadar, pegar Arfa skipte halldast, pau hlute, sem pau hofdu audur af Forelldrunum medteked, ganga ei framar til pes Arfs. Nl. 5 B. 2 Cap. 61 Art.
7) Ef Hion adskilia fyrer Hordoms Skuld,

sem Born attu saman, og Barn peirra deyr sidañ; þa erfer ei su Personañ Barned, sem brotleg vard. Nl. 5 B. 2 Cap. 58 Art. N. B. H. K. seger, ef Barned hafe erft þad Forelldraña sem Saklaust var; þa erfe ecke su brotlega Personañ Barned, ad þeim hluta. Vilie nockur spyria, hversu fara mune ef hveretvegge Foreldraña hafe horaft? þa meina eg, at eptir þvi þau mattu ey adskilia. Nl. 3 B. 18 Cap. 15 Art. so mune þau erfa Barned rett ad Logum.

IV. Adgrenast Erfingiar i vissar Linur, sem eru:
1) Linea descendens, Nidurstijgange lina.
2) Ascendens, Uppstigande, og
3) Collateralis Sijdulina.

Su Nidurstigande iñebindur i sier alla Lijfs Erfingia, Born og Barnaborn, sem kallast meiga Fraña-arfar, eptir Nl. 5 B. 2 Cap. 28 Art. Somuleides Ættleidingar og peirra Born. Erf. Num. 2. Medañ nockrer eru til af þessum Erfingium, so utelykia þeir fra Arfe: Þa Uppstigande Linu, i hverre reiknast Forelldrar og Forfedur, Afar og Önur. somuleides: Sidu lijnuna, i hverre reiknast, aller Frændur, hvert þeir eru Uppfra Mañe, so sem Fodurbrædur; Edur nidur fra, so sem Brædra Syner, og þesser kallast Utarfar Kg. 4. Cap.

Sijdulinañ adgreimest i Æqvalem, þad er Oskacka; og Inæqvalem edur Skacka Linu.

Oskøck Lina er su, hvar Liderner eru jafner

a

at baadar Sijdur, so sem 2 Brædur, Brædrungar, Pri-meñingar, ꝛc.

Skøck Lijna þar þvert i mote: þar sem Liderner standa ecke rett af sier; so sem mille Fodurbrodur, og Brodursonar; item þeim sem eru Ødrum og Pridia; og so fram̃-vegis.

Gradus edur Lidur, kallast þad Mille-bil, sem er at mille hverrar Personu i einne Linu, so sem i þeirre Nidur stijgande eru Børn 1 Lidur; Barna Børn, 2. Lidur; Barna Barna Børn, 3. Lidur. J Uppstigande Linu; Forelldrar, 1. Lidur; Afar 2. Lidur; og Laangafar, 3. Lidur.

Eñ i Sijdulijnuñe telium vier Lidena epter þeim Canonisku Logum, og reiknast þær Personur, sem stijga jafnlangt nidur frat Ætt-stofnenum at baadar sijdur, ad vera i sama Lid, sem Brædur, Brædrungar, Pri-meñingar ꝛc. siat þar um̃, til Dæmis, þessa Figuru:

Ætt-stofn Fader.

Broodir	1. Lidur.	Broder.
Brædrungr.	2. Lidur.	Brædrungr.
Pri-meñ.	3. Lidur.	Prim̃eñing.
Fjoor-meñ.	4. Lidur.	Fjor-meñing.

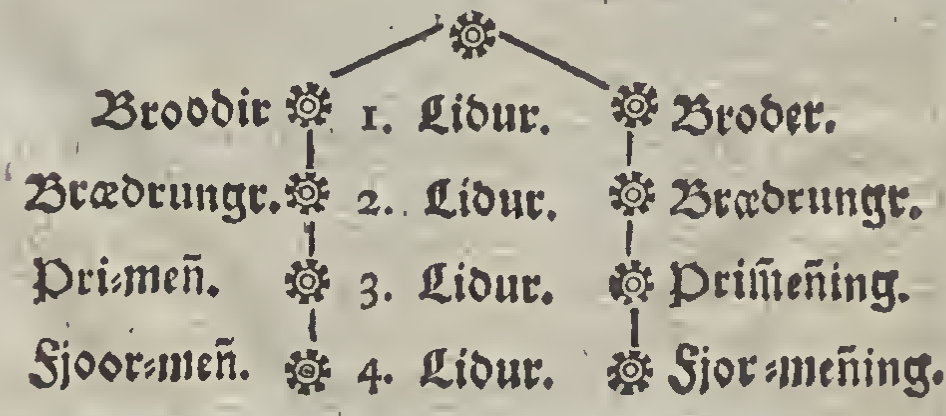

Hier

Hier af kañ Lesareñ ad imynda sier, hverier at sieu i Misjofnum Lidum, so sem Ödrum og Pridia, Pridia og Fiorda: og er þesse Lijking dreigeñ af eiñe Eik; hvar Fadereñ er Ættstofn; eñ Nidiarner, Kvisterner þar af.

Þar fyrer, nær Meñ vilia telia eiñ til Arfs, þa er fyrst sied epter, i hverre Linu Hañ er, fra þeim, er arfeñ epter skilur; þar nærst i herium Gradu edur Lid hañ verdur. Sieu þa til fleire Personur jafnskylldar, i odrum ættkvislum; þa adgiæteſt hveriar af þeim sieu i Karllegg eda Kveñlegg.

Þeir kallaſt Agnati, sem eru i Karllegg; eñ hiner Cognati: A þeim giora vor Log storañ Mismun i Erfdum; og heiter þad ad vera i Karllegg, nær Madur er af Karlmañe komeñ i þa Ettena, sem til Arfsins leider; hverier og kallaſt Samfedra og Samfædder: Eñ þeir i Qveñlegg, edur af Qveñmañe komner; Sammædder. Erf. 4. og er þad viß Regla, ad þeir sem eru i Karllegg, og jafn vel Konur, utelykia fra Arfe, alla þa, sem einaſta eru i Kveñlegg jafn skylda. Sia 9. Erf:

Siaulf Arf-takañ geingur med tveñu Mote in Capita et Stirpes.

Succeſſio in Capita edur Höfda Erfd; er þad, nær Arfenum er skipt i so marga Stade, sem Erfingia Hofudeñ eru, so sem alltid skedur, þegar aller Erfingiarner eru i Fyrsta Lid: Syner, eda Brædur.

Suc-

Succeſſio in Stirpes, edur Ættkvisla Erfd: þegar Skipte-arfur verdur i ymsar Ættkvisler; og þa deileſt Arfureñ efter Ættkvisla fiolldanum, eñ ecke Perſonu toluñe; ſo, þo fleire Born ſieu i eiñri Qvisl eñ añare, fai þau, oll til ſamañs ecke meire Arf eñ hin; ſo ſem bæde ſieſt af añare, og þo einkanlega 4. Erfd. til-Dæmis:

Einn Madur a 2. Sonu A og B: Sonureñ, A deyr, og lætur efter ſig þria Sonu; eñ B. eiñ Son; nu eiga þeſſer 4 ad erfa Afa ſiñ, þa vilia A. Syner hafa Hofdaerfd: og ſkifta Arfenum i 4 Stade, eñ B. Sonur Upa-ſtendur Ættkvisla Erfd: þad er, ad Arfenum verde ſkipt epter Ættkviſlum i Tvo Jafna Helminga. tekur hañ ſo þañ eina Helming, ſem Fader hans hefde ſtaded til, eñ hiner þrir añan Helmingeñ.

Þeſſe Arfaſkipte eiga optaſtnær heima, hiai Utorfum, ſo ſem þegar Fodur Brædur og Brædra Syner erfa; og kallaſt þad Jus repræſentationis, Hvar yfer eg fiñ eckert Iſlendſkt, gete nockur kendt mier þad; erit mihi magnus Apollo.

I ſtuttu Maale, get eg nu ei gefed betre Under ſtodu til ad komaſt nidur i vorum Erfdum, ſem miog eru margbreittar; og þo ſo fautækar, ad þar vantar viſſar Perſonur, ſem Men af Sañſyne verda iñ ad ſetia, þegar At-vikum ſo hagar.

V. Adſiduſtu adgreinaſt Erfingiar i Mynduga og O-mynduga. Þegar aller Erſingiar eru mynduger og Naalæger, edur iñañlands; þa meiga þeir ſialfer

ſkipta

skipta Arfe med sier. Nl. 5 B. 2 Cap. 16 Art. eins og Raid er fyrergiort Erf. 18 Cap. Eñ þegar nockrer af þeim eru O-mynduger, edur utañlands, so þeir geta ei haft siñ Fullmegtugañ vid Skipten; þa skal Yfervallded hlutast til Arfaskiptaña. Nl. 5 B. 2 Cap. 1 Art.

13. Cap.

Uñ Skipta Forvalltara og þeirra Verk vid Sterf-bued.

Sterf-bu er nefnt af þvi Pydverska Orde Sterben, señ merker Dauda, og þeß vegna er Sterf-bu sama sem daudt edur dauds mans Bu. hvar nu soddan eitt Bu er tilfalled, og Erfingiar eru ecki mynduger edur Nalæger, þa skal þad gefast Skipta Forvaltaranum til Vitundar Nl. 5 B. 2 Cap. 1 Art.

Skipta Forvaltarar eru hia oß Amtmeñerner, edur þeirra Fullmegtuger. Sama Cap. 91 Art þeir plaga ad skipta sier af Sterfbuum Kongl. Embættis Maña; Eñ Sysslu-meñ hver i sine Syslu, af Sterfbuum Almugañs, og þeirra Fullmegtuger.

I geistlegum Sterfbuum (ad undanteknum Biskupaña,) eru Profastarner med tveim Prestum. ibid.

Skipta Forvaltaren lætur þa taka Sterfbus Gotsed under Geimslu og Forsigling; nema þa Hlute

Hlute sem vidparf til Huß Naudsynia; hverier Uppskrifader, feingner verda þeim i Hendur, er i Husenu byggia, þangad til sidar at Skipte eru fyrerteken. 1 Art.

Ef nockur brytur eda burttekur ur þvi Sterfbue, sem þañeñ er forsiglad, verdur sekur uñ 3 B. sama Cap. 87 Art.

Þar epter tilsetur Skipta Forvalt: einn vissañ dag, sem Ecke getur alltid vered sai 30. frai Afgange þeß dauda· 5 B. 2 Cap. 4 Art: til ad Registrera, (þad er, Uppskrifa,) og Vurdera (þad er vyrda) Sterfbued; og lætur advara Erfingia og Creditores, (þad er Skulldaheimtu meñ:) og Debitores (þai sem Skulder eiga þangad ad giallda), ad þeir, añad hvert Sjalfer, edur þeirra Umbods meñ, at þeim tilsetta deige i Sterfbuenu mæti.

Registration og Vyrding Bushlutaña og Gotsins, iñfæreſt i eit Skiptabref edur Protocol. Nl. 5 B. 2 Cap. 15 Art. Vyrdingeñ Utfæreſt uppa Rijdale, Mork og Skilldinga, epter Sid-veniu, og i Tillite til Erf. 34. Cap. sem seger vyrda skule til gang Silfurs; þo er þad og eñ brukanlegt i almuga Sterfbuum; at vyrda uppa Hundrud og Alner epter Landsvijsu.

Sjdañ iñfæraſt allar Skullder;

1) Þær sem giallda∫t eiga til Sterfbusins; og so allt Gotsed asamt þeim Summerad; af hverre Summu sidan dregnar verda.

2)

2) Pær Skullder, sem af Sterfbuenu utgialldast eiga. Nl. ibid. Hvar med og reiknast Konuñar Heiman fylgia nær Maula kona er, og verdur hun þau utreken med þeim fyrstu Skulldum af Buenu. Erf. 19 K. Sia eiñ:n hier a eptirfylgian: 3 B. 14 C.

Ad Skulldunum lokum, þa aftakast Giafer, ef hiñ Framlidne hefur nockrar gefed. Nl. 5 B. 4 Cap. 16 Art. Hvar under eiñ:n skilst Tilgiof Konuñar, og adrar, sem tilsamans ecke hlaupa meir en Fjordungur Fiarins; Eñ hafe nockrar vered þar fram yfer gefnar; þa aktast þær ad eingu, edur skerdast eptir þvi sem Tala reñur til N. B. E. K. hin 7da bak Logbookena, nema Erfingiar villie anad samþyckia. Nl. 5 B. 4 Cap. 4 Art.

Pad sem þau verdur epter, og kallast Beholden Boe. Nl 5 B 2 Cap 15 Art. Skipteſt medal Erfingia, og iñfæriſt so hvers eins Arfahlute, med sinum Tegundum og Vyrdingu i Skiptabrefed, ad niju, sem ad fiduſtu verdur sluttad, med Skipta Forvaltarans og Vyrdingar Mañaña, samt Erfingiaña, edur þeirra Forsvars og Umbods-Maña, Nofnum og Signetum. Nl. ibid.

Þar ad auke gefast hverium Erfingia Lood-Sedlar; sem iñehallda. hvad i hans Arfahluta skipteſt.

Petta er þad sem almeñelega tilfellur eid Sterfbu at giora; Eñ hier eptir skal athuga, nockur sierdeiles Tilfelle, sem þar stundum fyrerkoma.

14. Cap.

14. Cap.

Um̃ Arfsjofnud, og fleira, sem i Skiptum fyrerfellur.

Pad kallast hier Arfs jofnudur, Collatio bonorum, og Jævnet. Nl. 5 B. 2 Cap. 61 Art. Nær eitt hvert Barna edur Erfingia hefur fyrerfraṁ feinged Fe i Hendur af sinum Forelldrum, og peim verdur sidan vid Skipten taled pad sama Fe uppi siṁ Arfahluta, a mote odrum Erfingium, so aller bere jafnt frau Borde.

Uppi peñan Arfsjofnud, reiknast Bornunum allt pad Fe, sem Forelldrarner hafa peim feinged; nema hvad Logen sialf undantaka; sem er Brullaups Kostnadur. So er pad og sialfsagdur hlutur, ad hafe einu Barnenu vered gefen Log giof, so behelldur pad heñe auk Arfahluta. Erf. 28. Cap.

Nu par sem Fader hefur kostad uppa Barn sitt til Schola; pa verdur spurt hvert sa Kostnadur egi og hier ad reiknast? Hvad eg helld ecke vera; Pvi Logen tala einasta uṁ Reisukostnad a framande Stade; eṁ Skolakostnadur er nockud politikt sem Fosturlaun, sem einn Dugande Fader reiknar eige vid Barn sitt.

Hafe nu Barned feinged meira, eṁ Bued viṁest handa ollum Samerfum til slikra Skipta; pa byriar pvi ad skila aptur, so miklu sem yser hefur rettan Jofnud. Erf. 1 Cap. Ef meira er heiman gefit ꝛc.

Þo þar sem Barned kallar ei til meire Arfs, eñ þad allareidu feinged hefur; skal þad ei Neydast til ad skila þvi aptur, nema Bued viñest ei til Skullda lukningar. Nl. 5 B. 2 Cap. 62 Art.

Ef einhver Gripur er sai i Buenu, sem ei verdur skipt, og Erfingiar verda ei samþycker hver hañ skule hliota; Þa er Plag-sidur, at hlutast uñ hvers hañ skule verda, sem heiter at kaste Lod. Nl. 5 B. 3 Cap. 51 Art.

Vilie þeir ei helldur eiga under Hlut-kaste, og ecke uña hver odrum Lausnar; Þa mai hañ seliast einum uti-frai, og skipta sidan med þeim Verdenu epter Kb. 20. Cap. Vilie þa nockrer ecke med taka siñ Part ur And-virdenu, er rett ad setia þad nidur i Rettarins Geimslu. Nl. 5. B. ibid.

15. Cap.

Uñ Skiptaþrætur og Arfs Tilkall.

Skiptaþrætur kallast hia Juristunum, Actiones Familiæ herciscundæ, fyrer hverium Rad er giort Nl. 5 B. 2 Cap. 69 Art. Þegar Erfingiar meina sig ad vera i Arfaskiptum vanhalldna af einhvern hatt, so sem giarnan ske kañ, þegar sialfer Erfingiar, Syßla uñ Sterfbued og þeß Deilingu.

Til þessarar Klogunar gefa Logeñ 3 Ara frest ibid. 68. Art. Þegar nñ Odul og Eigiñdom er

af

at gisra; Eñ i þeim 69. sem ecke gefur nema Ars og Dags Frest, synast vera meintar Skiptaþrætur a odrum Hlutum.

Fyrer Urskurdar Meñ meiga þeir taka Samfrændur og Naunga, sem þau skulu hier utij forlijka; Hvad skilia er uñ þau Samfrændur, sem ecke eru sialfer iñviklader i Skiptеñ. Eñ gete þesser ecke Lagfært hiña Agreining, þau meiga Erfingiarner kiosa sier Commissarios, edur adra Gisrdar Meñ ibid.

Samt getur þetta ecke att heima hiau þeim Erfingium, mille hverra Skipte eru gisrd af Yfervalldenu, edur þeim loglega Skipta-Forvaltara, þvi þeirra Skipta-verk, kuña ecke ad afrijast, nema so sem añad Domara Verk, fyrer til-heyrelegum Yferdomara. Siau Nl. 1 B. 6 Cap. 5 Art. so sem Syslumaña og þeirra Fullmegtugra, fyrer Logmañe.

Hæreditatis petitio edur Arfs-Tilkall, er ein Klogun, sem Madur hefur i framе, a mote þeim er situr rainglega i hañs Arfe, ad hañ laate þañ sama Arf lausañ, med ollum þeim Rettugheitum, sem einum Erfingia tilheyra, vid Eigandañ. Erf. 26 Cap.

Ad eiñ skule setiast i Arf añars Mañs, orsakast af þvi, ad Meñ vita þau ecke añañ, sem nær er komeñ til Erfdar, og þvi situr hañ so leinge i Arfenum, sem Bonæ fidei possessor, þad er Godur Heimilldar Madur, þar til añar kemur Nau-

komnare Erfinge; Hvar fyrer hañ behelldur ollum Avexte Fiarins; Þo hañ þurfe sidan ad svara ut Jñstædu Eyrinum til hins.

Eñ vilie hañ ei fyrer utañ Doom og Adfor, af Arfenum standa, epter þad hiñ hefur bevisad sin Arfa-Rett; þa er hañ Malæ fidei possessor, edur O-heimilldar Madur, og a med Hofud stoolnum, at utsvara ollum Avexte Fiarins, sem meteñ verdur, og uppiña Erfingianum allañ Kostnad, sem hañ hafde fyrer Arfs sokneñe Nl. 5 B. 2 Cap. 90 Art.

Til Arfssoknar hefur Erfinge Tiju Ar, eptir þad hañ er komeñ ur O-megd, sorfallalaus. Erf. 26 Cap. Allt so ma hier af slutta, at sa i Arfenum situr autolulaust, yfer Tiju Ar, viñur hañ med Hefd under sina Eign og Uñrad.

16. Cap.

Uñ Arfs og Giallds Fra-gaungu.

Sa sem Arf tekur, hañ a ad betala allar Skulldir, sem a þeim Arfe liggia Nl. 5 B. 2 Cap. 84 Art.

Eñ med þvi, so kañ til ad bera, at meire Skullder sieu a einu Bue, eñ Fed viñst til ad betala med; Þa so ad Erfingiarner neydest ei til at betala þær med sinu eigeñ Fe, leggia Logeñ þeim i Vallð ad ganga fra Arfe og Giallde.

Arfs

Arfs og Giallds Fraagangur er þad, nær Erfingiarner standa fraa sinum Arfa-rette, og vilia eckert hafa med Sterfbued, vegna þeirra Skullda sem aa þvi eru:

Þetta kallast hia Juristunum Repudiatio v. Omissio hæreditatis, og skuln Erfingiar gefa slikt Skipta-Forvaltaranum til Vitundar 14 Dogum epter Afgang þeß fram̃lidna Nl. 5 B. 13 Cap. 28 Art. Eñ med þvi þesse 14 Daga Frestur, vyrdlest ofnaumur, til ad kuña beþeinkia sig um̃ þetta, þaa var þeim sidañ gefeñ 6 Maanada Tijme þar til, med Forordn. af 4 Martii 1690. og þo saa Frestur meige vera æred nogur; Þaa er þeim eñ gefeñ Ars og Dags Frestur med Justitz Forordn i Noreg af 19 Aug. 1735. so um̃ þeñañ tima meiga þeir yferleggia Sterfbusins Tilstand med Skulldafiolldanum, og so añad hvert, segia sig til, ednr fra Arfenum.

Eptir þad lætur Skipta-Forvaltareñ utganga Proclama, þad er opeñberleg Stefna edur Fyrerkall, til allra Creditorer og Debitorer, at þeir aa vissum Deige mæte i Sterfbuenn: Þeir fyrre til ad bevijsa; eñ hiner siidare til ad betala, sinar Skullder; Hver Stefna auglysast skal aa Kyrkium eda eins vel aa Þingum. Nl. 5 B. 13 Cap. 29. 30 Art.

Sidan þegar Creditores mæta aa þeim tiltekna Deige i Sterfbuenn, Þaalætur Yfervallded hier med hondla eptir þvi sem fyrerskrifad er i 31 Art.

og Sqq. hvar uñ sidar verdur greinelega talad, hier eptir i 3 B. 15. Cap.

Kuñe nockud verda yfer hlaups af Arfenum, þegar allar Vita-skullder eru loknar; Þa er Spursmail hvert þad skule ei falla aptur til Erfingiaña. Hvar uñ Logeñ hafa eckert. Eñ þar sem þeir eru alla reidu buner ad segia sig fra Arfenum, þa kañ ecke sa Giorningur apturkallast helldur aulijt eg hañ sem arflauft Gotz vera Kongenum tilfalleñ. Þar ad auke, so sem Creditores meiga missa sinar Skullder, sem Arfureñ viñst ecke til ad betala, so þeir eiga einga Heimtu framar til Erfingiaña; so vill hitt rijmelega fylgia ai eptir, at Erfingiar hafa ei Rett til Arfsens, þo Creditoribus verde nockud Afgangs, helldur giallda þeir sinar Oframsyne i fyrstu, sia. Höy Coll. pag. 411.

Ónur Spurning verdur: Ef nockrer af Erfingium hafa geinged fra, eñ nockrer ad Arfenum, hvert þeir fyrre skule þa, asamt hinum, verda hlut-takande i þvi sem epter verdur, ad loknum Skulldum? Og þa aulykta Eg af sama Grundvelle sem fyrr: Ad þeir sidare Erfe þa alleina, so sem hiner er fra Arfe geingu, væru ei til, og hier sine so Stad nockurs konar jus accrescendi, Struv. Lib. 2. Tit. 23. Aph. 17.

17. Cap.

17. Cap.

Um O-reglulega Arfs-gaungu.

Succeſſio Anomala, edur O-regluleg Arfs ganga, er su sem vijkur frá almeñelegre Reglu og Edle Erfdaña fyrer einhverjar sierlegar Orsaker. og má hingad heimfæraſt:

1) Pegar Moder erfer, edur Syſtkyn sammædd, pad Fe, sem hun i lifande Lijfe, lagde til Barna sinna, fyrr eñ pad gange under Fodur eda Syſtkyn Samfedra. 1 Erfd.

2) Pegar sá Arfur, sem einum Hoſpitals Lim til fellur, verdur lagdur til sialfs Hoſpitalsins. Forordn. af 27. Maij 1746.

3) Pegar eingeñ er boren til Arfs, sem er fyrer iñan Siǫunda mañ ad Frændseme, frá peim sem deyde, og Arfureñ fellur under Kong. Nl. 5 B. 2 Cap. 11 Art og 51 Art. ibid. Lijka sem i hiñe 13 Erfd. Fyrr ſkal Fiormeñingur erfa, eñ under Kong gange; pvi Fiormeñingur er hin Siǫunde frá peim er Arfeñ eptir-liet.

4) Pegar Madur ſelur Arf undan sier; ad vijſu er pad Ologlegt ad ſelia Vonar Arf. F. f. b 8 C. og Nl. 5 B. 2 Cap. 82 Art. eñ ſelia má Arf, pegar hañ er virkelega tilfalleñ, og hañ er adur registreradur og virdtur af Skipta-Forvaltaranum; hvert Regiſtur pá á i Kaupbrefed ad iñfæraſt, edur sylgia med pvi, og sidan ſluttaſt Kauped i

vidurvist Yfervallds Seliandañs. Nl. 5 B. 2 Cap. 81 Art.

5) Er þad stundum brukad at Systur take jafnañ Arfahluta eptir Forelldra ai mote Brædrum; einkum ef þær eru fiaar; hvad þo ei getur sked, utan med Samþycke añara Samarfa, so þeir sieu mynduger meñ ordner.

18. Cap.

Uñ Hefd og Log-hefd.

Hrdit Hefd hefur fleire eñ eina Merkingu i Lögum.

1) Tekst, þad fyrer Vid-halld og Vardveitslu eins Hlutar, so sem alment seigest: ad halda vid Hefd og Magt; og i soddañ Meiningu er þad ad fiña. Nl. 2 B. 21 Cap. 1 Art.

2) Merker þad Possessionem, sem Dansker Juristar kalla Besiddelse, eñ vier Eignarhalld edur J-seru i Gotse: þvi i þeirre Meiningu brukast Ordet J-sera. Erf. 25 Cap. og Hefd allvida i þeim Nl. so sem 5 B. 7 Cap. 13. Art. item 5 B. 5 Cap. 5. Art. 6 B. 17 Cap. 10. 11. 12 Art.

3) Merker Hefd Loglega Adkomst ai þeim Hlutum, sem Madur hefur haft i siñe Hende og Brukun, uñ so langañ Tima sem Logeñ aikveda Nl. 5 B. 5 Cap. 3 Art. og þai heiter hun Loghefd. ib. Art. 7. eñ hiai Juristum Præscriptio edur Usucapio.

Su

Su fyrsta Ordsins Merking kemur ecke þessu Efne vid, eñ uñ hinar badar sidare skal hier hondla:

Possessio Eignarhalld edur Jseta, er þat, Nær Madur hefur einn Hlut edur Gots i Hende, og helldur þvi under sig i Eignarskine, hvert þad ere morg Ar edur fau: Þar fyrer heiter þad ecke Eignarhalld, sem madur hefur under sine Hende, til Lans, Leigu, Geimslu edur Pants, þvi þad skedur ecke i Eignar Skini.

Þad ber opt vid, og Logeñ giora þar Raud fyrer, ad einn kuñe hafa þad Goots i Hond og Hefd, sem Añar er rettur Eigande ad, þegar þad med einhverin ologlegu Mote er komed ur hañs Eigu. Lb. b. 1 Cap: Þa skal hañ uñ Hanst, fara til Bœar þess, er sa byr a, sem Jord kallast eiga.

Med þessu Moote situr hañ i Gootsenu, Añad hvert bona Fide, þad er i goodre Meiningu, og hyggur sier heimillt vera; Ednr Malâ fide, þad er, i Illre Meiningu, so hañ veit, hañ er ecke rettur Eigande, helldur Oheimilldar madur; helldur þvi þo i Eignarskine. Siau þad sem hier er ad framañskrifad uñ Heimilld, i þeim 8 C.

Þau Rettugheit sem fylgia þessare Hefd, og kallast Jura Possessionis, eru þesse hin Helldstu: 1) Ad Hefdarmadureñ hefur stœrre Rett og Myndugleika yfer Gotsenu eñ nockur añar, so ad, iafnvel, sialfur sa rette Eigande, mau ecke taka fy-

rer Hendur honum, i þvi er Gotsed snerter, fyrr eñ hañ hefur uñed þad med Logum og Doome fra honum. Sia Lb. b. 1 Cap Þa skulu Domendur dæma hønum Jørd sina. item K b. 1 Cap. Doms er hver verdur fyrer sijnu ad hafa.

2) at hañ situr fyrer i Sokneñe og þarf ei ad færa Nok til sijnar Adkomstar, fyrr eñ Eigandeñ sem vill brygda, hefur audur beviisad sijñ Eignarrett. Nl 5 B. 5 Cap. 5 Art.

3) At hañ uppber Avoxtu og Not Gootsins, so leinge þad er i hañs Hefd O-ataled. ibid. 6 Art.

4) At hañ kañ ad fa fullkomna Adkomst og Loghefd, nær Hañ hefur seted i Goodtzinu so laungan tima, sem Logiñ utheimta.

Þesse Hefd er þa, so sem Orsok og Underbuningur, i vissañ mata til Loghefdareñar; hver ed gisrer Mañe fulla Adkomst a þvi Gotse, sem hañ hefur atolulaust under sig hallded, fullkomeñ Laga tijma.

Uñ Løghefd er sierdeiles þrent ad athuga; sem er Hverier hluter hefdader verda; Med hverju moote hefdeñ aukemst; og hversu laung Tid þar til utheimtest.

2) Aller Hluter efter sijñe Veru, verda hefdader, bæde fast og laust Gots. Nl. 5 B. 5 Cap. 3 Art. so og eijniñ opreifanleger Hluter, hveria ver kollum Hluñinde i 3. og 5. Cap. hier ad framan. Sia Nl. 5 B. 5 Cap. 4 Art. Þar fyrer meiga meñ vel ad giæta i Eigiñdoms Sokum, hvert þad er Hefd a

sial-

sialfre Eigneñe, edur einasta a Brukuneñe, er uñ skal dæma.

Þo eru þar visser Hluter til, sem ecke kemst Hefd yfer; añad hvert vegna Eigandans edur añars Asigkomulags; sem eru:

1.) Kongsins edur Cronuñar Arfa Eigindomur o: Patrimonium Fisci: þad er Audsiaanlegt ad Kongsins Gots, verde ei af Undersatunum Hefdad; þvi eingeñ kañ ad gefa þeim nockra Heimild þar til: Eñ Loghefd getur ei akomest fyrer utan Heimild edur 20 ara Brukun sem sidar verdur greint; vilie þa nockur segia, at hier gylde 20 Aara Hefd, verdur hañ strax til Baka rekiñ med Nl. 3 B. 12 Cap. 2 Art. sem seiger ad Kongsins Almeñingur, verde ei hefdadur a færre eñ 30 Arum; Hvad skal þa seigia uñ Añat Kongsins Jarda goots, sem Hañs Majestæte tilheyrer med eñ sterkare Rette? So og ma þetta rauda af Forleinings Brefum allra þeirra, er tiltruad verdur Kongsins Gots, þad þeim er befalat at iñkalla þad sem undan er geinget.

2) Kyrknaña Eigner, hvar uñ sia ma medal añars Nl. 2 B. 21 Cap. 1 Art. og sama er uñ añad Geistlegt Gots so sem Hospitõl. 19 Cap. 5 Art.

3) O-maga Gots, so leinge hañ er Omage, og þar sem hañ er 20. Vetra ur Omegd, og hefur sidan 10 Ar forfalla-laust ad brygda Eigner sinar. Lb. b. 1 Cap. so fylger a epter, ad Omaga Gots verdur ei hefdat med Miña eñ 30. Ara Hefd.

4) So-

4) Somu Friheit hefur Gots þeß Mañs, sem er utañlands. Nl. 5 B. 3 Cap. 4 Art.
5) Það Gots, sem Madur hefur i Umbode edur Forlening kañ ecke sialfur hañ at hefda 5 B. 5 C. 3 Art.
6) Sama er um Pant, Leigu og Laun-se ibid. En kome Pantur ur Hende þeß, sem hañ var vedsettur, i Eigu añars mañs, þa kañ sa ad hefda hañ 5 B. 7 Cap. 13 Art.
7) Vegna O-heimilldar, fær eingen Log-Hefd, at því, er hañ stoled hefur; því þo Nl. 6 B. 17 C. 11 Art. tale um Hefd; þa meinast þar ei under Log-hefd edur Adkomst; helldur Ahalld Hlutarins so sem ondverdlega i þessum Cap. er sagt. En kome það stolna Fe i añars Mañs-Eign, sem meinar það heimilt, so sem, ef hañ kauper Ovitande vid Piofen; þa kañ hañ allvel at sa Hefd þar yfer; og þeirrar Meiningar er Doct. Kofod Anch. de Præscr. Dan. §. 49.

II.) Med hverju Mote Hefden at-kemst:

Hier meiga Men fyrst adgiæta, hvilik Heimilldeñ er, epter því sem i 8. Cap. hier fyrer framan er ahrært; og þa verdur það med Loglegu Mote, nær madur hefur Justum Titulum edur Loglega Heimilldar-toku fyrer Gotsenu, so sem: Erfd, Kaup, Makaskipte, Giof. &c. sem uppreikuad er. Nl. 5 B. 5 Cap. 7 Art.

En þar i mote verdur það med Ologlegum hætte, nær Madur hefur ei soddañ Loglega, helldur Ti-

Titulum putativum og Hyggiu Heimilld, fyrer Gotsenu, so sem opt skedur, bæde ef Madur kauper ad þeim, sem ecke er þess raidande, so sem ef Kona selur Eignarjord sina Mote Logum. N l. 5 B. 3 Cap 23. Art. Somuleides ef Madur setst og situr i Arfe ovitande, sem hañ er ecke boreñ til, og endelega ef honum er gefeñ Gjof, sem ecke mau halldast ad Logum. Saunt fleirra þessu likt; Eingu ad sijdur, ef honum gagnast, at hallda Gotsenu i siñe Hefd askiærulaustst, uñ so langañ Tijma, sem Logeñ utheimta, viñur hañ at þvi fullkomna Loghefd, og Adkonist sem nu skal synt verda.

Eñ sa sem ecke hefur nockurt Heimilldar-skin, helldur Malam fidem, og Oheimilld fyrer siñe Hefd; hañ viñur alldrei Loghefd, nær slikt verdur bevisad. Sia fyrnesndañ 7 Art.

III.) Nu er at miñast at Tijmañ, at hverium Hefdeñ fær Frañgang, og verdur fullkomeñ Loghefd.

Fordum Daga var Loghefd, þriggia Ara Hefd. sia Doct. Kofod. Anch. de Præscr. Dan. og Jutskul. 1 B. 41 Cap. so med hverre Heimilld sem Madur var ad einum Hlut komeñ, nægde þad ef hañ gat halded þeim sama i siñe Eigu um 3 Ar askiærulaust. Laughevd er ei mindre end Tre vinter, item. 42 Cap. Sellier mand jord, og skil-eller jevner dem om, hvad heller hand kiøbte meere eller mindre, og haver den der kiøbte Tre Vinters Hævd derpaa ukiært til Tinge; da maa hand ei vinde hænde igien

der

der solte. þessa Grein sína Menn nu i Nl. 5 B. 3 Cap. 28 Art. Soleides umbreitta, at i stadeñ fyaer 3. Ar, eru 20 Ar.

Vel mai synast, at þesse Priggia Ara Loghefd, sie nu ai þessum Dogum afskoffud, þar allstadar tallast um 20 Ara Hefd; eñ samt er hun vissulega til i Vorum Nordsku Logum, adgreind fra 20 Ara Hefdeñe; og er þeirra Misminur helldst i þvi iñefaleñ; ad med þriggia Ara Hefd viña menn ei adra Hlute, eñ þa sem þeir hafa audur loglega Heimilldar tsku fyrer.

Hvad Titulus, eda Heimilld sie, hefe eg audur nockrum sinum vidhrært; eñ nu skal hier greina, þær helldstu, sem Juristarner upptelia, sem er:

1) Tit: pro hærede, þad sem feinged er ad rettere Erfd.
2) — pro empto, þad sem med Verde er keypt.
3) — pro permutato, þad sem fæst i Maka edur Eignar Skiptum.
4) — pro donato, þad sem feinged er ad Giof.
5) — pro adjudicato, þad sem Mañe er til-dæmt, edur dæmt Fe. Kb. 4 Cap. med Nams Doomum.

Hvar sem Madur hefur nu þessar eda þvijlikar Heimillder fyrer nockrum Hlut; Þa gylder honum þriggia Ara Hefd, fyrer fullkomna Loghefd og Adkomst, sem klarlega siest af Nl. 5 B. 5 Cap. 7 Art. Laughevd bør ingen at nyde paa nogen Eyendom; uden hand klarligen be-

beviser, at hand haver lovlig Adkomst der paa, ved Arv, Kiøb, Mage-skifte, Gave 2c. Og til frekare Beviisingar hier uppa, vil eg setia tvo Dæme Nordsku-Laga sem hier eiga eflaust heima:

Pad fyrra er: Nær Samarfar, eda adrer Sameigendur, vilia skipta med sier Gotse 5 B. 2 Cap. 68 Art. Ingen maa nægte den anden Jævnet, inden Tre Aar 2c. Og strax par eptir: Talis ikke paa Jævnet og Skiffte inden Tre Aar, da beholder hver det hannem tilfalt, angerløst. Hirt sidara; Pau talad er uñ Eigindom Mañs, at pvi Gotse, sem honum verdur utlagt epter Doome. Nl. 5 B. 6 Cap. 2 Art. med mindre hand det i tre Aars Tid, ukiært og ustevnet, haver besidder; og da beholder hand det saa frit, som sit Arvegods.

Eñ hvad 20 Ara Hefd ahrærer; Pau er hun good til at skapa Mañe Adkomst at pvi Gootse, sem hañ i fyrstu hafde ecke aldeiles, Logmæta og gylda Heimild fyrer. Nl. 5 B. 5 Cap. 3 Art. item Llb. 26 Cap. Nu hefur Madur Skog, Eing edur Haga, Reka edur adrar Lands nytiar, xx. vetur eda Leingur 2c. Og er so hier vid ad merkia, pad pesse Hefd, grundar sig ecke alltid at peirre Heimilld, sem Madur hefur i fyrstu, nær hañ kastar Eigu siñe at Gootsed; helldur Titulum pro derelicto; sem par i bestendur: at sai syrre Eigande Gootseñs synest so sem

hafa

hafa yfergefed þad ur sinum Um̃-raadum; hyrder ecke um̃, og hlidrar hiaa; þo hañ vite og siaae, at añar take þad i sina Hefd; verdur so þesse hañs Forsomum aa þa einu Sidu, og Hefdandañs aatolulaus J-seta og Brukun aa þaa adra, honum ad fullkomeñe Heimilld og Adkomst; eins og hiñ hefde honum med Frivilia, añad hvert ad Solu edur Giof, heimilad. siaa Nl. 5 B. 5 Cap. 7 Art. hvar allt er lagt ad jøfnu 20 Ara Hefd og adrar Laga Adkomster. Lijkinde til þessa, siaa Men vidar i Løgum hvernen saa tapar sine Skuldaheimtu, sem forsomar ad styrkia hana med Bevijsingum i 20 Ar. Nl. 5 B. 13 Cap 2 Art. og Kb. 8 Cap. Þar fyrer þurfa Meñ ei vid þessa Hefd, so sem þriggia Ara Hefdena, at bevisa sina Heimilld adra, eñ sialfa Tijmaleingd Hefdariñar. 5 B. 5 Cap. 3 Art. Det beholder hand, uden anden Adkomst at fremviise. Þo gefast þau Tilselli, hvar ecke næger 20 Ara Tijme til Hefdariñar: so sem aadur er sagt um Kongsins Almeñing. Nl. 3 B. 12 Cap. 2 Art. og Omaga Gots i sama Maata; sem ei verdur Løghefd yferkomed, so framt hañ forsomar ecke ad lijsa sinum Forføllum, i þvi at brygda Gotsed i Tima; og kallast soddañ Præscriptio Longissimi temporis edur leingsta Tijma hefd. item præscriptio Centenaria, sem er hundrad Ara Hefd, og gyldte i Gamla Daga til ad viña Kyrkna Goots. Clyt Rom og Dansk Ret. p m. 178. og er nu aptur nijlega i Løg leidd hier aa

Lan-

Lande, med Biskup: Instruct. af 1 Julii 1746.

Hier ad Auke er nefnd præscr. immemorialis, su Hefd sem underkomen er ad fornu, so Meñ muna ei leingra frañ: Llb. 52. 59 Cap. So skulu Almeñingar vera sem ad fornu. item fra gammel Tijd. Nl. 3 B. 12 Cap. 1 Art. og Alders Tiid. ibid Art 6.

Nu er pad ecke nog, ad Hefden sie so gomul sem hier var sagt; helldur utheimtest par ad auke, ad hun sie A-tølulaus. Llb. 26 Cap. Pad er Akiæruláus af ollum peim, sem par i mote kiñu nockud ad seigia. Nl. 5 B. 5 Cap. 7 Art. Roleg. 2 B. 12 Cap. 1 Art. Og Samfelld, edur possessio Continua. Struv. Lib. 2. Tit. 9. Aph. 15.

Eñ pa er Hefdeñ atølulaus og rooleg, nær ecke hefur vered uppa hana, edur i mote heñe talad fyrer Rette; pvi seiger Nl. 5 B. 5 Cap. 3 A. ulast og ukiært til Tinge. Edur hun hefur ei vered afrijud med Brygd eda Fimtarstefnu, sia 5 B. 6 Cap. 2 Art. med mindre han der i Tre Aar, ukiært og u-stevnet haver besiddet.

Og Samfelld er Hefden, nær hun hefur ei geinged undan Hefdandanum siñ sullañ Lagatijma: Añars kallast hun possessio interrupta edur Sundurslitin Hefd. Po utheimtest ecke at Gorsed, sem hefdast, skulle alla leid vera under peim sama Mañe; helldur er nog, pad hafe leiged under sama Ættlegg i 20 Ar. Nl. 5 B. 5 Cap. 1 Art. So

kañ eiñ Erfinge ad fullkomna þat Hefd, er hiñ hafde byriad, sem hañ tok Arf eptir.

Af framanskrifudu kañ Lesaren ad aalykta, þad Hefdeñ er ecke so Obilleg, sem sumer Log-heimsker Meñ meina; hverier jafnvel fælast Nafned; Miklu helldur er hun bygd a Sañsyne Natturu Lagaña, og er rett ein Hofud-Adkomst, sem styrker hinar Adrar, og gefur hverium Eiganda sterkare Eigiñdoms Rett, til at veria sitt Gots; eñ fyrerkemur Morgum Deilum og Prætum, sem añars rijsa kyñu ut af ovissu Herradæme Hlutaña. Sia Justin. Instit., Lib. 2. Tit. 6. de Usucap.

19. Cap.

Uñ Log-festur.

Yfer Hofud eru Lögfestur logleg Medol til ad veria Eign sina fyrer añara Maña Asælne og Yfergange.

Þær kallast i Nl. 1 B. 4 Cap. 7 Art. Lov-fæstelse og Forbud, og eiga nærsta skyldt vid Interdicta, sem brukauleg vered hafa i Foro. Rom. og so sem þau Interdicta, edur Forbod, voru tveñslags, Nefnelega retinendæ og recuperandæ possessionis, so eru og i vorum Logum tveñslags Lögfestur.

Su

Su fyrre sem er retinendæ possessionis, edur, til ad veria med Eign sijna, er eitt Loglegt Forbod, ai vorum Londum, edur Landsnytium, fyrer añara Maña, oheimille Brukun og Yfergange, under vidliggiande Sekter. Lib. 17 Cap.

Er hier fyrst adgiætande, ad soddan Logfestu kañ eingiñ bruka, nema ai þeim Londum og Landsnytium, sem hañ er virkelegur Eigande ad, og hefur sialfur i absolulausre Hefd. Þvi añars mai hañ vara sig vid þeirre Sekt, sem vidliggur, ef Logfest er yfer Landamerke frañ. Lib. 16 Cap. Þessar Logfestur meiga ske ai Kyrkium; þo er nu mest i Vana leidt, ad auglysa þær ai Þingum, þar sem Eignen liggur iñañ Þingsoknar.

Eingeñ mai Logfesta uppa Land añars Mañs. Lib. 16 Cap. Ei helldur þar sem Vatn hefur broted sig ur Farveg; og giort umfloteñ Holma, mai hañ Logfesta fyrer Bu-se þeß, sem ai mots vid byr, og Land ai þar næst vid. Lib. 24 Cap.

Nytseme soddañ Logfestu er:

1) Ad hun gylder uñ Nærstu 12 Manude frai þvi hun var auglyst. Lib. 17 Cap. hvar fyrer ver vilium nefna hana til Adgreiningar frai hiñe sijdare, 12 Mainada Logfestu.

2) So leinge hun gylder, þai liggur Tvsfalldt Landnaum vid, ef ort er i Landenu, edur adrar Landsnytiar i Oleyse brukadar, hvert helldur þad

er Reke, Veide, edur añad. Nl. 1 B. 22 Cap. 17 Art.

Land-naum er þad Fullrette, sem einum Mañe tilkemur, af þeim, er gierde ologlega Adtekt a hañs Lande edur Landsnytjum; Eñ Averkabætur, sem Nl. kalla Skadagiølld, þad sem bætt er fyrer sialf Spiolliñ er giord voru.

Land-naum verdur eptir Jßlendskum Logum ymislega hækkad, epter Stande og Verdugleik Eigandans, sem lesa ma Ll b. 18 Cap. Eñ Nordsk Log giora þeß eingeñ Mun, hver Landed a, nema a Kongsins Eignum, so epter þeim verdur jafn Landnaums Rettur allra añara Undersataña; þar fyrer, ef eiñ Riddare, Greife edur Biskup, ætte hier i Lande Jord sem i er orkt; Pa kyñe verda Spursmal, epter hverium Logunum þeirra Landnams Rettur skylde dæmast? Hvar uñ eg vil ad sonnu, hver eiñ raude siñe godre Meiningu, þo eg seige mina: ad med þvi hier i Lande, fyrer utan Kongsins Eigner, er eckert privilegerad Jarda-gots, helldur allt, yfer hofud, ad allsta Bonda Eigner, so þyker og tilhlydelegast, ad af þeim falle einfalldt Bonda Ladnam.

Su sijdare Logfesta er recuperandæ possessionis, edur til ad viña Eign sina, undañ añara Maña Hefd, Brukun edur Tilkalle; so sem þau Prætur tilfalla uñ Landspart, Skog, Reka, Einge, Beitarland ꝛc. sem añar hefur i Hefd, edur kallar til undan Eigandanum; edur ef at ort

er

er i Laudenu; þa Logfester sa, sem þar af þykest vanhalldeñ vera, og under eins stefner sinum Contraparte fyrer þessa Sok med Fimtarstefnu, so sem fyrerskrifad fr Llb. 26 Cap. item Nl. 1 B. 4 Cap. 7 Art. og þar fyrer vilium vier kalla þessa Logfestu, til adgreiningar frau hiñe fyrre, Fimtar Løgfestu.

So er þad ecke nog i slikum Tilfellum, ad Logfesta, so sem nockrer hafa brukad, og biodast, edur kresiast til Fimtar stefnu, ef nockur vilie afria Logfestuna; helldur skal Madur uthryckelega, stefna uppa þañ fimta dag þar frau, þeim sem Sok a i mote, til ad lida Dom; og þa er þesse Logfesta rett, sem eitt Arrest; so hverigur Malspartaña mau giora adtekt a þvi sem Logfest er, syrr eñ Domur er geingeñ; og ef nockud er ort i Laudenu, sem ecke mau bijda a Stadnum so leinge; þa skal þad setiast i Geimslu til Maulaloka; helldst hiau þeim sem Logfeste, ef hañ er o-hættur. Nl. ibid.

Hvad ef baader Partarner hafa Logfest og Stefnt? Þa synest sa vera eiga þar uñ i Fyrerrume, sem syrr hefur Logfest, ef hañ er fullvedia.

Eñ a Stefnudegenum, skal Domareñ, med 6 Moñum, ransaka og dæma þeirra Prætu efne. Nl. 1 B. 16 Cap. epter þvi sem fyrerskrifad er i Llb. 26. 27 Cap.

Af framañskrifudu siaa Meñ hvad faavijslega þeir giøra aa þessum Døgum, sem Løgfesta Eigner og J-tøk, er adrer Meñ hafa i Hefd og Brukun, aan þeß ad stefna Vidkomendum til Fimtar-stefnudoms; og mættu þeir med þessare Adferd, full-snøgt verda Rijker af Jardagotse, nema Løg-eñ segde: **Doms er hver verdur fyrer sinu ad hafa.** Kb. 1 Cap.

20. Cap.

Uñ Eigindoms Þrætur, Brygde, og Laga-riptingar.

Adur hefe eg sagt og syndt, hversu Gots og Eigindomur kañ ad vera i Hefd og J-setu añars Mañs, eñ sialfs Eigandans; Nu fylger aa epter, hverneñ Eigande skal bera sig vid, ad sækia þad med Løgum fraa þeim er þvi helldur.

Slijkar Eignarþrætur, kalla Juristarner Actiones in rem, edur Rei Vindicationes, sem er hid sama og i Nl. Eiendoms Trætter, og hia oß Brygde edur Lagaryptingar; og eru ei hier med meinter Odalslausner, þegar Madur med Verde leiser aptur þær Eigner, sem ur Hañs Ætt-legg hafa geinged, ad Erfdum, Sølum, edur i Añañ Løg'egañ Maata; Helldur heiter þad so: Nær Madur, ad Løgum, sæker epter þeim Hlut-um

um eður Eignum, sem hañ meinar ó-loglega undañ sinu Herradæme kommar, so ad þær verde, honum tildæmdar, og med öllum Rettugheitum apturskiladar.

Þeir Hlutir sem vier brygdum eru Añad hvert Fasteigner edur Lausar Aurar.

Uñ brygde ai Fasta Eign er talad L. b b. 1 Cap. þar til utheinitest fyrst, ad Sa sem Brygde vill hefia, hañ skal bevijsa siñ Eignar Rett, og ad hañ hverke gaf, galldt, nie seldi, edur nockrum til Eignar afhendte. ibid. þar fyrer mai hañ og leida sin Eignar-vitne fyrre eñ hans Contra Partur, þar sem hañ hefur fyrre stefnt. Nl. 1 B. 13 Cap. 19 Art.

Gagnest honum Rok og Beviisingar hier til; þa kemur til þeß, at hiñ sem i Gotsenu situr, og hefur þad i Hond og hefd, þarf ad bevijsa sina Adkomst. Nl 5 B. 5 Cap. 5 Art. og 3 Cap 11 A.

Hafe hañ nockra Adkomst, þa verdur Domareñ ad meta, hvad vijdt hun kañ ad gylda mote Eignar rette Saksoknarañs; þvi Logeñ giora Raud fyrer þvi, ad ein Adkomst kiñe vera Loglegre eñ öñur. Nl. 5 B. 6 Cap. 1 Art. og þa viñur sa Sokena, hvers Adkomst fundeñ verdur Logmætare, Somu B. 3 Cap. 39 Art.

Eñ þo hañ hafe einga adra Adkomst, eñ 20 Ara Hefd fyrer Eigneñe; þa verdur Athuge, hvert

Eigandeñ fær brygdad undañ so sterkre Hesd; hvad valla synest ske kuña eptir Nl. 5 B. 5 Cap. 3 Art. Eñ epter Jßlendskum Logum, geingur Hesdeñ til baka, Nær Sækiandeñ bevisar sin EignarRett vera sterkare, eñ Adkomst hins sem i Hesd hefur sem klarlega er at siai af Llb. 26 Cap.

Eñ hier til gyllda ei adrar Beviisingar, eñ logleg Vitne ibid. Þad eru Lifande Vottar, sem med Rokum kuñe at segia med hveriu mote Eignen er geingen frai þeim retta Landsdrotine, under Añars Mañs Hesd; Eitt Document, so sem Kaup-edur Giafa bref, kañ vel ad syna, þad Bryganden hafe att Eignena, edur hun hafe leiged under hans Ættlegg ad framañ verdu; Eñ þar fyrer kuña Meñ ecke vita, nema su sama Eign hafe sidan, fyrer adra nirre og þo Loglega Adkomst, tilfalled þeim sem þau hefur hana i Hesd; og þei hlijtur sai sem brygda vill, ad bevisa alt þeilikt med Vottum.

Lauka Aura brygduñ vier, Añad hvert af þeim er Hlutunum hafa stoled edur rænt ur vorre Eign, edur i hvern helldst Ologlegañ Mata buriuteked; Ellegar, ef þeir eru komner i hendur þridia Mans, og þo hañ hafe einhveria Heimilldar Toku fyrer. Þb. 4 Cap.

Sa sem þañiñ vill brygda eiñ Hlut skal fyrst beviisa sin EignarRet. Þb. ibid. so sem fyrr var sagt, og Jafnvel giora siñ Eid, ad Hlutureñ sem hañ

hañ sæker epter, sie aun sins Vilia og Tilstilles fra sier komeñ. Nl. 6 B. 17 Cap. 6 og 10 Art. Ad hverju Loglega framkomnu, hiñ sem pad hefur i Hende, hlijtur pvi aptur ad skila, og hafa tapad Verdenu, nema hañ naie pvi aptur hiai sinum Kaupa Naut. ibid. 5 Art.

Nær einhver Eign edur Gots er brygdad; pa verdur spurt, hvert Hefdandeñ, skule aptur skila til Eigandans Peim Agoda sem hañ af Hofudstolnum uppbored hefur? Hier er pad greinande, hvert hañ var Bonæ fidei possessor, pad er godur Heimilldar madur, og hiellt Gootsenu under sig aukærulaust. Nl. 5 B. 5 Cap. 6 Art. og pa behelldur hañ Agodanum, sem hañ hefur uppbored, allt til peß Eigandeñ hof Brygdeñ, og auglyste honum sina Stæfnu.

Par pvert i mote, ef hañ var malæ fidei possessor, edur sat i Gotsenu med O-heimilld og Akiæru Eigandans; pa verdur honum fraudæmdur allur Agodeñ, sem rauda mai per bonam Consequentiam af fyrr aminstum Nl. 6 Art. sem og 5 B. 2 Cap 91 Art. eptir pvi sem sa Agode af Upphæd og Asigkomulage Hofud stoolsins kañ metaeñ ad verda.

Framveiges er pad Adgiætslu verdt i hverju Standi ein Jord edur adrer Hluter eru, Nær peir verda brygdader; pvi hafe au peim sked, nock-

ur merkelig Forbetrun, af Tilkostnade og Adburdum Hefdandans; skal honum þar fyrer af Eigandanum gott gisraft sañsynelega; Eñ hafe þeir fared ad Spiollum, fyrer Vanrœktar og Forsomunar saker; þa skal hañ bæta Eigandanum þar fyrer epter Mate og Virdingu. Sia hier uñ Lb. 1 Cap. og Nl. 5 B. 3 Cap. 16 Art.

Eñ fyrer þañ Skada sem vofeflega tilfellur og eingeñ getur vidspornad, edur abyrgst; so sem Skridur, Sniaflod, Vatns yfergang, Sandfok ꝛc. sieſt hañ ei skylldugur til ad bæta; þvi Jordeñ hefde eins undir orpen vered þeim somu Spiollum i Vordslum sialfs Eigandans.

Endir Añarar Bokar.

Þridia

Pridia Bok.

um

Rett til Hluttaña og Skylduna a adra Sijdu.

1. Cap.

Hversu Rettureñ og Skylldan kemur til.

Jus ad Rem, edur Rettur til Hlutaña, sem nefnt var i 2 B. 1 Cap. er eiñ Loglegur Myndugleike, af hverium vier hofum añan Skulldbunden, til ad giora, giallda, edur lijda eithvad.

Obligatio, edur Skylldan er þar þvert a mote, ein Feste edur Band Lagaña, hvar med vier verdum Skulldbundner, ad giora edur lijda eithvad.

Þesse tvo fylgiast jafnan ad; so, hvar Rettur er a þa einu sijdu til ad utheimta nockud, þar verdur naudsynlega ad vera Skyllda a þa adra sijdu, til ad fullnægia hinu sama. Til dæmis: Þar sem Yfervallded hefur Rett til ad heimta Skatt af sijnum Undersautum; þar ber þeim og Skyllda til, hañ ad giallda:

Skylldan kemur af Logunum og er þar fyrer tveñslags Nattureleg og Løgleg.

Obligatio Naturalis, edur Natturlig Skylda, er

er þad sem̃ Naitturu Løgmaled oß bydur og Skylldar til; Hun adgreinest i:

Oblig. perfectam v. Externam Fullkomna og utvortis Skylldu, sem hver og eiñ mai þvingast til ad uppfylla, under vidliggiande Straff og Sekter; so sem er; ad fram̃færa sina Forelldra, bera Sañleikanum Vitne, nær Þorf krefur og fleira þvi-lykt.

Og Oblig. imperfectam. v. internam, þad er Ofullkomiñ og iñvortis Skyllda, sem god Samvitska bijdur ad giora, eñ verdur þo ecke med fullkomnum Rette utheimtad: so sem ad gefa olmussur og adrar soddañ oforskuldadar Velgiorder.

Oblig. Civilis Borgarlig og Løgleg Skyllda er sier hvad sem Landslogeñ bioda, og Lagastraff vid liggur.

Eg sagde Skylldan kiæme af Løgunum; þo hefur hun adrar sierlegre og Naikomnare Orsaker, sem eru þessar:

Pollicitatio Loford, hvar med vier tilsegium edur heitum odrum. Ad giora eitt hvad ef hañ vill.

Conventio Samkomulag eda Samningur, tveggia edur fleire Mañа; hvar med eiñ Lofar og añar þiggur, med sameigeñlegum Vilia ai badar Sidur.

Delictum edur Misgiørningur, hvar med vier Skyllduger verdum epter Løgunum, eitthvad ad lida edur bæta, fyrer þad sem vier høfum Afgiort.

2. Cap.

2. Cap.

Um̃ Samninga og Contracta.

Contract er nefndur af þvi Latinska orde Contrahere sem merker ad draga samañ; hvar fyrer þad Nafn, er ecke ad fiña i vorum Løgum, helldur Añad Jafn vægt, sem er Maale; þvi þo nu a Døgum sie alleina kalladur Maale þeir fiaar skilmaalar sem giørder eru Millum Hiona a Brudkaups deige; þa hefur hañ fleire Merkingar i Løgum, so sem er Løg-maale a Lande Lbb. 8 Cap. Leigumaale. Llb. 2 Cap. Fulgu-maale. Kb. 17 Cap. item. Leigumañs maale. ibid. 25 Cap. þo villium vier hallda vid orded Contract; med þvi þad er nu um̃ Stunder orded so tijdkanligt.

Marger plaga ad Nefna Contract, þa Saatt, sem giørd verdur, mille Maña i Forlijkunar Maaum; eñ soddan gefur oß ei Reglu: þvi slikar Forlikaner heita hia Juristum Transactiones, og heimfærast ei til Contracta eigiñlega, helldur Samninga.

Þvi Samningar kallast yfer Høfud allt þad sem Meñ verda aasatter um̃, hveriu Nafne sem heiter, hvad og Juristarner nefna pactum edur Fordrag, item Optingning. Nl. 5 B. 1 Cap. 5 Art. Eñ Contractar sier i lage, Vidskipte Maña um̃ Gots og fiaarhøndlan. Sia Holb. Nat og Folke Rett. 1 B. 14 Cap.

Con-

Contract er þar fyrer eiñ Loglegur Giorningur mille Mañа, um̃ einhver Hondlunar Vidstipte, leidande af sier Lagaskylldu, til ad fullnægia þvi sem lofad og aaskiled var.

Aller Contracter, sem eru af nockru Verde, giorast skriflega og lijsast aa Þingum; so sem Kaup, Eignar-eda Makaskipte, Pantar, Laan, Leiga, Handskripter ꝛc. Nl. 1 B. 3 Cap. 10 Art.

Til allra Contracta og Samninga utheimtest Samþycke Hlutadeigendañа. Nl. 5 B. 1 Cap. 3 Art.

Samþycked hefur tvo Upptok: Nefnelega Skilningiñ og Viliañ; hvar fyrer eiñ Samningur eda Contract, sem skedur fyrer þær Orsaker, er hindra Skilningsins og Vilians retta Brukun, verdur Ogylldur og aa ecke ad halldast.

Þær Orsaker sem hindra Skilningen eru þessar: Ignorantia, Faa-vitska, Þeckingar-leyse, so sem er hiaa O-myndugum og O-mogum, hvar, um̃ sia 1 B. 14 Cap. hier ad framañ.

So kuña ei Rænuskerdter edur Oder Meñ, ad giora Contract; nema þeim sie so haattad, ad Æded grijpe þaa um̃ Stundarsaker, og hafe þeir þeß aa mille fulla Rænu. Puff. de Off. hom. & Civ. Lib. 1 Cap. 9. §. 10.

Vid þessa Lijkiast þeir sem Juristar kalla Extremè Ebrios, edur Kof-druckner Meñ; um hverra Contracta, Logeñ eckert tala, nema i Egtaskapar sokum Nl. 3 B. 18 Cap. 5 Art. hvar af

raada

rauda mai hid sama um̃ adrar þeirra Lofaner, sem þeir vilia ei vidstanda odrukner Puff. ibid. og Struv. Lib. 3 Tit. 1 Aph. 10.

Soddan þeckingarleyse adgreineſt i Ignorantiam Facti & Juris.

Ignor. Juris, er Þeckingarleyse a Løgum, hvert eingvum verdur til Afbotumar eda Þorkunar virdt, hverke i Contracta, nie Misgiorninga sokum.

Eñ Ign. Facti er, nær Madur veit ei ad eiñ Hlutur er skedur, eda med hveriu mote. Hun kañ vel verda einum til Afbotumar i ymsum Tilfellum, so sem er fyrer Ungum Moñum; og þeim, er vered hafa Utanlands i Odals og Landabrygda sokum Nl. 5 B. 3 Cap. 4 Art. og Lib. 1 Cap. Somuleides hialpar hun til ad fai Uppreiſt Mals sins i Peninga sokum. Nl. 1 B. 6 Cap. 12 og 15 Art.

Þær Orsaker sem hindra Vilian, eru: Metus, edur Otte, og Coactio, Naudung.

Otteñ adgreineſt i metum Juſtum og injuſtum Metus Juſtus, edur Tilbærelegur Otte, er su Hrædsla, sem kemur fyrer fulla Orsok, so sem nær Madur Lofar einhveriu til ad leysa Lijf sitt.

Injuſtus edur Otilbærelegur Otte þar þvert a moote; su Hrædsla, sem kemur einasta af varmeñsku, og vyrdeſt ei til Þorkunar.

Naudung er þad sem Madur med Ofrijke verdur þvingadur til.

Og

Og gyllda þær Lofaner eckert, sem med soddañ Hætte eru af ødrum feingnar, nær sa er lofade, vill ei sidar vid þær standa, þegar hañ er sialfraadur.

Þar fyrer utheimtest i øllum Contracter og Samningum þetta þrent.

1) Fullur Skilningur.

2) Friaals og O-neyddur Vilie.

3) At Hluterner uppa hveria Giørningureñ er Styradur, sieu Møguleger; eiñen Leyfeleger og ecke Løgum i Moote, edur Sañsyne og Skickanlegheitum. Nl. 5 B. 1 Cap. 2 Art.

Samkycked gefst med þreñu Mote:

1) Consensus expressus, edur Utþryck legt Samþycke, sem til Vitundar er gefed Muñlega edur skriflega, edur med einhverre Vijsbendingu; so sem Handsølum.

2) Cons. tacitus, þegjande Samþycke, sem skedur, nær Meñ med Pøgn samhylla eiñ Hlut vijsvitande, epter þvi sem su Maalsgrein hliodar: qvi tacet, consentire videtur. Sa sem ecke mæler i mote, hañ vyrdest samþyckia.

Dæme þar uppa gefur Nl. 5 B. 3 Cap. 23 Art. Um̃ þañ Hußbonda, er þegjande hia sier leider Jardarsølu Konu stiñar, og so i fleirum tilfellum.

3) Consensus Fictus v. præsumtus, sem oß leyfest ad nefna Uppgiørdar Samþycke, med þvi sialf Løgeñ, skapa þad i vissum Tilfellum, þeim er vegna Æsku, Fiærlægdar, edur fyrer einhveria

hveria Sok, ei geta samþyckt fyrer sig; eñ mundu þo giarnan samþykia, ef þeir vissu hvad i giord est. Titii. Oserv. ad Puffend: 205. og er þeß hattar Samþycke Grundvollur til þeirra Giorninga, er kallast Contractus improprii, edur qvasi Contractus, þad er: O-eigenleger, edur Lika so sem Contractar; uñ hveria sidar skal tala.

Su Skylda, sem eiñ Contract af sier leider er þar i iñefalen, at Hlutadeigendur, hallde hver annañ skadlausan: Eñ Skade og Afdrattur orsakast med þreñu mote:

1) Af Vielum edur Flærd annars.
2) Handvoñ edur Hyrduleyse, og
3) Oforvarande Tilfelle. ad þessu er soddan Greinar-munur giorande.

Vielar eru sama sem Dolus Malus hiá Juristunum, og i vorum Logum nefnast eiñen Svik Fox og Flærd. sem helldst kañ fyrerfalla i Kaup hondlan og Fielagskap; þad er, nær eiñ Contrahens svikur annañ, eda giorer honum visvitande Skada, eins og þau Arfsvik eru giord. Handvoñ kalla Juristarner Culpam, sem merker þañ Skada, sem kemur af Forsomun og Hyrduleyse; hvar uñ sia Kb. 17 Cap. Annars giora Juristarner hier ad soddañ Adgreining: Ad su Handvoñ er fiñst samblondud med Odygd nockurre, heiter Culpa lata, eñ su er skedur af eintomis Ofrañsyne Culpa levis, Fyrer slikar Handvañer er ad eiñ ad svara jafnt, hvert helldur þær verda

fyrer sialfum Honum, edur þeim, hverra Verk, hañ ai at abyrgiast. Kb. 16 Cap.

Casus fortuitus edur Oforvarande Tilfelle, er þad Tion sem Uppafellur af Hendingu og O-happe, þvi er Madur kañ ei ad taka sier Vara fyrer; hvilik Tilfelle nockur uppteliast. Kb. 16. Cap. og Nl. 5 B. 8 Cap. 10 Art. og er hier uñ ad merkia, þad soddañ Tilfelle abyrgest eingeñ; helldur verda þau almeñelega Skade sialfs Eigandans; so sem þessi Mals grein Juristanna hliodar: Res perit suo Domino: Hver Hultur forgeingur sialfs-sins Eiganda. Nema ef einhveriar sierlegar Kringumstædur eru, sem añad utheimta til Dæmis: Eg liæ odrum Hest uñ vissañ Tima, og same Hestur deyr ai medan af Jñañ-Meinum, edur Hrossa Sott; þa er þad miñ Skade; þar H:stureñ hefde med samaslag matt farast i minum Vordslum; Eñ verde hañ fyrer Skridu edur Snio-flode; þa er sañsinelegt, eg faue hañ betaladañ; þar hañ hefde i minu Lande vered holpeñ fyrer sliku.

Þetta þreñt verdur þar fyrer i hverre Sok at adgreinast; og eru þar uñ þriar Reglur:

1) Sa er med Vielum edur Svikfamlega, giorer odrum Skada i nockrum Contract; skal ecke alleina uppretta Skadañ, helldur og svara Botum þar ai ofan.

2) Allañ þañ Skada sem skedur af Handvoñ og For-

Forsomun Mañs, skal hañ betala Sektalaust; sidan það skede af Galeyse, eñ ecke svíksamlegum Asetninge.

3) Þañ Skada sem af Hendingu tilkemur, aí byrgest eingiñ; nema epter slíkum Atvikum, sem audur er sagt:

Hversu sialfer Contractarner, adgreinast ymislega hiai Juristum, so sem í Nominatos & Innominatos, Reales & Consensuales, Unilaterales & Bilaterales, Beneficos & Oneroſos &c. Kemur lited, eda eckert, vorum Logum vid; hvar fyrer eg sleppe ad giora Grein aí þeim Distinct: og gef mig til ad hugleida þa Contracta, sem hiai oss, epter vorum Logum vidgangast, sem eru hiner helldstu.

1) Mutuum Laan, það sem lanad er.
2) Commodatum Laan það sem Lied er.
3) Depositum Geimsla aí Fe.
4) Pignus, Hypotheca, Þantur og Logved.
5) Cautio v. Fidejussio, Borgun eda Fyrirlofan.
6) Emptio, Venditio, Kaup og Sølur.
7) Locatio Conductio, Leigu-maale.
8) Societas Felagskapur.
9) Mandatum Uñ-bod. Uñ sier hvern þessara verdur hier aí eptir stuttlega hondlad.

3. Cap.

Um̃ Laun-Fe.

Med þvi Laun er med tveñu mote; þad eina sem Launad er; og hitt añad, sem Lied er; so skal hier nu sier i lage hondla um̃ þad fyrra, sem med rettu heiter Mutuum.

Laun er sa Contract, hvar med ein Tegund, med vißre Tolu, Vigt, edur Mæler verdur einum i Hendur feingen, til Heimilldar, frialsrar Brukunar og Agodanota, i þvi Skyni, ad hañ i akveden Eindaga apturskile Eigandanum añare samslags Tegund, jafngodre og eins mikelle.

Þartarner sem þeñan Contract iñganga, er Creditor, sa sem Launar; og Debitor, hiñ sem Launed tekur.

Hia þeim sem Launar, utheimtest, ad hañ egi frialst forræde Lansfiarens þo kañ Madur ad launa þad sem honum er launad; so sem ef eg tek 100 Rdr. til Lans, ma eg strax launa þar af so marga sem mier lijkar.

Skylda þeß sem Launed tekur, er su: ad hañ skal i rettañ Gialldaga apturskila Jafnmiklu og godu, sem hañ tok; so hañ kañ ecke naudga Eigandanum, til ad taka añad Andvyrde, fram yfer hañs eigen Vilia; añars um̃breitest Giorningurin, og er þa ei framar Laun, helldur Kaupskapur, so sem ef Madur betalar Peningalaun med Fiskatale.

Men

Meñ Lana opt Peninga ut a Rentu; og þvi gefst hier Orsok a hana ad miñast.

Renta er ein viß Summa Peninga, sem eykst vid Capitaleñ (þad er Launsins Hofudstol) fyrer þad sem Eiganden þarfnast hañs, eñ añar brukar hañ sier til Nota; þvi kallast hun og Usura.

Hun kañ eins vel ad takast af fleirum Hlutum eñ Peningum sia. Nl. 5 B. 13 Cap. 3 Art.

Rentur verda ymislega teknar, epter þvi sem Hondlaniñe er vared.

Su almeñelega Renta, var fyrrmeir 6 Rdr. af 100. Nl. ibid. Eñ sidan er hun med Kongl. Forordn. af 19 Febr. 1695. apturfærd; so eingen ma taka nema 5 Rdr. af 100. sem er 20te partur Hofud-stolsins.

Añarslags Renta brukast ei hier i Lande, utan af Kaupmaña Skulldum, sem Jñbyggiararner lata hia sier standa obetaladar; sem eru 12 alnir edur $\frac{1}{2}$ Rdr. af hverium 2 hundrud Fiska edur 5 Rdr. Hofud-stol. Byask. Dom af 3 Maij 1631. sem er 10de Partur Hofud-stolsins; eins og su forna Logleiga.

Eñ i Donskum og Nordskum Logum gefast og fleire, so sem Vexel-Renta. Nl. 5 B. 13 Cap. 20 Art. sem er 12 Rdr. af 100. uñ Ared. item Lotteries Renta, sem plagar ad vera 8 edur 10 Rdr. hvad ecke kemur vorum Landshætte vid.

Eptir Dydskum Rette, ma Rentañ alldrei stijga hærra, eñ Hofud-stollen. Struv. Lib. 3 Tit. 20 Aph. 23. hvar uñ vier hofum ei utpryckeleg

Log; þo fylger þad ai eptir, med þvi eingeñ Peninga Obligation gyllder leingur eñ 20 Ar, þau kemſt ei helldur Rentan hærra ai þeim 20 Arum, eñ ad jafnaſt vid Hoſudſtoleñ, og med þvi Skulldena, edur Obligationena, þarf þau ad endur-nya, ſo kemur og ny Renta.

Rentu Renta, ſem kallaſt Anatociſmus, er ecke nærſta brukanleg hier i Lande, ei helldur ad fiña i vorum Logum; nema hvar giort er Raud fyrer hun kuñe heimtaſt af o-maga Fe. Nl. 3 B. 19 Cap. 28 Art.

4. Cap.

Uñ Lain, þad ſem lied er.

Soddañ Lain heiter Commodatum, ſem er eiñ Contract, hvar med Mañe er liedur einhver Hlutur, um viſſoñ Tima, til viſſrar Brukunar, kauplauſt; med þvi mote, ad ſame Hlutur verde, ad Brukuneñe endadre, apturſkiladur.

Sa ſem Lier, kallaſt Commodans; eñ hiñ ſem Lied er Commodatarius: Hiau þeim fyrra utheimteſt, ad hañ egi Raud þeß Hlutar, er hañ Iær. P. b. 16 Cap. eiñeñ ad hañ take ei Launed aptur, medan hiñ mau þad bruka, fyrer Timañ ſem aiſkileñ er.

Skyllda þeß ſem lied er:

1) Ad hañ liaie ecke odrum ut af ſier, ef ſau hef-

ur

ur frau skiled sem honum liede. Þ: b. 16 Cap. hvad er heiter Fraũ-lan. Nl. 5 B. 8 Cap. 15 Art.
2) Ad haũ bruke ei Laned leingur eda vidar, eñ tilskiled var. Þ. b. 16 og 17 Cap.
3) Er ábyrgd haũs ad Lanenu hin þingsta, med þvi haũ hefur þad Kauplaust; þvi skal haũ abyrgiast þad, ecke einasta vid ollum Handvoñum sinum, helldur og oforvarande Tilfellum, og skila þvi heilu og lytalausu aptur. Þ. b. 16 Cap. og Nl. 5 B. 8 Cap. 1 Art. Hvar af siai mai, ad honum biriar, ad bæra fyrer þad, sem Laned skeñst hefur nema ef haũ sialfur, eda haũs Madur tor-tynist med Lanenu: so sem nær Madur druknar med Hestenum, edur Skip tapast med Moñumum. Nl. 5 B. 8 Cap. 2 Art. og Þ. b. 16 Cap.

Þo er þad sierlegt: Ad sa sem lier Maũe Hest, skal sialfur abyrgiast þañ Skada sem Hestureñ giorer, fyrer utan Hand-voñ edur Vangiætslu, þeß er med fer Þ. b. 19 Cap. Hvad ecke er so undarlegt uñ Leiguhesteñ, sem Eigandeñ fær fulla Leigu epter; eñ af Launshestenum tekur haũ einga Leigu.

5. Cap.

Uñ Geimslu a Fe.

Geimsla er Contract, sem nefnest Depositum, hvar med eiñ viß Hlutur verdur tekeñ af odrum til Vardveitslu, kauplaust.

Sa er til Geimslu selur, kallast Deponens; eñ biñ sem til Geimslu tekur, Depositarius.

Skylldu þess sem Geimslufed tekur, er ad hyrda þad sem sitt eiged Fe. Nl. 5 B. 8 C. 17 Art. hvar af fylger, at hañ Abyrgest þad vid ollum Handvomum sinum, nema hañ hafe afskilid alla Abyrgd. Þ. b. 15 Cap. Eñ vid Oforvarende Tilfellum Abyrgest hañ þad ecke, so sem Ellds bruna edur Þioofstulde, þegar hañ under eins misser af sinu eigeñ Gotse. Nl. ibid.

Nu kañ þo so til ad bera, þad Geimslufed skadest edur tijnest fyrer utañ Handvoñ Geimandañs, og hañ misse ei sitt med; til dæms: hañ geimer Hest edur Naut, sem verdur fyrer Skridu, edur ur Haganum burtstoled, þar sem hans Fenadur geingur; hvert honum ber þa ad svara þar til? Hvad i slikum Tilfellum synest ecke billegt; eñ saint kñe Eigandeñ ad hallda honum under Eyd. Þ. b. 16 Cap.

Hañ skal laita Geimslufed laust, nær Eigandeñ heimtar; utañ ef þad verdur i midlertid Loglega Arrestterad; þvi þa mau hañ ei laita þad af Hende, fyrr eñ Sokeñ, vegna hverrar Arrested giort var, er utkliad. Nl. 1 B. 19 Cap. 14 Art. Añars svarar hañ sialfur Sækiandanum til þ. ß, nema þad hafe med Ofrijke, og mote hañs Villia burt fært vered.

Hier ad auke er Depositum Judiciale edur Rettarins Forvaring; Nær einhver Hlutur er i

Ret-

Rettnarins Nafne, edur fyrer Rette opeñberlega yfervalldenu til Geimslu feingen, so sem O-maga Peningar Nl. 3 B. 19 Cap. 28 Art.

Somuleides i odrum Tilfellum, Nær medtoku Meñ vilia ei Vidtoku veira þeim Peningum, sem til þeirra gialldast eiga. Nl. 6 B. 12 Cap. 9 Art.

6. Cap.

Uñ Pant-setningu.

Pantur kalladest i gamla Daga Ved, Kb. 22 Cap. og Logved Lbb. 9 Cap. item. Ved og For-ved Jutskul. 2 B 61 Cap. Eñ vier vilium læta hañ hallda, sinu nu brukanlega nafne

Pantsetning er med tveñu mote, Nefnelega: Pignus Conventionale, sa Pantur, sem sett-ur er med Samkomulage; Pignus Neceſſarium, edur Naudsynia Pantur.

Sa fyrre er einn Contract, hvar med einn Skuldu-nautur lætur af Hende, til þeß, sem hañ er Skylldugur, einhvern vissañ Fiar-hlut, til fullvissu uppa Skulldarinar afgreidslu; med þvi mote ad Pant-senu verde ad Skulldeñe betaladre aptur skilad.

Soddan Pantsetning er med þreñtslag:

1). Hand-selldur Pantur, sem eigenlega kallast Pignus. Nl. 5 B. 7 Cap. 1 Art. Hvern Skuldu-nautureñ hefur afhendt sinum Creditor, og

þarf soddañ Pantse ad vera einhver laus Eyrer, sem eigellega afhendtur verdur.

2) Oafhendtur Pantur. 5 B. 7 Cap. 5 Art. sem bestendur i fostu Gootse, so sem Jord, Skoogur, Hus. ibid. Sliker Hluter verda ecke eigiñlega afhendter, helldur standa i Vordslum sialfs Eigandans; þvi skal hier uñ giorast eitt Panta bref, handa þeim sem hañ er settur. Soddan Pantsetning kallast Log-ved i Lande. Lbb. 9 Cap. Eñ Juristarner nefna Hypothecam edur Under-pant.

3) Anticresis, edur a-goda Pantur, uñ hvorn eg eckert fiñ i vorum Gomlu Logum, eñ vel i þeim Nordsku. 5 B. 7 Cap. 6 Art. Hvar hañ kallast Brukanlegur Pantur. þad er, Nær einn Skulda-nautur, setur Pant med þeim Skilmala ad sa sem Panteñ tekur, skal hagnyta sier han til Brukunar og agoda Nota, i stadeñ Rentuñar sem hañ a af Skulldeñe.

Hier vid er þad adgiætande; ef A-godeñ af Pantenum er meire, eñ Rentu Skulldariñar svarar; þa skal sa er Panteñ hefur, lata honum koma þad til goda; Eñ sie Agoden af Pantenum miñe; þa byriar Pantsetiandanum at uppbæta þañ Brest, adur hañ iñleyser Pantiñ ibid. 9 Art.

Aller þeir Hluter meiga rettelega Pantsetiast, sem Meñ hafa Logleg Eignar rad yfer, og kuña þa somu ur siñe Eigu af henda, þar fyrer eru þesser frayskilner:

1) Þad

1) Þad sem Madur a ei sialfur. Nl. 5 B. 3 C. 26 Art. item 7 Cap. 15 Art.
2) Vonar Arfur. Nl. 5 B. 2 Cap. 82 Art.
3) Eignar Jord Konu siñar. 5 B. 3 Cap. 32 A.
4) Þad sama sem Mañe er af odrum Pantsett, utan þad sie Agoda Pantur. 5 B. 7 Cap 10 Art.
5) Þad fe, sem madur hefur odrum Pantsett, ma hañ ei setia fleirum i señ. Kb. 22 Cap.

Þegar Pantsetiandeñ hefur loked alla Skulldena, þa skal Pantsed honum jafngott apturskilasi; hvad ei getur sked, nema þad sie vel vardveitt; og þvi verdur nockud ad skyra uñ Abyrgd Pantsins.

Sa er hand-seldañ Pant tekur, skal abyrgiast hañ vid ollum Hand-vomum sinum. Kb. 22. og Nl. 5 B. 7 Cap. 1 Art. Og ef Pantsed tijnet af o-forvarande Tilfelle, verdur þad eiñeñ hañs skade, i þvi hañ mißer Skulldena, eñ þarf þo ei ad svara til Pantsins. ibid.

Eñ med þvi Under-Pantureñ, stendur o-afhendtur i Vordslum Pantsetiandans; þa er hans abyrgd a ad ollu leite, so hañ betalar eingu ad sidur Skulldena, þo Panturen fare voveiflega. 5 Art.

Sie Pantureñ tekeñ til Agoda edur Brukunar; þa fylger a epter, ad sa er Panteñ hefur med þvi mote, skal Abyrgiast hañ vid ollum Handvomum; Eñ ef same Pantur tekur Skada af oforvar-

varande tilfelle; þa kemur sa Skade uppa Æventyr Eigandans. 6 Art.

Verde nu Panturen ecke inleystur þad er Skulden betolud, sem Panturen stendur fyrer i rettan tijma, sem Hlut ad eigendur hafa at kveded; þa kemur til þess, at Creditor, sem Panturen var setur, brukar sin Jura Pignoratitia edur Panta Rettugheit, sem gefast þrenslags, Nefnelega: Jus retinendi, perseqvendi et distrahendi.

1) Jus retinendi, tilkemur þeim Creditori, sem Panturen er handselldur, og merker þad Rett og fullan myndugleika, ad halda Pantenum under sig til Eignar. Kb. 22 Cap. þo hlytur Pant-fed adur ad vyrdast; so Pant-hafanden apturskile til Pantsetiandans þvi Verde, sem han kan vera dyrre, en Skullden var; Edur, ef þad vinst ei til Skulldalukningar; þa ad sækia hia honum þad sem uppabrestur. Nl. 5 B. 7 Cap. 2 Art.

2) Ef þad er O-afhendur Pantur edur Under Pantur; þa hefur Creditor Jus perseqvendi, edur Rett til ad sækia Panten til Eignar sier, med Logum, undan Pandtsetiandans Hefd og Umraadum. L bb. 9 Cap. En ef Mismunur verdur at Upphæd Skulldarenar og Pantfiarins; þa adgiæteſt þar vid su sama Retviſe, sem i fyrre Regluñe var sagt, sia vijdara hier um Nl. 5 B. 7 Cap. 11 Art.

3) Su þridia Adferd, sem han kan at bruka, er Jus distrahendi, edur Rettur til ad selia odrum

Pant-

Panteñ, ef hañ vill ei sialfur eiga. Kb. 22 Cap. sem ei mai vera fyrer dyrra Verd eñ Skulldeñ var mikel. Nl. 5 B. 7 Cap. 4 Art. Af hvi Pantsetiandeñ ai Lausn ai Pantenum uñ Ar og Dag ibid. 12 Art. edur Arsfrest, epter Kb. 22 Cap. fyrer sama Verd er hañ skyldugur var, og er betta bad merkilegasta uñ Pant ad hvi leite, sem hañ er Contract.

Hier nærst kemur Pignus Necessarium, edur Naudsynia Pantur, sem ecke er settur med nockrum Contract, edur Samninge, helldur añad hvert af Lagaña eigeñ Raudstofun, og bau kallast hañ Pignus Legale, edur i añañ mata fyrer Rettarins Tilhlutan, sem heiter Pignus Judiciale.

Sa fyrre, nefnelega Pignus Legale, edur Hypotheca tacita, sem Eg kalla Sialf-sett Løgved, er sa Pantur, er sialf Logen ut-heimta i vissum Tilfellum, af beim, er eitthvert Gots tekur til Umsionar og Medferdar, Jafnvel bo hañ setie eingañ Pant ut-bryckelega; so sem:

1) Af beim, er hafa Umbod yfer Kongsens Godtse; bau ai hañ aptur i mot Ved og Fullvissu, fyrer rigtuga Skilseme, i beirra egeñ Gotse. Nl. 3 B. 1 Cap. 5 Art.

Bad sama er um añat privilegerat Gots, so sem:

2) Konu Maala, sem ai Underpants Rettugheit i Bue Husbondans Erfd. 19 Cap.

3) Omaga Eyrer i Fe Forveriarans, sia hier ad framan 1 B. 14 Cap.

Hiñ

Hiñ ſijdare Þantur, er vier nefndium Pignus Judiciale, er ſai Þañta Rettur, Ved edur Fullviſſa, ſem vier, fyrer Rettarins medal og tilhlutan, lautum giora oſs i Gotſe vorra Skulldanauta; hvert ad er: hid ſama ſem almenelega kallad Arreſt. Struv. Lib. 2 Tit. 35. A. 13.

7. Cap.

Uñ Borgun og Fyrer-lofan.

Borgun er eiñ Contract, ſem kallaſt Cautio edur Fidejuſſio, hvar med einn lofar, og tekur uppa ſig þan Hlut, ſem añar er ſkylldugur at giallda edur giora.

I þeſſum giörninge eru þar fyrer þrijr Hlutadeigendur.

1) Reus v. Debitor, ſai Skylldúge fyrer hvern i Borgun er geinged.

2) Actor, eda Creditor, hverium Borgunen er ſett, og

3) Cautioniſten, eda Forlofaren, ſai ſem i Borgun geingur.

Hiau Cautioniſtanum utheimteſt, at han ſie fullvedia at ſvara til þeß, er han lofar fyrer; og þeß vegna eru epterſkrifadar Perſonur, ſierdeiles undan-teknar i Logum:

1) Omagar og unger Menn, hverra Cautio aktaſt, ſo ſem eingen vered hefde. Nl. 1 B. 21 Cap. 12 Art.

2) Ein

2) Eiñ Sonur, sem hefur o-skipt Gots, tilsamans vid sina Forelldra. ibid. 13 Art. eins þott han sie fullorden ad Alldre.

3) Kañ eingeñ Kveñpersona; gipt edur ogipt, at ganga i Borgun ibid. Nema Eckia su er hefur Forræde fiar ibid. 11 Art. Og verdur þa Spurs-maal, ef hun er ei fullra 25 Ara ad Alldre? Hvad raida mai af R B. E K. at so sem hun mai hafa Fiarhalld sitt og añara, so kuñe hun eins vel i Borgun at ganga.

Um þeñañ Contract er ei allmiked ad finna i vor-rum Islendsku Logum; nema hvad hañ er nefn-dur i R. B. E. K. Kb. 23 Cap. og þvi verdur hañ athugande eptir þeim Nl.

Meñ ganga i Borgun, anad hvert fyrer Per-sonur, eda Fiar og Peninga saker.

Eg undañfelle hier ad hondla uñ Borgun, sem stillt verdur fyrer Personur i Criminel-sokum e-dur obotamaalum; þvi þad Efne heyrer framar til Jus Criminale: Helldur tala hier einasta uñ Cantion i Peningasokum.

Sa sem i Borgun geingur fyrer Peninga-skuld, hañ verdur skylldugur at betala þa somu i akvedeñ Giallds-daga, og fyrr mai hañ sig ecke ur Borgun seigia vid Creditorem. Nl. 1 B. 21 Cap. 15 Art.

Þo er sañsynelegt, ad Borgunar-madureñ ha-fe beneficium Ordinis; sem bestendur þar i, at Creditor sæke hañ ei fyrr uñ Skulldariñar Be-

talng,

taling, eñ hañ hefur krafed sialfañ Skulldunautẽ, og hañ hefur ei til ad betala med.

Sieu Borgunar meñ fleire fyrer Skulldeñe, þa hefur beneficium Divisionis Stad þeirra ai mille; eñ þad er benef. divisionis, ad skulldar greidslan deilest med þeim epter jafnade eður Tiltolu: so sem ef 4 hafa Caverad fyrer 1200 Rdr. þa tilkemur hverium einum ad svara til 300. nema Cautions Brefed være so stylat, at þeir skylldu vera ansvarleger: einn fyrer alla, og aller fyrer einn; þvi þa mai Creditor sækia hvern þeirra, er hañ vill. Nl. 1 B. 21 Cap. 14 Art og sat same sem Skulldena betaldr, sæker þa aptur sin Adgañg, ad sinum Medborgunar moñum ibid.

Nær Borgunar Maduren hefur þañen loked alla Skulldena, þa rekur han vid þeirre semu Skulldaheimtu, sem adur atte Creditor uppa hin Skylldugа, og mai laata ganga yfer han Adfarar-eda Fangelsis dom. Nl 5 B 13 Cap. 52 A. Ja; han mai jafnvel fyrerfram uppsegia honum sine Caution. og kresia han Skulldariñar Adur eñ Giallds-dage er komen. 1 B. 21 Cap. 15 Art.

8. Cap.

Um Kaup og Solur.

Þesse Contract nefnest Emptio Venditio. Kaup og Sølur, þar af kallast Kaupande Emtor, en

eñ Seliande Venditor; uñ hverra Asigkomulag audur er talad i 2 B. 9 Cap. hier ad framan.

Contracteñ er þar i iñefalen, ad eiñ selur og af-hender odrum einhvern vissañ Hlut fyrer vist Verd.

Salan vidgeingst med ymsu mote.

1) Ad eiñ Hlutur er seldur med vißre Tolu, Vigt edur Maler; eda.

2) Fleire Hluter eru lagder til samans, og selder so yfer Hofud, sem kallast emptio per aversionem edur Hopakaup.

3) Einkaup, þegar einum Mañe er seldt, og skedur añad hvert einslega, edur opeñberlega, vid Votta, so sem Jarda kaup.

4) Auction edur Uppbodskaup, sem skedur med þeim hætte, ad Kaup-hlutureñ er uppbodeñ og falur halldeñ i Fiolmeñe, og verdur tileinkadur þeim er best bydur vid, þegar Seliandin (Auctions Formadureñ) hefur þrisvar upphropad þad hærsta Bod, og eing ñ bydur yfer, þa verdur Kauped sluttad med Hamars Hogge i Bordid, og verdur ei sidan riptad þo añar biode meir.

5) Afaioraſt eñur Kaup muñlega, eñ eñur skriflega so sem Jarda og Arfsals kaup, samt eñur sem hlaupa uppa 6 hundrud, og þar yfer.

6) Adgreinest emptio (stricte sic dicta) edur eigeñleg og rettnefnd Kaups Adferd, sem skedur med Peningum, fra permutatione edur Umskiptum,

um, sem menn hafa á ymsum Hlutum, bæde ovirdtum og voruvirdtum; þvi:

7) Permutatio, tekst almennelega fyrer Mage edur Maka-skipte, og so brukar Höyelf. vers LL. Danic. Lib. 1 Cap. 3 Art. 7. item Cap. 4. Art. 34. Jafnvel, þo mier virdest, sem Makaskipte sieu eigenlega það, nær Menn skiptast jofnum samslags Hlutum vid, so sem Jordum jafndyrum, Hestum &c.

Af þessum Contract fylger Skyllda beggia Hlutadeigenda, og fyrst hvad Seliandann ahrærer.

1) At hann giore ei Kaup-fox nie Vielakaup, enn þau ske med tvennu mote.

(α) Ef hann selur o-heimillt, það sem hann atte ei sialfur. Nl. 5 B. 3 Cap. 26 Art. edur það sem hann hefur allareidu odrum á-nafnad, þo ei sie afhendt. Kb. 14 Cap. Þvi nær same Hlutur er seldur tveimur, þau hefur sa meire Rett til hanns, er fyrr giorde Kaupenn 5 B. 3 Cap. 42 Art so sem er i ollum Contröctum, sia Llb. 6 Cap. umm Leigumala, og Kb. 22 Cap umm Pant, hvar umm eg vil nu eitt sinn hafa Lesarann advaradann, so þetta þurfe ei optar ad itreka.

(β) Er það Viela edur Falskaup, ef Hlutureñ er svikinn edur med leynande Lostum, sia Kb. 11. og 18 Cap. Slijk Vielakaup giora Contracten onytann. Erf. 18 Cap. Viela kaup skal ad vettuge hafa: o: ad eingvu.

2) Er

2) Er Seliandeñ skylldugur ad afhenda Kaupandanum kauphluteñ i þañ Eindaga, sem þeir hafa ausatter orded. Kb. 4 Cap. skal hañ þa vera jafngodur, sem fyrr þegar þeir keyptu.

Hier af er audsært, at Selianda ber at aþyrgiast hañ, vid ollum Handvoñum, þar til Eindageñ kemur. Kb. ibid. eñ ef hañ misferst af nockru Tilfelle; þa er meir athugande hvers þeirra Skade slijkt verdur? Eptir Þydskum Logum verdur þad Kaupandans Skade, so hañ ma ei ad sijdur luka fullañ Betaling. Str. Lb 3. Tit. 11. Aph. 9. Eñ hia oss verdur þad at añañ Hatt.

Fyrst ma adgiætast, hver þeirra nytur Brukunar og avaxta af Hlutnum: Þvi þad er ein viß Regla; ad sa sem Abatañ a, hañ a lika Skadañ a sama Hlut; hvad og sia ma af vorum Logum. Kbb. 7 Cap. ad Seliande sem uppber Landskuld af einri Jordu til Fardaga, skal aþyrgiast hana vid ollum Spiollum, so þau verda hañs Skade, og ma lata falla af Jardar verdenu, ef hun hefur a medañ spillst. Eñ sie hier ad giora uñ Lausafe, edur avaxtarlaust Gots; þa stendur þad eiñeñ i Aþyrgd Seliandans, þar til Afhendingar dagureñ kemur; eñ uppfrai þi Kaupande hefur medteked, þa er hañs Aþyrgd a; af þvi hañ eptir Afhendinguna er ordeñ retrur Eigande. Sia 2 B. 8 Cap. hier ad framan; og þo Kaupande forsome ad taka vid Fenu i Eindaga, þa skyldast Seliande ei ad helldur til, ad

abyrgiast þad leingur, nema fyrer Hand-vøñum sinum K. b. 4 Cap.

3) Er þad Skylda Seliandans ad svara til Lagariptinga, med þvi hañ hefur heimilad hinum hluteñ. Nl. 5 B. 3 Cap. 27 Art. hvad Juristarner kalla at præstera Evictionem.

Hier plaga Meñ og i Jardakaupum, at færa þad i Kaupbrefeñ: at Seliande skule svara til Lagariptinga, sem þo ei vid þarf; þvi bæde nattúrleg Sañsyne, og Lands Logeñ utheimta þad sama. Lb b. 1 Cap. Þa egi hver vid sin heimilldarmañ, og aptur: Eñ hin snuest a sin Sala. Eñ þad heiter at svara til Lagariptinga; nær kauped med Loglegre brygd aptur geingur, ad Seliandeñ svare þai Kaupandanum aptur þvi Verde, er hañ i fyrstu utlagde, Lb b. 1 Cap. og Nl. 5 B. 3 Cap. 26 Art.

Kaupandañs Skylda er tvøfold:

1) Ad greida Verded i rettañ Giallds-daga, i þeim Skil-eyre, sem þeir hafa ai-satter orded. Kb. 3. og 4 Cap.

2) Ad taka mote Kaupþlutanum i rettañ Tijma; añars abyrgest Seliandeñ hañ ei nema vid Handvøñum einum, so sem adur er sagt: Þo er eingeñ skylldugur, ad taka i mote Kvikfe, fyrr eñ i Fardøgum. Kb. 4 Cap. nema hañ hafe odru lofad i fyrstu. Stundum leggia Meñ med sier ymsa Skil-mala uñ Kaupeñ sem hentast meiga, ef ecke eru Logum i mote, so sem.

1) Þa-

1) Pactum de retrovendendo, þegar Seliandeñ aſkilur, ad hañ eige Koſt a ad leyſa aptur þad hañ ſellde.

2) Løg-maale a Lande, uñ hvern Lb b. 8. Cap. hliodar; og beſtendur þar i, at eiñ gefur odrum Koſi a, at kaupa Jord ſina framar odrum, nær hun verdur ſol; hvad ei er fullkomen Contract, helldur Pactum edur Samningur, ſem ei mai ſleingiaſt saman vid Løg-ved, uñ hvert þar eiñ-en er talad: Þvi þetta er fullkomeñ Pantur. ſia 6 Cap. Fr. f. b. eñ Løg-maalen gefur einaſta Jus protimiſeos, edur Frumkaups Rett, til Eignar-eñar.

3) Er hier eiña meſt athugande Jus retractus Conſangvinitatis, v. retractus gentilitius, ſem er Odals lauſnar Rettur, hver ecke er komeñ under nockrum Samninge edur Skil-maala, helldur af Rette Loghefdariñar; Þvi Odal, er þad Jarda gods, ſem leiged hefur 20 Ar eda leingur, under ſomu Ettkviſl Nl. 5 B. 5 Cap. 1 Art. hvar fyrer og Juriſtarner kalla þad Bona Gentilitia, og ſa ſem Odalsmadur er, kallaſt Haulldur, eda Høldur, eñ ecke Hvalder, ſo ſem Nl. 5 B. 12 Cap. 1 Art. hefur; hver Uñbreiting er añad hvert af Prent-villu; edur þeir Nordſku Juriſtar haſa meint þad være dreiged af Hval, ſo ſem Capituliñ talar uñ Hvala veyde. Eñ mier ſyneſt liſkara, þad hafe ſiñ Uppruna af ordenu ad halldа, ſo ad

Holldur merke so miked, sem Possessorem, edur Halldanda Hlutarins.

Par fyrer, nær eiñ vill selia Odalsjord sijna, skal hañ bioda pad til Lausnar Frændum sijnum fyrstum Maña, peim sem til pess Odals borner eru. Forordn. af 29 Novembr. 1622.

Eptir Nl. 5 B. 3 Cap. 1 Art. skal hañ stefna peim til Pings; mier skilst til pess Pings, sem Odaled liggur under. Nl. 1 B. 2. Cap. 15 Art. og giora par Logboded.

Hverier peir Frændur sieu, sem skylldt er ad Logbioda, er ei tilgreint i Nl. Eñ hiau oss eru pad peir naunustu i fyrsta og añan Lid, jafnt Konur sem Karlar, so sem hiñ forne Odals Balkur skyrer, ad fyrer Frændur eige eiñen hier ad skiliast Konur. En sie eingen pessara til, pau synest hañ ei skylldugur ad bioda odrum, og ei meiga peir ripta edur onyta Kauped, po hañ selie.

Odalslausnar Meñ eru pau skylldugir ad gefa honum til Vitundar, hvert peir vilia edur kuña Jordena til sin ad leysa; og ef peir kaupa vilia, skulu peir pad giort hafa ad Ars og Dags Freste, frau pvi Logboded var giort, og betala med Reidepeningum, ad Forfallalausu, Nl. 5. B. 3 Cap. 1 Art.

Eñ Forsolleñ i sliku Tilfelle eru pesse:

1) Peninga skortur.
2) Ef Odalslausnar madur er utañlands edur
3) i Omegd.

4) Ef

4) Ef hañ er Siukur eda Saur.
5) Ef hañ veit ei at Logboded er sked.

Þessum Forfollum skal hañ lijsa iñan þeß Tijma, sem adur er sagt, og sa O-minduge iñan Ars og Dags, sidañ hañ kemst ur Omegd, og þadan af 10 hvert Ar. ibid. 4 Art

Nu kañ einhver ad spyria, hvad morg 10 Ar, þetta meige so ganga? Til forna voru þad 40 Ar eñ nu eptir Rl. siest þad ei kuña leingur ad vera eñ ein 20 Ar ibid. 5 Art. Og þa ma hañ leysa til sin Odaled, þo ei vante utañ einn Dag, uppa timan, sem adur er sagt, fyrer Reide-peninga: hvar sem þad er nidurkomed; og jafnvel þo añar Frænde, sem fiærskylldare er, hafe til sin leyst, þa ma hiñ naukomnare leysa aptur af þeim sama 2 Art. Eñ laute hañ full 20 Ar hiaulida; þa er Odalsretturen med Hefd undanhonum geingen.

Eingen ma leysa Odal handa odrum eñ sialfum sier, so ef Hlutadeigendur hafa þar uñ nockurn Misgrun, þa meiga þeir hallda honum under Eyd, ad hañ vilie fyrer sialfañ sig leysa. ibid. 7 Art. Eñ þegar Odals meñ lysa ei sinum Forfollum, sem adur var sagt, þa ma Eiganden, fritt selia Gotsed, so hiner kuña þar ecke uppa ad tala.

9. Cap.

Uñ Leigu Mala.

Leigumale er soddan eiñ Contract, hvar med eiñ selur odrum Brukun og Gagns-mune nockurs Hlutar, edur sijna Pionustu, uñ vissa Tima leingd, fyrer vist Eptergiallde, sem kallast Leiga.

Þesse Contract nefnest hiar Juristum Locatio Conductio, og sa sem leigselur Locator; eñ hiñ sem til Leigu tekur, Conductor.

Hluterner sem leigder verda, eru Lond og lauser Aurar, sem avaxtarsamer eda gangleger eru: item Verk og Pionusta.

Logleiga er 12 Alna Afgiallde Arlangt, epter 1. hundrad i Lande eda Lausum Aurum. Erf. 22. og Kb. 15 Cap.

Þesse Log-leiga er so miog nidur stigeñ ai vorum Dogum, ad færstar Jarder byggiast meir eñ fyrer halfa Logleigu, og þadañ af miñe; Eñ i þeß stad giallda nu Abuendur Tijund af sinum leigujordum, hveria sialfer Landsdrottnar gulldu til forna, sem siau mai af Alþings Samþykt Anno 1604. skal sialfur Landsdrottiñ giallda Tijunder.

Uñ Landsleigu þarf hier ei margt ad tala, þvi sa Contract er algeingeñ; og þar fyrer utañ skal hver Husbonde gefa Leigulidanum Bygglngar

bref,

bref, hvar iñe hañ tilgreiner Byggingar Skilmalana. For af 15 Maii 1705.

Leigulida ber ad adbyrgiast Jordena, vid ollum Spiollum, nema peim sem oforvarande uppafalla, so sem af Skridum og Vatna Yfergange ꝛc. R B. C K. og Nl. 3 B. 14 Cap. 30 Art.

Honum mai ei utbyggia fyrer utan Loglegar Orsaker. Forordn af 8 Maij 1591, og 15 Maij. 1705 sem eru pessar:

1) Ef hañ heldur ei Leigu Skilmala, og giorer ei Logskil.

2) Ef Landsdrotten vill sialfur Bu hafa ai Jorduñe, pa skal hañ seiga heñe upp i veniulegan Jarda byggingar Tijma, fyrer Jool. Nl. 3 B. 13 Cap. 1 Art.

3) Ef Landsdrotteñ deyr, edur hañ er utanlands og andast Uñbods-madur hañs, pa gylder Bygning ei leingur, eñ til nærstu Fardaga Ll b. 28 C.

Vilie Leigulide sitia Praesetu, eptir pad honum er Loglega utbygt, pa ai po Landsdrotteñ Lod alla edur Grasnyt; og mai lata færa hiñ burt af Jorduñe, med Syssla mañs Lid-veitslu Ll 10 C. hver Burtfærsla po ei mai ske, an undañgangande Doms og loglegrar Maatsoknar. Nl. 3 B. 14 C. 1 Art.

Hvert Leigufe hafe vered med Jordum i forna Daga, sem nu ai Tijmum er ecke Audsynt; saint lata Meñ hin somu Log gylda, uñ iñstædu Ku-gylde Jardaña, sem Añad Leigu-fe. K b.

15 og 16 Cap. Eñ ad Kugyldes Leiga er nu a Dogum uppstigeñ fra 12 Alnum til 20 al. Verdaura, edur 64 ß. Specie; kemur þar af, at sa Skil-eyrer, sem i Leiguna er rett gollden, er nu a Tijdum dyrre eñ fordum, so sem Smior og Fodur samt munde nu eingeñ vilia giallda þar uppi 12 al. Vadmals, sem þo, eptir Logum hinum somu eru rett heimtadar. Þo synest ei rett ad taka meir eñ 12 Alner eptir gelld Kugillde, sidan Logeñ skilia i þa Leigu eingañ Vissañ Eyrer; hvar af fylger, ad su Hesta-Leiga, sem nu vidgeingst sie nærsta ologleg.

Sitt Leigu-fe skal hver aþyrgiast, vid ollum meire og miñe Handvoñum; eñ i þeim Skada Tilfellum, sem oforvarandes uppafalla, hver upptaleñ eru. Nl 5 B. 8 Cap 10 Art. og Kb. 16 C. skal þad af Eigandanum uppbætast edur yngiast; þvi ei skal daudt Fe legia. Kb. ibid. Og Forord af 15 Maii 1705.

Þo er ei so at skilia, sem allt Leigufe þurfe. vera i Lagagiallde: þvi fyrre skerder Verd eñ Leigu og eiñ gamall Gripur, kañ ad syna jafnmikla Gagnsemd Ared umkring, sem añar yngre Sia Kb. 16 Cap.

Hin Þñur Tegund af Leigu Contract, er, nær Meñ leiga sig til Þionustu; hverier hiat oß kallast Kaupa-meñ, og Hiu, þad folk sem vistar sig fyrer Laun og Fæde um 12 Manude. Kb. 26 Cap. Allt hvad um soddan Leigu kañ ad skrifast, er alkuñ-

kuñugt, og þau Log sem þar uppa hlijda, eru Forord. um Hus-agañ af 3 Junii. 1746. og Alþings Samþykt, sem fylger Logbookeñe.

10. Cap.

Um Fe-lagskap.

Felag er eiñ Contract, hvar med tveir edur fleire Meñ leggia samañ Fiarhlute sina, til sameiginlegs Abata ef þeir vaxa; og sameigenlegs Skada, ef þeir i Fe-lagenu þverra.

Þesse Contract heiter Societas, og Felagarner Socü: Felag er fyrst med tveñu mote, Nefnelega Societas Universalis & particularis:

Societas particul, edur Sierdeileflegt Felag ad nockru Gotse, sem Meñ leggia samañ til einhverrar vißrar Hondlunar og Medferdar, so sem nu er ad merkia þad Ißlendska Hondlunar Compagnie, ag vort Privilegerada Intereſſentskap, hier i Lande, Fyrer þviliku Felage er og Raud giort i Farm. L 22 Cap. sem þa var brukanlegt medal Maña, er reistu i Kaupferder utañlands.

Felagaña Skyllda er jofn og sameigenleg, i þvi ad vixla Gotsenu þeim til Abata; hvar fyrer þeir bliota i fyrstu, ad hafa vissañ Reikning, edur Tolu, ad þvi er til Felagsins lagt verdur af hvers hende.

Þeir eiga og sameigenlegañ Skada og Abata, ad Felags Gootsenu; nema sa Skade verde fyrer ein-

einhvers þeirra eigeñ Skulld og Yfersion, þa lender sa Skade a honum einum, so sem Farm. L 22 Cap. ef hañ selur odyrra.

Hier af fylger og, ef eiñ eider meiru O-make og Tilkostnade eñ Añar uppa Felaged; þa skal honum þar fyrer gott giorast: Holb. Nat og Folke Rett. p. m. 234. Eñ añar kostnadur sem ei skedur Felagenu til Goda, og hañ eyder þar fyrer utan, sem Logeñ kalla Oskullder og Ofneytslur, koma hier ei vid. F m l. ibid.

Þad er og eiñ þessa Contracts Eiginlegleike, ad hvad sem Felags-meñerñer, hvert helldur sameigenlega, edur einn uppa hiña vegna, Lofar og undergeingst, til Felagsins Naudsynia; þad verda þeir aller skyllduger ad hallda; so vel eiñ fyrer alla, sem aller fyrer einn.

Þesse Contract tekur Enda:

1) Þegar su Hondlan, eda Utretting, er yferstadeñ, vegna hverrar Felaged var giort.

2) Þegar Añar Felags Madur deyr F m l. 23 C. nema Erfingiar hins Dauda vilie framhallda Felagenu.

3) Nær Felags Moñum kemur saman, ad upphefia Felaged F m l. 23 Cap.

Þa skulu þeir skipta bæde Iñstædu (Hofud-stol) og Avextenum sin a mille, so leides; ad sa sem meira hefur tillagt, bere meira fra Borde; til Dæmis: Ef eiñ legde til 20 hundrud, og Añar 10 hundrud, og hefur Fed vaxed um 15 hundrud þa tekur hiñ Fyrre þar af

10, en sa Sidare 5. Og i sama Maata jafnast Skad- eñ þeirra aa mille, ef Gotsed hefur þverrad i Felaginu.
2) Sociteas Universalis edur Aleigu Felag, er eitt Felags Bu, aa millum Hiona edur Barna, sem hallda sinu Gotse til samans O-skiptu.

Til þessa Felags skal leggiast allt Fe, feinged og ofeinged. K v. g. 3 Cap.

Þetta Felag er ad mestu lijkt hinu fyrra; so allt þad sem Fed eykst edur þverrar, geingur eptir Tiltolu. N l. 5 B. 3 Cap. 3 Art. og allur Um̃kostnadur til Busins; eiñen Omagahalld, aa hvers þeirra Fe, sem þeir hafa i fyrstu dæmder vered. K v. g. ibid. Þa er Husbonden ei skylldugur, ad betala þær Skullder, sem Kona hans edur Born giört hafa aan hans Myndis, og ei eru til Bus nandsynia. N l. 5 B. 1 Cap. 13 Art. og K b. 24 C.

Felag mille Hiona tekur enda med Danda, edur Skilnade þeirra. Þaa er fyrst skipt, þeim Jñstædu Eyre er þau lögdu til Felags; og hafe Fe aukest, þa er þeim Afla skipt soleides, ad 2 Hluter, koma i Mañsins edur Hans Erfingia Hlut, og sa 3 partur i Hlut Konuñar; Eñ hafe Jñstæda þeirra eydst, þaa jafnast saa Skade med þeim til Helminga.

3) Nefnest Øreiga Felag, þad sem um̃talar K v. g. 4 Cap. sem mismunar i þvi fra hinu fyrra, ad hafe Fed aukest, þaa tekur þad Hionañ sem leingur lifer hvert helldur hañ eda Hun Tvo hlute alls Fiaarins, bæde af Jñstædu og Agoda, ef vid

Ut-

Ut-arfa er ad skipta; eñ sieu Skilgeten Born epter, þa skiptest Bued i tvo Helminga.
4) Helminga Felag, sem nu a Tidum er mest brukanlegt, eptir RBHK. og þeim Nl. Þar vid er ecke sett a sig, hvert Hionaña meira Leggur til Felags; helldur nær þeirra Skilnadur verdur þa er ollu Fe skipt i tvo Helminga. 5 B. 2 C. 20 Art. so hier verdur Skade og Abate jafnt beggia, hvert Fed hefur vaxed|eda hverrad.

11. Cap.

Uñ Uñ-bod.

Eñ nu er eiñ Contract, sem kallast Uñbod og Fullmagt, hvar med eiñ tekur uppa sig einhveria Utretting og Uñsyßlan fyrer añan Mañ, med hans Vilia og Samþycke.

Soddan nefnest Mandatum, og sa er Uñboded gefur, Mandans; en Uñbods Madureñ Mandatarius.

Uñboded er tvenslags; Almeñelegt og Sierdeilelegt Almeñelegt. Uñbod er þad: Nær einn hefur a Hende fyrer Añan Mañ Vardveitslu Fiar alls og Fullmagt til Soknar og Varnar, i Eigendoms og Fiarsokum. Erf 24 Cap.

Skyllda Uñbodsmañsins er ad hondla vel og truliga med sitt Uñbodo Fe, so sem Fiarhallds-mañe eins Omaga byriar ad giora.

Han

Hañ skal taka i mote peim Orfum, sem hiuum kuña ad tilfalla. Nl. 5 B. 2 Cap. 3 Art. og Erf 23 C.

Hañ skal og svara til peirra Malaferla, sem hans Hofundur verdur stefndur fyrer. Nl. 1 B. 4 Cap. 12 Art. og greida Bætur, samt oñur Retinde af Fe: hans. Llb. 28 Cap.

Hañ a og ad sækia Saker honum til Handa, sem athræra Giolld og Eigindom, so sem ad deila til Arfs, Brygda Jarder, sækia Land-naum, kresia Skullda ꝛc. en um̃ Personulegar Saker hefur hañ ei ad kiæra sig.

Sierdeileslegt Um̃bod kañ ad vera ymislegt, eptir pvi sem Me̅n gefa odrum Fullmagt til ynsra Hluta, so sem ad ganga eptir Skulld. K b. 23 C.

Hier vid er athugande, ad Hofunduren, skal bæta fyrer pad, sem hans Um̃bods Madur kañ ad forsia sig vid adra i hans Utrettingum. Nl. 3 B. 21 Cap. 2 Art. en eiga sin̄ Adgang ad honum aptur.

Sierhver Landsdrotten er skylldugur ad hafa Um̃bods mañ yfer Jordu sin̄e, ef hañ er sialfur utan pess fiordungs sem hun liggur i Llb. 28 C.

Pess Um̃bodsmanz Skyllda er, ad hafa Um̃sion yfer Jordu̅e, he̅nar Byggingu, Eign og Afgiallde, ei̅nnen ad veria hana med Logum, og sækia Landnaum, ef tilfellur; hvert hañ eignast halft mots vid Landsdrotten.

Peir Um̃bods me̅n, sem Landskulder taka, skulu giora Hußbændunum Reikning og Skil par fyrer,

er, i vissan Tijma; eñ Hußbonden skal iñan 6 Vikna, hafa oferfared Reikningana; og añad hvert qvittera siñ Umbods-mañ, edur fiña ad Skilagreineñ: þad sem hañ hefur uppa ad klaga; hvad ef hañ forsomar, þa ma hañ ei sidar þañ Reikning afria. Nl 3 B. 1 Cap. 7 Art.

Fiñe Hußbonden nockud ad Reikningum, þa er Umbods-madureñ skylldugur, ad giora þar a Lagfæring iñan 3 Vikna ibid.

Husbonden er skylldugur at betala hans askiled Umbodskaup; edur hafe þad ei akvardad vered; þa ad betala honum allan bevijslegan Tilkostnad og Fyrer hofn, so hañ sie hallden Erf. 23 Cap.

12. Cap.

Um þa Oeiginlegu, og nockra hia oss obrukanlega Contracta.

Under-rot þessara O-eiginlegu Contracta, er Consensus fictus v. præsumtus, þad Samþycke sem Løgen sialf i vissum Tilfellum giøra einum Hlutadeigenda upp; nær hañ getur ei fyrer einhveriar sierlegar Kringum stædur auglyst siñ Vilia edur Samþycke, so sem adur var sagt i þessarar Bokar 2 Cap. Þar fyrer nefnast þeir improprii, edur Oeiginleger, item qvasi Contractus edur, lika so sem Contracter, og kunna þeir i stuttu Maale soleides ad definerast:

Ad

Ad þeir sieu soddan Giorningar eda Vidskipte, Mana at mille, sem ecki eru med sameiginlegum Vilia og Asetninge Hiutadeigenda underbuner; eñ Logen, so vel sem þeirra eigen Gagn og Naudsyn utheimta þeirra Samþycke, og giora þa skylduga, til at standa vid Giorningeñ so sem þeir hefdu þañen i fyrstu at satter ordet.

Sa hiñ fornemste af þeim, er Negotiorum Gestio, sem er su Utretting, er Madur uppa sig tekur odrum i Hag, þo O-afvitande, og an hans Umbods. Hañ er þa qvasi Mandatum, edur lika so sem Umbod.

Fyrer sliku er og Raid giort i vorum Iβlendsku Logum, einkum Erf 24 Cap. þegar Madur andast utanlands, og Erfinge er fiærre; þa skal nærste Fræned-madur taka ad sier Arfeñ til vardveitslu; Eñ sie hañ ei til, þa Motu-nautur; þa sa Madur sem af sama Fiordunge er; þa Gardsbonde ꝛc.

Sa er þañin gioreſt añars fiarlægs, o-afvitande, Umbods madur; skal giora slik Skil vid Hofud-adilañ, og standa i somu A-byrgd, sem i undañfornum Cap. er sagt, og Log skilia frekast at einhvern Umbods-mañ; hvar i mot hinum byriar ad yña honum fyrer Starf sitt og Kostnad. Erf 24 Cap.

Añad Dæme hier uppa mau fiña Nl. 1 B. 4 C. 12 Art. I sama Matta er og vared mille eins Fiarhalds mañs og hañs Omaga i þvi hañ verd-

ur skylldugur at nægiast med þad, sem Forveriar-eñ hefur honum i Hag giort. Nl. 3 B. 19 Cap. 39 Art. Og betala honum fyrer sijna, Syßlan, so sem hañ hefde lofad þvi med fullum Myndugleika i fyrstu Sia 1 B. 14 Cap. ff.

Slijker O-eigenleger Contractar uppreiknast vel fleire, hia Juristunum; hveria og mau i vorum Logum finna; þo þeir hugleideſt ecke fyrer Contract, helldur so sem adrer Lagagiorningar; So sem er Rerum Singularium Communio, edur Sameign a vissum Hlutum, so sem a Jordum. Lbb. 3 Cap. hun er þa qvasi Societas, edur lijka so sem Felag.

Somuleides Communio hæreditatis, edur Samarfaskapur: þegar tveir edur fleire eiga Arf saman; hvar uñ adur er talas i 2 B. I þessum Tilfellum verda Hlutadeigendur skylldugir at skipta rett med sier Gotsenu, samt ollum Abata og Skada, eins og i Felags Contract.

Indebiti Sölutio, edur Oskyldugur Betalingur, riknast og med þessum Contröctum; þad er: nær Madur ovitande, edur af Galeyse, betalar þa Skuld, sem ecke var til, edur Adur var betolud. Sia Nl. 1 B. 6 Cap. 15 Art; eda ef hañ betalar ofmiked; þa verdur sa, er medtok, skylldugur at apturskila hinum, þad betalad var yfer-Log fram. Kb. 2 Cap. þa skal aptur-ganga of-talt.

Til þessara Contracta heimfæreſt miog vel Havaria Averie, edur Hafnar Samburdur, sem vid-

vidteken er yfer allt i Evropa, af þeim Romverſka Rette L. Rhodia de jactu þad er, nær eitt Skip ratar i Hafsnaud, ſo Gootſe og Aahofn þarf fyrer Bord at kaſta; þa, nær Skipet kemur fyrſt til hafnar, ſkal jafna þañ Skada mille allra Skipveria, ſem þar er ſkedur, eptir Tiltolu þeß Fiarmagns, ſem hver atte a Skipenu.

Fyrſt verdur yfirlagt hvad miked Gots a Skipenu, hverium til heyrde; ſidan Skaden, ſem ſkedur er a Skipe Mañum edur Fiarhlutum; hvar med eiñen telſt Greptrunar Koſtnadur, og Læknislaun þeirra, ſem daed edur meidſt hafa; og verdur ſo ſa Skade edur Koſtnadur, eptir Tiltolu jafnadur a ollu þvi Fe, ſem iñanbords er, ſo eingiñ hafe Allañ Skadañ; þarf og Skiparen eingum burt ad leyfa, fyrr en hañ ſvarad hefur fyrer ſiñ Part i þeſſu Samlæge. Nl. 4 B. 3 Cap. 10 Art.

So og er þeñañ Contract ad fiña i vorum Fm. l. 10 Cap. hardt nær med ſama Slag og hier ſeger.

I þeim Norſku Logum fiñaſt og fleire Contracter. ſo ſem

1) Cambium edur Vexel, ſem er eiñ Contract, til þeß iñrettadur, ad fa Peninga utlagda a framande Stad Nl. 5 B. 13 Cap. 6 Art.

2) Pignus Nauticum edur Bodmerie. Nl. 4 B. 5 Cap. ſem er Peninga-Laans Contract Siofarande Maña, fyrer oſidvanalega Rentu.

3) Assecuratio edur Asseurance. Nl. 4 B. 6 Cap. er einen Sio-farenda Contract, um Abyrgd ai Skipe og Gotse. Enn eigned af þessum Contröctum kemur eigenlega vorum Landshætte vid, enn sem stendur.

13. Cap.

Hversu Skullder og Contracter take Enda.

Allar Contracter taka Enda, nær þeir verda ai badar Sijdur uppfyllter, og su Skylda er fullkomnud, sem þeir af sier leida; og skedur þad medi ymsum Hætte;

I ollum Peninga Contracter, tekur Skulldenn Enda, nær hun verdur betolud.

Hinn fyrste Skulldalukningar Maate er þar fyrer Solutio (stricte sic dicta) edur Eiginlegur Betalingur, þegar sa Skylduge, edur hans Borgunar Madur, greider Skulldena, til þess sem hana ai ad heimta.

Skullden skal lukast til Eigandans, edur hans Umbods manns. Kb. 4 Cap. og 23 Cap. ibid. og þad i rettan Giallds-daga, sem Annad hvert Logenn, edur Contracten fyrerseger. Þo reiknast þad godur Betalningur, sem kemur innan 8 Daga eptir Forfalls dagenn. Nl. 5 B. 13 Cap. 1 Art.

Ein Leigulide er ei skylduger at færa sitt Land skuld-

skuldar giallð leingra eñ 2 Dag-leider. For af 15 Maji. 1705. 6 Art.

Giallded skal vera gyldt, i þeim Eyre, sem auskilen var, Kb. 5 Cap. þo þegar Skil-eyrer er ecke til, þa ma eñ Eyrir Añañ leysa eptir Samkomulage.

2) Compensatio Skulldamot, þegar hiñ Skylduge færer til Betalings, þad sem hañ kañ ad eiga til Gooda hia Skulldaheimtu Mañenum; og utheimtest þar til. ad hverertvegge Skulldin sie Jafn-rigtug; So kañ ei O-bevisud Skuld, edur o-afgiordur Reikningur at færast i mote eiñ-klarre Handskript. Nl. 5 B. 13 C. 4 Art.

3) Gylder fyrer Betaling: Oblatio, edur Frañbod Skulldariñar, sem er med tveñu mote:

Oblatio Solennis edur Logformlegt Frañbod sem skedur, nær Eigandeñ tregdast, edur forsomar, at taka mote Skulldeñe; þa kañ Gialldandeñ, ad frañbioda hana fyrer Rette, Eigandanum til Medtoku, og jafnvel setia hana nidur i Rettarins Geimslu. Logeñ tala ei uñ hvert Medtoku mañenum skule stefna til þessa; þo er þad tilheyrelegt, og Añarstadar brukanlegt. Str. Lib 3 T. 21 Aph. 15.

Añarslags Frañbod, sem ei skedur til Pinga. Kb. 4 C. Losar ecke Skulldena; eñ frijar þo hiñ skylduga frau, at svara til Leigu edur Rentu, þo Skullden stande upp frau þvi. Soddan Frañbod

hlytur at ſke vid Votta. Lbb. 2 Cap. og K. b. 4. og 20 ibid.

4) Delegatio Skuld-ſkeyting; þegar hiñ Skylldugе, vijſar ſinum Creditor til, at taka Betaling hiá ſinum Skuldu naut, og Creditor verdur þvi ſamþyckur, vor Log utheimta eiñin Samþycke þeß þridia, hiá hverium til Betalings er vijſad K b 23 Cap.

5) Confuſio debiti cum Credito. þegar Skullden og Skuldarheimtan lender i ſama Stad; hvad er ſke kañ med Erfd, ef Madur erfir ſiñ Skulldunaut; edur tvo meñ, af hverium ſa eine var odrum Skylldugur; og ſo med fleiru mote.

6) Acceptilatio, ſem i ſialfre ſier, er eckert añad en Uppgiøf Skulldariñar. item pactum de non petendo, ſem er Samningur ad kalla ei til eiñrar Skulldar.

7) Verda Meñ lauſer vid Skullder: med þvi mote, at ganga fra Arfe og Giallde; hvar uñ fyrr meir var talad i 2 B. 16 Cap.

8) Verdur ein Skuld upphafen, fyrer Fyrningar ſaker, þegar hun hefur ſtaded yfer 20 Ar edur leingur. Nl. 5 B. 13 Cap. 2 Art. og K b. 8 C.

9) Taka nockrer Contracter Enda, nær ſa hlutur misferſt uñ hvern þeir gierder eru, ſo ſem Þantur, Leigu-Contr. ꝛc.

10) Þeir Contractar, ſem bygder eru uppa viſſañ Tijma, endaſt, nær ſu Tid er ute; ſo ſem Uñbod, Viſtarraid ꝛc.

11) Ad

11) Ad siduſtu ſlitnar eiñ Contract, nær honum er af Añars Hlutadeigenda Hende uppbrugded, edur au ein-hvern hatt eru Viel og O-skilseme i fraṁe hofd; þa losar þad hiñ Parteñ, frau þvi, er hañ hafde i þeim Contract losad; Hvad þo er einkum ad skilia, i þeim Contract, hvar alleina tveir eru vidridner Puff J. N. & Gent Lib. 5 Cap 10. §9.

Petta eru þeir almeñustu Hætter, med hveriom Meñ losast vid Skulldbindingar epter Conträctum; Eñ stundum ſkedur Skulldaheimtu mṁunum Betalingur, af Godtse hins Skylldúga, fyrer Rettarins Tilhlutan; hvar uñ nu skal hendla.

14. Cap.

Uñ Samfor Skullda heimtu Maña i eitt Bu.

Þesse Samfor heitir hiar Juriſtum Concurſus Creditorum, nær fleire Skulldaheimtu meñ verda samfara i eitt hvert Bu, edur Gots, til at ætskia Skullda lukningar, sem ſkedur i ymsum Tilfellum.

1) Þegar tilfellur eitt Sterf-bu, hvar margar Skullder eru au, so sem eg hefe vid hrært i 2 B. 13 Cap.

2) I likañ Maata, þegar ein forbroten Buslod tilfellur. Nl. 1 B. 22 Cap. 10 Art.

3) Ef eiñ er komeñ i stærre Skullder, eñ hañs Formeganpoler; þa leyfa Logeñ honum, at giora Uppbod a sinu gootse, til siña Creditorer. Nl 5 B. 13 Cap. 38 Art. sem heiter Cessio Bonorum.

Hafe hañ haft nockra Konal. Forlening a Hende þa skal hañ fyrst taka Rentu Canimerets Qvittering, uppa þad, hañ sie eckert til Kongsins skylldugur; i hvers Stad hier i Lande kyñe ad nægia Landfogetans Qvittering.

Soddan Uppbod skal auglysast a Logþingum; eñ Log meñ tilsetia strax tvo goda Meñ, til ad taka hañs Bu i Umsion, og iñstefna, Creditt. ad 6 Vikna Freste med vidara, sem lesa ma Nl. 5 B 13 Cap. 39 40 Art.

4) I Fallit: Buum þad eku, þeir sem i Skulldum standa, og giora fraudem Creditorum; þad er Giald-svik edur Oskil. RB. H. K Kb. 7 C. þa kuña Creditt. at angefa fyrer Syslumañe, og beidast Utlags af þeirra Gootse.

Hier iñkallar sialft yfervallder Creditt; sem og synest ske meiga med 6 Vikna Stefnu; Eiñeñ hlytur hiñ Skylldoge at vera þar til stefndur.

Ef neckrer af þeim mæta þa eigi a fyrer settum Stad og Degi, med sinar Beviisingar og Krofur; þa hafa þeir tapad sinum Rette ad þvi Siñe. Nl. 5 B. 13 Cap. 27 Art. Samt kuña þeir sidar meir ad sækia siñ Skulldunaut, ef hañ hefur nockud at betala med; Eñ i Sterfbuum, hvar gein-

geinget er fra Arfe; er þeirra Rettur med ollu ute, sem ei mæta i Tijma med sina Heimtu.

Sier hver skal bevisa sina Krofu. Nl. ibid. 45 Art. hvad allt Domareñ skal i Protocolleñ iñfæra; so vel sem þær Afsakanir og Motmæle, er hiñ Skylldugi edur Busins Tilsionarmeñ hafa þar i mote: þvi þesse Forretning er rett sem eiñ Laga Processs. So skal og Domareñ kieña og dæma i þvi er Partana hier uti agreinir. Nl. 5 B. 13 C. 25 Art.

Þar sem Meñ siai ad Fed viñst ei til fullrar Skullda lukningar, handa ollum Creditorer, þa segia vor Log, ad hver skule þarfnast, sem Tala reñur til. Erf. 18 Cap. og Kb. 7 Cap. Eñ su Regla kañ ei ad þessum Dogum at gylda utañ i visseñ maata: þvi nockrar Skullder hafa Prioritet edur Foraangsrett, fyrer odrum, og eiga þess vegna fyrst ad lukast; Eñ sieu allar Skulldernar jafnt privilegeradar; so gylder fyrrsogd Regla.

Þad er vidteked, bæde i Donskum og Þydskum Rette, at nidurrada Skulldaheimtumeñena i Fiñ Classes, edur Flocka; hvad eg meina eiñen ske kuñe epter vorum Rettargange; og er þad ei vanda laust fyrer Domarañ ad giora soddañ Classification edur Nidurradan.

Fyrst verdur af Buenu teked þad Fe, sem bevisast at adrer eige þar iñe; ecke so sem Creditorar, helldur fullkomner Eigendur, so sem er:

1) Geimslu Fe.

2) Lans Fe.
3) Leigu Fe.
4) Fodurfe. Nl. 5 B. 6 Cap. 7 Art.
5) stoled Fe, ef þar finst iñe, sem ein hver beviisar sina Eign vera Höy. Coll. 24 Cap. þeir sem þañen hafa at ganga eptir sinu Eignar fe, teliast eñ þau framar eñ Creditores; hverier ecke hafa Eignar Rett, helldur alleina Jus ad rem, edur Tilkalls Rett.

I.) Flockur Skulldaheimtu mañaña.

Sem eru:

1) Hypothecarii. Pant-hafendur, hverium hiñ Skyllduge hefur einhvern Hlut pantsett, og añadhvert afhendt; eda þad er Log-lijstur Underpantur. Erf. 19 Cap. item Nl. 5 B. 7 Cap. 7 Art.
2) Þar sem Kongenum, hefur vered settur Underpantur, fyrer einhveria Forlening, þa geingur og hañs Skulldaheimta i þessare Classe med odrum Panthafendum; og verda Panta brefeñ fyrertekeñ, epter þvi sem hvert er odru fyrr þinglyst.

II. Flockur.

Nærst þessum koma þeir, sem hafa hypothecam tacitam edur Sialf-sett Logved og Prioritet, so sem eru:
1) Kongsins Afgipter, þar sem honum hefur eingeñ viß Pantur settur vered.
2) Heiman-mundur Kveña.
3) O-maga Goots.

4) Kirk-

4) Kyrkna og añad Geistlegt Goots, edur Fatækra Peningar. N l 5 B. 13 Cap. 35 Art.

Ad sõñu tala ei N l. um̃ Heimanfylgiu/, eñ med þvi hun eptir. Jssl. l. Erf. 19 Cap. geingur til jafns med O-maga Fe; so heimfærest hun rettelega i þeñ añ Stad. Eñ viñist ei Fed til allra þessara Skullda; þa verdur Disputerligt. hverier hier skule þarfnast; og vitnar Höy Coll. Cap. 24. ad Kongureñ hafe med Adskilianlegum Resolutioner skipad; at soddañ Skulldaheimtur, skylldu ganga epter Alldre; þad er, at skilia; epter þvi sem ein þeirra kañ vera tilkomen fyrr eñ õñur: og i slikum Tilfellum giorer Domareñ best, ad raadfæra sig vid Amtmañeñ, edur Rentu Cammeret.

III. Flockur.

Eptir þessar Skullder koma:

1) Hußleiga, Land skulld, hvar med eg eiñen vil skilia Leigur eptir Jardariñar Jñstædu fe.

2) Skattar ef nockrer obetalader iñestanda.

3) A-budarfall, sem er Uppbot, fyrer Husa og Jardar Nijdslu.

3) Viñufolks Laun a þvi Are. N l. ibid. 35 A. Ef Fed hrockur ei i allar þessar Skullder, þa, þarfnast sierhver pro rata; þad er, eptir Tiltolu Höy Colleg. p. 404.

IV. Flockur.

Nærst þessum Skulldum koma:

1) Chyrographarii, þeir sem heimta Skullder eptir

eptir Hand-skriftum og Obligationer; þeim betalaſt eiñen Jafnframt epter Til-tolu.

2) Þeir sem kalla til Fiar eptir Domum, og verda Domarner fyrertekner, eptir þvi sem eiñ er odrum fyrr affagdur. Nl. 1 B. 22 Cap. 23 Art. eñ sieu fleire Domar af sama dato, þa hafa þeir Jafnañ Rett. ibid.

3) Bætur og Sakeyrer reiknaſt hier eiñeñ med, sidan þad er dæmt Fe; Eñ forbroten Bus-lod tekſt ei fyrr eñ allar Skullder eru loknar.

V. Flockur.

Miñeſt Fed eñ leingur til Skulldalukningar; þa koma þeir sem kalla til Skullda eptir Reikningum og so sem þeim gagnaſt Lijkur til; og verdur þeim betalad epter Tiltolu, ef Fed hrokur ei handa þeim ollum. Nl. 5 B. 13 Cap. 36 Art.

Þeir Creditorer, sem þañen ecke naud geta fullkomnum Betaling; hafa framveiges sina Skulldaheimtu o-spilta, og meiga þar uñ sækia siñ Skulldunaut, þo sidar sie. Nl. 1 B. 22 Cap: 36 Art. og 5 B. 13 Cap. 42 Art.

Ef einhver Creditor er ei til Stadar, ad taka i mote þvi Gootse sem honum verdur utlagt; þa skal þad setiaſt i uñ-sion Añars goods Mañs, uñ Ar og Dag: Vilie han þa ei vid þvi taka, fellur þad under Kongung 5 B. 13 Cap. 34 Art.

Hvad skilia er uñ þad Gots, sem utlagt er i Eterſtum og forbrotnum Buslodum; Eñ i Upp-

bod

bods Buum fellur þesse hlutur fyrre aptur til þeß er Uppbodet giørde, sem skilia ma af 4 Art. ibid.

Slikar Forretningar hafa sialldan vidgeingest vor at medal; med þvi hier gefst o-giarnan so vidtløptug Hondlun, at Creditores verde miøg marger; samt vona eg Þesse Undervijsun verde ei onyt; hveria eg hefe eiñ Part af Höy. Colleg. utdreged. Vor Issl. Log hafa nærsta lited uñ þetta Efne, og þvi hiota Meñ ad taka þau Nordsku Logen i hialp.

15. Cap.

Uñ Misgiorninga, einkum Obota mal og Stor-saker.

Nu hefur allt hingad til vered hondlad uñ þa Skylldu sem kemur af Losunum Mañа og Contracter: Eptirfylger þvi at giora Grein at hiñe añare Orsøk Skyllduñar sem eru Misgiørningar.

Delicta edur Misgiørningar, eru yfer Høfud allar þær Saker, sem giørast at mote Løgum, og viña til Strafs eda Sekta.

Straffed, sem kallast Pæna eru þær A-løgur, edur Hegningar, sem eiñ mæter fyrer Lag-añа Yfer-trodslu.

Þad adgreinest i pænam Corporalem, edur Lykamlegt og Personulegt Straf; og pænam pecuniariam, edur Peninga Straff at Gotse og Eignum.

Mis-

Misgiorningar adgreinast hiá Juristum ymislega; eñ su hin helldsta Adgreining, sem i voru Foro hefur Stad er i millum Delicta publica og privata Forordn; af 21 Maji. 1751 Art. 7. Delicta publ. v. Crimina. eru i vorum Logum Obota Mael: pad eru soddañ Storbrot, sem vid liggur Straff á Lyfe, Limum, Likama, Eru Frelse edur Landsvist; og par fyrer heita pessar saker Obota-mael, ad pær verda ei med Febotum forlikadar, og i einkis magt stendur ad uppgefa peirra Straff og Sekter nema pess, sem er Hofundur Lagaña; pvi po sá Kongsins Undersaate, sem Sokn kañ at eiga á einhverju Stormæle, vilie nidurfella sín Rett og Tiltal; pá á po Kongsins eigeñ Sok og Rettar-far ad upptakast af hañs Umbodsmoñum; Lika gefast pau Obota-mael, sem eingeñ Undersaate á sier i lage Sokn á; so sem bæde Blodskaññar-mael, og Mañdrap, par eingeñ skylldur Eptermaals-madur er. Nl. 1 B. 22 Cap, 6 Art. og pá eiga vidkomande Yfervolld ex Officio, at upptaka soddan Saker, sia N B. H K. Ef Stormæle eru fleig i Hersdum &c. hver Regla gylldt hefur fyrer Hærsta Rette. Um Mañdrap, er og audsied af Nl. 6 B. 6 Cap. 6 A.

Skal hier nu stuttlega telia hin hellstu Obota-mael, af hverium nockur, vegna sierdeiles Vondsku og Liotleika, kallast Nidings-verk. Mañh. 2 Cap. og Nl. 1 B. 22 Cap. 12 Art.

1) Crimen læse Majestatis. Drottinssvik vid

Kong

Kong sem eru ańad hvert a mote Kongsins Personu, edur hańs Rijkis stiorn, so sem at rauda undan honum Land og þegna. sia Mańb. 2 Cap. og Nl. 6 B. 4 Cap. 1, 2. og 3 Art. Straffast ai lijfenu med Hiole og Steglum.

II) Blasphemia Gudlastan, sem er, ill og oheyreleg Uiñ-ræda uñ Guddomeñ og hańs Stor-merke Nl. 6 B. 1 Cap. 7 Art. straffast ai Lijfenu; og hafe Synden sked muñlega; þa skal Tungań lifande utskerask; eñ ef Skriflega, þa Honden af hoggvast.

III) Perjurium, Meinsære, er oñur Tegnud af Gudlostun; þegar eiñ sver falsklega þa skal hań missa sina Tvo Fijngur. Logeñ greina ei hverier þeir Fijngur vera skule, og kyñu Meñ vel at þeinkia, þat væru hiner opturstu ai hægre Hendeñe sem i Eidnum merkia Sal og Lijkama, Eñ i gamla Daga var brukanlegt, at sa sem sor, lagde tvo nefnelega Vise og Midfinguren, ai hina Helgu Bok og þvi vid hielldst Meimsæris Straffed ai þeim somu.

þetta Straff tileinka Logen einasta Falsvottum Nl. 1 B. 13 Cap. 10 Art. þo er eingen Efe ai, ad fleire Meinsvarar eige eins at straffast, sem siest af Nl. 6 B. 13 Cap. 11 Art.

Sa sem kauper ańan (edur, mauske, lockar med einhverju mote) til Falsvitnis, straffast ai Æru og Bus-lod 1 B. 13 Cap. 11 Art.

IV) Hin þridia Tegund af Gudløstun, er Magia,

gia, Galldur eda Trolldomur, sem i Nl. adgreineſt med þrẽfu mote;

1) Dæmonomania; þeger eiñ hefur yfergefed Gud; en giort Samband vid hiñ vonda Anda. Þeß Straffer Vivicomburium, edur at breñaſt Lifande. 6 B. 1 Cap. 9 Art.

2) Ad bruka Galldra Liſt, ødrum til Meingiørda, ſem er vidlika og at vekia upp Tröll og fremia Heidni. Manh. 2 Cap. Straffaſt med æfinlegu Fangelſe i Schlaverie. Nl. 6 B. 1 Cap. 10 Art.

3) Spafarer, Daga-utvalningar Runer og Særingar, ſtraffaſt med Utlegd af Kongſins Londum og Rijkium ibid. Art. 12 Samanber Chriſti 4ti Forordn. af 16. Octobr 1617 Eñ ſiunija Forordn. af 3 Junii 1746 ſtjneſt at vera vægdarſamare vid Galldra menn; þvi eptir heñe koſta Runer og Riſtingar, alleina Kyrkuñar Diſciplin Art. 31.

4) Sa fiordiſlags Trolldomur, ſem þau Romverſku og Þydſku Log giora Raud fyrrer, er holdlegt Samræde med Diofleuum. Struv. Lib. 3 Tit. 28 Aph. 10. Eñ um ſlikt er eckert ad fiña i vorum Løgum; utan ef heimfæraſt maa til Nl. 6 B. 13. Cap. 15 Art.

V) Homicidium, Mord, Mañdrap, ſem adgreineſt ymiſlega.

1) Homic. Voluntarium, Skemdar vig, þad ſem

sem skedur, alleina af haturlegum Asetninge med Frivilia. Nl. 6 B 6 Cap. 1 Art. edur med Vielum og Underhyggiu, sem kallast Bana Raad. ibid. Straffast a Lifsenu.

2) homic. Culposum, Vodaverk, það Mansslag, er skedur Oviliande af Galeyse og Skamsyne; so sem, ef kastad er ad Parfleysu, en þo ei med heiptugre Hende, yfer Hus eda Skip, so ad einhver fær af Bana, hier vid liggur ei onur Sekt. en half Mangiolld. Manh 13 Cap, eda 40 lod Silfurs epter Nl. 6 B. 11 Cap. 1 Art.

Med Vodaverkum reiknast og það Mandrap, er skedur af Odum Mane, edur Barne, sem er inan 10 Ara. Manh. 8 Cap. og Nl. 6 B. 6 Cap, 17 Art.

Hvad Mangiolld vered hafe i Gamla Daga, hafa Men eckert vijst fyrer sier. Eg er ei fiærre þeirra Meiningu, sem hallda það vered hafe 20 Aurar Silfurs, sliker sem Kb. 5 Cap. untalar, sem giera 6. hundrud a Landsvijsu, og voru þesse Giold tvofolldud og þrefolldud a stundum epter Verdugleik þess sem bætast skylde. Nu hafa men ei adra vissare Reglu fyrer sier en Nl. hvar Mandebod er þren 18. Lod Silfurs.

3) Homic. Caluale, sat Manskade sem skedur O-forvarande, og af Hendingu, fyrer uran anara Tilgiord, Dæme þar uppa, ef 2 Men hoggva i Skooge ꝛc. Nl. 6 B. 11 Cap. 3 Art. og Manhelge. 13 Cap. og er það med ollu Sektalaust.

4) Homic. Necessarium Naudveria, Ef Madur drepur þañ sem hañ ofsæker, til ad forda med sinu eigeñ Lijfe og Gootse; og er þetta Sektalaust, bæde eptir Guds og Mañna Logum. Nl. 6 B. 12 C. 1 Art. Eñ þvi heiter þad Naudveria. ad eingeñ skal til þess Bragds taka medan añad Undanfære gefst.

Soddañ Naudveria leyfest og eiñre Konu, vid þañ er hana vill kreinkia med Naudung, epter Meining allra rettsiñadra Jurista. Puffend. I. N. & G. Lib. 2 Cap. 5. §. 12.

Somuleides er þad ailited sem Naudveria, ef Bonde drepur þañ Mañ, er hañ stendur a Konu siñe. NB. i HooruSæng, sidan hañ skal a Pijnge framvisa blodig Sængur-klæde. Nl. 6 B. 12 C. 4 Art.

VI. Parricidium, Frænd-mord, þegar eiñ drepur siñ na-komeñ Naunga, a hverju Logeñ segia ei þyngra Straff, eñ odru-Mañdrape; þo med þvi þad er Lijflaust Verk, at slai sina Forelldra. 6 B. 5 Cap. 3 Art þau mai sa vel hafa hardara Straff, er slær þau i Hel; og epter eiñri Danskre Forordn. af 16 Octobr. 1697. skal soddañ einn grofur Mordinge, klijpast med gloande Taungum, adur hañ misser Lijfed. Nu er og þesse Forordning orden Log hiai oss, eptir þar um utgeingeñe añare nijrre Kongl. Anordning af 7 Febr. 1749. er seiger at aller Mordingiar er hfer falla

og

og drepa. Saklausar Mañeskiur, aun nockurs Tilefnis, skule med sama mote straffast.

VII. Expositio Infantis, Barns Ut-burdur; og er bad greinande, hvert Barned er lagt nærre Mañа-veige, so bvi verdur komed til Hialpar, og bau verdur straffed mildara, eñ hafe bad ve. ed bored fra Mañabygdum, ba liggur bar vid Lijfs straff. Nl. 6 B. 6 Cap. 10 Art.

Añarslags Misgiorningur er Abactio partus; bad er nær eitt Fostur er burtdrifed, eda forrætt i Modurlijfe; Soddañ Skañarverk, verda o-giarnañ opeñber, og ei helldur hosum vier Log, sem giore Rad fyrer sliku, nema ein Donsk Forordning, af 30 Septembr. 1734. sem bo ecke akvedur vist Straff, Eñ sañarlega er bad lifslaus Giorningur eptir Bydskum Rette. Kr. Carl. 5. Peinlich. Halsger. Ordn. Art. 133.

VIII. Propricidium, edur Sialfs Mord, beß er tyner sinu egeñ Lijfe. Mañb. 4 Cap. og ba er greinande hvert bad skede af Gedsmunaña Veikleika i Galeñskap; bvi bau hafa Logeñ Medaumkan yfer beim dauda, og leyfa honum Leastad ad Kyrkiu. Eñ vite meñ einga slika Orsok hafa tilgeinged, bau er hañ ei Kyrkiu-græfur, og Gotsed upptækt sem Obota Mañs. 6 B. 6 Cap. 21 Art.

IX. Latrocinium Stiga Meñska, begar einhver leggst ut til ad myrda Folk, ræna og stela, straffast med Lijflaite, Hiole og Steglum. Nl. 6 B. 9 Cap. 12 Art. og ibid. 16 Cap.

X. Assasinium Flugu Mord, þegar eiñ tekur Fe til ad drepa añañ Mañ; Sa kallast Assasinus eda Flugu-madur Mañb. 2 Cap. Sa er ødrum fær Fe til Hofuds Mañe, straffast at Lifsenu sem sialfur Giornings madureñ.

XI. Incendium, Mordbreña, at breña mañ iñe Mañb. 2 Cap. straffast eins og añad Mañdraap og sidan med Elldenum. Nl. 6 B. 19 Cap. 1 Art. Eñ sa sem breñer Hus, Hlodu, Bud edur Skip. Llb. 30 Cap. verdur fridlaus, og Gots hañs upptækt.

XII. Incestus Blod-skøñ, straffast epter Stora dome. Blodskoñ er holldlegt Saur-lifnadar Samræde med þeim Personum sem vegna Frændseme edur Mægda eru i Guds og Kongsins Logum fyrerbodnar, og meinast eptir Stora-dome at vera þessar 17 ad Tolu:

Karl-meñ:	Kveñ-meñ:
1. Pater Fader.	1. Mater Moder.
2. Filius Sonur.	2. Filia Dotter.
3. Frater Brooder.	3. Soror Syster.
4. ê filio Nepos Sonarson.	4. ê filio Neptis Sonar Dotter.
5. ê filia Nepos Dotturson.	5. ê filia Nept. Dottur-Dotter.
6. Avus pat. Fodur-fader.	6. Avia parterna, Fødurmoder.

7. Avus

Karl-menn:	Kven-menn:
7. Avus Maternus Modur-fader.	7. Avia materna, Modur moder.
8. Patruus Fødur-broder.	8. Amita Fødur-syster.
9. Avunculus Modur-broder.	9 Matertera Modur syster.
10. ê fratre Nepos Brodur-son.	10. ê frat. Neptis. Brodurdotter.
11. ê Sorore Nepos Systur-son.	11. ê Sor Neptis. Systurdotter.
12. Vitricus Stiup-fader.	12. Noverca Stiup-moder.
13. Privignus Stiupsonur.	13. Privigna Stiup-dotter.
14. Gener Dottur-madur.	14. Nurus Sonar-kona.
15. Sororius Systurmañ.	15. Fratria Brodur-kona.
16. Socer Fader Konu Mañs.	16. Socrus Moder Konu Mañs.
17 Levir Broder Konu Mañs.	17. Glos Syster Konu Mañs.

Af þessum Personum, ef nockrar sin ai mille brotlegar verda, þai straffast ai Lijfenu; Karlmenn hoggvask enn Konur dreckiast.

XIII. Adulterium, Hordomur, sem er añad

hvert: Einfalldur, eda Tvøfalldur, ef badar Personuñar eru eiginñgiptar (jafnvel þo þad sie rart ad giptar Konur laate sig fiña i Hoor) straffast med vissre Peninga Sekt i fyrsta siñe; Añad siñ, halfu aukeñe, sem Men stulia, sumer syrer Tvofallda-da Sekt, eñ adrer syrer au na ad Helminge, so sem 3 eru Helmingur af 6. I þridia siñ Straffast Hordomur a Lijfenu., eñ þo plagar Kongureñ giarnañ at millda Straffid.

XIV. Stuprum Violentum, Kveña naudung, þegar eiñ Kreinker Mey edur Konu med Valde Mañh. 2 Cap. Eins þott Konan gete so vaerst at Verknadureñ verde ei fullkomnadur; straffast a Lijfenu. Nl 6 B. 13 Cap. 16. 18 Art.

XV. Añad Obotalmaal er Crimen Raptus, þegar einn burtfærer Añars Mañs Konu, Eckiu eda Dotter. Mañh. 2 Cap. straffast med Lijflaate 6 B. 13 Cap 22 Art. Eins Konañ sialf; ef þad skede med heñar Vilia og Samþycke.

XVI. Sodomia edur Sodomitisk Synd, sem er alls kyns Losta-æde mote Edle Natturuñar; straffast med Vivi comburio (edur breñast lifande) Nl. 6 B. 13 Cap. 15 Art. Hafe soddañ Skoñ vered dryad med einnri Bestiu; þa er Plagsidur ad fyrer fara h ñe einnin, so Syndariñar Vidurstygge-legleike, þvi helldur afmaest Struv. Lib. 3 Tit. 28 Aph. 27.

XVII. Furtum. Þiofnadur, er O-heimilldar fiar-taka

taka, su er skedur ad Laun vid Eigandañ; adgreinest i Stor-þiofnad og Smaa-stulld.

Stor þiofnadur þegar stoled er 10 Rd. vyrde, eda þar yfer. Nl. 6 B. 17 Cap. 38 Art. item. ef stoled er i Haganum Ku, Naute edur Heste: þo sliker Griper sieu af miña Verde.

Allur Þiofnadur er nu ad dogum O-botamaal, eptir Nl. Eñ epter þeim Isl: Logum, matte bæta hañ med Fe-botum i 1. 2. og 3. Siñ. Þb. 1 Cap.

Smaa þiofnadur eptir Isslendskum Logum: var þegar stoled var Eyris Vyrde allt til eiñrar Merkur; Eñ þau Nl. giora ei Mismun þar ad hvert stoled er meiru edur miña: So er þad stuldur ad miolka Añars Mañs Ku edur Geit. 6 B. 17 Cap. 42 Art. og taka Avext ur Añars Aldingarde ibid. 23 Art. þo miña sie eñ Eyris vyrde.

Smaa-þiofnadar Straff.

1) Siñ, at strykiast i Fangelse. Nl. 6 B. 17 Cap. 33 Art.
2) At Kagstrykiast, og markast ad Hryggnum. 34 Art.
3) At Kagstrykiast og breñast i Eñenu. 35 Art.
4) Kagstryking, Þiofs mark og Bremer Þ. Fangelse. 36 Art.

Stor-þiofnadar Straff.

1) Straffast sem Smaaþiofnadur i þridia siñ. A. 37.
2) Sem Smaa þiofnadur i fiordasiñ. 38 Art.

Nu er Þiofnadar Straff soleides Umbreitt: at nær sem helldst einn forþienar at Ragstrykast og breñemarkast; skal hañ under eins dæmast i æfenlegt Fangelse; so ei þurfe framar Vandræde af honum ad verda. Forord: af 19 Novembr. 1751.

Þiofs nautur er sa, sem er i Verke, edur sam-hyller, og yfirhylmar med þeim er stelur; hañ straffast sem sialfur Þiofureñ. 6 B. 17 Cap. 17, 18 Art. og skule einn Ferin madur, sem vijs vitande flytur Þiofeñ, missa Hudena, og heita hañs Stallbroder; hvad þar sa, sem er i Verke med honum?

Sacrilegium er ein grofare Tegund af Þiofnade; þegar stoled er ur Kyrkiu, edur øðru þvi Gotse, sem heyrer til Gudlegrar Þionustu edur Brukunar; Straffast so sem audur er sagt uñ Stiga meñ, edur med Galganum. Nl. 6 B. 16 Cap. 4 Art.

XIIX. Vis Violenta. Vald og Ofrijke Mañh. 3 Cap. sem er Vold og Gerverk. Nl. 6 B. 14 C. og bestemdur i þvi, at briota upp Hus, og ræna þar ut Fe maña. Ef þad skedur med flocke og Mañafla; þar heiter slikt Hernadur: þesse misgiorningur kallast og Ran Mañh. 2 Cap. og er O. boota Mal. Þb 3 Cap. so hañ Straffast med Lands utlegd. þo kuña Ransmeñ ad retta fyrer sig med 10 Marka botum, Mañh. 3 Cap.

Hier frau skulu Meñ adgreina Smar rann, sem eigeñlega heiter Rapina, hvert finna ma i

vor-

vorum Logum med ymsum Tegundum, so sem Hand-ræan. Þb. 7 Cap. Bu-ræañ Llb. 34. hafnar ræan. s. m. L. 15 Cap. &c. og eru þetta privat Misgiorder, eñ eingeñ O-bota Maal.

XIX. Crimen Falsi, edur Fals, sem skedur med ymsu mote.

1) Ad falsa Stedia Kongs. Mañb. 2 Cap. Þad er Kongsins Peninga Mynt. Nl. 6 B. 18 Cap. 2 Art. straffast a lijfenu.

2) Ad falsa Bref og Jñsigle Kongs, er Obota maal, sem hid fyrra. Mañb. 2 Cap. og straffast epter Nl. 6 B. 4 Cap. 10 Art. a Æru og Buß-lod.

3) Ad falsa eñars Mañs Hond og Signet, er vel ecke meira eñ hid fyrra; þo þar sem nockur giorer slikt, sier til A-viñings, eñ odrum til Skada, straffast hañ ecke einasta a Æru og Gotse, helldur a Hendeñe ad auke. Nl. 6 B. 18 Cap. 6 Art. Þad sama er ef falsadar eru Þing-bækur og Þing-vitne. Nl. 1 B. 8 Cap. 8 Art.

4) Ad bruka vijs-vitande falska Vigt edur Mæler, sem epter Jßl. Laga Kb. 26. straffast eins og Þiofnadur.

5) Ad høndla med følsudum Peningum, eda Varninge. Kb. 11 Cap. geingur næst O-bota maalum, og straffast med 13 Marka Sekt til Kongs.

XX. Crimen Repetundarum. v. Barattariæ, sem bestendur i þvi, ad þiggia Giof edur Mutu, til ad halla Rettenum og frañfylgia raungu Maale, hvert helldur i Rettargange, edur i odr-

um Sokum. Þo er þad grofast, nær eiñ Domare þiggur hana, til at dæma rangt; og var fordum Dauda sok; eñ nu ai Dogum verdur Straffed vil-kiorligt, eptir Nl. 1 B. 5 Cap. 3 Art. Þo er þad alltid Buß-lodar sok, og þ-ß vegna O-bota mal.

Þetta eru nu hin helldstu Obota Mal, sem i vorum Rette fyrerkoma, þo vel kuñe ad gefast nockur fleire, sem epter at vikum og Kringum stæd-um verda Obætanleg, sem miñ Asetningur leifer hier ecke ad utfæra, sosem Jurisprudentia Criminalis er eiñ â parte Lærdomur: Alleina vil eg giora hier Grein ai, hversu ad Gotsenu verdur fyrergiort:

1) I ollum O-bota malum sem ai-hræra Landraad og Drottims svik vid Kong, er allt Gots bæde fast og laust, og jafnvel Odal, forbroted under Kong. N. B. M. K. Laga b. Mh. 4 Cap.

2) I Blodskamar malum, fellur allt lausa gots under Kongeñ; eñ Jarder til Log-erfingia Forordn. yfer Storadom af d. 1565.

3) I ollum odrum O-bota malum, er allt Gots, fast og laust, forbroted til Helminga skipta, mille Kongs og Logerfingia hins Seka. Mañh. 4 Cap.

Eñ þad Odalsgots, sem under Kongeñ fellur, stendur Odals Mönum til Lausnar i 10 Ar. Nl. 5 B. 3 Cap. 9 Art. utañ maske i Landraada sokum.

Buslod og Hofud-lod merker eitt og hid sama Nl. 1 B. 22 Cap. 10 Art. Þar under skilst alleina

Lau-

Lausafe, eñ ecke Fasteign, sem siest af 12 Art. ibid. Og þo þad eitt Lausa-Fe, sem eptir verdur i Buenu, nær allt Vitafe, Vitaskulldir og Bætur eru afteknar; somuleides fullur Forlaags-Eyrer fyrer Born hins Seka, þar til þau verda Matviñungar. R. B. M. K. Lagab.

16. Cap.

Uñ O-rett og smærre Mis-giorder.

Delicta privata eru þeir smærre Mis-giorningar, sem eiñ Undersaate brytur ai mote odrum, og Þegneñ ai meire Sok ai eñ Kongureñ: so þar liggur ei Personulegt Straff vid; heldur alleina Fe-bætur, sem hiñ for-orettade mai sækia med Logum, ef hañ vill, og eins vel eptir gefa med Forlijkun.

Soddañ Saker kallast þar fyrer Injuria edur O-Rettur, sem skedur añad hvert ai Personu Mañs eda Godtse.

Injuria personalis er sai O Rettur, hvar med Personu Mañs verdur med Ofund og Ill-vilia misboded, og adgreinest i Injuriam Realem og Verbalem.

Inj. Realis er þad, nær Personu Mañs verdur misþyrmt i Verkum, med Sarum, Slogum, Riskingum eda odru þeßhattar. Mañh. 21 Cap.

Injuria Verbalis, er nær Personu Mañs verdur misboded i Ordum, sem skedur añad hvert i

Laus-

Lausre Rædu, edur Skalldskap, Munlega edur skriflega.

Soddañ eru 1. Okvædis Ord, sem i Nl. kallast Ubekvems- og Skiælds Ord, þau adgreinast i Stærre og Smærre Fiølmæle Mañh. 25 Cap.

Þau Stærre Fiølmæle eru hid sama, sem Ubeqvems eda Errørige Ord, af hverium nockur upptaleñ eru Nl. 6 B. 21 Cap. 6 Art. og eru so vidt O-bota Mal, at þau gylda Eru þeß sem þau talade, so hañ verdur aktadur fyrer sama Mañ sem hañ ordskemde añañ fyrer; edur dæmdur Lygare, ef þad skede fyrer Rette, eda i odru heidurlegu Samkvæme. ibid. 2 Art.

Hin Smærre Fiølmæle eru soddañ Ord, sem ad soñu eru o-tilbæreleg, og horfa til Hneixlis; eñ þo ecke til Erukreinkingar, fyrer hver eingeñ mai at Eruñe fellast ibid. 4 Art. helldur skulu þau, og meiga, med Fiegisoldum bætast.

Kvedskapur hefur i gamla Daga vered Nijd kalladur, nær orkt var uñ eiñ i Ljod-mælum, þad er honum horfde til Hneixla, sem hædelegra þokte eñ Sundurlaus Ræda; bæde fyrer þa sek, ad meñ trudu nockurskonar krapt fylgia Nijdenu, og þat vard al-geingnara og Minisfastara, eñ sundurlaus Ord, og reiknast þad fyrer Kvedskap i Lsgunum, sem leingra er eñ Fiordungur ur Drott-kvediñe vijsu, Mañh. 27 Cap.

Skand-

Skandskripter edur Pasqviller. lat. Libelli Famosi, eru Skrifleg Ill-mæle; hvar med einhverjar vissar Personur verda uthropadar. Nl. 6 B. 21 Cap. 7 Art. Hvar under ecke skiliast oll Skiensskrif, so sem ef eiñ skrifar odrum til Skiensbref; helldur ef eiñ skrifar uñ añañ eitthvad til Hneixlis edur Hadungar a openberum stodum; edur lætur utganga i Almeñing, þo ecke under sinu Nafne; so ad hañ verdur þar ad uppvijs af odrum Rokum; þa er þad Obota mal, og jafnvel Dauda sok, ef nockur giorde soddañ uñ sitt Yfervalld. ibid. 8 Cap.

Sa Orettur sem Mañe verdur gior a Gotse hañs, kallast Damnum injuria datum, þad er allur sa Fiarskade, sem eiñ giorer odrum af Ofund og Ill-vilia. Llb. 39 Cap. og Þ. b. 25 Cap. hvar med Huß-bonda edur Eignar Rettur Mañs verdur kreinktur og hindradur.

Þetta skedur añad hvert af Jordu Mañs, og heitir A-verke a Lande. Llb. 18 Cap. Edur a Kvikfe, sem meidt edur dreped verdur. Llb. 39 Cap. edur a Daudum Aurum, so sem Skipe. K. m. l. 25 Cap.

Sa er þañin giorer odrum O-rett, skal bæta honum Rett siñ, sem og kallast Fullretti, hvert er adgreinest i Personu- og Fiar-Full-rette.

Personu Full-rette er su Satisfaction og Full-nægia, er eiñ Mañ skal ske, af þeim er giorde hañs Personu, edur Mañvirdingu, i Ordum

edur

edur Verkum, Orett og Kreinking, sem meted verdur epter Stærd Misgiordariñar, og Verdugleika Personuñar, sem misboded var. Nl. 6 B. 8 Cap. 6 Art. og Mañh. 25 Cap. Og verdur þar fyrer ecke viß Regla gefen, hvad hatt soddan Fullrette skule stijga, þo þar uñ siñest eitt og añad i gomlum Domum.

Til Personu Fullrettis heyrer og Rettur Kveña; uñ hvern vijda talar i Logum: og er hier med ecke meintur sa Rettur, sem ein Kona tekur a þvi, ef heñe er i Ordum eda Verkum Miß-boded; epter þvi sem adur var sagt: Helldur sa Legords Rettur, sem sa, er eina Konu kreinker, at ad giallda heñar nærsta Erfingia, edur Forraida Mañe fyrer sitt oheimildar Tiltæke og Verknad. Mañh 21 Cap.

Raud-spioll eru þær adrar Bætur, er hañ skal luka, so sem Skada giolld, fyrer þa Hindrun, sem Konañ lijdur at sinum hogum og Vyrdingu. þo er hveretveage þessu sleingt saman i R B. E K. er talar um Rett og Raud-spioll.

Eptir Forordn. af 5 Martii 1734. uñ Besvangelser, dæmast nu ecke meir Raud-spioll i Legords sokum; utan med so moote; at sa er Konuna spiallade, vilie ei taka hana til Egta, ef honum er Kostur þar a; þa skal hañ gefa heñe Sæmelega Heimanfylgiu. Art. 6. hvad þa er ad alijta so] sem Raudspioll.

Þa

Þo synist eigi med þessari Forordn. forteked, ad Erfinge meige i ødrum Tilfellum heimta Rett heñar, epter þvi sem vor Landslog votta.

Fiaar-full-rette er su Satisfaction og Fullnægia, sem kemur fyrer þad, nær Hußbonda, edur Eignar Rette Mañs, er misboded i Añara maña Skemd og Yfergange.

Soddañ füllrette verdur einasta meted epter Skadanum, eñ eigi Personu Metordum eigandans nema einasta Landnaam, hvert aa Kongsins Eignum uppstijgur til 3 Marka.

Landnaam er Full-rette eins Landsdrottins; fyrer Averka edur O-heimilldar Adtekt aa hañs Lande edur Landsnytjum Llb. 18 Cap. hvarum̃ Addur er talad 2 B. 19 Cap. hier ad framan, og stygur þad til halfrar Merkur.

Fjarfullrette aa Kvik-fe og ødrum Hlutum, synest og vera eiga haalf Mørk, þegar Skadeñ vyrdest so Mikilsverdur. Llb. 39 Cap. og F. m L. 25 Cap. eñ sie Skaden miña verdur; þaa dæmest ecke Fullrette, helldur Øfundar Boot; sem er 6 Aurar eptir R. B. E. K.

Sømuleides liggur Half-merkur Fullrette, vid flestar adrar Smaa-saker; so sem Hußbrot, Handsals slit ꝛc.

So sem nu Fullrette er einasta Bætur fyrer þañ Orett, sem Mañe er gior; so eiga, þar ad auke, adrar Bætur aa-vallt ad koma fyrer sialfañ Skadañ, aa Persønnunum edur Hlutunum

um, sem kallast Restitútio Damni eda Skada bætur.

Personum tilheyra Læknislaun og Kost-peningar, medan i Orkumslum eru af añara Volldum N. L. 6 B. 7 Cap. 11 Art og jafnvel Betalingur fyrer Verkamisser. Eins sa sem barnad hefur Konu i añars Braude edur Pienustu, a ad iña heñar Husbonda fyrer heñar Kost og Uñsoñun, medan hun er i Siukleika af Barnburdenum. Mañb. 31 Cap.

A Lande skal bæta A-verkabot, sem heiter Skadegield. Nl. 1 B. 22 Cap. 17 Art. Og a Gripum Mana, Verkafall og Nyt-fall, eiñen Sarabætur, ef þad meidda verdur ei aptur jafn-heillt!

Ender Pridiu Bokar.

Flor da

Fiorda Bok.

um

Loglegan Rettar-gangs Mata.

1. Cap.

Um For-lijkaner.

Vdur eñ Meñ bera sinar Saker og Mal-efne fyrer Log og Dom, kusia peir opt ad fara a Leit um Forlijkaner.

Forlijkun edur Transactio; er eiñ Samning-ur, mille tveggia edur fleire Malsparta; hvar med peir bileggia sijna Søk og Prætu-efne.

Sakernar adgreinast i Causas Ecclesiasticas, Civiles og Criminales.

Causæ Ecclesiasticæ kallast pær Saker sem til-falla ut af Andlegrar Stiettar Personum, peirra Lærdome og Lifnade. item mille Presta og Soknar-Folks, ut af Kyrkiuñar Myndugleika. Nl. 1 B. 2 Cap. 12 Art. og 2 B. 9 Cap.

Civiles: pær Saker, sem eru Veralldlegar, ahræra Gotz, Eigindom, Giallð, Peninga, Contracter og so fleira.

Criminales, Obota Mal, sem tilfalla ut af soddan Sokum sem i 3 B. 15 Cap. hier ad framan eru talldar, og adrar þess hattar, sem gylda Lijf, Limu, Æru, Frelse, Landsvist, Straff a Kroppnum 2c. og soddañ Saker kuña ei ad forlijkast; eptir þvi sem i sama Cap: er utskijrt.

Eñ hveretvegge hinar ineiga vel med Forlikun Nidursetiast, þegar Hlutadeigendur so vilia; einkum Saker þeirra Geistlegu, eptir Nl. 1 B. 2 Cap. 12 Art.

Forlikun kuña ei adrer at giora, eñ sialfer Malspartarner edur þeirra Talsmeñ, epter sierdeiles Full-magt.

Ei helldur mai eiñ Talsmadur hindra Logleg Forlijkunar Mal. Nl. 1 B. 9 Cap 10 Art.

Sa sem stefndur er, giorer vel, at bioda at retta fyrer sig, edur betala fyrer framañ þa Peninga, sem hañ er soktur fyrer; þvi med so mote kañ honum at tildæmast Malskostnadur af Sækiandanum fyrer o-þarfa Malssokn. Nl. 1 B. 5 Cap. 7 Art. edur i þad ijngasta frijast hañ sialfur fra Malskostnadar Ut-svare.

Forlikunar Tilbod gyllder þo ei til Bevijsinga, uppa þad hañ siñe sig sekañ eda Skylldugañ. Nl. 1 B. 15 Cap. 3 Art.

2. Cap.

2. Cap.

Umñ Rettenñ og hañs Personur.

Rettur merker hier Judicium edur Samkvæme þeirra Persona sem løglega eru safnadar, til ad høndla umñ eitt Malefne til Soknar, Varnar, Aheyrslu og Doms.

Hañ adgreyneſt i Under- og Yfer-Rette.

Underretterner edur prima inſtantia, hvar øll Mal koma fyrſt fyrer, eru hiai oss Herads þingenñ, sem i Nl. kallaſt Vøigde-þing.

Þadan ganga Sakernar fyrer Logþinged, sem er onnur Inſtantia, hvar fra Appellerad verdur til Yfer-Rettarins.

Yfirretturenñ er þad sama hier i Lande, sem i Norege Over-hoffretturenñ. Hañ var fyrſt Stiptadur af K. Fridcr. 2 Anno 1562. og sidañ endurnijadur af K. Chr. 4da 1593. og skylldu þar sitia 24 af þeim beſtu Landsins Jnbøggiurum. Nu ad Tijdum utheimtaſt þar 12 Aſſeſſores, epter Kongl. Reſcripte 1735. Landsins Amtmadur er sa 13de, er þar præſiderar, enn ad honum forfølludum, Land-fogeteñ, edur añar Logmadurenñ, edur hinn elldſte Syßlumadur, sem til Stadar er, eptir Kongl. Reſcr. af 15da Martii 1734. Þeſſe Rettur er hin 3. Inſtantia, hvadan appellerad verdur fyrer Kongsins hærſta Rett.

Rettarins Personur eru þeſſar eptirfylgiande:

1) Actor, Sækiandeñ edur Saksoknariñ, sem Maaled kiærer.
2) Reus, hiñ Seke, edur Veriandeñ, sem fyrer Søkeñe er.
3) Judex, Domareñ.
4) Assessores, Meddoms meñ, edur Þingvitne.
5) Notarii, Rettareñs Skrifarar.
6) Procuratores, Talsmeñ.
7) Testes, Vottar, þar sem Sakariñar Asigkomulag utheimter Vottaleidslu.

3. Cap.

Um̃ Sækiandañ, Veriandañ, og þeirra Talsmeñ.

Actor, eda Saksoknare, er sa, sem klagar eda sæker eina Søk fyrer Rette. I Mañdraps Maalum kallast hañ Eptir-Mals Madur. Nl. 6 B. 6 Cap.

Nu ber so opt vid, at baader Maalspartarner hafa stefnt; og þa kallast sa vera Saksoknare, sem fyrr hefur vaked Maaled.

Hia einum Saksoknara utheimtest ad hañ sie Myndugur madur ad ganga i Rett: ecke O-myndugur; þvi þa skal hañs Forveriare edur Fiarhallds madur, sækia Søk hañs; ecke Løgfeldur, nie i Obættum Søkum. Nl. 1 B. 9 Cap. 2 Art. eñ hverier løgfeilder sieu, maa lesa i 1 B. 13 Cap. hier ad framañ. Þo meiga þeir ganga i Rett til Sok-

Soknar, þegar Vidurpartureñ mæler þar ecke i mote 1 B. 9 Cap. 5 Art.

Reus, hin Seke edur Veriande, kallast sa sem fyrer Sokiñe er.

Aller meiga ganga i Rett til Varner sialfsum sier; nema Born; þvi þeim skal ei stefna; helldur þeirra Forveriara. 1 B. 14 Cap. þad sama er uñ Oda Meñ og Rœmulausa.

Logfellder og Oœrleger meñ, meiga sialfer veria Mal sin fyrer Rette. Nl. 1 B. 9 Cap. 1 Art. Hafe þeir Contra stefnu Sok, so syneſt vel þeir mege einneñ framfylgia henne; þar sem þeir ad fyrra Bragde voru stefnder.

Kveñfolk mau ei ganga fyrer hœrsta Rett og Yfer-Hof-retten i Norege, nema til ad veria Lijf og Eru. Nl. 1 B. 9 Cap. 6 Art. þar fyrer syneſt þeim ei meinad ad ganga fyrer adra lœgre Rett, þo Höy. Colleg. Cap. 4. segi þar uñ anad.

Þeim, er sialfer ei meiga edur kiña i Rett ad gaunga fyrer sig, skal Yfervalded seria Procuratores, edur Talsmeñ, sem þo ei skulu vera anarstadar fyrrmeir affetter Nl. 1 B. 9 Cap. 7 Art.

Þau Yfervold, sem hafa Myndugleika hier til, eru hiau oss Amtmeñerner. Syßlumeñerner plaga og ad bruka þeñan Myndugleika i sinum Hersdum, sem vidtekid er, vegna Almugans Naudsynia, þar ecke verdur sokt til Amtmannsins.

Almeñeleger. Eydsvarner. Procuratores eru ei hier i Lande, so sem þeir eiga ei helldur ad Lands-

bygdeñe ad brukast, N l 1 B. 9 Cap. 15 Art. helldur skal hver utfæra sitt Mailefni einfalldlega, edur fai þar til añañ ærlegañ Mañ og gefa honum sina Fullmagt ibid. edur fai hañ af Yfervalldenu þar Tilskickadan.

Eiñ Talsmadur ma ei ganga ut yfer sina Fullmagt ibid. Art. 13. Hvad sierdeiles er adskilia i Forlikunar mailum ad hañ sættest ei uppa nockud þad, sem hañs Principal er til obillegs Skada; añars ai Principalen, Sok uppa hañ i sliku Tilfelle.

Talsmadureñ ai skileñ sæmeleg Laun fyrer Starf sitt, sem greidast eiga eptir Principalens Formegan og Vilkiorum. Art. 12.

4. Cap.

Um̃ Yfervolld, sierdeiles Domara, og þeirra Løgsøgn.

Yfervølld kallast, yfer høfud, aller þeir sem af Kongenum eru setter til Landstiornariñar.

Yfervølld adgreinast med þreñu mote;

1) Þau hau Yfervølld, sem ecke hafa eigeñlega Domara Embætte; helldur Magt, til ad befala vissa Hlute uppa Kongsins vegna; og Um̃sion, ad Undersautarner life eptir Løgunum.

Slijker eru Stiftbefalingsmeñ og Amtmeñ, hverier ad søñu eru Domarar i vißum Sokum; eñ

eñ þad er þo eige hiñ helldste Partur þeirra Embættis.

2) Þeir sem eigeñlega eru Domarar, so sem Løgmeñ og Syßlumeñ.

3) Þeir sem ei hafa Magt at dæma; eñ giora þo oñur Rettarins Verk; so sem Þijngskrifarar, og Fogetarner i Norege, sem giora Arrest og Exsecutioner.

Domarar eru Yfervalds Personur, af Kongenum tilsettar, at dæma og giora Lagaursurde, yfer þeim Malefnum sem heyra under hvers eins Jurisdiction.

Jurisdiction merker hier Løgsøgn, og er Løglegur Myndugleike, ad giora allshattud Rettarins verk.

Hun adgreinest.

1) I Ecclesiasticam og Secularem, þad er Geistlega og Verdlega Løgsøgn.

2) I Superiorem & Inferiorem, sem nockrer kalla eiñeñ Altam & Bassam þad er Edre og Lægre Løgsøgn.

Eptir þessu adgreinast Domararner i Geistlega og Verdslega; item i Under- og Yfirdomara. So og eru adrer Domarar ordinarii, edur Sidvanaleger; so sem i Verdslegu Foro Løgmeñ og Syßlumeñ; adrer extraordinarii, edur Osidvanaleger, so sem eru:

1) Commissarii, er Konguriñ tilsetur i vissum

Tilfellum, añadhvert af eigeñ Behag, edur eptir Begiæring Maalspartaña. Nl. 1 B. 5 C. 27 Art.

2) Arbitri, Volldgefningar meñ. Nl. 1 B. 6 C. 1 Art. under hverra Urskurd, Meñ sialf-krafa leggia sitt Maal og meiga þeir þvi ecke dæma um̃ nockud framar eñ þeim er gefen Fullmagt til, og ei um̃ nockud Kongsins Interresse; þar þeir hafa ei af Kongenum siñ Myndugleika. Þeirra Giord kallast Laudum, og kañ ecke fyrer nockrum Rette aufrijast. Nl ibid. so framt þeir hafa ei geinged ut yfer sin Takmork; helldur eru Maalspartarner bundner vid; ad hallda þeirra Alyktan. Höy. Coll. p. 90.

Þañin var allur Rettargangur i Landenu, adur þad kom under Kongstiorn, og þai exsequerudu sialfer Sækendur Domana, sem kalladest at heyia Feraans Doma; eñ nu ai Dogum, synest mier sem sliker Domar eigi af Stadarins Yfervallde at exseqverast, sem añad Vita sie.

Hier gefst nu Orsök ad tala de habilitate Judicis, eda hvad eiñ Domare skal hafa til at bera, sem er:

1) Ad hañ sie Dandi-madur Nl. 1 B. 5 Cap. 6 Art. hvert ad er sama og godur-madur ibid. 28 Art. edur Bonus Vir, sem eigenlega er eiñ gamall Domara Character. Lex. Calv. og merker, at hañ skule vera giæddur hiñe almeñelegu Rettvijse.

2) Ve-

2) Vederhefstigur edur Fullvedia, sem ecke skilst fyrer storañ Rijgdom; helldur, ad hañ stande ei i storum Skulldum Höy. Coll. Cap. 7 so kañ ecke Fatækt ad hindra eiñ Domara, medan hañ geiur rettad fyrer sig, edur stillt Borgun, þegar auliggur.

3) Løgvitur: þad seger sig sialfst, at eiñ Domare aun Laga vitsku, er rettur Eqves sine eqvo; þvi þar sem Profastarner skulu hafa Forstand a Landslogunum. Nl. 2 B. 16 Cap. 11 Art. hvad þa ecke Nerdsleger Domarar?

4) Skal hañ hafa Constitution, edur Embættis Bref, og vera Eydsvareñ. Nl. 1 B. 5 Cap. 1 Art. og 6 B. 18 Cap. 8 Art.

Hier ai mote er inhabilitas judicis, edur þær Orsaker, sem giora eiñ Doomara O-hæfelegañ, þessar eptirsylgiande:

1) Ef hañ er skulldadur fyrer nockrar Saker, þær sem ad hræra hañs Æru, eda gott Mañord, so leinge hañ er ecke frikiendur. Nl 1 B. 5 Cap. 2 Art. edur, ef hañ være skulldadur fyrer Rette uñ Rettarneitun; þa skal hañ ad þvi siñe vikia sitt Sæte. Nl 1 B. 7 Cap. 6 Art. Þo nægla hier ecke til nema gylldar Orsaker; þvi fyrer lausar Beskyldningar skal eingeñ Vijkia sitt Sæte. Nl 3 B. 4 Cap. 4 Art.

2) Þegar hañ er felldur i Seketer, og rettar ecke fyrer sig, edur appellerar fra Domenum, iñan 6 Vikna. Nl. 1 B. 5 Cap. 7 Art. og 22 Cap. 13.

14. 15 Art. helldur verdur hañ þar fra Embættenu Suspenderadur, og mar ei framar þiena þeim sama Rettè, sem hañ adur hafde; hvar med ecke er forreked, hañ kuñe ad nar Doomara Embætte i odrum Stad, so sem Prestur er forbrijtur sitt Kall.

3) Judex Corruptus, Struv. Lib. 4 Tit. 4 Aph. 1 Sar Domare, sem teked hefur Mutu, eda Skeink, til Mallafylgis. Nl. 1 B. 5 Cap. 3 Art verde þetta bevijsad fyrerfram; þar sijnest sar Añar Mals Parturen hafa Orsok at skiota sinu Malefne undañ honum.

4) Mar eingen Domare segia Log i þeim Sokum, sem hañ sialfen ahræra uppa Personu eda Gots. Nl. 1 B. 5 Cap. 7 Art.

5) Fyrer somu Orsok meiga þeir Domarar ei dæma i Eigindoms sokum, sem Portunum eru Skyllder ad Ettèrne. Nl. 5 B. 3 Cap. 10 Art. En hier kañ ad verda Spursmal; Ef Doms menerner eru i Mægdum vid Partana, hvert þad kuñe at hindra, sidañ Logen tala einasta um Frændseme? I þessu Tilfelle synest varlegast, at bruka Interpret. extensiv. og leggia þad ad jofnu þvi til-gangur Lagaña er. sar: ad Domararner skule ei hafa Orsok at halda Odalenu framar under þa Ett-kvislena, i hverre þeir, þeirra Hustrur, edur Born, eru; helldur en hina.

Þegar nu einn Sidvanalegur Domare er i slikum, edur odrum Til-fellum, hindradur; þar verd-

verdur añar af Amt-mañenum tilsettur i hañs Stad Nl. 1 B. 5 Cap. 6. og 18 Art. item 3 B. 4 Cap. 4 A.

5. Cap.

Um̃ Þing-skrifara.

Þing-skrifarar eru Rettarins Personur, hverra Embætte er, at skrifa i Protocol, edur Þingbok, Maalasokner og Doma; med sierhverju ødru, sem Sokunum tilheyrer, og i Rettenum fram̃fer; og þeir skulu vera eydsvarner.

I gamla Daga voru ei Þing-skrifarar, nie Þingbækur i Brukun, medañ Rettargangureñ framfor muñlega; og ei siest þad i Løgteked, fyrr eñ aa døgum Hak K. Magnuss: 1380. þaa hañ giorde soddañ Skipan, ad Sysslumeñ skylldu Skraasetia, i Qvaterni, Doma og Laga Urskurde ꝛc.

Nu aa Dogum færa hier Sysslumeñerner sialfer siñ Protocol vid UnderRettena, eptir Nl. 1 B. 5 Cap 16 Art.

Eñ vid Løg-þinged er einn sierdeiles Skrifare þar til bestilltur. I Yfer Rettenum er einhver af Assessoribus tekeñ, til at hallda Protocoleñ, sem sidan afhender hañ og øll Rettarins Document til Amtmañsins.

Protocol merker eina Þijng-bok, med Snuru gegnum-dregna, og ad aptan verdu Iñsiglada med Amtmañsins Iñsigle. Nl. 1 B. 8 Cap. 2 Art. eñ Løgþings Protocollen skal vera

Iñ-

Jñsigladur med Landsins publiqve Jñsigle eptir Forordn. af 17 Maij. 1638.

Soddañ Bækur skal Skrifareñ hafa þreñslags.
1) þañ almeñelega Þing Protocol.
2) Dom-Protocol hvar iñfæraſt skulu Genpartar af ollum Processum og Domum, sem hañ gefur Utskript af Nl ibid. 4 Art.
3) Brefa Protocol, hvar iñfæraſt Genpartar af Panta-Giafa og Kaup-Brefum, samt sierhverium ödrum Documentum, sem eptir Logum þinglyſt verda.
4) Skulu Syſlumeñ ag adrer Skipta Forvaltarar, hafa Skipta-Protocol; hvar iñfæraſt eiga oll Skipta-verk i Sterf-buum.

I Þijng-Protocolen iñfæreſt þad, sem fyrer Rettenum framfer i Malaſoknum; Meiningeñ ur Steſnum og Jñleggium. Nl. 1B. 8 Cap. 6 Art. Vitnesburder ord-retter, 7 Art. og Dom-ſluttningar, eptir ad þær æru affagdar. Nl. 1 B. 5 C. 16 Art.

Þingſkrifaraña Embætte er, at gefa Þings vitne beſkrifud; eiñen Ut-ſkrifter og Genparta af Rettarins Documentum, sem þeir under Hende hafa, nær þeß er oſkad. Nl. 1 B. 8 Cap. 7 Art. qvod qvidem perperam neg. Höy. Coll. p. 93.

Eiñ Skrifare gierer Rettar-neitun, ef hañ veigrar sier ad iñfæra i Protocolleñ, þad, sem med Rettu ber ad iñfæra; og ſtraffaſt þar fyrer,

ſo

so sem Domareñ, med 60 Lod Silfurs Botum. Nl. ibid. 7 Art.

Nær Domureñ er afsagdur, og añar hver Partaña, bidur um̃ hañ utskrifadañ, og halfer Skrifara Peningar eru fyrer fram̃ betalader; þat hefur Skrifareñ, fiogra Vikna Frest, til ad skrifa Processen, eptir ad hañ er heim af Þingenu komeñ; hvad ef forsomast, þa verdur hañ sekur eptir Nl. 1 B. 8 Cap. 9 og 10 Art. og misser ad auke sina Bestilling, ef hañ hiellt iñe Processenum i þvi Skyne ad ei skyllde iñstefnt verda fyrer ædra Rett. Forordn. af 19 Jan. 1742.

Processana sem eigeñlega heita Þings Acter, plaga þeir soleides ad iñretta:

1) I Upphafe Domarañs Nafn og Titill, samt Þing-skrifarañs, þegar hañ er oñur Persona.

2) Stadur og Dagur, nær Rettureñ var halldeñ, og Maals soknin byriud. So skal alltid i Protocoleñ og Processenum tilgreina, hvad at hverium Deige i Rettenum fram̃ for.

3) Nøfn Maalspartaña, og hverier þeir voru.

4) Stefnur og Øñur Document, o-um̃breitt og Ordfull. Nl. 1 B. 8 Cap. 5 Art. eñ af Iñleggium eru þeir ei skyllduger at iñfæra, nema Meininguna. ibid. 6 Art. Uppa þad Þings Acten, fyrer þeirra o-naudsynlegañ Ordafiøllda, verde ei of vidtløptigur: Þo plaga flester nu at Dogum ad iñfæra þau Ord fyrer Ord.

5) Beggia Partaña Vitne og Beviisingar, ald-

aldeiles ordfullt; so þar af siaest Sakariñar at sigkomulag fyrer Ædra Rette. Nl. 1 B. 5 Cap. 13 Art. og at sliku rijdur lángtum̃ meir, eñ morgum Jñleggium.

6) Domesluttningen, med Underskrifudum Nofnum Þings vitnaña.

7) Skrifarans Underskrift og Jñsigle, med Dege og dato. Í Lijfs, Æru, og Eigiñdoms Sokum, skulu Med-doms-Meñerner, at samt Domaranum, underskrifa og Jñsigla Domeñ. Nl. 1 B. 5 Cap. 20 Art.

Eiñ Skrifare verdur O-gilldur at þiena siñe Bestilling, fyrer somu Saker, og audur er sagt um̃ Domara; nema vegna Frændseme vid Mals-partana, siest ei Orsok til hañ vijke sit Sæte.

6. Cap.

Um̃ Log-rettu Meñ og Þings-vitne.

Þing-vitne eru Rettarins Personur, utnefndar til ad sitia i Rettenum, til Vitnis um̃ þad sem framfer. Nl. 1 B. 7 Cap. 1 Art. Þeir kallast eiñen Løgrettu Meñ.

Hier mismunar vor Lands-vane fra Nl., af þvi i gamla Daga voru þeir einer kallader Logrettu Meñ, edur Nefndar Meñ, sem dæmdu med Log-meñum at Log-þinge Þ. f. b. 2 Cap. Eñ at Hierads þingum voru Doms Meñ, hvad eñ nu helldst

helldst vid, hvert ad møte Forordn. af 24 Martii 1707. sem skipar ad Logrettu Menn, skule nefnast epter. Nl. 1 B. 7 Cap. 2 Art.

Peir skulu utnefnast af Syßlumønnum, og i Eyd takast af Logmønnum, so sem hier skedur vid hau, sem til Logbijngs eru nefnder P. f. b. 2 Cap. Enn med hvi hitt getur ei sked, har sem peir eru i fiarlægd vid Logmønn; hau være harflegt, ad aller slikker Meddoms menn være i Eyd tekner af Syslumønnum. hønn Eyd er ad finna. Nl i B. 7 C. 5 A.

Peßer Eyd svarner Menn eiga at dæma med Syßlumønnum i Lijfs- Æru- og Eigindoms Sokum; og ef ha agreiner i Domenum; hau skal so adfara sem hier eptir i 14 Cap. er sagt. Enn i odrum Sokum dæmer Syßlumadurenn sialfur, og hiner sitia hiau, alleina til Vitnis, umm had sem framfer.

Almennelega skulu Logrettu menn, edur Pingsvitne, vera autta ad Tølu; po gesast vißar Saker, hvar ei utheimtast utønn Sex.

Peßar Saker meina eg sieu allar hær, i hverium Fimtarstefna gylder: so sem Landamerkia, Reka, Skoga, og Veide stada Prætur, og umm Averka a Lande Mans, hvar umm siau mau Nl. 1 B. 16 Cap. 3 B. 12 C. 8, 10, 12 Art. 14 C. 1, 14, 28, 38, 42 Art. item 5 B. 10 C. 8 9 Art. 11 C. 12, 14, 15 16, 18, 20, Art. 6 B. 19 Cap. 7, 9, Art. og s. v.

Logrettumenn plaga hier ad skrifa sin Nofn under Pingvitne; en eptir peim Nl. skulu peir hafa sin Signet, og setia hau under. har vid, skulu peir var-

varast at under skrifa añad, eñ rett og sañferdugt er. Nl 1 B. 7 Cap. 5 Art. under 20 Lod Silfurs bætur eñ hvernen kañ þa þeße Grein at komast saman vid. Nl 1 B. 8 Cap. 8 Art. sem seger at Logrettumeñ, þeir sem vijsvitande bruka sin Signet under falskt Þingvitne, skule straffast sem Falsarar uppa Æru, Hond og Buslod.

Til at rauda ur þeßu; meiga Meñ adgiæta, at þad er ecke ætid Fals, sem i sialfu sier er raungt edur origtugt, þar fyrer, þo eitt Document, edur Þingsvitne, verde af Gauleysu raungt skrifad, og sidan iñsiglad; þa straffast þad sem oñur Forsomun, med Peninga botum, eptir þeim fyrra Art. eñ fyrer Fals; sem hiñ sidare Articuliñ uñtalar, meinanst; ef eitt Document, edur Þingsvitne er raungfært, med svikfamleguim Asetninge, odrum til Skada; og so af Logrettu monnum visvitande Underskrifad, edur Iñsiglad.

Nær einum Dome verdur fyrer Edra Rett iñstefnt, hvar Logrettu Meñ hafa vered Meddoms Meñ; þa eiga tveir af þeim, at svara til Domsins, vegna allra hiña. Nl. 1 B. 7 Cap. 1 Art. Þo plagar þad nu ecke alltijd ad utheimtast; helldur svarar Syßlumadureñ eiñ til Domsins, med Fullmagt sina Meddoms Maña.

Eñ þar sem Syßlumadureñ dæmer alleina, eiga ei Þingvitneñ ad stefnast fyrer ædre Rett.

7. Cap.

7. Cap.

Um ymisleg Varnar þing.

Varnar-þing kallast Forum Competens, og merker yfer Hofud eitt visst Rettar þing og Stad, at hvern einn er rett stefndur, fyrer þann Domara, under hvers Logsogn hann stefnde at at svara.

Enn sier i Lage merker þad Forum Domicilii, edur Heima þing, sem hvers eins Heimilis liggur under, og kallast ad vera þar i Þingsokn. M 1 B. 2 Cap. 4 Art. og frá þeim Rette kann engenn, sem logliga stefndur er, sier ad skiota, edur synia þar ad svara til Sakar sinnar. ibid. 3 Art. Ei helldur mun nockur med Stefnu dragast fra þui Þinge fyrer annann Rett. ibid. annars hefur hann Except. Fori, um hveria sidar verdur talad.

Þo gefast þau Tilfelle, hvar bæde kann einn ad dragast fra sinu Heimilis þinge þegar Sakarinnar Asigkomulag so utkrefur; hvert er kallast Forum Causæ, og er hann þa eins Skylldugur, at svara þar til þeirrar Sakar, so sem þad være hans Heimilis þing.

So og kann einn ad skiota sier fra sinu Heimilis edur Varnar þinge; þegar hann vegna sins Stands, Embættis edur Friheita stendur under edrum Rette; hvar um sijdar verdur talad. Enn nu skal

fyrst tala uñ Fora Causarum eda Mal-efnaña Varnar Þing.

1) Forum Administrationis; þar sem madur hefur haft nockud at Hende, so sem Omaga, Kyrkna, Hölspitala edur Fatækra Fiarhalld; þar er hañ, edur hañs Erfingiar skyllduger at svara þar til at því þinge, sem Sokeñ heyrer under. Nl. 1 B. 2 Cap. 18 Art.

2) Forum Rei Sitæ Eigiñdoms Þing: Þar sem Eigindomurin er Prætan afrijs, liggur i þing Sokn, þo Mallspartarner sieu añarstadar til Heimiles. Nl. 1 B. 2 Cap. 15 Art.

Eñ. i Landamerkia prætum, þar sem utheimtast Arreid og Grandskining Nl. 1 B. 16 Cap. skal Þinged halldast at siaulfum Prætustadnum.

3) Forum Contractus, þar sem eiñ hefur skylldugur orded uñ nockurt Vita-fe; þar er honum rett stefnt til ad lida Fe naumsdom, at þad Þing, i hvers Þing sokn Skylldin er tilfallen, medan hañ er þar til Stadar; þott hañs Heimile sie i odru Herade Nl. 1 B. 2 Cap. 16 Art.

I gamla Daga var Forum Contr. at Kaupvein, þad er þeim Stad, sem Kaupeñ framforu. K. b. 9 Cap. sem nu er aflagt.

4) Forum Delicti, þar sem eiñ utan Heradsmadur hefur drygt nockurn Misgiorning, so sem Mord, Rann, &c. Þa mai hañ sækiast under Dom og Straff i því Herade sem Sokeñ tilfell, hvert hañ er þar til Stadar eda ecke Nl. 1 B. 2 Cap. 16 Art.

hver-

hveriu samsteñir 21 Art. sem seger hvert hañ verde gripeñ þar strax uppa ferskan Foot, edur siðan i odrum Stad; þa skule þar uñ dæmast aj þeim Stad sem Verked er sked; utan so sie, hans retta yfervalld edur Domare (sem er i þvi Herade, er hañ aj med rettu heima) sender gagngiort epter honum; þa maj sa Seke eins vel aj þeim Stad lijda sin Dom og Straff.

I slikum Tilfellum kuña ad gefast ymislegar Kringum-stædur, hier i Lande, sem athuga-verdt er, hvert kuñe ad passa sig eptir audur greindum Logum:

I þeim Sokum, er Sekternar tilheyra sialfum Syßlumoñunum, eptir Forpagtningum; synest efasamt, hvert eiñ Syßlumadur sie Skylldugur ad laata draga eiñ Utañ-Heradsmañ, sem brotlegur er ordeñ i hañs Syßlu; undan siñe Logsogn, i þa Syßlu, sem hañs Heimile er, og missa þar vid Sak-Eyririñ; so sem, ef Utanherads madur felle þar i Hordoms edur adra grofa Legords sok.

Somuleides, nær ein Kona med Barne kemur ur eiñre Syßlu i adra til Heimiles, og fæder þar; so verdur giarnan dispute, hvar su Sok ege heima; hvert helldur þar sem Meñ meina Barned sie geted, edur þar sem fædt er? þa med þvi þad er vißast hvar Soken verdur opeñber, og Presture-ñ, i hvers sokn Barned fædt er, gefur þar uñ Sakafalls Atteſtid, eptir hveriu Syslumeñirnir ganga; so synest nærst, ad Sekten sie

þar og fallen; edur, i þad ringasta, sa Partur Sektarmñar, sem Barnsmoduriñe tilheyrer ad luka, þott Barnsfadereñ betale sina Sekt i þvi Herade sem hañ er; og mau undarlegt þykia ad Syßlu-meñerner hafe ei utvegad vißar Anordningar umñ þvilik Tilfelle, sem ofialdan vidbera.

3 Piofnadar sokum, þegar eiñ Piofur, edur Lausgangare, hefur stoled i ymsum Syslum, og ecke ordet hondladur; þa mau dæmast yfer ollum hans Brotum, au þeim Stad, hvar hañ fyrer. sinñ sidarsta Piofnad verdur log-soktur eptir þvi sem Forordn. af 21 Maji 1751 fyrerseger.

5) Forum Testium audiendorum, Vitna heyrslu Ping: þegar eiñ skal heyra uppa Vitne; þa stefnest hañ au Vitnaña Varnar þing. 22 Art. þvi Vitne eru ei skylldug ad vinna utan au þeirra Varnar þinge; eñ meiga þo ei leidast, utan hañ sie tilstefndur. Nl. 1 B. 4 Cap. 1 Art. og 13 Cap. 2 Art.

6) Forum Reconventionis, Gagn-sakar þing. Gangsok kallast su Malssokn, er Madur tekur upp i mote annare, og færer au Hendur sinum Conrra parte Christ. Rett. 33 Cap. Sem, nu au Dogum, er kallad ad giora Contra-stefnu; med hverre Madur mau stefna sinum Contra Parte, fyrer sama Rett, sem hiñ hefur honum allareidu stefnt, þott þad sie ecke Contra Partsins Varnar þing; eñ soddan Contra stefna mau þa ecke auhræra adra Sok, eñ hina somu

sem

sem i fyrstu var uppa stefnt. Nl. 1 B. 2 Cap. 20 Art.

Fora Privilegiata eru sierdeiles Rettarþing, sem vißar Personur heyra under, vegna þeirra Stands og Embættis Friheita. Soddan eru:

1) Forum Ecclesiasticum, Geistlegur Rettur, sem adgreinest i Ædre og Lægre Rett.

Sa Lægre Retturen er Herads Presta Stefna; hvar Profasturen med Prestunum dæmer; og þadan stefnast Sakernar fyrer þañ Ædra Retteñ, sem kallast Synodus Generalis, edur odru Nafne Consistorium; hvar Stifftbefalings-madureñ, edur hañs Fullmegtugur, a-samt Biskupenum præsiderar.

Under þeßa Geistlegu Rette heyra;

1) Allar Geistlegar Personur, so sem Profastar, Prestar, Djaknar, Schola lærarar, og so Studentar; i ollum þeim Sokum sem athræra þeirra Embætte, Lærdom og Lifnad. Nl 1 B. 2 Cap. 12 Art. eñ i Civil Sokum, standa þeir under sama Varnar þinge sem adrer Leikmeñ.

I Criminel Sokum, skulu þeir fyrst koma under Prof og Ransak fyrer Geistlegum Rette; og ef Seker fiñast; affetiast sinu Embætte, edur Geistlegheitum; eñ sidan heim vijsast; so sem Leikmeñ under Veralldlegañ Rett, til Vidara Doms og Strafs ibid.

2) Allar Geistlegar Saker, sem nefndar voru i h. l. 1 C. þad synest vel af Nl. 1 B. 2 C. 13 Art.

so vel sem 2 B. 16 Cap. 5 Art. ad Profastarner þurfe ei naudsynlega at dæma i þeßum Sokum, helldur mege setia þær iñ fyrer Consistorii Rettiñ, sem var miog hægur Vande; Eñ ein Kongl. Forordning af 1 Septembr. 1741 tilhelldur þeim endelega at dæma, audur eñ Sakernar mege fyrer hiñ Edra Rettiñ iñkoma.

3) Egtaskapar Saker reiknast og med þeim Geistlegu, þo heyra þær ecke under Profastaña Dom; helldur skal Stiptbefalingsmadureñ, med þeim Lærdu, dæma þar yfer Nl. 1 B. 2 Cap. 14 Art. eñ þad er þo ordeñ usus, edur mauske abusus, ad Profastarner ecke alleina taka Prof, helldur og so dæma i Egtaskapar sokum.

Biskupaña Varnar þing er fyrer Kongsins Hærsta Rette i ollum þeim sokum, sem aubræra þeirra Embætte, Lærdom edur Lifnad. Nl. 1 B. 2 Cap. 11 Art. Añars mau siai af Nl. 2 B. 17 Cap. 23 Art. at ef nockur Biskup verdur klagadur fyrer einhveria þeß hattar Sok, þa vill Kongureñ tilsetia Commissarios ad ransaka hans Maulefne, hvar uppa eiñeñ hefur Dæme gefest hier i Lande.

2) Kongleger Embættismeñ, hafa og privilegerud Varnar þing, i þeim Sokum, er vidkoma þeirra Bestilling og Embættis verkum. Nl. 1 B. 2 Cap. 6 Art. so standa Syßlumen under Logþingenu; Logmeñ aptur under Yferrettenum; og endelega Amtmeñerner under Kongsins Hærsta

Ret-

Rette, edur i vißum Sokum under Cammer-Rettenum.

Ad sijdurstu er hier eitt sierdeiles Rettar þing nefnelega Gesta Rettureñ, sem eptir Kongl. Befaling skal halldast a Log-þing-stadnuu vid Oxara, af Stadarins i Syßlumañe. Under þañ Rett heyra aller þeir sem Logþinged sækia, ef nockur þeirra brytur Þing-frid. sia Forordn. af 24 Januar. 1738.

8. Cap.

Uñ Stefnumal og Fyrer-kall, til Under-rettaña.

Stefna er einslags løgleg Kallun, til ad mæta fyrer Rette a vissum Stad og Dege. Höy. Colleg. p. 120. tilleggur, at høre og svare til Beskyldninger: eñ soddan Definitio tilhlyder þa ei ollum Stefnum: þvi marger verda stefnder til Añars, eñ heyra og svara uppa Klagumal; so sem Vitne, og Domarar, hverra Domum verdur fyrer Edra Rett til Stadfestningar iñstefnt.

Hun er Iñgangur til allra Processa og Malaferla; þvi eingeñ Rettargangur mau framfara i nockre Sok, nema Vidkomendur sieu þar til stefnder. Nl. 1 B. 4 Cap. 1 Art.

Alltso mai ecke i Rettenum hondla um O-stefn-

dar Personur, ostefndar Saker; og ei meira i hverre Sok, eñ stefnan uñhljodar; sem og sia ma af Forordn, af 3 Maji 1741.

Þo stendur hverium i Frivilia, at svara godvilaglega til Sakar siñar aan Stefnu og Fyrerkalls; so Maalssoknen geingur þa eins vel fram, sem stefnt hefde vered.

Uñ Stefnu er sierdeiles Þrent ad athuga: sem er, hversu hun skal iñrettast; hverneñ aug-lysast; og hverju hun skal fyrer Rette af-heimlast.

1) Stefna er med tvenu mote, muñleg eda skrifleg; hia oß eru mest brukadar skriflegar Stefnur, sem sialfur Sækiandeñ skrifar. Nl. 1 B. 4 Cap. 3 Art. og 23 Cap. 1 Art.

Til eiñtar Stefnu utheimtast Sex Atride.

1) Sak-soknareñs Nafn, i Upphafe edur Nidurlage.

2) Nøfn þeirra sem skefnast eiga, med tilgreindum þeirra Heimilum og Embættis-nøfnum; edur ødru sem giøre þa audkenda; þvi annars kañ Fyrerkalled at verda o-nytt, ef nockur er ecke rett Nefndur.

3) Søken sialf, uppa hveria stefnt er, uthryckelega tilgreind, og hvar til eiñ stefnest, hvert helldur at heyra Vitne, svara til Sakar, eda lida Dom: og so hiñ stefnde kuñe þvi sidur at afsaka sig, at hañ sie ei stefndur, uppa þañ eda þañ Post, þa er forsigtugra at leggia til þessa

Clau-

Clausu: og sierhvad eñad er Peßari Sök eginlega vid-kemur.

4) Domareñ fyrer hvers Rett Soken at ad koma; þo er ei Þorf ad nafnareina hañ, nær þad er sa veniulege Domare Stadarins, sem aller vidkannast.

5) Þingèd eda Stadureñ, hvar Rettureñ verdur halldeñ Nl. 1 B. 4 Cap. 5 Art. sem vera skal Varnar þing þeß sieinda edur Varnarþing Sakarinnar, epter þvi sem i nærst fyrer-farande Cap. sagt er.

Vite meñ ei hvar hañs Varnarþing er, þa skylldast hañ til at gefa þad til Vitundar, Stefnuvottunum, eda Domaranum hañ fyrsta Þingdag; ella verdur Maled fyrerteked, at þvi sama Þinge, sem til var stefnt. Nl 1 B. 2 Cap. 24 Art.

6) Tiden eda Dagureñ, uppa hvern stefna skal, sem kallast Þingdagur eda Tektadagur, Nl. 1 B 3 Cap. 4 Art.

Þad eru alleina Odals Saker, sem hafa vißañ Þingdag, Þridiudagiñ nærstañ epter Paskir: eñ odrum Herads þingum er engeñ viß Dagur settur; þvi Syßlumeñ rauda sialfer sinum Skatta þingum. Til þeirra Þinga meiga Meñ og vel stefna, þo meñ vite ey Dagen fyrer frañ, med þeßu Forme: Jeg stefne hier at hañ Dag sem sidvanalegt Mañtals þing hallded verdur at þeßu Are: þegar þad skedur ad eins so laungum Tima fyrer frañ, sem Stefnu frestureñ utkrefur.

Eñ þegar Saker tilfalla ai odrum Tidum Arsins, sem ei meiga bijda Mañtals þingaña; þa halda Domararner þar um sierdeiles Rettarþing, epter Beidne Sakſoknarañs; og verdur þa Spursmaul, hver rada skule Degenum, Domareñ, edur Sækianden?

Ad vijsu er þad gomul Laga Regla: at sa skule Pinge rada, er Pings þykest þurfa. Fſb. 9 Cap. eñ eg hellð billegt, ad Sækianden leite Domarans samþyckes, um Þing-dageñ aidur hañ stefner, ef þvi verdur vidkomed. Eñ þar sem Sakariñar Asigkomulag, þoler ei Uppehalld, so sem til kañ ad bera i Fimtar stefnu Mailum, og þess slags: þar hlytur Sakſoknareñ at rada Stefnu frestenum, og Domareñ, at retta sin Lelegheit þar eptir.

Stefna ma ei ske til þeirra Daga, sem sialf Logeñ hafa skiled undan Lagasoknum, so sem eru:
1) Aller Log-helger Dagar.
2) Fra Thomas Dege fyrer Jol, sem er sa 21 Decembr. iñtil ai Knutz Dag epter Prettanda.
3) Dyn-bil vikan, sem er su seinarsta Vika i Fostuñe.
4) Prir Dagar nærster fyrer Hviita suñu Hautid. Eñ falle nockur Þingdagur iñ ai einhvern þessara (sosem opt skedur, ad þañ 8 Julij ber ai Suñudag: þa er nærste Sykn Dagur, sialfsteñ fyrer Þingdag. Nl. 1 B. 3 Cap. 4 Art.

Spursmaal: hvert Stefnu meige auglysa ai helg-

helgum Dogum? Etatz Raad Höyer. Colleg. Cap. 11. helldur þad meige ſke i Naudſyn. Logmẽ ſynaſt ei helldur vera þar i mote, epter þvi meñ meiga bæde Logfeſta Kl b. 17 Cap. uppbioda Odal Nl. 5 B. 3 Cap 1 Art. ganga fra Arfe og Giallde, ai helgum Dogum vid Kyrkiu. ſamanber Nl. 2 B 4 Cap. 18 Art.

Hitt er ecke Spursmaala verdt, hvert Helga Daga mege telia i Stefnufreſte? þo voru fordum Logmeñ vorer ſo religieuxe, ad þeir villdu þa undanſkilia, og flester Logretnu meñ. ſia Log þ. bok Anni 1681. Num. 3.

Sa ſem Maled byriar, þarf vel ad vita hverium hañ ſkal ſtefna d: þeim ſem fyrer Sokeñe er, og odrum vidkomande i Malenu Nl. 1 B. 4 Cap. 2 Art. Þeim mai ollum ſtefna med einu Fyrerkalle. Hafe hañ ei ſtefnt ollum Vidkomendum i fyrſtu; þa verdur hofud-ſtefnan ei þar fyrer o-nyt; helldur fær hañ Sokena uppſetta hiai Domarannum, og gisrer ſo nytt Fyrer kall til þeirra Oſtefndu, ſem heiter Continuations Stefna.

II) Nu epterfylger ad tala uñ Auglyſingu Stefnuñar: hvar vid fyrſt er adgiætande, Stefnufreſtureñ, ſem gefeñ er; uppa þad hiñ ſtefnde hafe Tijd til ad underbua ſitt Forſvar, og koma fyrer ſig Gognum. Þeſſe Freſtur er almeñelega 14 Dagar, fyrer þañ ſem er iñañ Herads edur Syßlu; og Manadar freſtur ef hañ er utan eñ tveggia Manada ef hañ er utañ Logdæmis

mis Nl. 1 B. 4 Cap. 8 Art. añars verdur þeße Frestur opt leingre, og skadar þad ecke.

Sa sem Utanlands er, skal stefnast iñan Arsins Utgangs. Nl. 1 B. 4 Cap. 12 Art. sem er 12 Manada Stefna eptir R. B. H K. Þ. f. b. 9 Cap. hvadañ þeße Articule er ut-dregen. Hiñ 10 Art. soneſt vera þar at mote, sem fyrerskrifar 6 Vikna frest, þeim sem utañ Rijkis er: eñ þa mai soleides forlijka: ad hiñ 12te, meinar þañ sem eitt hvert Boepæl edur Heimile ar i Rijkenu, og er adskilum burt-reistur, þott Men vite þa ei hvar hañ er; hvad aldeiles sam-stemmer vid Nl. 5 B. 2 Cap. 68 Art. uñ þañ Samarfa sem er utanlands, og stefndur er til Eignarskipta. Þar af sluttar Höy. Coll. p. 133. ad hier sieu meintar Eigindoms saker. Eñ i þeim 10. sie hondlad uñ Rømningsmen, sem eckert Heimile hafa, og ei vilia lauta sig sina; og þvi er hier so stuttur Frestur, at Men vænta ei hañ koma mune, at standa fyrer Maule sinu, þott leingra Varsel hafe.

Stefnu Termin i sierdeiles Søkum.

1) I Odals Søkum skal stefna sneña Vetrarins, fyrer Jol at Pridiudagen nærstan eptir Paska Nl. 5 B. 3 Cap 10 Art.

2) I Landaurkia og Landsnytia þrætum og þeim er ahræra A-Verka at Lande añars, er Stefnu-Frestur eñ 5 Nætur, þad er Fimtarstefna. Nl 1 B. 4 Cap. 7 Art. og Kl b. 26. Cap.

3) Til Gesta rettarins er stefnt med Aptans Var-

sel,

sel, sem er þvilikt og Stundarstefna Þ f.b. 6 Cap. Aptans Varsel kallast þar fyrer ad stefnan er byrt Degenum fyrer Þingdageñ; og skal so öll Soken vera ut-kliad, iñan þriggia Solarhringa, soddañ Aptans Varsel ma og brukast i þeim Sokum, sem til falla mille Compagniets Folks sem hingad reiser til Hondlunar, og ad mille Jñbyggiar aña hier i Lande, eptir Kougl. Resol. af 2 Iunii. 1747.

Somuleids i Delinqvents Sokum, einkum þeim er befordrast eiga til Extra Logþingañ. eptir Kongl. Rescript af 3 April. 1750.

Allar Stefnur eiga, Ordinaire, at auglysast a Heimile þess Stefnda. Nl. 1 B. 4 Cap. 2 Art. eñ hafe hañ eckert Heimile, og sie ecke ad finna i Riſkenu; þa auglyſest hun, þar sem hañ hafde sidarst sitt Ad-setur. 10 og 12 Art.

I Eigendoms Sokum synest þad alltid Nog, at stefna Umbods mañenum, ef Eigandeñ er utanlands; eptir þvi hañ er skylldugur; annad hvert ad veria Eignena med Logum; eda gefa þad sialfum Landsdrottne til Vitundar. Þad er og rett at byrta Fyrerkalled Talsmañe hins Stefnda, ef hañ hefur nockurn. Nl. 1 B. 4 Cap. 20 Art.

Fyrer obetalada Landskuld og Leigu, er rett ad stefna einum a þeirre Jordu, er Skullden fell til; þo hin Skylldugu hafe sidan teked añan Bustad. ibid Art 18. þar af fylger og, at honum skal stefna a þad Varnar þing, sem Jorden liggur under. samañb. 1 B. 2 Cap 16 Art.

So

So skal og Erfingum eins Daudsmañs birta Stefnu i Sterf buenu; nær þeir eiga ad svara nockrum Rettindum af Arfenum. 19 Art. þo þeir sieu þar ei til Stadar.

Añars plaga Meñ ad birta einum Stefnu hvar sem hañ er staddur, nær hañ sialfur vill uppa hana skrifa; so sem nu tijdast til-geimgur mot-mælalaust,

Stefnuñar Auglysing skal ske ai bisrtum Dege fyrer Solarlag. Nl 1 B. 4. Cap 2 Art. Sol skal rada um Sumar, eñ Dagur uñ Vetur. F. f. b 7 og 10 Cap. med tveim Stefnu vottum, er kallast Varselsmeñ. Nl. 6 B. 9 Cap. 20 Art. þeir eru under Ping-gridum i þeim Erendum.

Kuñe Stefnandeñ sialfur ei fai Varsels meñ, þa skal Syssłumadureñ, tilsetia honum þa, uppa Rettarins vegna, eptir Amtm. Ordre. Log-þ. B. 1743.

Fyrerkalled auglyseſt under Heyrn þeß er stefneſt; edur Heimlis folksins, sem og skal Utskript þar af gefast. Vilie hañ ei sialfur uppa Stefnuna skrifa, þa skulu Varsels mennerner skrifa, hvar, hvad nær, og hverium hun var auglyst. Nl. 1 B. 4 Cap. 4 Art. Eñ sie sai stefnde ei til Stadar, og vill ei lata sig finā; þa skulu þeir þrisvar upphropa hañ, adur Stefnan er lesen. 31 Art.

Pad er þa og Plag-sidur, at gefa Ut-skript af Stefnuñe þvi Folke, sem ai Heimilenu er, edur Nay-groñunum, (ef eingeñ er heima); hvad allt up-

uppa sialfa Sefinna skal skrifast, aa-samt Nofn-um og Heimilum Varsels mañaña.

Muñleg-Stefna, hveria eg hefe aadur nefnt, bestendur einasta i Auglysinguñe, sem skedur aa saama Hatt, og um̃ hina fyrre er sagt: añad hvert birter hana sialfur Sækiandeñ; edur leggur hana i Muñ Varsels moñnnum, og þa fram̃særa þeir hana aa þeñañ Hatt; N. N. lætur hier med stefna þier N. N. til ad mæta aa N. og heyra þar Vitne, standa til Andsvara, lijda Dom i þeirre Søk, og so fram̃ vegis.

Soddan Stefna heiter eigenlega Kald og Varsel, sem vier nefnum Fyrerkall hun þienar ei vel, þar sem laungur Stefnu frestur skal Gefast; þvi Varsels meñerner kuña i midler Tijd ad deya, og þa maa Fyrerkalled verda o-nytt.

Adur eñ Stefnan kemur fyrer Rett, kañ þad henda sig, ad añarhver Mailspartaña deye ut fra sokeñe: Ef þad er Sækiandeñ; þaa taka hans Erfingiar aptur vid Malniu, og fram̃fylgia þeirre somu Stefnu, so ecke þarf adra nya. Nl. 1 B. 22 Cap. 39 Art. Eñ ef saa stefnde deyr; þa verdur hier vid meire Athuge; þvi meñ hafa ei so utþryckelega Laga Regln þar fyrer, hvert Erfingiar eins afdauds mañs sien skyllduger ad svara til þeirrar Stefnu, sem honum var giord: þo ma per bonam Conseqventiam helldur draga þad af odrum Lagagreinum, so sem Erfingium þeß sem utanlands er. Nl. 1 B. 4 Cap. 12 Art. og

Er-

Erfingium eins afdauds Domara. 1 B. 5 Cap. 4 Art. þvi so er hia oß vidteked nær eiñ Domare denr, sem stefndur er.

3) Það sidarsta uñ Stefnu, er, hversu hun skal afheimilast;

Sie það skrifud Stefna; þa er ei vidara vid at giora, eñ hun af Sefnandanum, edur hans Talsmañe verdur framűlogd fyrer Retten, og þar uppleſen, samt uppaskrifud. Nl. 1 B. 4 Cap. 4 Art. og heiter þetta ad giora Sefnuna anhængiga, edur a-hangande, vid Retteñ.

Eñ hafe muűlega stefnt vered, þa skulu Varsels meñerner a Þingenu framűkoma, og þar auglysa fyrer Rettenum. 1) Med hverium Vrdum og At-ridum fyrer kalled var. 2) Hverium það var auglyst. 3) A hverium Stad og Tijma. Allt þetta skulu þier sveria med upp-rettum Fingrum; og kallast þetta at afheimila Stefnuna; hver Talshattur eiñin brúkast alment uñ allar Stefnur. Forordn. af 3 Martii 1741.

Alt það sem hier ad framan er skrifad uñ Stefnu, mal og skiliast uñ Contra Stefnu; hvar med Verianden stefner Sækiandanum fyrer sama Rett, i somu Sok, sem hiñ adur stefnde honum: nema Spurs mal kañ ad verda uñ stefnufresten, hvert hier þurfe ad gefa hañ so langañ sem añars? Hvad ei synest naudsynlegt; og ad Sækianden niege so vel vera vid bueñ ad svara, sem sækia i Sokeñe. I Denskum proces er það og

vel

vel brukanlegt, at birta ecke Contra Stefnuna fyrr eñ hun er framlogd fyrer Rettenn.

An soddan Contra Stefnu kañ Verianden ecke ad hafa nockra Akiæru i framme, mote sinum Vidurparte; utan alleina kañ hañ ad beidast Bota og Kostnadar betalings, fyrer Ologmæta Malsyfing; og par uppa byriat Domarannar ad kuña, epter Nl. 1 B. 4 Cap. 34 Art. og 6 Cap. 11 og 19 Art. Saksoknaren kañ og vel ecke, med rettu, at teliast undan soddan Astædu og Dome ad lyda; par hañ matte vera vid slikt buenn fyrer framm, og vita hverju hann skylde par uppa svara.

Petta er pad helldsta, sem eg hefe sunded Naudsynlegt, ad tala um herads Stefnur; En um Stefnur til Hærre Retta, so og einen Vitnastefnur, skal a sinum Stodum houdlad verda, nefnelega 12te og 15 Cap. hier a eptir.

9. Cap.

Um Fraveru, Forfoll, Upsetningar og Log-dag.

Pegar, ein Sok skal koma fyrer Rett, pa ber pad opt vid, ad Domarenn edur Malspar, tarner mæta ecke, soddan Fravera, sem i Logunum kallast Ude-blivelse, orsakast annad-hvert af Forsomun og Mothroa, edur af For-follum.

For-foll edur Impedimenta, eru loglegar Hin-

draner frá því ad komast á Þinged. þau uppreiknast. Nl. 1 B. 10 Cap.

1) Ef Madur er Sinkur eda Sar.

2) Ad vera stefndur fyrer Edre Rett under eins; því þá skal meir meta þañ Edre Retteñ.

3) ad vera í Kongsins Erendum; hvar med eg vil og skilia öll ó-uñ-flianleg Embættis Verk í Kongsins Þienustu.

4) Ef mañe er settur Logdagur fyrer ödrum Rette, til ad verja Jord sína; og þó það være í einhverre añare Sök, synest honum meire Þörf ad mæta þar.

Fleire Forföll kuña og vel ad gefast eñ þeße, so sem eg held ad vera öll Kyrkiu söknar Forföll, eptir Forord. af 29 Maii 1744. því þau somu eru og virkelegar Hindranir ad sækia Þing. Somuleides reiknar Höy. Colleg. hier med Barnsburdar Naud Konu Mans, it. Begrafelse nærstu Náunga.

Öll soddan Forföll gylda eins fyrer Domarañ, sem baida Malspartana, og adrar Rettarins Personur, og eiga þau ad bevisast med svornum Vitnum fyrer Rettenum. Nu kañ einhver ad spyria, hvert þad skule ske fyrer þeim sama Rette sem Sökin á ad koma fyrer, og sá forfallade er stefndur til? hvad ecke kañ vera Lagaña Meining; því bæde kuña Forfolleñ ad vera so á sigkomeñ, at ei verde Vitnen send á Þinged; Lika ef sá Rettur er ecke Vitnaña Varnarþing; þá eru þau ei heldur skylldug ad sverja þar; og því eiga soddan Forföll ad beviisast og eydfestast á Vitnaña Varnar

þin-

þinge, sem uñ þau skulu bera, og sidan ad framfæraſt beſkrifud sidar meir, þegar hiñ Stefnde mæter a þeim Log-dege, sem honum lagdur verdur.

Þau Forfoll, sem koma af Kongsins Erenda giordum, hafa þau Friheit; ad ei þurfa bevijsast, med Vottum: helldur maj Malspartureñ gefa þau skriflega til Vitundar.

Sie nu Domaren i þvilikum Tilfellum hindradur; þa ma hañ uppsetia Þinged edur Sokena, Nl 1 B. 4 Cap 24. Art. eda ef þad eru langvarande Forfoll, þa ad fa añañ Domara af Amtmañenum settañ i siñ Stad. Nl 1 B. 5 Cap. 18 Art.

Somuleides ef Þartarner hafa soddañ Forfoll, og framm senda þau med Vottum, þau fai þeir Uppsetning a Malenu fyrer hverium Rette sem er Nl 1 B. 4 Cap. 32 Art. eins fyrer Yferrettenum. ibid. 33 Art.

Þad reiknaſt ei fyrer Forfoll, þo einn sie burtreistur, epter ad honum var stefnt; heldur verdur Malssoknen framgeing, rett so sem hañ være til Stadar. Nl 1 B. 4. Cap 16 Art. Nema ef hañ være reistur i Kongsins Erende.

Nu er ad tala uñ þa añarslags Fraveru, sem skedur forfalla lauſt, af Mot-þroa og Foragte vid Retteñ, hver ed kallaſt Contumacia og modvillig udeblivelse. Nl 1 B. 4 Cap. 3 Art.

1. Fyrer Under-rette.

Ef Stefnanden mæter ecke forfallalauſt, þa hefur han tapad Sokniñe, og þarf ad ſtefna ad nyu. Eñ ef hiñ Stefnde mæter ecke; þa er honum Lagdur Log-dagur, til nærſta Þijngs, ſegia Logeñ; eñ ſo ſem hier i Lande eru ei viß Þijng; þa er honum ſettur 14 Daga Freſtur, edur vel mauſke ſtyttre, epter Lelegheitum.

Þeſſe Log-dagur er eiñ viß Dagur, uppa hverñ þeim ſtefnda er af Rettenum fyrerlagt ad mæta til Anſvara og Doms. Nl. 1 B. 4 Cap. 32 Art.

Hvad ef hañ mæter ei helldur a Logdege? þa ſegia Logeñ, ad Domareñ ſkule ſamt dæma eptir frañkomnum Beviſſingum i Sokeñe; Höy. Coll. p. 140. feger, ef hañ þa frañſende ſin Logmæt Forfoll; mege Domareñ eñ þa uppſetia Sokena; hvad eg vil alleina admittera, med þvi moteſ at contra parturen ſie þvi ſamþyckur. Nl. 1 B. 4 Cap. 32 Art. 5 Cap. 8 Art.

2. Fyrer Logþings Rette.

Þar tapar Stefnanden ecke alleina Soknenne, ef han forſomar ad mæta; helldur og verdur hañ tildæmdur ad betala ſinum Vidurparte Koſt og Þæring. Nl. 1 B. 4 Cap. 34 Art.

Ad tapa Soknenne (litem perdere) er nockud añad, eñ ad tapa ſialfre Sokeñe, edur falla af Malenu (Cauſa cadere) Hoyelſin. Vers. LL. Dan.

Dan. Þvi sa sem Sokneñetapar, ma vel stefna loglega ad Nyu; eñ hiñ ecke, aun þeß hañ apellere fyrer Edra Rett.

Eñ forsome hiñ Stefnde ad mæta, þa leggst honum Logdagur, til nærsta Logþings. 32 Art. Mæte hañ ei helldur at Logdege; þa kañ yfer-domareñ ad Mulctera hañ uñ 20 Lod Silfurs, eptir Sakariñar asigkomulage. Nl. 1 B. 9 Cap. 17 Art. under eins og dæmt verdur i Hofudsokeñe.

3. Fyrer Yfer Rettenum.

Par gefst eingeñ Log-dagur þeim Stefnda, helldur geingur endelegur Domur i Hofud sokeñe; nema hañ laate sveria sin Forfoll. Nl. 1 B. 4 Cap. 33 Art.

Eñ uñ Stefnandañ geingur þad til, so sem fyrer Log þings Rettenum.

Domararner meiga ei Sakernar forhala med Uppsetningum, nema bader Partarner samþycke. Nl. 1 B. 4 Cap. 24 Art. og 5 B. 8 Cap.

Eñ i Naudsyn kañ þo ad igefast Uppsetning, hversu sem añar Partureñ protesterar þar i mote; so sem:

1) Ef Saksoknareñ er Loglega forfallandur.

2) Ef einhver nyr Vidkomande, uppkemur i Sokeñe, sem og þarf til at stefna.

3) Ef Nyar Beviisingar, edur Vitne, þurfa ad færast Nl. 1 B. 13 Cap. 15 Art. og Forordn. af 3 Mart. 1741. Art. 9.

Domareñ kañ og vel fyrer sialfañ sig ad giora Uppsetning a Sokeñe; Po alldrei leingur, eñ i 6 Vikur.

Soddañ Uppsetningar, sem ske fyrer Udeblivelse hins Ste nda, er retrast ad skrifa uppa Stefnuna; hver þai verdur Stefnandanum aptur seingeñ, til at auglysa hana Vidkomendum. Nl. 1 B. 4 C. 25 Art. nema þeim er sialfer vöru til Stadar a Þingenu, og vissu hvad þar giordest. I sama maata hondlast uñ Fyrerlegging og Logdags-Forordn. af 1741. þañ 3 Martii. 8 Art.

10. Cap.

Uñ Maala-Flutning Stefnandans.

Nær Partarner mæta, og Stefnañ er giort ahangande vid Retteñ; þa byriar Stefnanden sijna Mals sokn, añadhvert Muñlega: so ad hañ framűtelur þær Orsaker, hvar fyrer hañ hafe Sokeñe iñstefnt: i hveriu hañ þykest vanhalden, edur for-vorettadur af sinum Vidurparte; og eptir hveriu hañ med þessare Mals sokn, sæker; edur hañ fram færer þetta med skriftlegre Klogun, sem kallast Libellus, eda Iñlegg, og skal soleides vera iñrettad:

1) I Upphafe Domareñs Nafn og Eruticill.
2) Understada og Asigkomulag Sakariñar, og hverier Vidkomendur sieu

3) Aste-

3) Astædur edur Jrettesættelser; hvar vid Plagsidur er ad tilfæra þar Lagagreiner, eptir hverium hañ vill fa Sokena dæmda.

4) Sækiandans edur Talsmañsins Nafn under, med Degi og dato.

Hvad vid Jñteg er ad varast:

Pad mai ei vera of-laungt. Ml. 1 B. 9 Cap. 10 Art. og 23 Cap 9 Art. ei helldur skylde nockrum lijdast, ad framleggia onaudsynlegañ Jñleggia Fiollda, sem alleina er til ad leingia Pingsacten.

Pad skal vera fyrer utan oll Skiends Ord, Cavillationer og Laga Kroka: eckert þar, iñe sem strijder ai mote rettu Asigkomulage Sakariñar. So ma og varast, at svara fyrer fram uppa þær Motsagner, sem væntast kuña af Contra Partenum; þvi þar med kañ madur ad miña hañ ai þad, sem hañ audur ecke þeinkt hefde.

Nockrer plaga og ad geima sinar helldstu Astædur, þar til þeir heyra Vidurpartsins Ansvor.

Hafe Sækiandeñ Vitne ad leida; þai kañ hverke hañ, at bruka sinar Astædur nie Jrettsetningar, fyrr eñ þau eru heyrd: þvi skal hañ tilsiai, at þetta gange fram i rettre Ordu.

Petta sama kañ og Verianden ad taka i Agt, med sinar Varner og Astædur.

11. Cap.

Um̃ Veriandans Andsvor og Undan-brøgd.

Adur eñ hiñ Stefnde gefur sig til at svara uppa Kløgu i Sækiandans, maa hañ vel siaa sig um̃ hvert hañ fiñur ei øñur Medøl ad hrinda Maalssokneñe.

Þar til þiena ymsar Exceptiones, sem i Nl. kallast Indvendinger, eñ vier viliun nefna Undañbrøgd; hveriar af Juristunum adgreinast i Except. Dilatorias og Peremtorias.

Exceptiones Dilatoriæ, v. Declinatoriæ eru þau Undañbrøgd, sem brukast til ad hindra Fram̃gang Maals-soknariñar, edur skiota heñe aa frest.

Soddañ Udañbrøgd taka meñ af einhverium Atridum Mals-soknariñar, samañbornum vid Løgeñ; og fiñe þeir þaa nockud, sem ecke er løglegt, skapa sier þar af Exception. So sem, ef eiñ vill excipera forum, þad er, forsaka Rettiñ, edur Þinged, sem hañ er stefndur til; þa argumenterar hañ soleides: Løgeñ bioda einum skule stefna aa sit Varnar þing; nu er þeße Rettur ecke mitt Varnar þing; allt so er eg ecke rett stefndur.

So gefast og exceptiones mote Stefnuñe sosem:

1) Ad

1) Ad Soken sie ecke þar iñe skijrlega tilgreind, edur hvar uppa madur er stefndur.
2) Hun sie ecke logela auglyst. 3) Of-naumur Stenufrestur. 4) Ad stefnt sie uppa þañ Dag, sem ei mat Rettargang hallda. 5) Aller Vidkommendur sieu ei Sefnder.

A mote Sækiandanum:

1) Ad hañ ege ecke Sokn at þvi Male. 2) Hañ sie omyndugur, eda ogylldur ad ganga i Rett.

A mote Domaranum:

1) Ad hañ sie Incompetens: þad er, ef Soken heyrer ei under hans Log-sogn.
2) Ad hañ sie interesseradur; þad er; sialfur vidkomande, edur Jñvikladur i Sokeñe.
3) J Odals edur Eigindoms Sokum; ef hañ er Skylldur ødrum-hverium Partaña.
4) Hañ stande i obættum Sokum; edur. 5) sie beskulldadur fyrer soddañ Saker, sem gyllda uppa hañs Respect edur Embætte.
6) Ad hañ sie siñ Haturs madur, þeße except. fiñst i Höy-Coll. p. 166. eñ eige fiñ eg hana at Logum grundada; þvert i mot; so vel Logen sem Domara Eydureñ tilhallda honum ad dæma rett, so vel i malum O-vina, sem Vina siña.

Af þeßum Undañbrogdum, kañ Veriandeñ ad hafa i frame þau ein, er han sier ad þvi siñe gyllda kuña, og hañ treyster sier til ad beviisa; eñ varast ad fara med hin sem ecke hlida til og ei verda soñud allra sydst skal hañ fiña i mote Domaranum nema

fyrer loglega Orsok; añars rijs honuum þar af hid stærsta Olempe, og verdur aliteñ eptir Nl. 1 B. 9 Cap. 10. 18 Art. item 12 C. 3 og 7 Art.

Eñ þar sem einhver af slikum Exceptioner kañ ad duga; þa skal hun strax framsetiast, adur hañ tekur Giennæle i Hofud sokeñe; því epter þad gyllda eingeñ Forfoll nie Undanbrogd. Nl. 1 B. 10 Cap. 2 Art. item 2 Cap. 17 Art.

Ef Vitne skulu leidast; so gefast eiñen exceptioner i mote þeim, til ad veikia beviisingar Contrapartsins.

1) Ad Vitned sie Omyndugt, iñañ 15 Ara; edur hafe ei Vered til Guds bords.

2) Sie o-kiendt og hafe ei sina froma Kyñingu.

3) Sie o-ærlegt, og stande þar fyrer ecke til trunadar.

4) Sie viliugt vitne, og aktest þar fyrer ecke.

5) Sie sin O-vinur og Ofundar madur; med vidara sem sijdar seger, nær vier tolum uñ Vitne.

Soddan Exceptiones kuña ad verka so miked, ad Mals soknin hindrast uñ Siñ-saker, nær Domareñ hefur meted þær gyldar, med interlocutorio.

Hinar adrar, er kallast Exceptiones Peremptoriæ, eru þau Undañbrogd edur Varner, sem fram-settar verda, til ad eyda Astædum Sækiandans i sialfre Hofud-sokenne.

Þar gefast so Marg-vislegar, sem sialfar Sakernar eru ymislegar, og ei verdur med ollu Raid fyrer

fyrer giort; þo eru þeßar eptirfylgiande hinar helldstu, sem Juristarner tilgreina i Eigendoms og Peninga sokum.

1) Except. Rei Judicatæ: þad er; ad Sokeñ sie adur dæmd, og ege þar vid ad blisa.

2) Transactionis: ad hier uñ hafe adur vered giort For-lijkunar Astal, sem standa egi. Nl. 5 B. 1 Cap. 5 Art.

3) Præscriptionis: ad Skullden sie ordeñ of-gomul. Nl. 5 B. 13 Cap. 2 Art og Kb. 8 Cap.

4) Solutionis: ad Skullden sie adur betalud, Nl. 3 B. 14 Cap. 44 Art. og 1 B, 6 Cap. 15 Art.

5) Compensationis: nær Madur hefur Contra-Reikning a mote Skulldeñe. Nl. 5 B. 13 Cap. 4 Art.

6) Solutionis Indebiti: Ef Madur hefur betalad þad, hañ var ei skylldugur; edur meira, eñ honum bar ad betala.

7) Non numeratæ pecuniæ: Ef andvirde eins Hlutar er ecke betalad. Badar þeßar exceptio. er at finna. Kb. 2 Cap. Þa skal aptur ganga of-talt, eñ fraṁ van-talt.

8) Except. Doli: ad sier hafe vered gior Viela Kaup.

9) Erroris: ad madur have forsied sig i Contractenum, sia 3 B. 2 Cap. hier ad framan.

10) ExceptioMetus: ad madur hafe lofad einum Hlut feyrer Otta saker. Nl. 5 B. 1 Cap. 4 Art.

11) Mi-

11) Minorennitatis: ad Skullder sie giord, af einum Omaga edur Ungling. Nl. 3 B. 19 Cap. 34 Art.

12) Non impleti Contractus: ad hiñ hafe ei hallded Contracten; og þar fyrer ege hañ ecke ad gylda. Nl. 5 B. 1 Cap. 11 Art.

13) Ordinis; su Exceptio hiénar einum Cautionista; nær hañ vill vijsa Creditor, ad sækia fyrst sialfañ Debitor, edur Hofud-skuldu nauteñ, uñ Betalingeñ.

14) Divisionis: sem merkir, ad hier sieu fleire Vidkomendur edur Cautionistar, sem svara eige til Skulldariñar, epter Tiltolu, sia hier ad framan 3 B. 7 Cap. uñ Borgun.

15) Laudationis Authoris: at skijrskota til Heimilldar mañs; so sem þar madur þarf ad beviſa sina Adkomst fyrer einhverium hlut, edur i Piofnadar sokum. Nl 6 B. 17. Cap. 2 Art.

Flestallar þessar Afbataner og Undanbrogd þarf Veriandeñ ad beviisa, ef þær skulu ad nockru aktast: eñ þo gefast nockrar, sem gylda; neina Vidurparturen beviise annad Sañara: þad er at skilia, nær Veriandeñ þar med reinger eda veiker Astædu sins Contrapartsins; so sem skedur med Except. non numeratæ pecuniæ, edur non impleti Contractûs; þa hlijtur Sækianden ad koma med Beviising þar i mote, edur þegiande samsiña.

12. Cap.

12. Cap.

Um̃ Bevijsingar, Gogn og Vitne.

Ef hiñ stefnde med-keñer þad sem hañ er soktur fyrer, þa er ei Þorf at fleire Bevijsingum; og þad sem hañ hefur eitt siñ fyrer Rettenum med-geinged, gyllder hañ ei sidan ad fraganga. N l. 1 B. 15 Cap. 1 Art.

Um̃ eigiñ Medkeñingu er allt sama ad at-huga, sem um̃ Lofun eins Mañs.

1) Skal hun vera af Silninge, so hañ vite hvad hañ Medkeñer, og þad sie hverke i Villu nie Dryckiuskap.

2) Skal hun vera friiviliug og Oneydd: þvi þad sem eiñ medkeñer fyrer Naudungar saker, edur Ofrike; hefur ei meira uppa sig, eñ su Lofun, sem madur giorer tilneyddur. N l. 1 B. 15 Cap. 2 A. samanb. 5 B. 1 Cap 4 Art.

Soddan ein Vafalaus Medkeñing gylder fyrer Bevising i ollum Sokum; nema þeirre einnre sem Logeñ undanskilia: Ef añad hvert Hionaña medkeñer uppa sig Hordoms sok, til þeß ad þau meige þa helldur fa at skilia. N l. 3 B. 1 C. 15 Art. þa aktast ei su Medkeñing; ain þeß, þar kome til fleire Roksemder.

Bevijsing Probatio, er eitt Løglegt Medal til ad leida Sañleikañ i Lios, i hverre Sok, og verdur ymislega adgreind:

1) J

1) J probat. Artificialem, sem er eitt snidugt medal, ad finna edur veida Sañleikañ, af atvikum og Kringum stædum, edur Jñvortis Asigkomulage Hlutaña; So sem, til ad vita hvert ein Kona er Barnshafande, edur hefur vered med Barne; skoda meñ Briosteñ, hvert þau sieu med Miolk Amedal adskilianlegra Dæma, sem syna hversu þesse Probatio hafe gagnast i ymsum Tilfelluñ, er eckert merkelegra eñ Salomons Kongs, er hañ dæmde at mille Mædraña. 1 Reg. Cap. 3.

2) probatio Inartificialis, er su bevisíng, sem skedur i almeñelegañ Mata med Documentum eda Vottum.

Med odrum Hætte adgreinest hun.

3) i prob. plenam, sem er Fullkomeñ Bevisíng, Og 4) Semiplenam Halfa Bevisíng; Eñ hvar i þeirra Greinarmunur bestendur, verdur ei fyllelega utskyrt; þvi verda ma, at hin sonnu Atvik og Kringum stædur, giore meira til Sakariñar i einu Tilfelle eñ odru, og kemur so allt uppa Domarans Skynsemi.

Nu skal fyrst tala um Document:

So skallast almeñelega oll þau Bref, sem brukast i Rettergange, Stefnur og Jñlegg: En eigenlega heita þad, þau Skiol, sem Partarner frañleggia, sinu Maule til Bevisíngar; sem og kallast Instrument. Nl. 5 B. 13 Cap. 11 Art.

Þau adgreinast i Documenta publica og privata:

Pub-

Publique Document, eru open Bref, sem utgefeñ eru uppa Embættis vegna, af þeim Personum, er leglegañ og opeñberlegañ Mindugleika hafa; so sem eru:

1) Kongsins Bref, og þau Document, sem af honum stadfest verda; so sem Giafa Bref og Testament. &c.

2) Yfervalldaña Bref, Resolutiones, Domar, Skipta Bref, og Þings vitne.

3) Mal-dagar, edur Kyrkna Registur Biskupaña hier a Lande, sem eru i Skalholts Stipti,

1) Wilchens Mal-dage, af 1397.

2) Gisla Mal-dage 1575.; sem af Kongenum er Confirmerad. med Special-Brefe af 5 Apr. 1749. Eñ i Hoola Stipti.

1) Jons Eriksfonar af dato 1360.

2) Peturs Biskups af 1394.

3) Auduñar Biskups af 1398.

4) Olafs Rögnvalldsfonar af 1461.

5) Sigurdar Registur, sem var Officialis under Reformationen Anno 1550.

Aller þeßer eru Confirmerader i Biskupaña Instruction. 16 Art.

4) Giafa, Kaupa og Contracta-Bref: þau eru i sialfum sier privat, edur heimugleg Document; eñ fa stærre Myndugleika, nær þau verda þing-lyst, og gylda fyrerfulla Bevisíng, so vidt þau uppahlioda.

Hier

Hier kañ ad spyriast, hversu vijdt Jardakaupa Bref, gylde fyrer Bevijssingar i Landamerkia prætum? Þau synast alltid vera god fyrer Veriandañ, sem Prætu Landed hefur i sijñ Hefd; so Sækianden kemst þar ecke ad, nema hañ syne med odrum nyrre og leins godum Skiolum, ad þar hafe sidar gior vered añar Maal-dage uñ Landa merkiñ:

Eñ fyrer Sækiandañ kuña þau ecke ad duga, til ad hrinda Hefdeñe, fyrer þeßar Greiner:

1) Ad sá er selde Jord sina med tilgreindum Landamerkium, vitnade þar i sijñe egeñ Sok; og munde eingeñ nu a Dogum, grunda vilia sijñ Dom a soddañ Lysingu; þvi,

2) Vottarner, sem Brefed hafa Jnsiglad, vitna einasta uñ Giorningen, og adkomst Kaupandans; eñ ecke uñ Landamerken.

3) Kañ ecke ein 20 Ara Hefd ad Veiklast, nema fyrer lijsande Vottum, so sem hier ad framan i 2 B. 20 Cap. sagt er.

Oll soddan Document hafa fidem publicam, þad er: þeim kañ ecke i mote ad mælast, so sem seger uñ Þingsvitne. Ml. 1 B. 13 Cap. 29 Art. Hvad þo er ecke so ad skilia, sem ecke mege leida Andvitne i mote þeim, og beviisa ef þau eru folsud, so sem Logeñ giora raud fyrer folsku Þingsvitne. Ml. 1 B. 8 Cap. 8 Art.

Privat Document eru þau Bref, sem ecke eru gierd til Þinga, og ei af neckrum Embættis

Mynd-

Myndugleika. Pau gylda ei til Beviſſingar mote ödrum, eñ þeim ſem þau hafa underſkrifad. Nl. 5 B. 1 Cap. 3 Art.

Þo gefſt eitt Tilfelle i Logum mote þeßare Reglu, ſem er: ad þad ſem eiñ Fader hefur uppteiknad, ad hañ hafe feinged ſinu Barne i Hendur, medan hañ lifde; geingur fyrer fulla Beviſſing. Nl 5 B. 2 Cap. 61 Art.

Bilie nockur ganga frau ſiñe Hond og Signete, þa þarf hañ ad ſynia þeß med Eyde; añars er Plag-ſidur ad bera fyrſt Skriptena ſaman vid añat, ſem er med hañs þeckianlegre Hende; hver Adferd kallaſt Comparatio litterarum. Struv. lib. 4. tit. 11. aph. 10.

Þau Privat Document, ſem helldſt fyrerkoma, eru:

1) Obligationer, ſem eru Handſkripter edur Skulldbindingar Bref.

2) Qvitteringar, ſem er Medkeñing Creditoris, uñ Skulldarñar Betaling; ſo og gylder þad fyrer Qvittering ef Obligationen ſiñſt utſtrikud eda caſſerud i Bordſtum Eigandañs.

3) Reikningar, ſo ſem Kaupmañna Bækur og Reikningar; uñ hveriar adgiætande er, at þær gylda ei mote Bændum, ef þeir neita Skulldeñe. Nl. 5 B. 13 Cap. 50 Art. Þo er þad vidteked eptir Forordn. af 10 Aprilis 1702. og þar iñfærdum Byarſkeria Dome, at Bændur ſkule ſynia Reſtantzaña med Eyde; hvar af rauda er, at

Kaupmañ̃a bækur giøre hier halfa Bevijsing; Añ̃ars er þad Cautela fyrer Domarana, ad athuga hvert Misreikningureñ kemur af þvi, at nockud sie iñ̃skrifad i Bondans Debet, sem hañ̃ ei vidkañ̃ast; edur þar er nockru utegleimt af hañ̃s Credit, er hañ̃ vænest iñ̃lagt hafa.

4) Privat Sendebref, sem ecke eru skrifud til ad koma i þridia Mañ̃s Hendur; þau þiena ei til ad giøra Bevisingu i Peninga søkum; nema Lijkur og Grunseme.

J Egtaskapar søkum gyllda Kiærleiks Bref eckert, til ad bevijsa Trulofum edur Jai-ord. For. af 5 Martii 1734.

Þar talast opt um̃ hvert Maalspartarner, sieu skyllder til ad þiena hver ødrum, og under-retta med sinum Documentum? Løgeñ hafa þar lited, edur eckert, um̃: alleina, ad Skrifareñ edur Domariñ, sem hefur beggia Partañ̃a fram̃løgd Document under Høndum, skule gefa Vikomendum Ut-skrift þar af, nær þeß oskad verdur Nl. 1 B. 8 Cap. 7 Art.

Sækiandanum er ecke fullkomlega befalad ad liaa edur fram̃vijsa Veriandanum sin Document. Nl. 1 B. 5 Cap. 7 Art. so synest Veriandeñ miklu sijdur skylldugur þar til. Þo kañ̃ þad af Domaranum uppa-leggiast, nær þad eru sameigeñ̃leg Document; so sem opt er eiñ̃ Maal-dage tveggia Jarda: edur, nær añ̃ar þeirra hefur copie; þaa

kañ̃

kañ hiñ tilskylldast ad framleggia Original-Skialed, ef þad er til i hañs Vordslum.

Sa sem nu vill sækia eitt Document i Hendur sins Contra Parts, þarf fyrst naudsynlega ad beviisa þad sie þar til; edur færa til þess so god Lijkende sem hann kañ; og sidan beidast Domsa, at honum verde under Execution uppalagt, at lauta þad framm.

Sieu Skiol i Hondum þridia Mans, sem ecke a Hlut ad Maalenu; þa verdur Spursmaal, hvert hañ sie og skylldugur ad lauta þau til? hvad nockrum munde þykia ovidkuñanlegt. En min Meining er su: ad so sem kresia ma eiñ til ad vitna Personulega; so er þad ecke meira, þo hañ skulle giora Underretting med sinum Documentum. Eñ þykest hañ ei meiga sleppa þeim ur Hende sier, þa er nog, at stefna honum, til ad framleggia þau fyrer Rette, og taka þar af þeim Utskript med Pings-vitne attesterada. sia Höy. Coll. p. 200.

II. Uiñ Vitne.

Hiñ añar Maate ad beviisa, er Vottaleidsla.

Vitne edur Vottar kallast Testes, sem eru þær Rettarins Personur, er leiddar verda fyrer Rette, til ad segia Sañleikañ i eiñe Sok.

Tvo samhlioda Vitne giora fulla Beviising. Nl. 1 B. 13 Cap. 1 Art. eñ eitt Vitne er sem eck

ert. P. f. b. 4 Cap. nema til ad giora Lijku og Grunseme.

Uñ Vitne er þrent ad athuga, sem er: hverier ad sieu hæfeleger, edur ei, til Vitnisburdar; hversu Vitne skule stefnast, og fyrer Rette leidast; ad sijdurstu, hversu vid Vitne skule hondla i sierdeiles Tilfellum.

1) Testes habiles, gild og god Vitne, skulu þrent hafa til ad bera:
1) Skilning.
2) Ærlegheit.
3) Oparrisku. Par fyrer eru þeir, sem eitt hvert af þessu vantar, ogilder til Vitnisburdar; so sem:
1) Born og Ungmeñe, sem eru iñan 15 Ara. Nl. 1 B. 13 Cap. 19 Art. og þott eldre sieu þa er Sidvenia, at eingeñ takest sal i Eyd sem ei hefur verid til Guds Bords. Höy. Coll. p. 201.
2) Þeir Meñ sem eru Af-siña-edur Vitstola, item Daufer; þvi þessa brestur Skilning og Sañsa; eñ Blindur Madur kañ vel ad bera Vitne uñ þad hañ heyrer.
3) Fyrer Ærlegheita Skuld; þeir sem eru, Odada meñ, Lijflauser, Fridlauser, og Erulauser; þad er adskilia jure infames, sem Logeñ kalla Forvunnde for u-ærlig Sag. Nl. 1 B. 13 Cap. 20 Art. þvi ecke ma hrinda einum ur Vitne fyrer ogrundad Snack.

4) Bau-

4) Bañsetter, þeir meiga ei vera Skyrnar vottar Nl. 2 B. 9 Cap. 13 Art. samt helldur Höy. Coll. p. 203. þeir mege duga fyrer Vitne i Verdslegum sokum: eñ sieu Bañsetter meñ Erleger, hvar fyrer mai þau ef iñbioda þeim i Heidarlegt Samkvæme? og eñ framar: ef eiñ er bañsettur fyrer Guds Orda og Sacramenta Foroktun, hver vill þai eiga under hañs Eyde?

5) Testes suspecti, forþeinkianleg Vitne, eru bæde, o-kiender Meñ, sem Meñ vita ei Deile a Nl. 1 B. 13 C. 5 Art. og óstoduger i sinum Vitnesburde; uñ hveria sidar verdur talad.

6) Fyrer Partisku saker, aktast ei þeir, sem eru Haturs meñ þeß, er vitna skal i mote. 16 Art. þo mai þad fyrst bevijsast ad Vitned sie Haturs Madur.

7) Viliug eda velviliud Vitne. Fyrer viliug Vitne skilnast þeir, sem eiga Hlut ad Malenu, og kyñ þar fyrer ad vitna sier i Hag: So og eiñen Nannustu. Nannugar, edur Hand geinguer þeim Stefnda: sem; Born og Pionustu Folk. Art. 17. þo meiga soddañ Vitne gylda i Draps og Volds Sokum ibid. og fleirum; þar sem eñur Vitne er ecke ad fai; so sem og i Piofnadar malum. Nl. 6 B. 17 Cap. 15 Art.

Epter Nl. 2 B. 5 Cap. 19 Art. er vidtcked, ad eiñ Præstur skule ei vitna uñ þad, sem fyrer

honum med kendt-verdur i heimuglegum Skiptar malum.

Nu er ad tala um Vitna færsluna.

Hier ad greinast stefnd Vitne, og hin sem mæta godvilluglega: Ecke, ad þau sieu þar fyrer Vilung vitne; heldur so, ad þau Stefnulaust gefa sig til ad mæta og vitna, fyrer Bon Malspartañ: so sem, nær vitned er i añare Pingsokn; eñ lætur sig þo leida til ad vitna fyrer sama Rette, sem Soken heyrer under; so ei þurfe ad kosta fleire Ping. Nl. 1 B. 13 Cap. 3 Art. Eñ þeim er ei vilia þañeñ mæta, hliota Meñ ad stefna.

I ollum Vitna stefnum, skal brukast, þad atride, at stefna under Fallsmals straff eptir Kongl. Forordn. af 3 Martii 1741, og hveria þa Stefnu til Vitna, sem þetta Atride vantar, skal oenyta dæma, ibid.

Fallsmal merkia hier 10 Rikisdala Straff; sem liggur vid, ef eitt Vitne vill ecke mæta, edur segia Sañleikañ; hvar um sidar verdur talad.

Vithum skal alltijd stefna ai þeirra eged Varnar þyng Nl. 1 B. 13 Cap. 2 Art. eins þo Geistlegar Personur sieu; hvar heim heyrer 4 Art. ibid. Þo aefaz þau Tilfelle, hvar þeim er skylldt ad vitna añarstadar, so sem;

1) I Landa merkia Þrætum, þegar þingad er ai Þrætustadnum sialfum.

2) Fyr-

2) Fyrer Gesta rettenum vid Oxara, i þeim Sokum er þangad heyra.

3) I geistlegum sokum meiga Vitne leidast fyrer Prosastaña Rette, eptir Forordn. af 26 April. 1737.

Ef nockurt Vitne er utan Herads, edur i odrum fiærlægum Stad: þa kañ Domareñ (edur sa sem Vitneñ vill leida) fyrer literas intercessionales (edur Medalgaungu Skrif) at bidia þad verde þar yferheyrt, af vidkomande Rettarins þienurum.

Nær Vitneñ þañiñ loglega stefnd, mæta fyrer Rettenum; þa geingur Votta leidslan fyrer sig, ved þessum Hætte:

1) Les Domaren fyrer þeim Eydsins Ut-þyding; hvar med hañ kañ og ad aminña þau uñ þad lykamlega Straffid, sem vid-liggur, ef nockur vitnar falsklega.

2) Er þeim styladur Eydureñ, sem er lofunar Eydur: ad þau vilie vitna allt hid sañasta, sem þau af Sion edur Heyrn tilvita, og adspurd verda, i Sokenne.

3) Yferheyrer Domaren hvert vitne sier i lage uñ þau Spursmaul, edur Articulos probatorios, sem Stefnandeñ hefur Munlega edur Skriflega framűsett: þesse Spurs-maul skulu vera einfaldleg, eñ ecke iñviklud, til ad villa þar med Vitneñ.

4) Ad sidurstu er Upplesed fyrer hverju Vitne þess Framűburdur og epter spurt, hvert þad kuñe

nockud añat frekara edur sañara hier um ad vitna.

I Eigindoms og Landa Prætum geingur þetta nockud odruvis til: þvi þar verda Vitnen fyrst yfirheyrd; og sidan, epter grandgiæfelega Ransokn Eyduren af þeim teken. Nl. 1 B. 13 Cap 9 Art.

Hafe hveretvegge Partañ a Vitne ad leida; þau skulu þess Vitne fyrst heyrast, sem fyrr stefnde. Llb. 26 Cap.

I slickum Tilfellum kuña Vitne ad verda i mote Vitnum; þo ber þad ecke alltid vid. Til Dæmis: Sækiandeñ, sem vill viña eina Eign, leider vitne uppa þad hun hafe vered sina Forfedra Odal; En Veriandeñ bevijsar med odrum Vottum, ad nu sie hun fallen i sina Hefd; þa eru þetta ecke Mot-vitne, og kuna hveretvegge vel ad hafa satt.

En nær Vitne augreiner um ein og hin sama Hlut; þau hliota annarhver ad hafa o-satt.

Domaren tekur þo hveretvegge Vitnen i Eyd; þar hañ kañ ecke at vita fyrerfram, hvert þad verde Mot-vitne, utan i Eigendoms sokum; þvi þar yfer heyrer hañ þau fyrst, og tekur so Eyden af þeim, er honum þykia truanlegre. Llb. 26 Cap.

Þad er vandasamt ad meta hver Vitneñ sieu truanligri Þar uti mai Domareñ ei so miog lyta til Fiolda Vitnaña a þau einu sijdu; so sem

þess

þeß; hvert Vitneſ viti Hlutena, af eigen Heyrn edur Sion; eda hafe þar um̃ Undervisan af odrum feinged: So og hverra Vitnisburdur ſig beſt rimer saman vid adrar Kringum stædur Sakarinñar.

Nu epter fylger hverſu med Vitne ſkule hondla i ſierdeiles Tilfellum.

1) Um Forfølliud vitne:

Hier gylda vll hin ſomu forfoll, sem fyrer Malspartana, og adur eru talen i þem 9de Cap. og þa verdur giord ein Uppſetning med Logdege til Vitnaña. Fordn. af 3 Martii 1741 Art. 1.

Logeñ giora Raud fyrer, þar sem Vitnen eru hindrud af Veikleika. Nl. 1 B. 13 Cap. 4 Art. og þa er rett ad ſenda 2 Meñ fra Rettenum, til ad taka vid þeirra Vitnisburde; Edur, ef þau geta ſialf ſkrifad; þa ſende ſiñ breflegañ Vitnisburd fyrer Retteñ. Þa er og Sidur Ad ſetia þetta Eydſins Atride nedan vid Vitnisburdeñ; so ſañarliga hialpe mier Gud &c. þo þar sem Rettur er ei fornægdur med þeirra vitne, kuña þeim ad ſendaſt fleire Spursmal til at ſvara uppa.

2) Tratſug og Mot-viliud Vitnis, sem gefaſt tveñſlags:

a) Þau sem ecke vilia mæta epter loalegu Fyrerkalle, og hafa þo ei logleg Forfoll. Þeßum fyrerleggur Domariñ, under faullsmail, ad mæta at

odru Pinge: Kome þau þa ei belldur; dæmast þau i Fallsmaal, og verdur ei ad sidur fyrerlagt ad mæta i þridia Siñ, alltid under ny Fallsmaal, Forordn. af 3 Maji 1741. 2 og 4 Art. Og ma so leinge dæma þau i Ny Fallsmaal ai hverju Pinge, sem þau vilia ei ganga til hlydnis. Art. 6.

Eñ ef þau med Þvermodsku og Undanbrogdum koma sier hiau ad vitna; þar til Soken er utkliad, i hverre þau vitna skylldu; þau skulu þau ad auke, straffast med alitlegum Peninga Utlautum til Gudlegrar Brukunar og Justitz Cassen.

Þo er þetta ei uñ fornemme Folk adskilia, sem ecke plaga ad sækia Ping: þvi þeßum leifa Logeñ ad sitia heima, og senda sitt Vitne ai Pinged, so sem audur er sagt uñ forfallud Vitne.

ß) Mot-viliud Vitne eru og þau, sem koma fyrer Retteñ; eñ vilia ecke vitna. Nl. 1 B. 13 C. 7 Art. Þeße straffast sem hin fyrre, uppa Fallsmaul; nema þau sverie, at þau kuñe eckert at vitna. Vilie þau hverke sveria nie vitna; þa ma þeim eiñeñ stefna fyrer Logþings Rett, eptir 25 Art. hvar þau eirnen dæmd verda i Fallsmaul, ef ecke vilia hlydnast; og ad sidurstu ma hondla vid þau, sem sagt er uñ hin fyrre.

3) Uñ Falsvitne, þad eru þau sem vitna Lyge og Osañinde.

Hver og eiñ, sem krafdur er til Vitnis, er skylldugur at vitna, hvad hañ veit sañast og rettast;

aſt; Nl. 1 B. 13 Cap. 7 Art. eñ ef nockur misgrunar eitt Vitne, þa verdur Spursmail, hvert þvi ſkule tilhalldaſt ad beviiſa ſitt vitne? So ſem Logeñ haſa þar eckert um̃, ſo være þad aldeiles o-billegt, og leidde eptir ſig þau Fordiorfun i Rettargangenum, ad alldrei yrde nockur Sok fullbevijſud, og eckert vitne þyrde ad ſegia Sañleikañ, utan med halfum Huga, ef þad ſkylde ei aktaſt truanlegt, nema þad hefde unar Beviiſingar at færa ſinum Framűrde til Styrkingar: helldur paſſerar hvert Vitne fyrer ſañferdugt; nema meñ þecke, med ſkyrum Rokum af Sakariñar Krijngumſtædum, at þad hafe vitnad Lyge. Nl. 1 B. 13 Cap. 10 Art. eda ſlikt verde med Andvitnum þferbeviiſad.

Þegar Andvitne ſkullu leidaſt mote þeim, ſem audur haſa vitnad, þau þurfa þau ad ſtefnaſt, til ad heyra uppa hin Sijdare 13 Art.

Sidan metur Domareñ hver þeirra ſieu truanlegre, eptir þvi ſem audur er ſagt. En til þeß ad eitt Vitne kuñe ad meraſt Falsvottur, utheimteſt:
1) Ad þad haſe vitnad O-ſañinde.
2) Ad þad haſe ſked mote betre Vitund, og med fullum Frij-vilia; hvar fyrer þad eru ei alltid Falsvottar, ſem vitna raungt, nær þad ſkedur af Villu edur Van-þeckingu (errore aut ignorantia); edur i añara Orda ſtad, ſo ſein i Landaþrætum; nær Vitneñ ſkulu bera hvad þau af odrum heyrt haſa. 9 Art.

Ver-

Verde nu Vitnunum, med þessu moti, yfer-hevisad Fals og Lyge; þa skal heim stefna til Log-þings; og nær þau eru þar fyrer Falsvitne felld og dæmd; þa ad heimvijsast til þeirra Yfervalds i Herade, til ad utstanda sit Straff. Art. 10.

4) Ó-stodug Vitne i sinum Vitnesburde, heim er ecke ber saman vid' sialf sig, adgreinast fra Falsvitnum.

Par vid mai Domarenn adgiæta, hvert soddan Ó-stodugleike kemur af Hrædslu, edur annare vorkunsamlegre Orsok; og þau aminner hann þau med Hæglæte, at leidretta sig. For. af 3 Martii 1741. Art. 13. enn sie þad af Vostum Ohreinlyn-de; þau straffast þau sem Lygarar Nl. 1 B. 13 C. 21 Art. Þad er, mißa Æruna, og betala sin 3 Mork. Nl. 6 B. 21 Cap. 2 Art.

Vitne gylda til Bevysingar i ollum Malum; nema þegar ein Sok er orden so gomul, ad hun fyrnest; fyrer Vottum, sem helldst skier i tveim Tilfellum.

1) I Peninga sokum, ef ein Skuld hefur stad-ed o-klarud 20 Aar, eda leingur. Kb. 8 Cap. samanb. Nl. 5 B. 13 Cap. 2 Art.

2) Uppa Ord, sem einn hefur talad, mai ei vitne leida eptir ad Arshrijngur er lidenn. Nl. 1 B. 13 Cap. 23 Art. Hvad Juristarner vilia skilia fyrer Illmæle eda Injurie ord; enn ecke Contracta, edur Loford, sem ske Munlega: Skiens ord kuna einum ad gleimast, so hann epter lidet Ar, gete

ei

ei hermt þau greinelega; þar sem hañ hefde vel kuñad muna, hefde hañ heyrt, Mañ lofa ødrum einhveriu; so sem, at selia edur byggia honum Jørd sina.

Uppa Egta skapar Lofun eda Ja-ord, gyllda ecke Vitne epter Ar og Dag, fra þvi Ordeñ voru tolud, sem um̃ skal vitna; og ecke ma Domareñ soddan Vitne yferheyra. Forordn. af 5 April 1734.

Domareñ ma alldrei neita ad yferheyra Vitne, nær þau eru myndug og loglega stefnd. Nl. 1 B. 5 Cap. 9 Art. og þo honum virdest ad þeirra Vitnisburdur hafe ecki uppa sig. Somuleides, ef añar Partaña skyrskotar til fleire naudsynlegra Bevijsinga; þa skal honum gefast Tijme til at koma þeim fyrer sig. Nl. 1 B. 13 Cap. 15 Art. Og skal hañ þa fyrer Rettenum giøra Grein a, hvijlijkar Bevisingar þad sieu, og hvad hañ vil þar med Bevijsa. Sierdeiles i Eigendoms sokum ma Domareñ ei neita nockrum um̃ Frest, til at leida fleire Bevijsingar. ibid.

Øll Gogn og Bevisningar skulu vera fram̃komnar, adur eñ Soken er logd under Dom; samt kuña þo, i Naudsyn, ad færast Bevijsingar, eptir þad Domur er falleñ; so framt Malsparturen vill sveria, at hañ viße ei af þeim adur, so hañ giæti þeim fyrerkom̃ed. Nl. 1 B. 13 Cap. 28 Art. Ad ødrum Koste ma hañ sæka þar um̃ Kongl. Uppreisning.

Sieu

Sieu þad Document, meiga þau þa fyrer Ædre Rett framleggiast; eñ hafe hañ Vitne, þa skulu þau fyrst af Syßlumañe i Herade yferheyrast, med sama Mote og adur er sagt um̃ Votta leidslu; og sidan skal þeirra Vitnisburdur fyrer ædra Rett framleggiast.

13. Cap.

Um̃ Maals-partañа Eyda.

Þegar Bevisingar skorta i eiñre Sok, þa kemur hun opt ad sijdurstu, uppa Partañа Eyd.

Eydureñ er Jaatun eda Neitun einhvers Hlutar, fyrer Rettenum, hvar vid Sveriandeñ krefur Gud til Domara sins Sañ-soglis; edur Vandlætara sins Raanglætis, ef hañ sver falsklega.

Eydar adgreinast ymislega, so sem:

1) Juramenta promissoria Lofunar Eydar, sem eru:

α) Aller Embættis Eydar, hverier ei koma Rettar gangenum vid:

β) Vitna Eydar, um̃ hveria aadur er talad.

γ) Juramenta Calumniæ, þeir Eydar sem Maalsportum og Talsmoñum er stundum til-hallded ad svéria, og hlioda uppa, at þeir skule ei bruka Kro-

Kroka log, nie o-nytar Ut-flugter fyrer Rettenum Nl. 1 B. 9 Cap 10 Art.

2) Juramenta Assertoria Sannar Eydar.

3) Juramenta Litis-decisoria, sem vier vilium nesna Alyktar Eyda; þvi med slikum Eydum, giora Malspartarner Enda a Prætuñe. Þeir adgreinast aptur i Juram: Voluntarium, Sialf-vilingañ Eyd, hvar med Partarner af-giora Sokena sin a mille, hver Adferd ei brukast i vorum Rettar gange. Nl. 1 B. 14 Cap. 2 Art. og Juram. Necessarium Naudsynia Eyd, sem af Domarans Tilhlutan framfer; þvi eingeñ ma sveria fyrer Rette, an Domarans Vilia. Nl. 1 B. 12 Cap. 5 Art. Þesse Eydur adgreinest aptur i Juram. Purgatorium og Suppletorium.

Juram. purgat. Hreinsunar eda Friunar Eydur; hvar med Verianden hreinsar, edur ver sig, fyrer þeim Sakar giptum, sem hans Vidurpartur hefur honum uppafært. Nl. 1 B. 14 Cap. 7 Art. hvar han kallast Benegtelsis edur Neitunar Eydur; af þvi med honum verdur, so sem optast, neitad og fraigeinged Sokeñe.

Soddañ Eydar koma optast fyrer i Rettar-gangenum, og hafa Logeñ um þeirra Brukun tvær Malsgreiner, Nefnelega: ad uppa-leggia Eyd. og til-lata, edur leifa ad giora Eyd.

Almeñelega ber Sækiandanum ad beviisa sinar Sakar gipter og Astædur med Gognum og Vitnum. Nl. 1 B. 14 Cap. 5 Art. edur ad odrum Koste

tapa

tapa Sokeñe, epter þeire Reglu Juriſtaña: Actore non probante, Reus abſolvitur. Þad er: nær Sækiandeñ beviiſar ecke þat verdur hiñ frikendur, og þarf ecke Eyds vid: Þar fyrer mai Domareñ varaſt ad uppaleggia Eydeñ o-naud ſynlega, þegar eckert framkemur, ſem giorer hiñ Seka for-þeinkianlegañ; nema i þeim Tilfellum, ſem Logeñ utheimta, ſo ſem:

1) Nær eiñ Under ſiñ Afgang, ſigrar añañ fyrer ſiñ bana Mañ, þa ſkal hañ frija ſig med Eyde. Ml. 6 B. 6 Cap. 15 Art. Þo kañ Domareñ ad hugleida fyrſt Kringumſtædurnar, hvert þeim ſie ſo hattad, at Atburdur hins dauda gete haft nockur Liſkinde.

2) Fyrer voda verk; ſo ſem ef Oxe Mañs hryter af Skapte ai añañ. Ml. 6 B. 11 Cap. 3. 4 Art.

3) Þegar eiñ vill ganga frai Barnsfaderins Lyſingu, þa er Plagſidur, ad uppa leggia honum Eyd, nær Kongañ getur ei beviiſad ſina Lyſing. Ml. 6 B. 13 Cap. 5 Art.

4) Ef ein Kona ſeger ſig tekna med Naudung, og klagar þar yfer ſamdægirs; einkum ef hun ber Merke ai ſier, ſo ſem blatt og bolged Holld, eda rifeñ Klæde. Ml. 6 B. 13 Cap. 19 Art.

Somuleides mai Domareñ varaſt, at leifa edur tillaata Eyd, þegar Sokeñ er ſo gott ſem yfirbeviiſud; helldur ſkal hañ ganga þar i ſlikañ Medal-veg; at nær Sækiandeñ hefur fært ſo mikel Rok til Mals ſins, ſem giore fulla Grunſeme

For-

Formodning, eda halfa Beviſing mote Veriandanum; þa añad hvert at tillaata honum ad hreinſa ſig med Eyde ef hañ vill; eda uppa-leggia honum Eydeñ, nema hañ vilie Sekur heita. Nl. 1 B. 14 Cap. 6 Art.

Vilie hañ nu ecke ſveria, og getur ei helldur med odrum Rokum friad ſig, þa mai Sækiandeñ af-leggia ſiñ Eyd. Nl. 1 B. 14 Cap. 7 Art.

Sa Eydur kallaſt Juram. Suppletorium, edur Uppfyllingar Eydur, til ad ſtadfeſta med ſinar Liſtur, Gogn og Aſtædur, þegar hañ hefur ad miklu, eñ ei ollu Leite, beviiſad Sokena uppa ſiñ Vidurpart.

Dar uppa geſa Logeñ Dæme: Nær eiñ geingur au mote ſiñe Hond og Signete; eñ vill þo ei ſveria; þa mai Sækiandeñ ſveria ſinu Maali til Stadfeſtingar. Nl. 5 B. 1 Cap. 6 Art.

Soddañ Uppfyllingar Eydar brukaſt og vidar; ſo ſem til ad ſaña og ſtadfeſta Giallds Bref i Uppbods og Arflauſum Buum. Nl. 5 B. 13 Cap. 44 Art. Somuleides, ef Madur ſiñur Fe ſitt i añars Mañs Hond og Hefd, mai hañ giora gott med ſinum Eyde, ad þad ſie ſier o-villande i burtu komed. Nl. 6 B. 17 Cap. 8 Art. Fra þeſſum Eyde meiga Meñ adgreina Sigtelſes, edur Sakar giptar Eyd, med hverium Sækiandeñ ſver Sokena uppa hiñ ſeka; hvad ecke er al-geingeñ Laga Adferd, og brukaſt ei helldur, nema i viſſum Til-fellum, ſo ſem nær eiñ hefur geinged i eitt Erfdbu,

og þar skaltrad og valtrad (sem Logeñ tala) þar dæmest hañ til ad aptur skila, slíku, sem Erfingiar vilia Sigta hañ fyrer. Nl. 5 B. 2 Cap. 88 Art. Þar mæ Domareñ og so varast, at þeir sverie ei nockud o-rijmelegt.

Eydureñ gisrer Enda a allre Þrætu; og þvi ma Domareñ ecke taka Eyd i mote Eyd. Nl. 1 B. 14 Cap. 6 Art. hvad alleina er ad skilia uñ Malspartaña Eyda, eñ ecke um Vitne: Þvi ef nockur er Mis-grunadur uñ raungañ Eyd; þa er hverge fyrer-boded, ad leida Vitne, til ad syna þad Soken sie sdruvijs, og þar med yfer-beviisa honum sitt Mein-sære. Ei helldur leifest nockrum Ein-eydi, a mote þvi sem vitne hafa svared. Nl. 1 B. 14 Cap. 3 Art.

Alla soddañ Eyda fyrerleggur Domareñ Malspartunum, añad hvert med Interlocutorio edur endelegum Dome. Eydureñ er þar fyrer, so sem Exsecutio Domsins; hver ecke skal strax frañfara, helldur verdur i Domenum, þar til akvediñ viß Frestur, so sem eiñen siai ma af Ab. 41 Cap. item Byaskeria Dome 1631. Og er þesse Frestur þar tilgeieñ, at Mals parturen meige.

1) Siai sig uñ, hvert hañ vill, edur mai, sveria; edur

2) Huert honum þyke þorf ad apellera frai Domenum: Og

3) So hiñ Partureñ mege bepeinkia, hvert hañ skule

skule samþyckia ad Eydureñ framfare; eda protestera þar i mote, og appellera til Ædre Rettar. Þar fyrer maa eingeñ Domare taka Eydeñ, so leinge Soken stendur under Appelle til ædre Rettar; nema bader Partarner sieu þar uñ aasatter; hvar uñ les Forordn. af 5 Nov. 1723.

So er Eg allrar añarar Meiningar, eñ sumer Domarar, sem ad Undan-geingnu þessu Spurs-maale til Partaña: Villtu þaa Sveria, laa þaa strax, fyrer utañ leingre Beþeinking hleipa fram Eydnum; hvar epter saa añar Maals partur aa einga Vidrettingar von Sakar siñar, nema hañ undereins giore siñ Contra Part ad Meinsæris Mañi.

Þar talast opt uñ, hvert Log-felder Meñ og og o-ærleger mege giora Eyd; hvad nockrer efa, sideñ þeir meiga ei fyrer Vitne gylda; hvar aa vier vilium soddañ Grein giora.

1) So sem slijker Meñ, meiga ei ganga sialfer i Rett, til Soknar, i nockru Maale; so fylger aa epter, ad þeir kuña ecke ad framfylgia nie stadfesta sina Maals-sokn, med Sigtunar-eda Uppfyllingar Eyde, so sem ærleger Saksoknarar.

2) Eñ med þvi þeim er leyst ad ganga i Rett til Varnar sier; so er þar af audsært, ad þeir meiga bruka oll logleg Forsvars Medol, so sem og eru Neitunar eda Frijunar Eydar; hvad framar maa styrkiast med Dæme Stigamañsins. Nl. 6 B. 9 Cap. 15 Art. Þo vil eg fraa-skilia þaa, sem aad-

ur eru fundner i Meinsære: Nam ubi semel qvis pejeraverit &c. Og þoi munu Fijngurner eiga ad takast af einum Meinsæris Mañe, ad hañ ecke optar sveria kuñe.

14. Cap.

Uñ Doma og Laga Ut-skurde.

Domar eru tveñslags: Interlocutoria, og endeleger Domar. Interlocutoria eru þeir Ur-skurder sem Domareñ gefur eptir Mals-partaña Beidne uppa einhvern Prætu-Post, sem fyrer fellur i Mals Sokneñe, og kemur ecke eigenlega sialfre Hofud sokeñe vid, til Dæmis: Ef Exceptio edur Motmæle koma i mote Stefnuñe, Varnar þingenu, Vitnunum, edur odru slijku; þa byriar Domaranum, ad segia hvad þar i er rett edur rangt.

Soddan Interlocutoria skulu þo ecke gefast, sier i Lage ut skrifud til Partaña, fyrr eñ med Domenum i Hofud-sokeñe. Forord. af 17 Martii 1690.

Endeleger Domar eru þeir Laga Ur-skurder, med hverium Domareñ, ad frañkomeñe Sokn og Vorn allra, giorer Enda a sialfre Hofud-sokeñe.

Þeir kallast i Logunum Dom-sluttningar, Kiendelser og Af-sigt.

Vid Underrettena dæmer Domareñ all-eiñ; utan

utan i Lijfs, Æru og Eigindoms Sokum: skal hañ nefna med sier atta Meñ i Dom, so sem i 6ta Cap. þessarar Bokar er sagt: Ef þau a-greiner i Domenum, þa gylder alyktun þeirra, sem fleire eru a eiñre Meiningu. Rl. 1 B. 7 Cap. 1 Art. og skrifa þau þeir sonnu under Domeñ. 5 Cap. 3 Art. eñ hiner ecke.

A Log-þingenu dæmdu bader Log-meñ sameigeñlega til forna; Eñ nu a Dogum, hver fyrer sig, yfer þeim Sokum, sem ur hañs Log-dæme eru eptir Kongl. Reskript. af 7da Maji 1738.

I Yfer-Rettenum gefur hver Assessor sitt Votum eda Kiendelse Munlega; og er so Domureñ samsettur, epter þvi, sem aller, eda flester, verda a eitt satter.

Aller Domar skulu vera med endelegum, eda ut-þryckelegum Ordum. Rl. 1 B. 5 Cap. 12 Art. eñ ecke Efasemum og tviradum; so þar verde ei fettar-Fijngur uti. I þeim skal ut-þryckelega til-greinast hvad hiñ Seke skal giora edur lijda.

I O-bota malum, nær eiñ verdur straffadur a Lijfenu, hvert hañ skule hoggvast, heingiast, breñast edur dreckiast; Item Pyskast til Kagañs, eda i Fangelse. I Peninga-sokum, hvad miked eiñ skal betala, og i hverju. Fiar-utlat dæmast under adskilianlegum Nofnum.

1) Hofud-stolleñ, edur Vita-fe, sem eiñ verdur soktur uñ.

2) Renta eptir Hofud-stolen.
3) Restitutio Damm eda Bætur fyrer þañ Skada, sem Mañe er gior a sine Eigu, godtse edur Peningum.
4) Kerrarfar, edur Fullrette, sem er Satisfaction og Bætur fyrer þañ Oret, sem Madur lijdur a Personu og Godtje: sia 3 B. 15 Cap. um Fullrette.
5) Sekt edur Sak-eyrer til Kongsins fyrer Yfertrodslu Laganna. Pad er merkiande, at Sak-eyrer kallast i Nl Bætur; þo finst þar og Ordit Sægt. 1 B. 22 Cap. 19 Art.
6) Maalskostnadur, impensæ litis, fyrer þad sem uppa processen hefur kostad vered.
7) Kostur og Tæring, sem eñ þau er anad eñ Maalskostnadur, sem sia ma af Nl. 1 B. 6 C. 20 Art. Þvi Mals Kostnadur er allt þad sem til Processens er kostad, fra þvi fyrsta til sijdarsta: so sem, fyrer Stefnufarer, Skrifara Peninga, Talsmaña Laun, og Domara Salarium. Eñ Kostur og Tæring er ein Tegund af Maliskostnadenum, og merker Fararkost Mañs til Þingsins, fram og tilbaka. Nl. 1 B. 6 C. 19 Art. Maalskostnadur dæmest ei fyrr eñ Sokin er utkliad, med endelegum Dome, Kostur og Tæring opt i midiu Maleñu, þegar eñ tapar Sokneñe og omakar so sin Vidurpart forgefins.

Sa Sokena vinnur, fær giarnañ sin Maliskostnad, utan.

1) Hañ

1) Hañ hafe hafnad billegu Forlikunar tilbode, þegar hiñ Stefnde villde retta fyrer sig aan Logsokna Nl. 1 B. 5 Cap, 7 Art. eda.
2) Ef Søken var so tvil-raadug, at baader maattu sijnast hafa gott Maal aa sina Sydu P. f. b. 6 Cap. Höy. Coll. pag. 283.
3) Þegar añar Partaña viñur Søkena med sinum Eyde.

Þar skal i øllum Domum tilsetiast eiñ viß Tijme nær þeim ber ad full-nægia.

I Lijfsøkum segest vel, ad þeir dæmdu skule strax rettast aan Undandraattar eptir þad Domur er geingeñ. Nl. 1 B. 22 Cap. 54 Art. Þo syner hiñ 55 Art. ad þetta hefur ei so knappa Meiningu, med þvi þeim Lijflausa skal tilbiodast Prest-fundur 6 Dogum aadur hañ verdur af-tekeñ.

I Peninga og Fiaar søkum skal og setiast eiñ viß Eindage til Betalings, sem kallast Sal eda Solur P. f. b. 8 Cap.

Þar sem o-ærlegar eda grofar Sekter verda dæmdar, þaa er þeim settur 6 Vikna Frestur. Nl. 1 B 22 Cap. 13, 15 Art.

Legordssaker i nærstu Fardogum eptir Storadome.

I smaa Peningasøkum er rett at setia Gialldageñ ad Mamadar freste. P. f. b. 8. Eñ þar sem Søken er af stærre Høfudstol; gefa Meñ leingre Frest; so sem fraa Log-þinge til nærstu Far-

daga; hvad og so er rett, eptir fornre Sidvenju og P. b. 23.

Par sem dæmest ad eiñ skule giora nockud þa skal honum eiñen setiast viß Tijme þar til; og leggiast vist Straff vid, ef hañ lifer þar ei eptir Nl. 1 B. 5 Cap. 15 Art. - Til Dæmis: eiñ Leigu lide, sem vinur Hus af Jordu, verdur dæmdur til at byggia þad aptur iñan Mainadar; ella skule hañ sekur einnri Mork til Hußbondans, og þad byggiast uppa hañs Kostnad eingu ad siidur.

I Gestarettar Sokum skal setiast 3 Natta-Frestur, epter Nl. 1 B. 22 Cap. 19 Art.

15. Cap.

Uñ Appel, edur Stefnu-mal til Edre Retta.

Pad ber opt vid, nær Domur er falleñ fyrer Underrette i einnri Sok, þa verdur heñe fyrer añañ Edre Rett iñstefnt, hvad er skedur fyrer þreñar Orsaker:

1) Nær Domureñ þyker of-hardur, eda Domarañs Adgiorder, i einhverju sem miked varijdur, orett-ferdugar; þa stefna Meñ til Underkieñslu; þad er, at Domurin verde apturkalladur og onytur gior.

2) Ef Domureñ þyker of-linur eda Milldur, þa til Skierpingar.

3) Til

3) Til Stadfestingar, þegar Logiñ og Sakariñar Asigkomulag so utheimta: því þar eru viß-ar Saker, i hverium ei næger Underdomarans Domur, nema hañ verde af Yferdomaranum stadfestur, so sem eru:

Öll O-botamaal, þar sem dæmest Straff uppa Lijf, Lime, Æru, Frid edur Frelse: þeßum Maalum skal añadhvert stefna iñ fyrer Logmañ-eñ; edur senda Amtmañenum Herads Processeñ til Alita og Urlausnar, hvert exsecution mege epter honum framm-fara. sia Stiptbefal. m. Ordre af 19 Maij 1745. i Logb. B.

Þo eiga Lijfleysessaker alltid ad iñstefnast fyr-er Logmañsins Dom. Nl. 1 B. 22 Cap. 53. Art.

Þad eru ecke alleina Domar, sem stefna maa fyrer Ædre Rette, helldur og oñur Rettarins Verk; so sem Arfaskipti, Grandskningar, Ex-secutioner og Ad-farer, item Arrest. Nl. 1 B. 6 Cap. 5 Art. og 16 Cap. ibid.

Interlocutorii Domum maa ecke sier i Lage iñstefna, so Hofud-soken þar med ecke uppehalldest; helldur maa sidañ af-fria þa, ajsamt Domenum i Hofudsokeñe, ef þurfa þyker. Sia Forord. af 17 Martii 1690. Nema þad sieu soddañ Affigt, hvar med Mañe skedur Rettar-neitun edur Mals-spilling; so Sokeñe verdur ei framm fylgt, an þeß, þad Interlocutorium sie audur fyrer Ædra Rette underklent, og þa er Rett ad iñstefna því. Hoy. Colleg. p. 294.

Sa sem Appellerar frá einum Dome, skal giora þad strax fyrer Rette, og bidia um Domen (hvar med skilst allur Acten i Sokene) beskrifadann Nl. 1 B. 2 Cap. 3 Art. og 8 Cap. 9 Art.

Sidan hefur hann frá Domsins Dato, 6 Manada Frest, til ad uttaka Rettarstefnuna hiá Logmonnum. Nl. 1 B. 6 Cap. 10 Art. Nema hann hafe dæmdur vered i þærlegar Sekter, eda so grofar, ad þar ligge vid Log-fall og Fridleyse, ef hann rettar ei fyrer sig; hvar um talar, Nl. 1 B. 22 Cap. 4. 13, 14 og 15 Art. Þa skal hann hafa stefnt innan 6 Vikna.

Nockrer hafa hier leidst til af Hoy Coll. p. 299. ad uppastanda fyrer Logthingis Rettenum, ad fyrgreindur 6 Manada Frestur ætte ad skiliast frá þeim Dege Under-rettardomuren fell, og til þess Logthings Rettar Stefnan er auglyst Domaranum. En nu hafa Men i þvi Kongl. Rescripte af 19 Decembr. 1749. feinged þar au so greinelega Urlausn: Ad þad sie nog nær Stefnan er ut teken, eptir hennar Loglega oskad, innan 6 Manada; ad medreiknudum þeim Dege sem Domuren fell, og sama er at sega um þau Maul, er ad 6 Vikna Freste skal appellera; þar nefna Logen alleina, at taga Stevning. Nl. 1 B. 4 Cap. 23 Art. hvar af audsært er, at Stefnan þarf ei fyrer Vidkomendum at vera auglyst innan þeirra sednu 6 Vikna; helldur næger, nær þad skedur 14 Dogum fyrer Logthinged. ibid. 22 Art.

Þad

Þad kallast ad Domureñ hafe yferstaded sin Fatalia, nær þeße 6 Vikna edur 6 Mannada Frestur er um̃lideñ; og mau ecke þar eptir au-fryast fyrer utan Kongl. Opreißning.

Þo meiga Meñ eptir 6 Mannude iñstefna Domenum til Stadfestingar, nær þeir vilia. Nl. 1 B. 6 Cap. 14 Art.

Sau sem nu vill iñ-stefna einum Dome til Løgþingis skal giøra eiñ Memorial, eder skriflega Klogun fyrer Logmañ ñ, hveria hañ myndar aulyka og audur er sagt um̃ Iñlega; fram̃telur Sakarinnar Asigkomulag, i hveriu hañ þykest vanhallden af sinum Vidurparte; Bidur þar fyrer ad Domaranum verde stefnt, til ad forsvara sinn Dom og Adgiørder; somuleides Doms mønnum, ef þeir hafa vered; og endelega ødrum Vidkomendum sem hønum þyker Naudsyn ad stefnt sie.

Þar uppa ut-gefur Yfer-domareñ Stefnuna, i hveria hañ iñfærer øll Atride ur Stefnandans klogun: Nocker plaga ad iñfæra Memorialen Ord fyrer ord; eñ hid fyrra er brukanlegra.

Um̃ anglysing stefnunar er tvent athugande:

1) Sie hun ut teken iñan 6 Vikna frau Heradsdomsins dato; þau þarf ecke ad gefa nockrum af vidkomendum lengre eñ 14 Daga Stefnufrest til Løgþings, hvar helldst sem þeir eru. Nl. 1 B. 4 Cap. 22 Art.

2) Eñ sie leingra eñ 6 Vikur lided til þeß Stefnan var ut teken; þau hlitur hun ad byrtat au sama

ma Hatt, sem um̃ Herads stefnur er skrifad i 8 Cap. hier ad framan.

Hvad vidara aahrærer Sokn og Vørn, med ødrum Framgange Maalsins; þa er þad ad øllu Deile lykt, sem fyrer Herads Rette; þvi frateknu; ad þar heyrast al-meñelega ecke ny Vitne, nie Document.

Eñ hver mismuñur sie aa þvi, sem Yferdomarar þurfa ad athuga fram̃ yfer Under-domara, þarf hier ecke um̃ ad tala; so sem mitt Aform ecke er ad kieña hier med Log-moñum, helldur Vid-vaningum.

Um Appell til Yfer-rettarins.

Fyrer Yfer-retteñ stefnast almeñelega ei adrar Saker eñ logmaña Domar, nær Malspartarner eru ei med þa aa-nægder; Þo leyfa og Logeñ ad stefna og fleirum Sokum ur Heradi, so sem; Nær eiñ þykest hafa lided Rettar neitun; edur Maale hañs er aa einhvern hatt med Logleysu tradkad, so ei kemst under Dom. Nl. 1 B. 6 Cap. 17 Art. þaa maa i slikum Tilfellum (ef Sækiandeñ vill) hlaupa Yfer Log-þinged, og stefna strax til Yfer-rettarins.

Logmañaña Domar skulu fyrer þeñañ Rett iñstefnast, iñan Ars og Dags, fraa þvi þeir eru affagdir. Nl. 1 B. 6 Cap. 12 Art. Eñ hier i Lande gefst ei so laungur Frestur; helldur skulu þeir stefnast fyrer þañ Yfer rett, sem halldeñ verdur

dur nærsta Ar, eptir ad þeir voru af sagder, epter Kongl. Rescr. af 8 Febr. 1724.

Sa sem einum Logmans Domi vill iñ-stefna, skal hafa feinged hia Log-þings-skrifaranum, bæde Hierads og Log-þings Domeñ utskrifadañ. Nl. 1 B. 6 Cap. 16 Art. og oska sidan af Amtmañenum Yfer-rettar Stefnu, med einum Memorial; at likañ Hatt, sem uñ Logbiings Stefnur var talad; hveria Amtmadureñ þau ut-gefur under Landsins Iñsigle.

Stefnu Frestur til Yferrettarins, hefe eg sied i Yfer-Rettarins Protocol auglyktadur vered hafe 6 Vikur, sem vera mun eptir Nl. 1 B. 4 C. 27 Art. Þo hefe eg og svo i miñe Tijd vitad Dæme til, at skemre Stefnu Frestur hefur vered lateñ gylda.

Eñ Sokn og Vorn brukast þar bæde Muñlega og Skriflega, so sem fyrer odrum Rettum.

16. Cap.

Uñ Domaña Exsecution.

Ef hiñ Seke iñstefner ei Søkeñe fyrer Edrè Rette; edur, at þar er liska allareidu Domur geingeñ, so hañ gylder ei leingur at appellera; þat giorer hañ best, at fullnægia Domenum: eñ ef hañ þad i Tijma for somar; þat hefur hañs Vidurpartur Orsok, at þvinga hañ þar til, med þvi Rettarins Medale, sem kallast Exsecution;

tion; og hlijtur þa hiñ Skyllduge, um̃ fram̃ adrar dæmdar Bætur, at giallda Konge i Sekt, 3 Lod Silfurs. Nl. 1 B. 22 Cap. 19 Art. Og sa sem ei vill retta fyrer sig eptir Hærsta Rettar Dome 27 Lod Silfurs, sem kallast Fallsmal ibid. 43 Art.

Excecutionen er þar fyrer eitt Rettarins Verk, hvar med þeir Hluter verda fram̃kvæmder og fullkomnader, sem adur med Laga Ur-skurde, er bued ad dæma og alykta.

Eñ so sem Sakernar eru ymislegar, so hefur hun adskilianleg Nøfn i Løgum:

I Criminel-Søkum kallast hun jafnam Exsecution, so sem Nl. 1 B. 22 Cap. 53 Art. item Straff ibid. 54 Art.

Eñ i Eigiñdoms og Peninga Søkum, hefur hun og øñur Nøfn, so sem Ad-før. Mañh. 10 Cap. Nam, Nl. 5 B. 6 Cap. 9 Art. Indførsel edur Iñfærsla; su Glosa brukast mest um̃ Exsecut. a Fasta Gotse, og Udleg edur Utlag, a Lausafe. Þo fiña Meñ, ad Løgeñ hafa hverttveggia agreinings laust: at giora Iñfærslu i Bu, og Utlag af Bue. Nl. 1 B. 22 C. 27 Art.

Þær Rettarins Personur, sem skylldt er ad giora exsecutioner, eru hia oß Syßlu meñerner: hver i siñe Syslu, med tveim Møñum. Nl. 1 B. 22 Cap. 19 Art.

Vel

Vel segia Logeñ, ad hia þeim, sem hafa adalleg Friheit skulu Logmeñerner giora Exsecution; hver ecke mau i slikum Tilfellum ske, nema eptir Logþings, eda Æðre Rettar Dome. Nl. 1 B. 22 Cap. 38 Art. Og eru eigi adrer slijker hiau oss eñ Amtmeñ og Biskupar, sem o-giarnan munu lata koma til exsecution.

Uñ Exsecution i Criminel-Sokum, tala eg ei, helldur eñ añad Jus Criminale i þessare bok; helldur alleina uñ Adfør a Gotse.

Hun skal giorast af þeim Syslumañe i hvers Uñdæmi Gotsed liggur; Þo hiñ skylduge sie añarstadar, og Domureñ añarstadar geingeñ. Nl. 1 B. 22 Cap. 30 Art.

Ma ecke framfara, fyrr eñ sau i Domenum au kvardade Frestur er uñlideñ, og hiñ Seke hefur ei rettad fyrir sig, nie iñstefnt Sokeñe fyrer Æðre Rett.

Ei helldur mau nockur Domur exseqverast eñ ecke Hærsta Rettar Domur) þegar lided er yfer Ar og Dag, frau þvi hañ var assagdur. Fororðn. af 17 Maji. 1690. helldur mau Saksoknareñ stefna hinum Skylduga ad nyu, til ad lijda añ Ad-farar Dom, og gylder þau hiñ fyrre Domuriñ fyrer Log og Bevijsing, hvar eptir sau sijdare verdur grundadur: þo þarf ecke ad stefna i þessu Tilfelle fyrer nockurn Æðre Rett; helldur au þad Varnar þing hvar Soken i fyrstu

Var-

var dæmd, sem skilia mau af Nl. 1 B. 2 Cap. 19 Art.

Sa sem bidur um Exsecution eptir nockrum Dome, hañ skal hafa þañ sama i Hendum utskrifadañ, og forsigladañ ad framvijsa Nl. 1 B. 22 Cap. 43 Art. Og audur eñ Ad-foren er byrjud, skal uppleſa hañ fyrer hinum Skylduga, eptir Christ. l. Forordn. af 1450. Art. 8. sem og hiñe Nordsku Justitz Forordn. af 19 Aug. 1735. Eñ ef hiñ Skylduge er burt-vikeñ; þa auglyſest Domureñ ai sama hatt, sem ein Stefna, fyrer þeim er ecke vill laata sig fiña.

Ef hiñ Skylduge seiur sig uppau mote Adfarar moñunum, og vill veriaſt Odde og Eggium; þa verdur hañ ecke alleina Sekur 13 Mørkum, helldur og til ad lyda Akiæru Dom og Straff, ef hañ giorer nockrum Skada: eñ fellur sialfur Rettlaus, ef hañ Hlytur þar vid nockurt Mein. Kb. 3 Cap. og Nl. 1 B. 22 Cap. 31 Art.

A hverju Fe ecke mau Exsecution giøraſt:

1) I þvi Sterfbue, sem geinged er fra Arfe og Giallde. Nl. 1 B. 22 Cap. 42 Art. Þad syneſt vel undarlegt, og strijda i mote 1 B. 4 C. 11 Art. sem fyrer seger hversu stefna skule til Jñfærslu i Arflauſt Bu; Eñ Nl. 5 B. 13 Cap. 37 Art. Forlykar þau so bauda; at Jnfærslu mege ei giøra i soddañ Bu, fyrr eñ aller Skullda-heimtu Menn eru tilstefnder, og þeirra Heimtur eru med Bwsins Tilstande yfirlagdar.

2) A

2) A þvi Godtse sem hiñ skyllduge stendur til ad erfa, a medan sa Arfur er ecke falleñ. Nl. 1 B. 22 Cap. 33 Art.

3) Ecke a þvi sem adrer eiga til Lans, Leigu, edur Foodurs i Buenu. Nl. 5 B. 6 Cap. 9 Art. ei helldur Gemslu Fe, sem hañ hefur teked, eda lied Huß rum til. ibid. 8 Cap. 18 Art. Gange nockurt af soddañ Godse i Ut-lag, þa byriar þvi aptur ad skila Eigandanum.

Ut-laged byriast fyrst a Lausafe hins Skyllduga, þvi Sak-soknareñ er a-nægdur med. Nl. 1 B. 22 Cap. 19 og 21 Art. Og meiga ei þeir sem Ad-forena giora, naudga honum til ad taka i odru, eñ han sialfur vill. ibid. 27 Art.

Hrockve þeir lauser Aurar ei til, sem Bued mai an vera; þa snuast Meñ ad odrum Faungum, so sem Bwsgognum, Mat-vælum, heyum og Bufe 25 Art.

Þo mai Heyed ei af Jordum̃e burtflytiast; helldur kañ Sak-sokareñ ad setia þar a þad Fodur-fe.

Vante eñ nu meira til Skullda-lukningar, þa er Jñfærslan giord i Jarda Godtzed, (nær þad er til), fyrst þad sem er ef miñstum Vigtugheitum, so sem eru Leigubool, eñ i seinustu Log Hofudbool, edur Bugard þeß Skyllduga. Nl. 1 B. 22 Cap. 27 Art.

Añars mai strax taka Jarda Godtsed til Ut-

lags, ef hiñ Skullduge vill helldur spara sitt Lausa fe, og hañs Vidurpartur sam þycker.

Þar mai og gioraſt Ad-for i þad Godts, sem hiñ Skylduge ai, so sem Vita fe hiai odrum Moñum. Art 37. og þad sem hañ hefur burtuſeinged, sidan Soken var reist i mote honum. 28 Art. þvi soddañ Af-hending er mote Logum, og ai ecke ad halldaſt. Nl. 5 B. 3 Cap. 4 Art.

Þegar Sakſoknareñ er fornægdur med ſiñ Betaling þa ſkal Ad-farar Domureñ, edur Skulda-brefeñ, uppa ſkrifaſt, o-nyt gioraſt, og heim sem Ad-foren gior var, af-hendaſt. Nl. 1 B. 22 Cap. 36 Art.

Eñ verde ei adfullu loked Skulldeñe, þa ſkal þo uppa þau ſkrifa, hvad miked betalad er, og hvad epter ſtendur, og so behelldur Sakſoknariñ heim framvegis, þar til hañ fær hvad ai breſtur. ibid.

Allt hvad þañin geingur til Ut-lags, ſkal af Ad-farar Moñunum eptir vißum Taxta verdleggiaſt. Nl. 1 B. 22 Cap. 20 Art. eda so sem flestra Maña mille geingur i þvi Herade. Þb. 23 Cap.

Þykeſt añarhver Partaña van-halldeñ af þeirra Virdingu, þa meiga tvo-falldt fleire Meñ þar til ut-nefnaſt, 34 Art. Like ei helldur þeirra Verd-lag; þad upp-biodeſt Godtſed ai Auction ibid.

Kome

Kome fleire Creditores saman i einu, sem lata sig Jñfæra i bued; þa athugest þar vid, hvad i 3 B. 15 Cap. hier adframan er skrifad.

17. Cap.

Uñ Arrest a Personu og Godtse.

Nu þar sem Saksoknareñ fær ei sijna Fullnustu med Adforiñe, og hiñ Seke hefur ei helldur til Borgun ad stilla fyrer sig; þa leyfa Logen ad lata Arrestera siñ Skulldu naut. Nl. 1 B 22 Cap. og vijdar añarstadar.

Arrest er eitt Rettarins Verk, hvar med Persona edur Gods eitt hvert verdur Kyrrsett a vißum Stad, epter Beidne Saksoknarañs ad hañ nai kuñe sinum Rettugheitum.

Rettarins Personur, sem Arrest giora, eru i Norege Fogetarner. Nl. 1 B. 19 Cap. 1 Art. i hverra stad eru hia oß Syßlumeñerner.

Peir meiga alldrei neita ad giora Arrest. nær þeß er oskad. ibid. 2 Art. nema i tvenslags Tilfellum:

1) Ef Saksoknariñ stiller ei Borgun fyrer sijna Arrests Begiæring, ef hun sijdar kyñe ad prófast ologleg; þa siest Domareñ skylldugur ad taka hañ Vanda Uppa sig. ibid. 4 Art.

2) Ef Arrest er heimtad yfer Persónu eda Godtse, sem ei mai ad Logum Arrestera; því Domarenn mai sialfur svara fyrer, ef hann forsier sig þar i ibid. 3 Art.

Personur, sem Arrest-frijar eru hofum vier ei margar; nema þau sem sender eru Kongsins Erenda, so sem Falconerer, og þvílijker. Þo vitnar Hoy Colleg. p. 332. Ad Kongsens Sendemadur hafe fyrer Mannrap Arrestéradur verid.

Engenn mai Arrestera: sem stiller Borgun fyrer sig 7 Art. Þad er einkanlega at skilia i Peninga Sokum; En i Ofbotamaalum er meira Tvijl.

Persónu Arrest bestendur eigenlega þar i, ad Mañe verdur fyrerbodet at taka sig frai einum vissum tilgreindum stad; Edur ef hann aktar ecke slikt Forbod, þa verdur hann tekinn til Vard hallds i ein ærlegan Stad. 18 Art. Og skal þa Saksoknareñ leggia honum til Uppheldis, 1 Lod Silfurs, og halft lod fyrer hans Voktun um hveria Viku, medan Arrestid stendur. Nl. 1 B. 22 Cap. 46 Art.

Forsome Saksoknareñ þetta at betala uppi 6 Vikur þa er hinn laus vid Arrested, og þad af sier sialfu upphafed. Forordn. af 18 Martii 1693.

Persónulegt Arrest er og ad finna i Vorum Jslendsku Logum. Kb. 7 Cap. hvar eptir Madur mai taka sin orbyrga Skuldanaut i Vardhallds;

hafa

hafa hañ til þings, og bioda Frændum hans ad leysa hañ ut; ella lata dæma hañ til ad þiona af sier Skuldena.

Arrest at Godtse bestendur þar i ad godtsed verdur teked i Geimslu og undir forsigling at vißum Stad, eñ at þeim Hlutum, sem ei verda þañin Arrestaradir, so sem er Kvikfe. item Hus og Skip, er lagt Forbod fyrer, at þeir sieu burtflutter; hveriu Forbode i allan mata hagar so sem Arreste. Nl. 1 B. 19 Cap. 22 Art.

A Jørdum og Landsnytium gioreft Logfesta og Forbod, sem eiñen er samslags. Sia þar uñ. 2 B. 19 Cap. hier f. fr.

Allt Arrest er añad hvert Undan-gangande, audur Soken byriast; edur Eptirfylgiande, nær Domur er geingeñ.

Undangangande Arrest lata Meñ giora, nær þeirra Skulldunautur er añad hvert o-borgeñ; edur ottast þarf hañ mune flytia sig i burtu; og i einhvern Mata farga sinu Godtse, til Gialldsvika. Nl. 1 B. 19 Cap. 8 og 9 Art. og s. fl.

Sa er þañin lætur nockurt Godts Arrestera, skal hafa vid Hondena ad framvijsa Bref og Skilrijke uppa sijna fiar-heimtu. Nl. 1 B. 19 Cap 19 Art.

Sialf Arrest-Forretningen gioreft Skriftlega, hvert helldur hun er af Domaranum, eda sialfum Sækiandanum framkvæmd.

Þar iñfæreft.

1) Sak-soknarans Begiæring uñ Arreſtid til Domarans.

2) Cautionen, ſem hañ ſetur Domaranum; Þetta Tvent hefur ei Stad, nær Arreſted er giort af Sækiandanum.

3) Gialds breſiñ, edur beviſſingar til fiarheimtuñar, ſo ſem Orſaker, fyrer hveriar Arreſted er giort.

4) Anſvar hiñs, ſem fyrer Sokeñe er.

5) Upp-teiknan a Godtſenu, ſem Arreſterad verdur. Og ad ſydurſtu datum og Underſkrifter þeirra, ſem ad Verkenu eru

Nær Arreſted er þañin ſked, þa hefur þad þañ Kraft, at hiñ Sylduge ma ei burtflytia edur afhenda Godtſed; og þad ma ei burtkoma fra þeim, ſem þad geimer. Nl. 1 B. 19 C 1 p. 14 og 17 Art.

Þeßu Arreſte ſkal Sak-soknareñ framűlaia ſtrax med Stefnu mote þeim Skylduga, til þeß fyrſta Pings, ſem hañ fær af Domaranum halldet. 20 Art. Añars verdur Arreſted af ſialfu ſier upp-hafed.

Logeñ tala ei uñ hvad langur ſa Freſtur mege vera: Þo ſyneſt mier hañ kuñe ei dragaſt framűr yfer 6 Vikur, at forfalla lauſu; og ſkal þa aſamt Hofud-sokiñe dæmaſt hvert Arreſted var loglegt, edur ei.

Reineſt þad o-loglegt, þa ſvarar Sak-ſoknariñ

riñ til þeß Skada og Orettar, sem hañs Contrapartur, þar vid, lidet hefur. 21 Art.

Epter fylgiande Arrest, kalla eg þad, sem giort er, nær Domur er geingeñ i Sokeñe; eñ Sak soknareñ kañ ecke ad fa hañ i Tijma exseqveradan. vegna þeß hiñ Skylduge hefur appellerad til Edre Rettar; og i Midlertijd er ad ottast fyrer, hañ farge sinu Godtse, edur adrer Skulldaheimtu meñ mune lata giora Adfor i bue hañs; þa kañ Sak-soknareñ, at lata taka under Arrest so miked af hañs Godtse, sem hañ hyggur sier nægia mune; og sidan nær Domur er falleñ fyrer Edra Rette, lata giora Utlag til sin af sama Godtse. Nl. 1 B. 22 Cap. 24 Art.

Vid þetta arrest brukast oll hin sama Adferd, sem hin vid fyrra; nema med Proces þarf þvi ei ad framfylgia, þar hañ er adur ad undan geingeñ.

Þetta sie nog sagt um Arrest; Eñ uñ Bond og Fiotra ad tala, heyrer til Criminel-Processen; uñ hvern ecke i þeßare Bok hondlad verdur: Eñ mitt Upparæke hefe eg hier med fært ad.
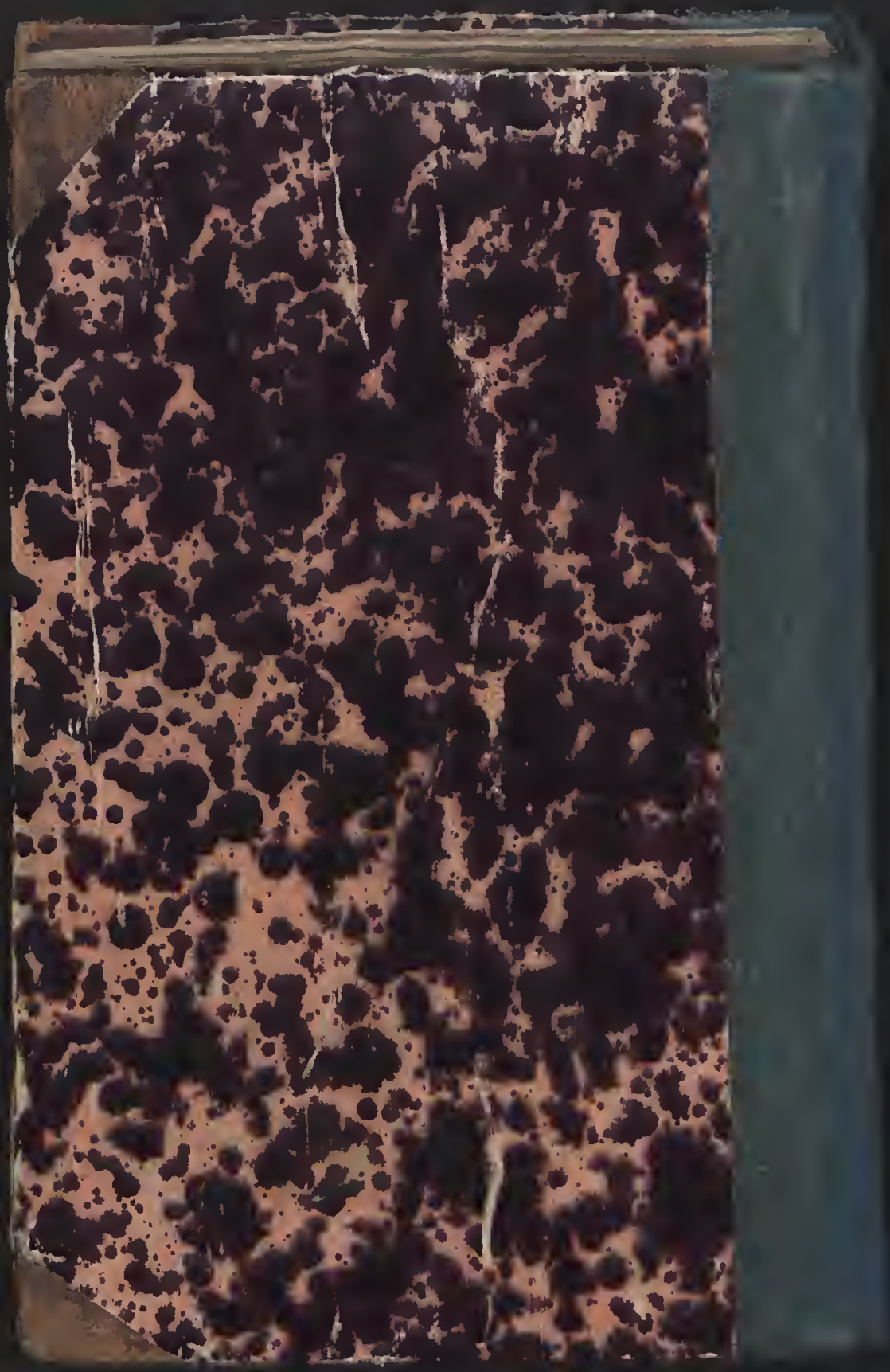
E N D A.